Marſilii ficini floren-
tini doctoris in omni diſciplinarū generę profundiſſi
mi de triplici uita aurea uolumina tria. videlicet.

Primus de uita ſana: ſeu de cura ualitudinis eorum:
qui litterarum ſtudio incumbunt.
Secundus de uita longa.
Tertius de uita celitus comparanda.
Item apologia quedam: in qua de medicina: aſtrolo-
gia: uita mundi: ſubtiliter tractatur.
Item de magis: qui chriſtum ſtatī natū adorauerūt.
Item ꝙ ad uitā ſecuritas & aĩ trãq̃litas neceſſaria ſit.
Item pclariſſimarꝫ ſniarꝫ totiꝰ opis breuis ãnotatio.
Nouiſſime poſt omnes impreſſiões ubiqꝫ terrarū ex
cuſſas a uiro bene docto affatim recognita: cūctiſ
qꝫ mendis & erroribus ꝗdiligētiſſime expurgata.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

4.4.C.5

Antonio contarĕo Venetiarum patri
arche Lucas olchinenſis felicitatem.

S i labor quiſpiam cuiq̄ gratus uideri poteſt
reuerendiſſime domine:is mihi ꝓfecto gra
tiſſimus extitit:quem in caſtigandis Mar
ſilii ficini:uiri in omnidiſciplinarum genere
eminentiſſimi:operibus:hiſce diebus enixiſſime im
pendi. Preſertim illud de chriſtiana religione diuinū
opuſculum:quod librariorum uenetorum tenacitate
in multis deprauatum:dono tibi caſtigatum miſimꝰ
Necnon de triplici uita uolumina tria:ac alia pleraqꝫ
eruditione plena:que tibi pollicitus fueram:e quorū
medio q̄plures errores tollere conatus ſum:quos non
minor impreſſorum bononienſium icuria admiſerat
Percurres igitur pontifex obſeruantiſſime: religionis
noſtre decus eximium:cum tibi e ſeuerioribus ſtudiis
egredi licuerit:& hec optimi Marſilii de triplici uita
uolumina tria:a me ſumma diligentia recognita: di
ſtincta: & emendata. Ea ſiquidem eiuſmodi generis
ſunt:ut non minimum preſidium animi corporiſqꝫ ua
litudini ſint allatura:q̄bus ſublatis diuarꝫ muſarum
fores:uel minime tangūtur:uel non ſine magna dif
ficultate pulſantur. Vale uenetorum ſplendor.

¶ Proemium: in quo etiam agitur ſanitatem mentis ſanitati corporis anteponendam.
Capita primi libri: qui tractat de uita ſana.
Nouem ſtudioſorum duces. cap. i.
Quam diligens habenda cura ſit cerebri: cordis: ſtomachi: ſpiritus. cap. 2.
Litterati pituite: & atre bili obnoxii ſunt. cap. 3.
Quot ſint cauſe: quibus litterati melãcholici ſint: uel fiant. cap. 4.
Cur melãcholici ingenioſi ſint: & quales melãcholici ſint eiuſmodi: quales contra. cap. 5.
Quo pacto atra bilis conducat ingenio. 6.
Quinq; ſunt p̄cipui ſtudioſorum hoſtes: pituita: atra bilis: coitus ſatietas: matutinus ſomnus. cap. 7.
Que ſit hora inchoandis ſtudiis oportunior: quiſue continendi modus. cap. 8.
Quomodo ſit uitanda pituita. cap. 9.
Qua ratione euitanda ſit atra bilis. cap. 10.
Cura ſtomachi. cap. 11.
De his: q̄ fouent membra precipue uires ſpũs. cap. 12.
Medicine contra pituitam. cap. 13.
Diſtillatio: atq; eius cura. cap. 14.
Dolor capitis: & cura eius. cap. 15.
De cura uiſus. cap. 16.
De guſtu inſtaurando. cap. 17.
De exacta atre bilis cura. cap. 18.
De ſirupis. cap. 19.
De pilulis. cap. 20.
De medicina liquida. cap. 21.
De ſanguinis miſſione. cap. 22.
De electuariis. cap. 23.
De nimia uigilia. cap. 24.

De hebetudine: atqȝ obliuione. cap. 25.
Corporeum quidem ſpiritum cura: incorporeum uero cole: ueritatem denique uenerare: primum medicina preſtat: ſecundum religio: tertium uero diſciplina moralis. cap. 26.

¶ Proemium in librum. ii. de uita longa
Capita ſecundi libri.

Ad perfectionē ſcientie neceſſaria eſt uita longa: quā etiam diligentia preſtat. cap. i.
Vitalis calor nutritur humore: quo deficiente fit reſolutio: quo excedente fit ſuffocatio; capi. 2.
Quomodo temperandus calor ad humorem: atq; uiciſſim: quodam minerue conſilio. cap. 3.
Quibus de cauſis areſcit humor naturalis: uel pegrinus exundat: & quā neceſſaria ſit ad uitam perfecta digeſtio. cap. 4.
Sanguis & humor accōmodatus uite aerius eſſe debet: qualitate temperatus: ſubſtantia medius: atq; tenax. cap. 5.
Communis comedendi: bibendique regula: & qualitas epularum. cap. 6.
Ne utaris alimentis: que cito putreſcūt: nec in eiuſmodi regionibus habites: uinum & triticum pre ceteris elige: putrefactionem & reſolutionem fuge. cap. 7.
Dieta uictus medicina ſenum. cap. 8.
Nature aromatum: & cordialium neceſſarie: & rurſū qualis ſenum uictus. cap. 9.
De auro & aureis alimētis: & recreatiōe ſenū. ca. 10.
De uſu lactis: ſanguiſqȝ hūani ꝑ uita ſenū. cap. ii.
Dieta: habitatio: conſuetudo ſenum. cap. 12.

Que adminicula ſenes a planetis accipiant ad omnia
membra fouenda: ubi memento paſſulas uuas pin-
gue facere iecur: atq; corroborare: quod maximū eſt
uite ſubſidium. cap.13.
Confabulatio ſenū ſub uenere p̄ uirētia prata. ca.14.
Mercurius alloquitur ſenes: & conſulit eis circa uolu
ptatem: odores: cantus: medicinas. cap.15.
Confirmatio ſuperiorum: & q̄ deuitare debemus aſ
ſiduam cogitationem: & coitum. cap.16.
De medicinis ſenum: & de habitatione eorum: atq;
dieta. cap.17.
De nutrimento ſpiritus: & conſeruatione uite p̄ odo
res: ubi in hoc capitulo de uſu mellis dicitur: memen
to roſaceum mel ſolidum: & liquidum ſenibus cōſer
uandis accommodatiſſimum. cap.18.
Magorum medicina pro ſenibus. cap.19.
De periculis euitandis ex quolibet uite ſeptennario
imminentibus. cap.20.
¶ Proemiū in librum.3. de uita celitus comparāda.

Capita tertii libri.

In quo conſiſtat ſecundum plotinum uirtus fauorem
celitus attrahēs: ſcilicet in eo: q̄ anima mundi: & ſtel
larum: demonumq; anime facile alliciuntur corpo[rum]
formis accommodatis. cap.1.
De concordia mundi: de natura hominis: ſecundum
ſtellas: quomō fiat attractus ab unaq̄q; ſtella. ca.2.
Inter animam mundi: & corpus eius manifeſtum eſt
ſpiritus eius: in cuius uirtute ſunt quattuor elemēta:
nos uero p̄ ſpūm nr̄um hūc poſſumus haurire. ca.3.
Spiritus noſter haurit mūdi ſpūm per radios ſolis: &
iouis: quatenus ipſe fit ſolaris: & iouialis. cap.4.
Tres gratie ſūt iuppiter: & ſol: et uen⁹: iuppiter e gra

tia gemiaꝗ media:et maxie nobis accõmodata.c.5.
De uirtute in nobis naturali:uitali:aiali:& per quos planetas adiuuẽtur:& quomodo per aſpectum lune ad ſolem:& uenerem:maxime uero ad iouem.cap.6.
Quomodo membra foueantur in nobis per comparationem lune ad ſigna:& ad ſtellas fixas. Cap.7.
De uirtutibus:& uſu ſtellarum fixarum. cap.8.
Dignitates planetarum inſignis ad uſum medicinarum obſeruande. cap.9.
Quomodo planetis uti debeam⁹ in medicinis.ca.10.
Quibus modis ſpiritus noſter haurire plurimum poteſt de ſpiritu:uitaqꝫ mundi:& qui planete ſpiritum procreant:atqꝫ recreant:& qualia ad unumquemqꝫ planetam pertinent. cap.11.
Res naturales atqꝫ etiam artificioſe habent uirtutes a ſtellis occultas:per quas ſpiritum noſtrum ſtellis eiſdem exponunt. cap.12.
De uirtute imaginum ſecundum antiquos:atqꝫ medicinarum celitus acquiſita. cap.13.
Ordines rerum a ſtellis pendentium:ut ſolarium:atqꝫ ſimilium:& quomodo ſpiritus fiat ſolaris. ca.14.
De uirtute imaginum ſecundum antiquos:atqꝫ medicinarum:& quomodo medicine ſint longe ualidiores ꝙ imagines. cap.15.
De poteſtate celi:de uiribus rerum:unde uim ſortiri putentur imagines. cap.16.
Quam uim habent figure in celo:atqꝫ ſub celo.c.17.
Quales celeſtium figuras antiqui imaginibus imprimebant:ac de uſu imaginum. cap.18.
De fabricanda uniuerſi figura. cap.19.
Quantã imagines uim habere putenť in ſpũm:& ſpiritus in eas:& de affectu utentis:& opantis. cap.20.
De uirtute

De uirtute uerborum : atque cantus ad beneficium celeſte captandum:ac de ſeptem gradibus perducentibus ad celeſtia. cap.21.
Quomodo ſeptem modis nos celeſtibus accommodare poſſumus:& quibus ſaturnus ſit maleficus:quibus ꝓpitius:quos iuppiter a ſaturno defendat: quomodo celum agat in ipſũ:& corpus:et aiaȝ.cap.22.
Vt proſpere uiuas:agaſq; : in primis cognoſce ingenium:ſidus:genium tuũ:& locũ eiuſdẽ couenientẽ:hic habita :profeſſionem ſequere naturalẽ. cap.23.
Qua ratione litterati cognoſcant ingenium ſuum: ſequanturqȝ uictũ ſpiritui conſentaneũ capitu. 24.
Aſtronomica diligentia in liberis procreandis :in preparandis epulis:in edificiis:& habitatione;atq; ueſtibus:& quantum curare talia liceat. cap.25.
Quomodo per inferiora ſuperioribus expoſita deducantur ſuperiora:& per mũdanas materias mũdana potiſſimum dona. cap.26.

FINIS TABVLE

MArſilius ficinus florẽtinus georgio antonio
ueſpuccio : & ioãni baptiſte boninſegnio ui
ris probitate:doctrinaqꝫ inſignibus.S.D.
Multa uobiſcum his temporibuſ peripathe
ticorum more deambulando confabulati ſumus de
curanda eorum ualitudine:qui aſſidue incumbũt ſtu
dio litterarum:que quidem breui perſtricta compen
dio uobis potiſſimum cõmendare decreui. Neqꝫ pri
us id opuſculum uel ipſe probabo:q̃ a uobis precipue
uiris:amiciſqꝫ probatiſſimis probatum eſſe reſciuero
uel elegantiſſimum laurentii medicis noſtri iudicium
ſubire permittam : cuius quidem proſpere ualitudini
eſt in primis:ſi opus fuerit: conſulturum. Vix eni pre
ſentibus litteratis:preſertim noſtris proſpiciet unq̃:ni
ſi prius eorum patrono mecenati proſpexerit. Legite
igitur diligenter : atqꝫ curate ualitudinem diligentiſ
ſime:ſublata enim ſanitate:ſublimes muſarum fores
niſi deus omnipotens mira quadam uirtute & ducat
& patefaciat:aut non tanguntur a nobiſ unq̃:aut cer
te fruſtra pulſantur. Phyſicam uero hanc diſputatio
nem noſtram eo potiſſimum tãq̃ argumentum quod
dam ſpectare uolumus:uidelicet:ſi conſequende ſapi
entie gratia corporis ſanitas tantopere querenda eſt:
multo magis ſanitatem mentis : que ſola poteſt ſapi
entia comprehendi ;eſſe querendam:alioquin inſcite
omnino ſcientiam querunt : quicunqꝫ inſana mente
ſapientiam capere moliuntur.Sanitatem quidem cor
poris hippocrates:animi uero ſocrates pollicetur:ſed
ueram utriuſqꝫ ſanitatem ſolus ille preſtat: qui ſic ex
clamat. Vẽite ad me omnes:qui laboratis:& onerati
eſtis:atqꝫ ego uos reficiã:ego ſũ uia: ũitaſqꝫ:& uita.

¶ Proemiū marſilii ficini florentini in librū de triplici uita ad magnanimū laurētiū medicē patrie ſeruatorē.

BAcchū poete ſūmum antiſtitē ſacerdotū bis natū canūt: forte ſignificātes: uel futurū ſacerdotē ſtatim initiatū oportere renaſci: uel pfecti tandē ſacerdotis mentē deo penitus ebriā: iam uideri renatā. Aut forſā hūilior ſenſu uinū bacchi germē generari ſemel i uitē q̄ſi ſemele: maturis ſub phebo racemis: regenerari rurſū poſt ipſū uidemie fulmē i ſuo uaſe uinū uelut i iouis fēore merū: ſed d' ſacris in p̄ſentia myſteriis non eſt loquēdū: ubi mox phyſica potius ope lāguētibus opitulaturi ſum⁊. Nec agēdū ſtilo grauitatis ſuo: ſed libero potius & iocoſo: poſtq̄ a libero p̄re: neſcio qūo ſtati exorſi ſumus. Et recte inq̄: neſcio qūo: nā forte prudentior aliqs a phebo medicoꝝ prio potius q̄ a baccho medicinā auſpicatus eſſet. Quid uero: ſi qđ non uanū omen ſit in ore: nūc forte quadā ꝑferēte bacchū hic. n. almo quōdā uio: ſecuritateq; letiſſima ſalubri⁊ forte medef: q̄ herbis ille ſuis: carmibuſq; pheb⁊. Quocūq; uero ſenſu uel illa: ul hec acceperis dux ille ſacerdotū bacchus gemias q̄ſi mr̄es habuiſſe ferī: melchiſedech aūt ſūmus ille ſacerdos unam uix matrē unū uix patrē habuit. Ego ſacerdos minim⁊ patres habui duos: ficinū medicū: coſmū medicē: ex illo natus ſū: ex iſto renat⁊. Ille qdē me galeno tū medico tū platōico cōmendauit: hic aūt diuino cōſecrauit me platōi. Et hic ſilr atq; ille marſiliū medico deſtinauit: galenus qdē corporꝝ: plato uero medicus animorꝝ. Iā diu igiī ſub platōe ſalutarē aniorū exercui medicinā. qn̄ poſt librorū omniū eius interpretationē: mox decē atq; octo de aniorū imortalitate libroſ: et eterna felicitate cōpoſui: ita ꝑ uiribus p̄ri meo medici ſatiſfaciēs

medico uero pri̅ ſatis deinceps faciendū putans: librū
de litteratoꝝ ualitudie curāda cōpoſui. Deſiderabāt
preterea poſt hec hoies litterati: nō tantū bn̄ q̄ꝗꝫ ua
lere: ſed ēt bn̄ ualentes diu uiuere: hiſ ergo deide librū
de uita lōga dedi. Diffidebāt aūt medicinis: atqꝫ reme
diis in re tāta terrenis: adiūxi librū de uita tū ualida:
tum longā celitus comparāda: ut ex ipſo mūdi corpe
uiuo uita quedā uegetior in corpꝰ noſtrū q̄ſi quoddā
mūdi mēbrū uelut ex uite ꝓpagaret. His uero tu me
dicie libris ignoſce precor idulgētiſſime laurēti: ſi dū
medicus eſſe uolo: neſcio qūo ēt uolēs ſū: et ſi nō bonꝰ
ſepe poeta. Nā & phebus idē eſt medicie repertor: poe
ſiſqꝫ magiſter: uitāqꝫ ille ſuā nobis: nō tā p herbas q̄ p
cytharā: cantumqꝫ largit̄: ipſa qnetiā uenus apd aſtro
logos muſicū eque parit: & medicū. Sed hactēus dū
litteratoꝝ: ciuiūqꝫ ſimiliū uite curioſius ꝯſulo: libroꝝ
meoꝝ ſalutē negligo: q̄diu iter ſe partior eſſe ſeiūctos.
Quāobrē i eos nūc primū prius in corpuſ unū copulo
cuius artubus in unā formā iā cōpactis uita ꝑtius ad
ſit. Nō pōt aūt hoc opus phyſicū: id q̄ſi corpus meū ui
tā accipere niſi meā: eiuſmodi uero uita ex mea dunta
xat pēdet aia. Hec aūt iā diu penes te magnanie lau-
renti mi patrōe uiuit: in ea preſerti ampliſſimaꝝ ediū
tuaꝝ parte: ubi una cū platōe noſtrū illud d̄ animoꝝ
imortalitate ſeruat̄ opus: tuo iāpridē nomini dedica-
tū. At animꝰ iſte meus et ſi i beata quadā q̄ſi patria pe
nes te uitā agit: uerūtamē: qd̄ & theologi uolūt: inqe
tus eſt interea: donec opus id phyſicū tanq̄ ſuū corpus
accipiat. Accipe igit̄ opti me laurenti: poſt illos de aia
hos ēt de corpore libros: eodēqꝫ afflatu: quo et illis du
dū: feliciter his aſpira. Ita eni et corpꝰ hoc ſub tuo ſpi
ritu p ſuā uiuet aiam: & aia uiciſſim nr̄a cū hoc iā ſuo
corpore in tuis laribus cōquieſcet. ¶ Marſilii

¶ Marſilii ficini florētini liber pmus de uita ſana: ſiue de cura ualitudinis eoꝶ q icumbūt ſtudio litteraꝶ.

¶ Nouem ſtudioſorum duces. Capitulū.i.

QVicūq; iter illud aſperū arduumq;: et lōgum ingrediūtur: quod quidem uix tādem ad excelſum nouem muſarum tēplum aſſiduo labore pducit: nouē omnino itineris huius ducibus idigere uidentur: quorū primi quidē tres in celo tres ſequētes in animo. poſtremi tres in terra nos ducunt. Principio in celo mercurius: ut inueſtigādo muſarū iter aggrediamur: uel impellit: uel adhortatur: ſi quidē mercurio tributum eſt inueſtigationis omis officium. Deinde phebus ipſe: & querētes anios: & res queſitas ſplendore uberrimo ſic illuſtrat: ut perſpicue quod querebat: a nobis iueniatur. Accedit gratioſiſſima uenus gratiarū mater: aut almis omnino: letiſq; radiis ſuis rem omnem adeo condit: & ornat: ut qcquid & inſtigante mercurio queſitū fuit: et mōſtrante phebo iam erat iuentū: mirifica quadā: & ſalutari uenuſtate ueneris ercūfuſum delectet ſemper: & proſit. Sequuntur tres itineris huius duces in animo: uidelicet uolūtas ardens: & ſtabilis: acumē ingenii: memoria tenax. Tres in terra poſtremi ſunt: prudētiſſimus pater familias: pbatiſſimus preceptor: medicus peritiſſimus. Abſq; his nouem ducibus nemo ad ipſū nouem muſarū templum puenire uel potuit: uel poterit unq̄. Ceteros qdem duces ab initio nobis precipue deus omnipotens naturaq; tribuit: tres uero poſtremos noſtra adhibet diligentia. Sed precepta officiaq;: que ad patremfamilias: & que ad preceptorem circa litterarū ſtudia pertinent: antiqui plures: ſapienteſq; tra

ctauerunt: precipue plato noſter: & ſepe alias: & in li
bris de rep. ac de legibus diligentiſſime. Deinde ari-
ſtoteles in politicis: plutarchus quoq;: & quitilianus
egregie. Solus aūt litterarum ſtudioſis hactēus deeſt
medicus aliquis: qui manū euntibus porrigat: ſaluta
ribuſq; cōſiliis: atq; medicinis adiuuet eos: quos neq;
celum: neq; animus: neq; paterfamilias preceptor ue
deſtituit. Ego igitur ſortē eorum laborioſiſſimā mi-
ſeratus: q̄ difficile minerue minuētis neruos iter agūt
primus tanq̄ medicus debilibus: et ualitudinariis ad
ſum: ſed utinā facultate tam integra: q̄ ꝓpitia uolun
tate. Surgite iā adoleſcētes deo duce alacres: ſurgite
iuuenes: atq; uiri: quos ardētius mineruę ſtudiū nimis
eneruat. Accedite libenter ad medicū: qui uobis ad i
ſtituti ueſtri perfectionē: monſtrante deo: atq; fauēte
cōſilia: remediaq; ſalutaria largietur.

ℂ Quam diligens habenda cura ſit cerebri: cordis: ſtomachi: ſpiritus. Capitulū. ii.

PRincipio quantā curſores crurium athle
te brachiorum: muſici uocis curā habe-
re ſolent: tātam ſaltē litterarum ſtudio-
ſos cerebri: & cordis: iecoriſq;: & ſtoma
chi oportet habere. Immo uero tāto ma
iorem: quanto & membra hec preſtantiora q̄ illa ſūt:
et ii frequentius: atque ad potiora his membris quam
illi illis utuntur. Preterea ſolers quilibet artifex in-
ſtrumenta ſua diligentiſſime curat: penicillos pictor:
maleos incudeſq; faber erarius: miles equos: & arma:
uenator canes: & aues: citharā citharedus: et ſua quiſ
q; ſimiliter. Soli uero muſarum ſacerdotes: ſoli ſummi
boni: ueritatiſq; uenatores tam negligentes: proh ne-
phas: tamque infortunati ſunt: ut inſtrumentū illud:

quo

quo mūdū uniuerſum metiri quodāmodo: & capere
poſſunt: negligere penitus uideanť. Inſtrumentū eiuſ
modi ſpiritus ipſe eſt: qui apud medicos uapor q̄dam
ſanguis purus: ſubtilis: calidus: & lucidus definitur.
Atq; ab ipſo cordis calore ex ſubtiliori ſanguine pro
creatus uolat ad cerebrū: ibiq; animus ipſo ad ſenſus
tam interiores q̄ exteriores exercendos aſſidue utiť
Quāobrem ſanguis ſpiritui ſeruit: ſpiritus ſenſibus,
ſenſus deniq; ratiōi. ſanguis aūt a uirtute naturali: q̄
in iecore: ſtomacoq; uiget: efficitur. Tenuiſſima ſan
guinis pars fluit in cordis fonte: ubi uitalis uiget uir
tus: inde creati ſpiritus cerebri: et (ut ita dixerim) pal
ladis arces aſcendūt: in quibus animalis: ideſt ſentien
di: mouēdiq; uis dominatur. Itaq; talis plurimum
ferme contemplatio eſt: qualē ſenſus ipſius obſequiū
talis autem ſēſus: qualis & ſpiritus. Spiritus uero ta
lis: qualis & ſanguis: & tres ille uires: quas diximus
naturalis ſcilicet: uitalis: & aīalis: a quibus: per quas
in q̄bus ſpiritus ipſi cōcipiunť: naſcunť: atq; fouenť.

¶ Litterati pituite: & atre bili obnoxii ſunt. Ca. iii.

Non ſolum uero membra illa: uireſq; : &
ſpiritus homines litterarū cupidi curare
diligentiſſime debent: uerum etiā pituí
tam ſemper: & atram bilē nō aliter q̄ na
uigantes ſcyllam atq; carybdim cautiſ
ſime deuitare iubentur. Quantum enim reliquo cor
pore ocioſi ſunt: tantum cerebro: ac mente negotioſi.
Inde pituitam: q̄d greci flegma: hic atrā bilem: quam
iidem melancholiam uocant: gignere compelluntur.
Illā quidem ingenium ſepe obtūdit: & ſuffocat: hec
uero ſi nimiū abūdauerit: flagrauerit ue: aſſidua cura
crebriſq; delirамētis uexat aīum: iuditiumq; pertur

bat. Vt non imerito dici poſſit: litteratos fore: & pre
cipue ſanos niſi cum pituita moleſta eſt: et letiſſimos:
ſapientiſſimoſqꝫ omnium: niſi bilis atre uitio uel me
rere ſepe: uel interdum deſipere compellantur.

Quot ſint cauſe: quibus litterati melancholici ſint: uel fiant. Cap. iiii.

V T autē litterati ſint melancholici: tres potiſ
ſimum cauſaꝝ ſpecies faciunt: prima celeſtis
ſecunda naturalis: tertia eſt hūana. Celeſtis
quoniā mercurius: qui ut doctrinas inueſti
gemus: iuitat: & ſaturnꝰ: q efficit: ut ī doctrinis inue
ſtigandis perſeueremus: inuentaſqꝫ ſeruemuſ: frigidi
quodāmodo ſicciqꝫ ab aſtronomis eſſe dicuntur: uel
ſi forte mercurius non ſit frigidus: fit tamē ſepe ſolis
propinquitate ſicciſſimus: qualis eſt natura apud me
dicos melancholica: eādemqꝫ naturam mercurius ip
ſe: ſaturnuſqꝫ litteraꝝ ſtudioſis eoꝝ ſectatoribꝰ īmp
tiūt ab initio: ac ſeruāt: augentqꝫ quottidie. Natura
lis autem cauſa eſſe uidetur: ꝙ ad ſcientias preſertim
difficiles conſeq̄ndas neceſſe eſt animum ab externis
ad interna tanq̄ a circunferentia quadā ad centrū ſeſe
recipere: atqꝫ dū ſpeculat̄ in ipſo: ut ita dixerim: hoīs
centro: ſtabiliſſime permanere. Ad centrū uero a cir
cunferentia ſe colligere: figiqꝫ in centro maxime ter
re ipſius eſt propriū: cui quidē atra bilis perſimilis eſt:
Igitur atra bilis aīum ad ſe & colligat in unū: et ſiſtat
in uno: contempleturqꝫ: aſſidue prouocat: atqꝫ ipſa
mundi centro ſimilis: ad centruꝫ reꝝ ſingularū cogit
inueſtigandum: euehitqꝫ ad altiſſima queqꝫ compre
hendenda: quandoquidē cum ſaturno maxime con
gruit altiſſimo planetaꝝ. Contemplatio quoqꝫ ipſa
uiciſſim aſſidua quadā collectione: & quaſi compreſ

ſione

ſione naturam atre bili perſimilē contrahit. Humana
uero: ideſt ex nobis cauſa eſt: quoniam frequens agi-
tatio mentis cerebrū uehementer exſiccat. Igitur hū
more magna ex parte conſumpto: quod caloris natu
ralis pabulum eſt: calor quoqꝫ plurimum ſolet extin
gui: unde natura cerebri ſicca: frigidaqꝫ euadit: que
quidem terreſtris: & melancholica qualitas nominat̄
Preterea ob frequentiſſimum inqſitionis motū ſpūs
quoqꝫ natī ꝯtinue diſſoluunt̄ reſolutos āt ſpiritus ex
ſubtiliori ſāguie inſtaurari neceſſariū eſt. Quapropt̄
ſubtilioribus: clarioribuſqꝫ ſanguinis partibus ſepe
conſumptis: reliquis ſanguis neceſſario denſus reddi
tur: & ſiccus: & ater. Accedit ad hec: ꝙ natura in cō
templatione cerebro prorſus: cordiqꝫ intenta: ſtoma
chum eparqꝫ deſtituit. Quare alimentis preſertim uel
uberioribus: uel durioribus male concoctis ſanguis
inde frigidus: craſſuſqꝫ: et niger efficitur. Poſtremo ni
mio membrorum ocio: neqꝫ ſuperflua excernunt̄: neqꝫ
craſſi: fuſciqꝫ uapores exhalant. Hec oīa melācholicū
ſpūm: meſtūqꝫ: & pauidum aīum efficere ſolent: ſiqui
dem interiores tenebre multo magiſꝙ̄ exteriores me
rore occupant animū atqꝫ terrent. Maxime uero litte-
ratorum oīum hi atra bile premunt̄: qui ſedulo philo
ſophye ſtudio dediti mentē a corpore: rebuſqꝫ corpo
reis ſeuocant: incorporeiſqꝫ coniungunt: tū qa diffici
lius admodum opus maiori quoqꝫ indiget mentis in
tentiōe: tum quia quatenus mentē incorporee uerita
ti coniungūt: eatenus a corpore diſiungere compel-
luntur: hinc corpus eorum nonnunꝙ̄ quaſi ſemiani-
mum redditur atqꝫ melancholicum Quod quidē pla
to noſter in thimeo ſignificat: dicens animuꝫ diuia ſe
piſſime: & intentiſſime contemplantē alimentis eius

modi adeo adoleſcere:potētē euadere:ut corpus ſuū
ſupraq̄ natura corporis patiat̄:exſuperet:ipſumq; ue
hementioribus agitationibus ſuis aliq̄ñ uel effugiat
quodammodo:uel nōnunq̄ quaſi diſſoluere uideat̄.

¶ Cur melancholici ingenioſi ſint: & quales melan
cholici ſint eiuſmodi:quales contra. Cap.v.

HActenus quam ob cauſam muſarꝝ ſacerdo
tes melācholici uel ſint ab initio: uel ſtudio
fiant:rationibus primo celeſtibus:ſecundo
naturalibus:tertio humanis oſtendiſſe ſuf
ficiat. Quod q̄dem confirmat in libro problematum
ariſtoteles omnes enim inquit uiros in quauis faculta
te preſtantes melancholicos extitiſſe. Qua in re plato
nicū illud:qđ in libro de ſcientia ſcribitur:ꝯfirmauit.
ingenioſos uidelicet plurimū concitatos: furioſoſq;
eſſe ſolere. Democritus quoq; nullos inq̄t uiros ige-
nio magnos:preter illos:qui furore quodam pciti ſūt
eſſe unq̄ poſſe: quod q̄dem plato noſter in phedro ꝓ-
bare uidetur dicens: poeticas fores fruſtra abſq; furo
re pulſari. Et ſi diuinū furorem hic forte ītelligi uult:
tamē neq; furor eiuſmodi apud phyſicos aliis unq̄ il
lis:preterq̄ melancholicis incitatur. Deinceps uero aſ
ſignande a nobis rationes ſunt:quare democritus:et
plato:& ariſtoteles aſſerant:melancholicos nōnullos
interdum adeo ingenio cunctos excellere:ut nō hūa-
ni:ſed diuini potius uideantur. Aſſeuerāt id democri
tus:& plato:& ariſtoteles abſq; dubio:rationē uero
tante rei haud ſatis explicare uidentur:audendū ta-
men:monſtrante deo:cauſas indagare. Melancholia
ideſt atra bilis eſt duplex: altera q̄dem naturalis a me
dicis appellatur:altera uero aduſtione cōtingit. Natu
ralis illa nihil eſt aliud q̄ deſior quedā: ſicciorq; pars

ſanguinis

ſanguinis: aduſta uero in ſpecies quattuor diſtribuit. Aut eni naturalis melancholie: aut ſanguinis purioris: aut bilis: aut ſalſe pituite combuſtione cõcipitur. Quecũq; aduſtiõe naſcitur: iuditio & ſapientie nocet nẽpe dũ hũor ille accẽditur atq; ardet cõcitatos furentesq; facere ſolet: quã greci maniã nũcupãt: nos uero furorẽ. At quãdo iam extinguit: ſubtilioribꝰ: clarioribusq; ptibus reſolutis ſolaq; reſtãte fuligie tetra ſtolidos reddit: & ſtupidos quẽ habitũ melãcholiã ꝑprie et amẽtiã uecordiãq; appellãt. Sola igit atra bilis illa: quã diximꝰ: naturale ad iuditiũ nob ſapiẽtiãq; ↄducit neq; tamẽ ſemp. Sãe ſi ſola ſit atra nimiũ: dẽſaque mole obfuſcat ſpiritus: terret animum: obtundit ingenium: ſi uero pituite ſimplici miſceatur: cũ frigidus obſtiterit circum precordia ſanguis: craſſa quadam frigiditate ſegnitiem adducit: atque torporem. Atque uti denſiſſime cuiuſque materie natura eſt: quando eiuſmodi melancholia frigeſcit: ad ſũmum frigiditatis intendit: quo in ſtatu nihil ſperatur: timentur omnia te det celi ↄuexa tueri. Si bilis atra: uel ſimplex: uel mixta putreſcit: quartanam gignit febrẽ: lienis tumores & multa generis eiuſdem: ubi minꝰ exuberat: ſiue ſola ſit: ſiue cõiuncta: pituite ſpiritꝰ craſſiores facit: atq; frigidiores: continuo animũ afficit tedio: mentis aciẽ hebetat: neq; ſalit arcadico circũ precordia ſanguis. Oportet aũt atram bilem neq; tam paucam eſſe: ut ſanguis: bilis: ſpiritus quaſi freno careant: unde inſtabile ingenium: labilemq; memoriã eſſe contingat: neq; tam multam: ut nimio pondere pregrauati dormitare: atq; egere calcaribus uideamur. Proinde neceſſarium eſt omnino: eam eſſe quo ad eius natura patitur ſubtiliſſimam. Si eni tenuata pro natura ſua ma-

mania

xime fuerit: poterit forſitan abſq; noxa etiã eſſe mul
ta: atq; etiam tanta: ut equare bilem ſaltem pondere
uideatur: abundet igiť atra bilis: ſed tenuiſſima. Nõ
careat humore ſubtilioris pituite circũfuſo: ne areſcat
prorſus: duriſſimaq; euadat: nõ tamẽ miſceatur om
nino pituite: preſertim uel frigidiori: uel multe: ne fri
geſcat: ſed bili: ſanguiniq; adeo miſceatur: ut corpus
unum conficiatur ex tribuſ duple ſãguinis ad reliqua
duo proportione cõpoſitum. V bi octo ſanguinis par
tes: due bilis: due iterum atre bilis portiones exiſtãt:
accendatur aliquantum a duobus illis atra bilis: accẽ
ſaq; fulgeat: non uratur. Ne quemadmodũ ſolet ma
teria durior: dum feruet nimium: uehemẽtius urat: &
concitet: dum uero refrigeſcit: ſimiliter frigeſcat ad
ſummum. Bilis enĩ atra ferri inſtar quando multũ ad
frigus intenditur: friget ad ſummum: quãdo contra
ad calidum ualde declinat: calet ad ſummum. Neq;
mirum uideri debet: atram bilem accendi poſſe facile:
atq; accenſam uehementius urere. ſiquidem uidemus
calcem illi ſimilem aqua perfuſam feruere ſtatim: at-
que exurere. Tantam ad utrumque extremum me-
lancholia uim habet unitate quadam ſtabilis: fixe-
q; nature: que quidem extremitas ceteris humoribus
non contingit. Summe quidem calens ſũmam preſtat
audatiam: imo ferocitatem: extreme uero frigens ti-
morem: ignauiamq; extremam: mediis uero inter fri-
gus: caloremq; gradibus affecta uarie: affectus pro-
ducit uarios: non aliter q̃ merum precipue potens: bi
bentibus ad ebrietatem: uel etiam paulo liberius affe
ctus inferre uarios ſoleat. Igitur opportune tempera
ta ſit atra bilis oportet: que cum ita moderata eſt (ut
diximus) & bili: ſanguiniq; permixta: quia & natu-
ra ſicca

ra ſicca eſt:& conditione:quantum ipſius natura pa-titur: tenuiſſima:facile ab illis accenditur:quia ſolida eſt atque tenaciſſima:accenſa ſemel diutiſſime flagrat quia tenaciſſime ſiccitatis unitate potentiſſima eſt:ue hementius incaleſcit. Quemadmodũ lignum paleis: ſi utraque accendantur:magis:diutiuſque calet:et lucet. Atqui a diuturno uehementiq; calore fulgor ingens:motuſqȝ uehemens:& diuturnus ꝓficiſcuntur huc tendit illud heracliti:lux ſicut ania ſapiẽtiſſima.

¶Quo pacto atra bilis conducat ingenio. Cap.vi.

Queret forte quiſpiam: quale ſit corpus illud humoris eiuſmodi:ex tribus illis humoribꝰ ex qua diximus:proportione cõflatum. Tale eſt ferme colore: quale aũrum eſſe uidemꝰ ſed aliquantum uergit ad purpuram:& quando tam naturali calore q̃ uel corporis:uel animi motu accenditur:ferme non aliter:q̃ ignitum:rubenſqȝ aurum purpureo mixtũ calet:& lucet: atque uelut iris trahit uarios flagrante corde colores. Queret aliquis iterum: quonam pacto humor eiuſmodi conducat ingenio. Nempe ſpiritus ex hoc humore creati: primo quidem ſubtiles ſunt:non aliter q̃ aqua illa:quam & uite:ſeu uitis aquam nominãt:& ardentem: quotiens ex craſſiori mero:quadam ad ignem diſtillatione: ut fieri ſolet:exprimitur; Spiritus enim ſub anguſtioribus atre bilis eiuſmodi compreſſi meatibus:uehementiore ob unitatẽ calore maxime tenuantur: perqȝ artiores meatus expreſſi ſubtiliores erumpunt. Deinde calidiores ſimiliter:atq; eadem ratione lucidiores: tertio motu agiles:actione uehementiſſimi:quarto ſolido:ſtabiliqȝ humore iugiter emanantes actioni diutiſſime ſeruiunt. Tali autem animus noſter obſequio fretus

Indagat uehementer:perſeuerat inueſtigando diutiꝰ facile quecũqʒ inueſtigauerit : inuenit:clare perſpicit ſincere diiudicat:ac diu retiet iudicata. Adde ꝙ quē admodum in ſuperioribus ſignificauimus:animus in ſtrumento : ſiue incitamento eiuſmodi : quod centro mundi quodāmodo congruit : atqʒ (ut ita dixerim) in ſuum centrum animum colligit:ſemper rerum om⸗ nium:& centra petit:& penetralia penetrat.Congru it inſuper cum mercurio atqʒ ſaturno : quorum alter altiſſimus omnium planetarum inueſtigantem eue⸗ hit ad altiſſima. Hinc philoſophi ſingulares euadũt: preſertim cum animus ſit ab externis motibus : atqʒ corpore proprio ſeuocatus:& q̄ proximus diuis:& di uinorum inſtrumentũ efficiatur. Vnde diuinis influ⸗ xibus:oraculiſqʒ ex alto repletus:noua quedā: inuſi tataque ſemp excogitat:et futura predicit.Qđ nō ſo lũ democritus:atqʒ plato affirmāt : ſed ēt ariſtote.in problematũ libro:& auicenna in libro diuinoꝝ:& in libro de anima cōfitentur.Quorſum hec de atre bilis humore tā multa?ut meminerimus:quantũ atra bi⸗ lis:imo candida bilis eiuſmodi querenda: & nutrien da eſt tanq̄ optima:tantum illam: que contra ſe ha⸗ bet(ut diximus) tanquam peſſimam eſſe uitandam. Adeo enim dira res eſt:ut a malo demone eius ĩpetus iſtigari ſerapio dixerit:& auicēna ſapiēs nō negauerit

¶ Quinqʒ ſunt precipui ſtudioſorũ hoſtes : pituita: atra bilis:coitꝰ:ſatietas.matutius ſomnus. Cap.vii.

VT autem redeamus illuc: unde iam longius digreſſi ſumus:longiſſima uia eſt: que ad ueritatem ſapientiamque perducit : grauibus terreque mariſq; plena laboribꝰ. Quicunqʒ igitur hoc iter aggrediuntur: ut poeta quiſpiam dice

ret: ſepe terra: mariqꝫ periclitantur. Siue enī mare na uigent continue inter fluctus: ideſt humores duos: pituitam ſcilicet: & noxiam illam melancholiam: quaſi inter ſcyllam: carybdimqꝫ iactantur. Siue terra (ut ita dixerim) iter agant: tria mōſtra ꝑtinꝰ ſeſe illis obiiciunt: primum terrena uenus: priapuſqꝫ nutrit: ſcđm bacchus & ceres: tertiū nocturna hecate frequēter opponit. Ergo & apollo ab ethere: & neptunꝰ ab equore: & a terra hercules ſepe uocandus: ut monſtra eiuſmodi palladis inimica iaculis apollo tranſfigat: neptunus tridēte domet: claua hercules cōtundat: et laceret. Primum qdem mōſtrum eſt uenereuſ coitus: preſertim ſi uel paulū uires exceſſerit: ſubito namqꝫ exhaurit ſpiritus: preſertim ſubtiliores cerebrumque debilitat: labefactat ſtomachū: atque precordia: quo malo nihil ingenio aduerſiꝰ eſſe poteſt. Cur nam hippocrates coitum comitiali morbo ſimilem iudicauit? niſi quia mentem: que ſacra eſt: ꝑcutit: tantūqꝫ obeſt: ut auicenna in libro de animalibus dixerit: ſi qđ ſpermatis ſupra q̄ natura toleret: coitu ꝓfluat: obeſſe magis q̄ ſi quadragies tatūdē ſanguinis emanarit: ut nō iniuria priſci muſas: atque mineruam uirgīes eſſe uoluerint. Huc platonicū illud ſpectat: cū uenus muſis minitaretur: niſi ſacra uenerea colerent: ſe cōtra illas ſuum filiū armaturā. Reſponderunt muſe: marti o uenus marti talia minitare: tuus enim inter nos cupido non uolat: denique natura nullū ſenſum longius q̄ tactum ab intelligentia ſegregauit. Secundum mōſtrū eſt uini: cibiqꝫ ſatietas: quippe ſi uinum: uel nimiū: uel nimis calidum: uehemenſque fuerit: caput ipſum humoribus: peſſimiſqꝫ fumis implebit: mitto ꝙ inſanos facit ebrietas. Cibus uero nimius: primum quidē ad

ſtomachum in ipſo coquendo omnem nature uim re/
uocat:quo fit:ut capiti ſimul: ſpeculationiq; intende
re nequeat:deinde inepte coctus multis: & craſſis ua
poribus:hũoribuſq; aciẽ mẽtis obtũdit. Quin ẽt ſi ſa
tis coquat̃:tñ ut galenus ait:nimius adipe & ſanguine
ſuffocatus celeſte aliquid ꝑuidere non poteſt. Tertiũ
deniq; monſtrum eſt ad multam noctem: preſertim
poſt cenam frequentius uigilare: unde etiam poſt or/
tum ſolis dormire cogaris quoniam uero in hoc errãt
falluntq; ſtudioſi ꝑmulti: iccirco q̃tũ ingenio noceat
latius explicabo:atq; rationes ſeptem precipuas aſ/
feram. Primã ab ipſo celo:ſecundã ab elementis:ter/
tiam ab humoribus:quartã ab ordine rerum:quin/
tam a natura ſtomachi:ſextam a ſpiritibus: ſeptimã
a phãtaſia deductã. Principio tres planete:queadmo
dum in ſuꝑioribus dicebamus:contẽplationi: & elo
quentie maxime fauent: ſol:uenus: atq; mercurius.
Hi uero paribus ferme paſſibus cõcurrẽtes :aduẽtan
te nocte nos fugiũt:die uero ſolis ortu in plagam celi
duodecimam:que carceri: tenebriſq; ab aſtronomis
aſſignatur:repente trudunt̃. Ergo non qui uel nocte
quando nos fugiunt:uel die poſt ſolis ortũ: quando
carceris tenebrarumq; domũ intrant:ſed qui uel ꝓpe
modũ petẽtibus ortũ:uel iam ſurgentibus ad cõtem
plandum:ſcribendũq;:ipſi quoq; cõſurgunt.ii ſoli
acutiſſime ſpeculant̃:& eloquẽtiſſime inuẽta ſua ſcri
bunt:atq; cõponunt. Ratio ſecunda.ſ.ab elementis
eſt talis:oriente ſole mouet̃ aer:tenuat̃q;: & claret:oc
cidente uero cõtra:ſanguis aũt et ſpiritus motũ:qua
litatemq; aeris circunfuſi natureq; ſimilis ſequi neceſ
ſario cõpellunt̃. Tertia ratio:que ab humoribus du
citur:eſt eiuſmodi:in aurora mouetur ſanguis:& re/

gnat

gnat:motuq; tenuatur: & caleſcit: & claret: & ſpũs uero ſanguinẽ ſequi:imitariq; ſolẽt. Verum accedẽte nocte:melãcholia illa craſſior: et frigidior:atq; pituita dominantur: que ſpiritus ad ſpeculanndum ineptiſſimos proculdubio reddũt. Quarta ratio:que traditur ab ordine rerum:hec erit: dies uigilie:nox ſomno tributa eſt:quoniam cum ſol uel ad hemiſperium noſtrum accedit:uel ſuper ipſum incedit: radiis ſuis meatus corporis aperit:atq; a centro ad circunferentiam humores:ſpirituſq; dilatat: quod quidem ad uigiliam:actioneſq; excitat:atq; conducit. Contra vero quando recedit:omnia coarctanť: quod naturali quodam ordine inuitat ad ſomnũ:maxime poſt tertiam:aut quartam noctis partẽ. Quiſquis igiť mane quidem dormitat:quando ſol: munduſq; excitat ad multam uero noctem uigilat: quãdo natura dormire iam:et a laboribus quieſcere iubet:hic abſq; dubio cum ordini uniuerſi:tum ſibi ipſi repugnat:dum contrariis ſimul motibus perturbatur:atq; diſtrahitur. Sane dum ab vniuerſo mouetur ad extima: ipſe ſeſe mouet ad intima:atq; contra: dum ab uniuerſo ad intima trahitur:ipſe ſe interim retrahit ad extima. Ergo peruerſo ordĩe:motibuſq; contrariis tum corpus totum:tum ſpũs:ingeniumq; prorſus labefactatur. Quinto loco a natura ſtomachi in hunc modum argumentamur:ſtomachus diuturna diurni aeris actione:apertis porris admodum dilatatur:euolãtibuſq; ſpiritibus tandem valde debilitatur igitur ſubeunte nocte nouam ſpirituũ copiam exigit: qua foueatur. Quapropter qcunq; eo tempore contẽplationes lõgas:et difficiles inchoat:ipſoſ ad caput ſpiritus retrahere nititur:hi uero diſtracti:neq; ſtomacho ſa

tis;neq; capiti faciunt. Maxime uero nocet: ſi poſt cenam lucubrantes diu eiuſmodi ſtudiis attentius incumbamus: pluribus enim tunc ad concoquendū cibum ſpiritibus: multoq; calore ſtomachus indiget. Hec uero duo lucubratione: ſtudioq; tali diuertuntur ad caput quo fit: ut neq; cerebro: neq; ſtomacho ſuppetant. Adde q͏̄ caput ob eiuſmodi motum craſſioribus cibi repletur uaporibus: atq; cibus in ſtomacho a calore: & ſpiritu deſtitutus crudeſcit: & putret unde rurſus caput opplet: & ledit. Deniq; matutinis horis: quando ſurgendum eſt: ut excrementis omnibus ſomno retentis ſingula membra purgentur tunc id quod peſſimum eſt: qui nocte lucubrando concoctionem penitus interruperat: idem dormiendo mane excrementorum expulſionem diutius impedire cō pellitur: quod quidem tam ingenio: q̄ corpori medici omnes obeſſe q̄plurimum arbitrantur. Merito ergo qui nocte contra naturam pro die: atq; conuerſo: die rurſus pro nocte utūtur tanq̄ noctue. ii etiam in hoc uel inuiti noctuas imitātur: ut quemadmodum illis ſub ſolis lumine caligant oculi: ita & iis mentis acies ſub ueritatis ſplendore caliget. Sexto loco a ſpiritibus idem ita probatur: ſpiritus fatigatione diurna preſertim ſubtiliſſimi quiq; dēiq; reſoluūtur: nocte igitur pauci craſſiq; ſuperſunt litterarum ſtudiis ineptiſſimi; ut non aliter mancis horum fretum alis ingenium uolare poſſit: q̄ ueſpertiliones: atq; bubones Contra uero poſt ſomnum mane ſpiritibus recreatis membriſq; adeo corroboratis: ut minimo ſpirituum adminiculo egeant: multi: ſubtileſq; ſpiritus adſunt qui cerebro ſeruiāt: atq; expeditius obſequi poſſunt in membris fouēdis: regendiſq; parum admoduz oc

cupati. Poſtremo ſeptima ratio ſic a phātaſie natura
deducitur: phantaſia: ſiue imaginatio: ſiue cogitatio
ſeu quouis alio nomine nuncupanda uidetur: multis
longis contrariis inuigilando imaginibus: cogitatio
nibus: curiſq; diſtrahitur: atq; turbatur. Que quidē
diſtractio: perturbatioq; ſequenti contemplationi:
tranquillam ſerenamq; mentem penitus poſtulanti:
nimium contraria eſt. Sola uero nocturna quiete agi
tatio illa ſedatur tandem: atq; pacatur: igitur acce-
dente quidem nocte ſemper turbata mente: receden
te uero ut plurimum mente tranquilla ad ſtudia nos
conferimus. Quicūq; uero mēte nimium agitata res
ipſas iudicare conantur, ii non aliter q̄ illi: q uertigi
nem patiuntur: omnia uerti putāt (ut plato inquit)
cum ipſi uertantur. Quamobrem ſcite ariſtoteles in
economicis iubet ante lucem ſurgere: aſſeritq; id &
ad corporis ſanitatem: & ad philoſophie ſtudia pro-
deſſe q̄ plurimum. Sed hoc ita accipiendum eſt: ut ci
ta: & modica cena matutinam cruditatem diligentiſ
ſime deuitemus. Deniq; ſacer ille uates dauid omni-
potentis tuba dei unq̄ dicit ueſpere: ſed mane ſemp:
atq; diluculo in deum ſuum canendum: ſed cithara:
pſalmiſq; ſurgere. Surgere quidem mēte ea hora om
nino debemus: mox etiam corpore: ſi modo id com-
de fieri poſſit.

¶ Que ſit hora inchoandis ſtudiis opportunior: qſ-
ue continuandi modus. Cap. viii.

EX iis: que in ſupioribus diſputata ſūt: ferme
iā ſatis ꝯſtat oportēe noſtra nos ſtudia exor
diri: uel ſtati oriēte ſole: uel hora una ſaltem
uel duabꝰ ad ſummū ante ſolis exortū. Sed
āteq̄ e lecto ſurgas: pfrica parūper: ſuauiterq; palmis

corpus totum primo: deinde caput unguibus: ſed id
paulo leuius: hac in re te hippocrates admoneat. Nã
frictione inquit: ſi uehemens ſit: durari corpus: ſi le-
uis: molliri: ſi multa: minui: ſi modica: impleri. Cum
e lecto ſurrexeris: noli ſubito lectioni: meditationiq;
prorſus incumbere: ſed ſaltem hore dimidium cuili-
bet expurgationi concedito: mox meditationi accin
ge te diligenter: quam ad horam circiter unam pro
uiribus prorogabis. Deinde remittes parumper men
tis intentionem: atq; interi eburneo pectine diligent:
et moderate pectes caput a frõte ceruicem uerſus qua
dragies pectine ducto. Tum ceruicem pãno aſperio-
ri perfrica: demum reuerſus ad meditandũ: duas inſu
per horas: aut ſaltem horã unã ſtudio dedicato: pro-
duci uero nõnunq̃ ſtudia poſſunt: ſed aliquãta inter
dum intermiſſione facta ad horã uſq; meridianam.
Quinetiam interdũ: q̃uis raro: niſi cibũ interim coga
mur aſſumere: poſt meridiem circiter horas duas. Sol
enim circa ortum potens eſt: potens & in medio celo
in plaga quoq; illa celi: que medium proxime ſequit:
quam nonã aſtronomi uocant: & ſapientie domum
ſol maxime gaudet. Quoniã uero poete oẽs phebum
muſaꝝ: ſcientiarumq; ducem eſſe uolũt: merito ſi qd
altius excogitandum eſt: his horis potiſſimum cogi-
tetur: ſi muſe q̃rende: horis eiſdem phcho duce q̃ran
tur. Relique. n. hore ueteribus: alieniſq; legendis po
tius: q̃ nouis: ꝓpriiſq; excogitandis accõmodate uidẽ
tur. Semper aũt meminiſſe debemus qualibet hora
ſemel ſaltem pauliſper remittendã eſſe mentis intẽtio
nem: cum. n. ob intentionem eiuſmodi ſpũs reſoluan
tur: merito ſi nunq̃ ceſſes tendere: lentus eris Dum la
boras animo: interim corpore cõquieſce: mala eſt de-

fatigatio

fatigatio corporis: peior animi: utriuſq; ſimul: peſſi-
ma oppoſitis hominem motibus ſimul diſtrahens: ui
tamq; diſpdens Deniq; haud ulterius meditatio pro
cedat q̄ uoluptas: potius uero citra.

¶ Quomodo ſit uitanda pituita. Cap. viii.

OPere preciū fore uidetur: que noxia littera-
tis eſſe diximus: repeterē breuiter: atq; reme
dia ſingulis adhibere. Ergo ne pituita ni-
mis augeat: exercitatione quottidie ſtoma
cho ferme uacuo bis utendum: nūq̄ tamē laborioſa:
ne acuti ſpūs diſſoluant: excremēta diligentiſſime ab
oībus meatibus expurgāda. Sordes a corpis totius
cute: capitis p̄cipue: tū lotiōe tū frictiōe pēitus abſter
gende. Vitanda alimenta frigida nimiū: atq; niſi ob
ſtiterit atra bilis: ēt humida: et oino que piguia: uiru
lēta: uiſcoſa: uncta glutinoſaq; ſint: uel que facile pu
treſcere soleāt. Si ſtomachus: uel natura: uel etate ſit
frigidus: aut dimittendus oīno: aut certe minuēdus
aque pot⁹: moderatus cib⁹ ſit oportet: ſed potio mo
deratior: habitatio alta a graui: nubiloq; aere remo-
tiſſima. Cū ignis: tum calidi odoris uſu humiditas
expellenda: p̄hibendū frigus a capite: maxīe uero cer
uice: atq; pedibus. Multū. n. obeſt ingenio: p̄deſt mo
deratus uſus aromatū in frigidioribus epulis: nucis
muſcate p̄ſertim: & cinnamomi: & croci: zinziberis
quoq; conditi mane ſtomacho uacuo: quod ſenſibus
etiam, & memorie maxime prodeſt.

¶ Qua rōne uitāda ſit atra bilis. C. x.

PEſſimā uero illā: quā i ſupioribus dete
ſtabamur: atrā bilē hec augēt craſſū tur
bidūq; uinū p̄cipue nigrū. Cibi duri ſic
ci ſalſi acres acuti ueteres uſti aſſi ſricti:

carnes bouis: & leporis: caſeus uetus: ſalſamēta: legu
mina: precipue faba: lenticula: melongia: eruca: braſſi
ca: ſinapis: radicula: alliū: cepa: porrum: mora: cario
te: & quecunq; calefaciunt: uel frigefaciunt ſimul: at
q; deſiccant: & omnia nigra. Ira: timor: miſericordia
dolor: ocium: ſolitudo: & quecūq; uiſum: & olfactū
auditumq; offendunt: omnium uero maxime tene-
bre. Preterea exiccatio corporis nimia: ſiue longis na
ta uigiliis: ſiue multa mentis agitatione: uel cura: ſeu
frequentiq; coitu: uſuq; rerū calidarū multū atq; ſic
carū: ſeu imoderata quadā deiectione: atq; purgatio
ne: uel exercitatiōe laborioſa: uel iedia: ſiti: calore: uel
ſicciore uento: uel frigore. Cū uero bilis atra ſp ſiccif
ſima ſit: frigida quoq;: licet n̄ eque: huic certe reſiſtē
dum eſt rebus qdē modice caldis: hūidis uero q̄ maxi
me. Cibis elixis aſſidue: q coquantur facile: & ſubtilē
gignant ſanguinē: atq; clariſſimū. Sed interi: ut ſto-
machi & pituite ratio habeatur: pinde atq; bilis atre
epule cinamomo: & croco: & ſandalis cōdiantur. Cō
ferunt ſemia pepōis: atq; cucumeris: & pinei nuclei ab
luti: cōueniunt lacticinia oīa: lac: caſeus recēs: amyg-
dale dulces: cōueniūt carnes auiū: & pullorū gallinace
orū: q̄drupedū ue lactētiū: oua ſorbilia maxīe: & ex-
mēbris aīaliū cerebellū: dulcia mala: pyra: pſica: pe
pones: pruna damaſcena: atq; ſimilia. Cucurbita rite
cocta: herbe hūide: nō uiſcoſe: ceraſia uero ficus: uuaſ
minie laudo: nauſeā uero & ſatietatē ualde deteſtor.
Nihil aūt aduerſus hanc peſtē ualētius eſt q̄ uinū leue
clarum: ſuaue: odorū: ad ſpiritus pre ceteris pſpicuos
generandos aptiſſimū. Nā (ut platoni & ariſtoteli pla
cet) hic humor hoc uino non aliter mollitur: atq; dul
ceſcit: & claret: q̄ uel lupini aqua perfuſi: uel ferrū flā-
mis

mis accenſum:uerum quātū eius uſus ſpiritibuſ:et in genio prodeſt:tantū nocet abuſus. Preterea iſundere aurum uel argentū maxime ignitū: eorumqꝫ folia in poculis:uel in ipſo iure prodeſſe cōſentaneū eſt: atqꝫ aureo: uel argenteo uaſculo bibere: ciboſqꝫ ſumere. Item perutile eſt:ſi ſepe ſtomacho uacuo liquiritie ſuc cus deglutiatur:ſuccus quoqꝫ punici pomi dulcis: at que dulcis arancei. Cōducunt non mediocriter ſua ues odores temperati maxime:at ſi regnat frigus: ad calidum declinantes:ſin dominetur calor: uergentes ad frigidū. Temperandi ſunt igitur ex roſis: uiolis: myrto:camphora:ſandalis:aqua roſacea: que frigi da ſunt. Rurſus ex cinamomo:citro:aranceo:gario phylis:mēta:meliſſa:croco:ligno aloe:ambra:muſco que calida. Verni flores proſūt in primis & folia citri: ſiue arancei:odoraque poma: ſed maxie uinū. Odo res eiuſmodi prout cuique cōuenit: & naribus haurien di ſunt: & pectori:atqꝫ ſtomacho admouendi. Odo res uero calidos multū:ſiccoſque:ſi ſoli fuerint: & cō tinui:non probamus. Tenendus ore iacynthus: qui animum uehementer exhilarat: hierobotanum quo que: ideſt ſclarea ſilueſtris tū cibo: tū odore ↄfert:bu gloſa rurſus:borrago: meliſſa:horum que triū aqua Rurſus lactuca endiuia:uua paſſula:lac amigdalinū menſe familiriſſima eſſe debent. Fugiendus aer aut feruens:aut glacialis nimium: aut nubilus : ſed aer temperatus: ſerenuſque liberrime admittēdus. Mer curius pythagoras:plato iubēt: diſſonantem animum uel merentem cithara:cantuqꝫ tam conſtanti q̄ cōcin no componere ſimul atque erigere:dauid autem poe ta ſacer pſalterio:pſalmiſque ſaulem ab inſania libe rabat. Ego etiam ſi modo infima licet cōponere ſum

mis q̃tum aduerſus atre bilis amaritudinẽ dulcedo lyre:cantuſq; ualeat:domi frequenter experior. Laudamus frequentem aſpectum aque nitide:uiridis: rubeiue coloris:hortorum:nemorũq; uſum:deambulationem ſecus flumina : perq; amena prata:ſuauem equitatione quoq;:geſtatiõem: nauigationemq; lenẽ ualde probamus. Sed uarietatem in primis:facileſq; occupationes:diuerſaq; negotia non moleſta:aſſiduam hominum gratioſorum conſuetudinem.

¶ Cura ſtomachi. Cap. xi.

SEquitur ut curam ſtomachi diligẽtiſſimam habeamus : ne nauſeã: cruditatẽue adducat unq̃ ſatietas:caputq; offẽdat. Bis cibus quotidie ſumendus eſt:et modicus: atq; leuis cinamomo:macce:nuce muſcata moderate cõditus. Sẽper tamẽ ſiccus cibus põdere alimenta mollia:potũq; exuperet : niſi forte atre bilis ſiccitatẽ admodũ uereamur. Famem (ſi cõmode fieri poteſt) cibus ſit: inpotꝰ expectet:auiditas utriuſq; ſuꝑſit menſe:faſtidiũ & ſaturitas procul abſint. Abſtinendum ab iis:que ob nimiã humiditatem:uel uirulentam:& unctã uiſcoſãq; materiam ſtomachũ relaxando debilitant:uel ẽt frigida:aut calidiſſima ſunt: aut ꝑpter duritiam egere coquuntur. Et que talia ſunt : ut diu poſt menſam palato ſaporẽ reddant moleſtiorẽ: ſiue inflent : ſiue caput multis uaporibus ipleant:ab oibus in primis: que facile:uel extra aluũ:uel in aluo putreſcant. Dulces ſapores:aut acres ſi ſoli ſint:nullo pacto probamus:ſed dulces acri quodam:uel acuto:uel ſicco uolumus temperari. Maſtix:& menta ſicca:ſaluia recens: uue paſſule:cydonia : poma cocta condita ſacharo : cicorea: roſa:corallus:lotus cappanis:et aceto conditus ſtomacho

cho amiciſſima ſunt. Mala preterea punica ſapore inter acidum dulcemq; medio: & omnino quecũq; moderate arida ſunt: & aliquantulum auſtera: que medici ſtiptica uocant: ſiue que aliquantum acuta ſunt: uel ſalſa: uel aromatica: myrobalani aũt omnia ſuperant. Vinum quoqz rubeũ potius q̃ albũ ſapore quaſi paululum ſubamaro: ac niſi caliditas uel diſtillatio aliter poſtulauerit: optimum erit merum bibitum paulatim: omnino autem liquidiores epule prius ſumende q̃ duriores. Sumpto uero cibo: cõuenit coriandrũ pomumq; cydonium conditum ſacharo: mala punica & pyra auſtera: meſpila quoq;: & pſica ſicca: atq; ſimilia. Mandere uero oportet ante quã deglutiantur ſingula exactiſſime: fouendus ſtomachus: ſi oportet extrinſecus: maſtice: roſa: menta: corallo. Cauendũ ne poſt cibum: duabus aut tribus proximis horis uel cogitationi difficili: uel lectioni ſedulo incũbamus. Neceſſarie forſan erunt hore uacationis quattuor: ſi cibus potuſue uberior fuerit: aut cibus durior. Malum eſt cibo: potuue uentrem extendere: peſſimum ſtomacho ſic extento difficilia cogitare: aut igitur nutrimẽtum ſume leuiſſimum: aut ſumpto uaca: donec quaſi concoxeris. Neq; dormiendum poſt cibum meridie: niſi maxima cogat neceſſitas: atq; id quidem non prius q̃ horas duas uigilauerimus: nocte tamen ſumpta cena: hora (ut uidetur) una uigilia ſufficit. Coitus ſtomacho peſtilens: preſertim ſi uel ſaturo ſtatim: uel eſuriente concumbas: ocio meret ſtomachus: exercitatione gaudet: niſi dum cibo ſit plenus. Sumpto cibo ſtatim modice deambulandum: mox uero ſedendũ.

¶ De iis: que fouent membra: precipue uires ſpiritus. Cap. xii.

SEd iam preſtare uidet:ut nōnulla ex medico
rum officina in medium ꝓducamus:q̄ ſtoma
chi:cordis:cerebri:ſpirituū ingenii uires:uel
ſeruēt integras:uel reſtituāt: ac ſi uel pituita
uel atra bilis excreſcat:uel imineat nauſea : longe ꝓ
pellant.Oēs ſine cōtrouerſia medici cōſenſerūt: nihil
eſſe ſalutarius tiriaca:fouendis cōfirmandiſqꝫ tū ſin
gulis mēbris:& uiribus:tū ſpiritibus: atqꝫ ingenio.
Huius igit̃ in ꝑmis utemur drachma dimidia:aut ſal
tem drachme tertia parte bis q̄libet ebdomada:hye
me:& autūno:ſed eſtate:atqꝫ uere ſemel:uel ſola: uel
(ſi placet) frigidis:humidiſqꝫ tpibus cum pauculo
mero claro:ſuaui.Temporibus uero calidis:ſicciſqꝫ:
preſertim ſi natura:uel etas ſit calidior: cū aque roſa
cee duabus unciis:aut tribus ſtomacho.ſ.uacuo:ſex
aut ſeptē horis ante cibum.Si tiriaca deſit: dabimus
mithridatū::ſed ubi tiriacā mithridatumue ſumimꝰ
eo die ab omni re calida penitus abſtinēdū:ac ſi eſtas
aut uer fuerit:frigidis eſt utēdum:ſecundo uero loco
eadem in cauſa probat̃ ab oībus aloe rite electa:atqꝫ
lota.Sume myrobalanarum chebularū drachmas
duas:roſarum purpurearū ſa ndali rubei:emblicorū
cinamomi:croci:corticis pomi citri: beem : meliſſe.i.
citrarie:ſingulorum drachmā unam:aloes electe rite
qꝫ ablute drachmas duodecim.Ex his confice pilu
las optimo mero:quibus ebdomada qualibet ſemel
utaris diluculo:eo ſcilicet pondere: quod nature tue
conueniat: eſtate quidem cum aqua roſacea:alias ue
ro cum uino . Quibus autem diebus neqꝫ tiriacam:
neqꝫ pilulas aſſumes:utere confectiōe eiuſmodi ma
ne:atqꝫ ueſpere:duabus:aut tribus ante cibum ho
ris.Summe cinnami electiſſimi drachmas quattuor:
chebularum:

chebularũ:myrobalanorũ duas:& totidem emblica
rum croci:roſarũ purpurearũ drachmã dimidiã:ſan-
dalorum rubrorum drachmas duas:coralorũq; ſi mi-
lium drachmã unam:ſachari albiſſimi quãtum ſatis
eſt. Funde ſacharum aqua roſacea:atq; ſucco citri:uel
limonum equalibus uidelicet portionibus:coque ſua
uiter: deinde adde muſci tertiam drachme partem:
atq; ambre tantundem:demum confice bolos ſolidoſ
quos morſulos uulgo nominant: auroque inuolue.
Tria hec ipſi eo uſu:quo preſcripſimus:experti ſumus
tiriacam & aloem:ita (ut diximus) temperatam:cõ
fectionemque illam ſingulis conferre membris:& ui
ribus: & ſpiritibus:acuere ſenſus: atque ingenium:
memoriam confirmare:pituitam quoque & bilẽ:atq;
atram bilem illis pillulis facile uel educi: uel emenda
ri. Preterea etati cuilibet: & nature tria:que diximus
familiariſſima iudicantur.

¶ Medicine contra pituitam. Cap. xiii.

SI aduerſus exundantem pituitam acrius pu
gnandum fuerit:pillulas aurora ex hierapi
cra galeni:uel quas meſues elefanginas no-
minat: dabimus ſcilicet quot: & quotiens
oportuerit:uel etiam in robuſtiore natura pillulas ex
hiera:atq; trociſcis agarici pari portiõe compoſitas:
ſemper uero cum melle roſaceo liquido:atq; oximel
le:aquaq; maratri:ideſt feniculi. Qui certe ſyrupus ĩ
pituita digerenda etiam ante pillulas:atque poſt eas
maxĩe prodeſt. Si una cum pituita ceteri quoq; hũo-
res turbent:pillulis ex reubarbaro meſues:uel pillu-
lis:que ſine quibus a poſterioribus nuncupãtur: op-
portune purgabimus. Omnẽ uero uehementẽ: repen
tinãque deiectionem: purgationẽq; penitus deteſta

mur. Nam ſtomachū: corque debilitat: ſpiritus mul-
tos exhaurit: confundit humores: ſpiritus fumis hu-
morum fuſcis obtenebrat.

Diſtilatio: atque eius cura. Cap. xiiii.

VBi caput propter pituitā diſtillationibus flu-
ctuat: q̄doq; hora ſomni aliquot ex pillulis
quas modo deſcripſimus dabimus. Iubebi-
mus preterea ea hora: & aliis thus ſepe man-
dere: nam mirifice diſtillationibus: & ſenſibus omni-
bus: memorieq; ſuccurrit. Rurſus muſcata nux: & ti-
riaca ore retenta probatur: maiorana quoque: quam
amracum nominant: uel eius aqua admota naribus:
uel infuſa. Poſt cibum uero alimentorū fumos cori-
andro: cidoneiſq; cohercebimus.

Dolor capitis: & cura eius. Cap. xv.

SI caput ſepe doleat humore grauatum frigi-
do: preter illa: q̄ narrauimus: ꝯfectiōem illā
quā diambrā nomināt: uel diachori: uel pli-
ſarchoticon tenere ore iubebimus. Qui etiā
maſticē ſepe mandere: preterea linire frontem: tempo
ra: ceruicem maiorane: feniculi: rute foliis: una cum
oleo roſaceo tunſis. Similiter aloe: aceto: oleo: aqua
que roſacea perfecte diluta.

De cura uiſus. Cap. xvi.

VBi oculi caligāt: neq; rubent tamē: neq;
aliud p̄bent ullū caloris inditiū: tū ſāe
colliriū ex aq̄ feniculi: maiorāe: celidōie
rute: adhibito croco: & ātimōio: ꝯfert:
ſed aq̄ eiuſmodi prius dēſiori pāno ē ex
primēda nihil tñ admoueas oculis: niſi ātea pillulis lu
cis ſepe purgaueris. At ſi caligātes oculi rubeāt: ſubi
to pillulis ex fumo terre cōpoſitis purga: mox colliriū

ex aqua

ex aqua roſacea & ſacharo prodeſt:nõnunq̃ uero albumine oui:tucia:lacte adiectis quamprimum opitulatur. Omnino autem quottidianus uſus maratri uiſum ſeruat: & acuit:ſemen quidem eius frequenter ore tenere oportet: folia uero comedere: trifera minor a meſue deſcripta optima eſt. Optimum quottidie uacuo ſtomacho myrobalanum chebulam conditam ſumere:atque cum ea non nihil panis ex ſacharo:maratroque in puluerem ducto compoſiti. Quod inſuper ingenio mirum in modum :ac producendę uite prodeſt:eufragie quinentiam uſus oculis eſt ſingulare preſidium. In omni uel dolore capitis:uel caligie oculorum diuertendi ſunt retro uapores frictionibꝰ cucurbituliſq;:ac ſi calor in cauſa ſit:ſanguiſq; abũdet:hirudines ceruici: & humeris adhibebimus.

¶ De guſtu inſtaurando. Cap. xvii.

STomachus ſepe litteraruꝫ ſtudioſis guſtum fere omnem amittit:ſi id pituite uitio incidit:quod accidus oris ſapor:uel ſaliua multa: & glutioſior indicat: poſt quã aluũ ſubduxeris : medicinis : quas ſupra narrauimꝰ aromatico roſaceo utere.ſ.ſacharo roſaceo mixto:melle quoq; roſaceo cũ cinamomo ſolo ēt uel zizibere ꝯdito: uel mēte ſyrupo ſed in primis tiriaca. Sin aũt bilis copia forte cõtingit quod qdē os amarũ oſtendere ſolet:ſimiliter poſt purgationē ex aloe:ſicut diximus ꝑparata: ul' reubarbaro:aſſume uel triaſãdalũ:uel oxizacharã: & ſacharo aceto albo: & uino acrioris punici mali cõpoſitã:ul' pſica:pyraue: ſiue cõdita:ſiue ſyrupo cõfecta:ſicut meſues docet : uel noſtrã eiuſmodi confectionem guſtui ſaluberrimã. Sume ſachari roſacei uncias quattuor

diamarenati uncias duas:diacitonitem tantundē:ſci
licet uncias duas:mirobalanorū chebularū ſemunciā
emblicarū tātundē :ſandali rubei:coralli rubri : utro
rumq; eque drachmā dimidiā :funde inſuper iuleb ex
ſucco citri:uel limonis tres uncias:aut duas. Quod ſi
ſtomachus debilis eſt:& frigidus:adiice duas cinna-
mi drachmas:his autē cibum duabus horis utendū.
Nauſeam ſemper ab utroq; natam humore tollit dia-
citonitē:& uſus capparis cum aceto :item potus mo-
dicus ieiuno ſtomacho albi aceti roſacei : ſi duplo ſa-
chari pondere miſceaꝛ:rurſus mente ſyrupus : atq; ab
ſinthii. Item menta:uel aceto condita :uel accido ma
li punici ſucco diluta.

¶ De exacta atre bilis cura. Cap.xviii.

VErum miſſa hec tanq̄ leuiora iā faciamꝰ
atq; ad id:qđ ꝑiculoſiſſimū eſt: reuerta
mur:ſcilicet ad atrā bilē que quotiēs ab
undat:& furit:cū corpus totum : tū uel
maxīe ſpiritum quaſi quoddā inſtrumē
tum igenii:ipſumq; igeniū:& iudiciū labefactat. Pri
mū in ea curāda preceptū ſit:ut docuit galenus : ne re
pēte illā educere ꝯtendamꝰ:ne forte partē eius liq̄dio
re:ſubtilioreq; ſubducta:reſiduū dēſius admodū ſic
ciuſq; reſideat:ſed paulatim molliaꝛ :digeraꝛq; ꝑiter:
atq; educaꝛ. Scđm:ut interī tā cibis hūidioribus:q̄ la
uacris dulcibus:& modicis:unguētiſque ſimilibus ca
put:& corpus totū ad ſummū pro uiribus hūectetur
ea tñ cautiōe: ne uel diſtillatio irriteꝛ:uel deſtruaꝛ ſto
machus:aut iecur:uel meatus corꝑis obſtruanꝛ. Ter
tiū uero:& id qdē maxīe neceſſariū:ut cōtinue cor fo
ueaꝛ:roboreꝛq; rebus cōgruis: ptī itus acceptis:ptī
extra pectori naribuſue adhibitis. Aſpicianꝛ quoq;

& audianꝛ

& audiantur:odoretur:& cogitent aſſidue:que oble
ctent:contraria uero longius arceantur.

¶ De ſyrupis. Capitulum.xix.

MVlta quidē a multis aduerſus hunc humo-
rem cōpoſita ſunt. Ego aūt in preſentia tria
quedā remedioꝝ genera e plurimis afferam
electiſſima oīum:atq; tutiſſima : accepta pri
mū a priſcis:deīde a recētioribus cōfirmata : interdū
etiā a nobis ad uſum noſtrū accōmodata. In primo ē
ſyrupi optimi cōpoſitio:i ſecūdo pillule ꝓbatiſſime in
tertio electuaria ſaluberrima. His tribus opportune
adhibitis:melancholicus humor mollitur :& digerit
atq; ſoluitur:ſpūs accuuntur: & illuſtrantur:fouetur
ingenium:memoria confirmatur. Syrupus eſt huiuſ-
modi:ſume boraginis :bugloſſe: florumque utriuſq;
meliſſe:capillorum ueneris : endiuie:uiolarū:cuſcute
polipodii:ſene:epithymi: ſingulorū q̄tum manu capi
tur pruna damaſcena numero uigīti:odora poma nu
mero decem:paſſularum unciam unam: liquiritie un
ciam dimidiam:cinnami :ſandali rubri :corticum ci-
tri:ſingulorū drachmas tres :croci drachmam dimi-
diam:coquantur in aqua omnia preter epithymum:
& aromata:donec pars tertia conſumatur. Decoctio
expreſſa poſt cum ſacharo iterum : & epithimo mo-
derate coquatur:poſtremo infundantur aromata:ſci
licet cinnamomum:atque crocus. Huius ſyrupi auro
ra calefacti uncie tres bibantur: ſimulque uncie due
aut tres aque bugloſſe:atque una cum his ex ſequen
tibus pillulis accipi debent : due ſaltem:ac plures : ꝓ
ut cuique conuenit:eo ſcilicet pacto:ut aluus quo-
tidie paulum moueatur.

¶ De pillulis. Capitulum.xx.

Pillularum uero q̄tum ad ꝓpoſitum ſpectat:duo ſunt genera:alie delicatis congruũt robuſtiorib⁹ alie. Prie aureę ſiue magice noiari poſſunt:partim magorũ imitatiõe ptim noſtra inuẽtiõe ſub ipſo iouis:ueneriſq; influxu compoſite: que pituitã: atrã bilem educũt abſq; moleſtia:ſingula mẽbra corroborant:ſpũs acuũt:& illuminãt. Ita eos dilatant: ne cõſtricti meſtitiã pariãt:ſed dilatatiõe:& lũine gaudeãt ita rurſus ſtabiliũt:ne extẽſiõe nimia euãeſcãt. Sũme igit̃ auri grana duodecĩ:maxĩe folioꝝ ei⁹:ſi pura ſint thuris:myrrhe:croci:ligni aloes:cinami:corticis citri meliſſe:ſerici crudi coccinei:mẽte:been albi: been rubei ſinguloꝝ drachmã dimidiã:roſaꝝ purpurearum ſandali rubri:corali rubri:myrobalanoꝝ triuꝫ.ſ.emblicarũ:chebularum indarum:ſingulorum drachmã unam:aloes rite ablute tãtundem q̄tum cunctorum pondus: cõfice pillulas mero q̄ electiſſimo. Sequntur pillule ad ſoluendam melancholiam aliquanto ualidiores:ueruntamen minime uiolẽte. Summe peonie: myrche:ſticados arabici:meliſſe:thuris:croci: myrabalanorum trium ſcilicet emblicharum:chebularum indarum roſarum:ſinguloꝝ drachmam unam. Trociſcorum agarici:polipodii:epithimi:ſene : lapidis lazuli loti rite:et preparati:lapidis armẽi affecti ſimiliter:drachmas tres ſingulorũ: aloes lote uncias duas uino perfecto pillulas confla. Si cum melãcholia manifeſta caliditas dominetur:que in hac compoſitione ſunt frigida:ad tertiam inſuper ponderis ſui partem augenda erunt. Has pillulas (ut litterarum ſtudioſis conuenit) grecorum:latinorũ :arabumq; imitatione cõpoſui:nolui uero fortiora miſcere:quale ueratrum

quo carneades phanaticus utebatur. Viris enim litte
ratis tantū uel paulo firmioribus conſulo:qbus nihil
peſtilentius eſt q̄ uiolentia:ideo pretermiſi pillulas in
das lapidiſq; lazuli:uel armeni notas:& quā compo
ſitionē hieralogodion appellāt. Si dēiq; decet ſimpli
ciorem compoſitionem inſerere :qua ego familiarius
utor: ſumme aloes lote unciā unam : myrobalanoꝝ
emblicaꝝ:atq; chebulaꝝ utriuſq; pariter drachmas
duas:maſticis drachmas duas : duas quoq; roſarū:
preſertim purpureaꝝ:cōfice pillulas uino:ꝑinde pil-
lulis:aut iis:aut illis.ex iis.ſ.quas probauimus : nēo
unq̄ ſolis uti debet:ne forte nimiū exſiccetur. Quod
quidem in melancholia peſſimum eſt:imo uel una cū
ſyrupo:quem ſecuti partim meſuen:partim gentilem
fulginatē ſupra deſcripſimus:uel cū uini odori : leuiſ
q; uncia una:ſiue duabus:ſiue tribus:ut cuiq; cōue
nit:aut cum aqua mellis:& paſſulaꝝ:atq; liquiritie
aut ſicubi caliditas dominatur:cum iuleb uiolaceo:
aquaq; uiolacea. Omnino autē cōſulo litteratis : qui
cunq; ad atram bilem ſunt proniores : ut hac purga
tione bis quolibet anno:uere ſcilicet:autūnoq; utan
tur diebus quindecim continuis:uel uiginti:pillulis:
ſcilicet cum ſyrupo:atq; ſimilibus. Quicunq; uero pa
ulo minus huic morbo obnoxii ſunt: ſat habebunt:
ſi pillulas primas:aut ultimas toto anno ſumant:ſe-
mel ebdomada qualibet: eſtate quidem cū iuleb (ut
diximus) alias uero cum uino.

¶ De medicina liquida. Cap.xxi.

Meminiſſe uero oportet ubi maximū in exſic
catione periculū imminet: pur:garī tamē ne
ceſſitas cogit ope preciū eſſe pillulas itermit
tere:atq; i ipſo ſyrupo:uel ſiſi q̄dā decoctiōe

facta in aq̃ buglosse qñ purgandũ eſt: interdũ infũde
re diaſene : uel diacatholicõis: uel triphere pſice unciã
unã: aut ſaltẽ dimidiã. Quod: ſi uel corpus robuſtius
ſit: uel aſtrictior: & durior aluus: addere electuarii ha
mech drachmam unam: aut duas. Vtilis quoq; hic ẽ
confecta caſſia: utilior manna: nec omni melancholie
ſpeciei conueniunt: ſed illi maxime: que aduſtione cre
atur. Sin autem melancholia naturalis ſit: conueni-
unt quidem: uerum precipue: ſi ĩ ſyrupo addatur pol
lipodii portio dupla: uel tripla: ſimiliter liquiritie: cro
ciq;: & paſſularum: item medicine addantur mellis ro
ſacei liquidi uncie due. Quotiens uero ſyrupus ſumẽ
dus ſit: in ſuperioribus diximus: ſed medicina cum ip
ſo ter uiginti diebus ſumenda erit. Verum ſi melan-
cholicus nullus humor appareat: tantum uero com-
plexio melãcholica: ſcilicet frigida membrorum qua
litas atq; ſicca: memento ducere aluum: uel mittere ſã
guinem minime expedire. Sed reliqua dũtaxat face-
re: que uel diximus: uel dicemus: preſertim quecunq;
ad corpus pertinent mediocriter calefaciendum: atq;
magnopere humectandum: ſpirituſq; quoad fieri po
teſt illuminandos: fouendaq; membra. Vbi uero ipſe
atre bilis hũor exundat: nõ madefaciamus tantũ cor
pus: atq; humorẽ: ſed etiã ſoluimus aluũ ea cautiõe:
qua diximus: nunquam uero uehementer. Siquidem
plato in thimeo noſ monet diuturnũ morbũ: qualis ẽ
melancholicus: nõ eſſe nimis ualentibus medicamen
tis: atq; moleſtis pharmacis irritandum.

De ſanguis miſſione. Cap. xxii.

SVnt nonnulli in ſanguine mittendo auda
tiores: quos medici ſapientes admodũ de-
teſtantur. Nam ſanguis eſt atre bilis temperamentũ:

ſpiritus

ſpiritus fomes: uite theſaurus. Solum uero ubi abun
dantiam ſanguinis indicat: uel profuſior riſus: auda
tiaq;: & confidentia multa: uel color rubens: uenarũ-
q; tumor: mittere ſanguinem litteratis: quãdo res po
ſtulat: debemus e uena lienis ſiniſtri brachii: lata qua
dam inciſione: quattuor uncias mane: ueſpere totidẽ
Deinde paucos poſt dies: ſaltem ſeptem: ad ſummum
quattuordecim: tum frictiõe quadam aſperiore: tum
admotis hirudinibus: quas ſanguiſugas nominant:
mariſcas irritare: ut ſãguinis uncie tres: aut quattuor
inde diſtillent. Hec ambo robuſtioribus tantũ facien
da uidentur: debilioribus uero: ſi neceſſitas poſtulat:
mariſcas ſolum: ſicut docuimus: irritare. Sed neq; uẽ
trem medicinis ſoluere: neq; mittere ſanguinem licet
niſi prius clyſteribus pinguibus: mollibuſq; lenieris.
Atq; hoc ſit in melancholica natura commune pre-
ceptum: dandam eſſe operam: ut ſi oportuerit: eiuſ-
modi clyſteribus frequẽtatis uenter inferior lubricus
ſemper ſit: atq; purgatus.

De electuariis. Cap. xxiii.

SEquuntur electuaria: ex quibus laudo
equidem: quod raſis exhilarans appella
uit: preterea que ĩ libro de uiribus cordis
auicenna componit: ſed multo magis qđ
meſues ita conſcribit. Summe crudum ſe
ricum colore coccineo nuper tinctum: pondere libras
unam: id merge ſucco pomorum dulcium: & ſuauiter
redolẽtium: atq; ſucco bugloſſe: aquaq; roſacea: ſin
guloꝝ libra una: poſt quatuor et uigiti horas totũ d'
coque ſuauiter: donec aqua rubeat. Deinde extrahe
ſericum: atq; inſuper exprime diligenter: ĩfunde mox
ſachari candidiſſimi centum & quiquaginta drach-

mas: coque rurſus donec quaſi mel ſpiſſetur: amoue tunc ab igne: atq; infunde dum calet: ambre crudi diligenter conciſe drachmas ſex: & ut liqueſcat ambra permitte: poſtremo adde his puluerem eiuſmodi. Sume ligni aloes crudi: cinami: utriuſq; eque ſex drachmas: lapidis lazuli rite abluti: drachmas tredeci: unionum: idest albarum margaritarum drachmas duas auri ueri drachmam unam: muſci electi partē drachme dimidiam. Dantur ex eo cum uino drachme due: uel una mane: ac ueſpere ante cibum tribus: aut quatuor horis: id mihi pre ceteris ualde placet. Veruntamen probo etiam diamuſcum meſues dulcem: compoſitionemq; gemmarum: modo cum aqua roſacea aſſumantur. Laudarem quoq; mirifice: quod eſt a petro abanenſi philoſopho ſummo conflatum: niſi ipſemet ex eius immodico uſu dilatationem: exhalationē q; ſpirituum nimiam formidaret. Quamobrem duo quedam inſuper excogitaui tutiſſima: atq; ob temperationem ſuam cuilibet tempori: etati: nature conuenientiſſima: in quibus miſcetur utile dulci. Que tantum nutriunt q̄tum fouent: & roborant: preterea ſpiritui: & igenio tantū ſtabiliendo: q̄tum acuendo: et illuſtrādo cōueniūt. Sume ſachari roſacei uncias quatuor: ſachari una cū floribus bugloſſe cōcocti uncias duas: corticis pomi citri ſacharo conditi unciā unam chebuli condite uncias duas: cinami electi drachmā unam: ſandali: corallis. ſ. utriuſq; rubri. itē ſerici: coccinei: crudi cōciſi: croci: margaritaꝝ: ſinguloꝝ drachmam dimidiam auri: argenti: ſinguloꝝ tertiā drachme partem: ambre: muſci: utriuſq; grana duo: funde oia ſimul ſucco citri: uel limonis ſacharo cocti. Sequitur confectio altera aliq̄to ſalubrior: certe multo ſua

uior:ſume amygdalaꝝ dulciũ quattuor uncias: nucleoꝝ pineoꝝ.ſ.ablutorum diei unius ſpatio:ſeminũ cucumeris:utrorũqꝫ pariter uncias duas: ſachari duri: quod candũ.i. candidũ uocant quattuor uncias: ſachari alterius:ſed albiſſimi libram unam: atqꝫ dimidiã. Funde cuncta hec aqua roſacea:atqꝫ limõis: & citri: in quã extinctũ fuerit ignitũ aurũ: & argentum:ſimul coque ſuauiter:demũ adde cinami: beẽ rubri:ſandali rubri:coralli ſimilis: ſinguloꝝ drachmaꝝ unã. Margaritaꝝ nitidiſſimaꝝ:croci:ſerici:crudi:coccinei minutiſſime attriti: ſinguloꝝ drachmã dimidiã auri argenti:utriuſqꝫ grana duodecim:iacynthi:ſmaragdi:zaphyri:carbũculi: ſinguloꝝ.iii. drachme ptẽ Si cui uero deſunt:auꝝ:argentũ:ambra: muſcus precioſi lapilli confectiones ille ẽt prodeſſe multũ ſine his poterunt:quaꝝ tres potiſſimum eligo:unã.ſ. meſues quã recenſui:duas uero noſtras: quas modo deſcripſimus: quo uero pacto his utendũ ſit:ſuperius ſatis expoſuimus. Si quis aũt ſimplicius aliquid appetat:omnibus tñ accõmodatũ: hic citri pomũ pfecte maturũ integrũ pfecte contundat:multoqꝫ ſacharo:& multo roſaꝝ ſucco adhibito coquat. Coctũ uero modico cinamo:crocoqꝫ ↄdiat:aut aromatico roſaceo utatur ſic tẽperato. Sume aromatici roſacei unciã unã: ſachari roſacei:ſachari diabugloſati:utriuſqꝫ uncias duas: aut ſimiliter miſceat diamuſcum. Quanq̃ enim duo hec non ſint ſimplicia tamen facile ſatis habetur:ac ſi caliditas timeatur:diaprunis: & ſacharum uiolaceum adiungantur.

De nimia uigilia. Cap.xxiiii.

SEpe melãcholicis:pſerti ĩſtatis accidere ſolet ut nimiũ exiccato cerebro: uigiliis lõgis exte

nuent: quoniam uero nihil atre bilis mala magis au-
get q̄ longa uigilia: tanto malo omni ſtudio ſuccurrē
dum. Ideo lactucas poſt cibos alios edāt una cū pane
modico: pauculo croco: uinūq; purū ſorbeant poſt la
ctucam: neq; ultra horā lucubrent. Cum ſe dormitū
conferunt: cōfectionem eiuſmodi ſumant: in qua ſe-
minis papaueris albi uncie due ſint: ſemis lactuce un
cia una: amōi croci. ſ. utriuſq; pars drachme dimidia
ſachari uncie ſex: dilue & coq; omnia ſimul ſyrupo pa
paueris. Edant huius drachmas duas: ſimulq; non
nihil ſyrupi papaueris guſtēt: aut uini: illinias eis frō
tem: temporaq; oleo ex uiolis: & ex nenufare adiecta
camphora: itē lacte: oleoq; amygdalio: atq; uiolaceo.
Odorem croci: & cāphore: putaminūq; dulcis mali
naribus admouebis: aceti inſup modici: ſed aque ro
ſacee plurime: ſternes quoq; lectum plantarū foliis fri
gidarum: aures grauibus cantibus: ſoniſq; delinies.
Humectabis ſepe caput eiuſmodi lauacris: ſcilicet
aqua: in qua cocta ſint fruſta papaueris: lactuca: por
tulaca: malua roſarum: uitis ſalicis: arundinūq; fo-
lia: addita camōilla. Balneis quoq; dulcibus ex reb⁹
eiuſmodi ſepe tibie: brachiaq; ſepe totū corpus eſt hu
mectandum. Lac inſuper bibere mixtū ſacharo. ſ. ſto
macho uacuo: ſi modo ſtomachus optime tolerauerit
maxime ꝓdeſt. Humida hec melancholicis etiā: ſi ſa-
tis dormiant: mirifice conferunt: memento lac amyg
dalinum menſe familiariſſimum eſſe debere.

¶ De hebetudine: atq; obliuione. Cap. xxv.

ACcidit uero nōnunq̄: ut ſtudioſis: uel quia
ſedulo inclinato capite legant: ſcribantue:
uel quia ocio nimio torpeant: pituita que-
dam uiſcoſior una cum frigida nimis melan

cholica

cholica caput occupās grauet: atqꝫ hebetes: obliuioſoſqꝫ efficiat. His ergo caput exonerandū eſt iis remediis: que alias diximus pituite cōuenire: ſin minus illa ſuffecerint: ad pillulas indas et cocchias: hieralogodionqꝫ cōfugito. Preterea ad hierā diacoloqntidos uel archigenis: uel andromaci: uel theodotionis: aut ad pillulas iudei quas meſues ī capitulo de capitis dolore deſcribit. Quod ſi natura etaſue frigidior ſit nec eſtas obſtiterit: poſt purgationem utere cōfectione illa anachardina: quam meſues ſapientum confectionem nominat in antidotario: rurſus anachardina illa: quā in capitulo d' obliuiōe ex ſententia filii zacharie recenſet. Da ſūmo mane drachmā unā: ſed qui eā ſumit: ab ira: coitu: ebrietate: labore: rebuſqꝫ calidis eo die prorſus abſtineat: hec quidē aduerſus hebetudinem: obliuionēqꝫ ualentiſſima ſunt. At uero ſi familiaria magis optes: da zinziber ſacharo conditum ſed modico thure mixtum: quod ſenſibus: & memorie magnopere prodeſt preſertim his adiectis. ſ. melle anachardino: melle chebularū: acoris: ciperis: ambra muſco: prodeſt etiā diambra pliſarchoticon: diacori. ſed hec ore diutius retinenda: naribus etiam: & auribus infundenda. Odor quoqꝫ thuris: amaraci: matri: nuciſmuſcate: rute: gariophiloꝝ prodeſt nō mediocriter. Memento tamē tiriacam in his atqꝫ ſimilibus: quemadmodum ab initio diximus: nulli unq̄ remedio poſtponēdam: preterea hebetibus: obliuioſiſque tempora: & ceruicem unctione eiuſmodi unge. Sume olei ſanbucini unciā unā: olei deben uncias duas: euforbii unciā dimidiā: caſtorei quoqꝫ tantūdem perfricabis brachia: crura: ceruicemqꝫ uehemēter: ac ſi opus fuerit: ceruici cucurbitulas admouebis: uer-

ticem preterea capitis amaraco:thure: nuce muſcata tunſis operies:atque fouebis.

Quod corporeū quidem ſpūm curare dꝫbemus:incorporeum uero colere:ueritatē deniqꝫ uenerari: primum medicina pſtat:ſecundū diſciplina moralis: tertium uero religio. Cap.xxvi.

I homines ueritatis cupidi tanta medicoꝝ diligētia corporeū ſpūm curare debent: ne forte oino neglectus:uel impedimento ſit: uel inepte ſeruiat qrentibus ueritatem multo proculdubio diligentius incorporeum ſpūm:ideſt intellectum ipſum diſcipline moralis inſtitutis colere decet:quo ſolo ueritas ipſa cū ſit incorporea capitur. Nephas.n.eſt ſolum animi ſeruum.i.corpus colere: animi uero corporis dominū:regemqꝫ negligere:preſertim cum magoꝝ:platoniſqꝫ ſententia ſit: corpus totum ab anio ita pendere:ut niſi animus bene ualuerit corpus bene ualere non poſſit. Quapropter medicine auctor apollo non hippocratē:quis ex ſua ſtirpe genitum:ſed ſocratem ſapientiſſimū iudicauit. Quippe cum quantum hippocrates corpori:tantum ſocrates animo ſanando ſtuduerit:quamq̄:quod tentauerant illi:ſolus chriſtus effecit:proinde ſi mentem noſtram optimis colere moribus a ſocrate icciro iubemur:ut lucem:ueritatemqꝫ a nobis nature inſtinctu queſitam:ſerena mente facilius aſſequamur:quanto magis ueritatem ipſam diuinā in primis religiōe ſancta fas eſt uenerari. Ad quam querendā:capiendāqꝫ non aliter creata mens eſt:q̄ oculus ad lumen ſolis pſpiciendum. Atqꝫ (ut plato noſter inquit) quemadmodum uiſus nihil uſq̄ uiſibile perſpicit: niſi in ipſo ſummi uiſibilis:ideſt ſolis ipſius ſplēdore: ita neqꝫ intellectus

tellectus humanus intelligibile quicq̄ apprehendit:
niſi in ipſo intelligibilis ſūmi:hoc eſt dei lumie nobis
ſemper:& ubiqꝫ preſente:in lumine inquā:quod illu
minat omnem hoiem uenientem in hūc mundum. in
lumine de quo canit dauid:in lumine tuo uidebim⁊
lumen. Profecto quemadmodum purgatis oculis:in
qꝫ lumen ipſum aſpicientibus: ſubito ſplendor eius
infunditur:coloribus:figuriſqꝫ rerum abunde reful
gens:ita cum primum ab omnibus corporis pertur/
bationibus per moralem diſciplinam purgata mens
eſt:atqꝫ in diuinam ueritatem:ideſt deum ipſum reli
gioſo quodam:flagrantiſſimoqꝫ amore directa: ſu/
bito (ut diuinus inquit plato) diuina menti ueritas
influit:rationeſqꝫ rerum ueras: que in ipſa continen
tur:quibuſue omnia conſtant:feliciter explicat:quan
toqꝫ mentem circunfundit lumine:tanto ſimul:& uo
luntatem gaudio beate perfundit.

Finis primi libri.

¶ Marſilii ficini florētini in librum ſecundū de uita
longa ad philippum ualorem epiſtolare proemium.

Marſilius ficinus florentinus philippo ualori
ciui optimo: atqꝫ nobiliſſimo. S. D. Quāq̄
plato noſter genio ſuo uiuit: & uicturus eſt
(ut arbitror) dum mūdus ipſe uiuet:meus
me tñ genius huc ſemper impellit:ut poſt diuinū cul/
tum ante oia platonis uite ꝓſpiciā. Ad hoc ipm̄ iam
diu nobis aſpirat pre ceteris medica domus:ad idem
cōſpiras & tu mi ualor medicū amiciſſimus: & plato
nice glorie:atqꝫ diſcipline admodū ſtudioſus:quā er
go uitā platoni ſemp exopto.eandē opto medicibus
ſimileqꝫ ualori. Quaobrē hortor :& obſecro te mi ua
lor:ut quanta ſemper opa glorie platonice faues:tan

ta aliquãdo diligentia p̃cepta hec noſtra de uita pro
ducenda legas atq; ſerues. Quibus diu uiuens reſur
genti nuper diſcipline platõis diutius una cũ magna
nio laurẽtio medice patrocinari poſſis. Vale.

¶ Ad perfectionem ſcientie neceſſaria eſt uita longa
quam etiam diligentia preſtat. Cap.i.

AD artem ſcientiãq; perfectam nõ tã
uel docilitas igenii: uel memorie fir
mitas: q̃ prudentis iudicii pſpicacia
nos perducit. Iudiciũ uero propter
ambiguitatẽ ex cõiecturaꝝ diuerſi
tate ɔceptã adeo difficile eſt ut expi
mẽto ſit neceſſario confirmãdũ. Ex
perimentũ quoq; fallax tum ꝓpter iudicii ipſius dif
ficultatem: tũ propter fugacẽ opportuni in experimẽ
to captãdo temporis breuitatem. Quibus ſane de ca
uſis artem eẽ longã una cum hippocrate recte ɔcludi
mus: nec poſſe nos eam: niſi uite lõgitudine cõſequi:
uitam uero lõgam nõ ſolũ ab initio ſemel fata ꝓmit
tunt: ſed noſtra ẽt diligentia p̃ſtat: quod & aſtrologi
confitenẽ: ubi de electionibus: et imaginibus agũt &
medicoꝝ cura diligens: expientiaq; confirmat. Qua
qdem prouidentia non ſolũ hoies natura ualidi ſepiſ
ſime: ſed ẽt ualitudinarii uitam longã aliqñ cõſequũ
tur: ut non miꝝ ſit herodicũ quendã litteraꝝ ſtudio
ſum: oium ſui tpis infirmiſſimũ (ut plato: ariſtoteleſ
q; teſtanẽ) eiuſmodi ꝓuidentia: annũ fere centeſimũ
impleuiſſe. Plutarchus p̃terea narrat multos corpore
alioqn parum firmo: uitã ſola diligẽtia longã cõſecu
tos. mitto in p̃ſẽtia: quot ibecillos ipſe nouerim: pru
dentie munere robuſtiſſimoꝝ annos ſupauiſſe. Neq;
igitur inutile fuerit: neq; uanũ: poſt librũ de curãda
ualitudine

ualitudine litteratorū a nobis cōpoſitū: precepta que dam inſuper ingeniiſ ſcientie cupidis: ad uitā longam conducentia tradere. Inſtituta uero hec nec inertibus ignauiſqꝫ cōmunicari uolumus: quid enim cupiamus iſtos diu uiuere? qui neqꝫ uiuunt quidem: quaſi fucos nutriamus: non apes. Nec hominib⁹ diuulgari: ꝑdita uoluptatū libidine diſſolutis: qui breuē quottidie uo luptatē longe ſtulti preponūt: nec īprobis: iniqſqꝫ pa tefieri: quorū uita mors eſt bonoꝝ. Sed uiris dūtaxat prudentibus: atqꝫ temperatis: ſolertis ingenii: uiris humano generi: uel priuatim: uel publice profuturis.

¶ Vitalis calor nutritur humore: quo d̄ficiente fit re ſolutio: quo excedente fit ſuffocatio. Cap. ii.

Vita quidē tanq̄ lumē in naturali calore cōſi ſtit: caloris uero pabulū eſt humor aere⁹: at qꝫ pinguis quaſi oleū. Siue igitur hūor eiuſ modi forte deficiat: ſiue prorſus excedat: uł inquinet: calor ſtatī debilitat̄: & tandē debilitatus ex tinguitur. Si hūoris defectu calor d̄bilitatur: & ꝑdit̄ mors reſolutiōe ↄtingit: ſi potius obruit̄: hūoris exceſ ſu: uel uitio: uita ſuffocatōe perit. Suffocatio uero hu moris cuiuſlibet exūdantia: uel putrefactiōe cōtigit: preſerti pituita: uł excreſcēte: uel quōlibet putrefacta ut non imerito pituita petens uitā fuerit noiata. Pre cepta igitur ad ꝓducendā uitā maxie neceſſaria: hinc quidē reſolutionē: inde ſuffocationē: putrefactionēqꝫ eque deuitāt: eque inq̄ ratione cōi. Nā ſi calidiorē: ſic cioremue hoīem forte curant: & cui meatus qdē aper ti ſunt: hūores aūt ſpūſqꝫ ſubtiles reſolutōi magis oc currūt. Si aūt cōtraria rōne corpus affectū tractant: potius ſuffocatiōi ſubueniūt: maxie uero in alterutro ſtudent: ſi ad alterutrū locus: tēpuſue d̄clinet. At ubi

ingenioſis:ſtudioſiſq; conſulitur:utrũq; pceptũ ferme eſt pariter neceſſariũ i utroq; ſimiliter laborat. His. n. acutum qdẽ:calidũq; ingeniũ:et imaginationis mot⁹ aſſidu⁹:reſolutionẽ:ociũ uero corporis:atq; cruditas ſuffocationẽ minitari uidẽtur : nuſq̃ igit medici uehe mentius q̃ in eiuſmodi hominũ curatione laborant. Et ſi tota libri ſuperioris diſputatio ad progandam uitã maxime confert:propriam tamen quandam res tanta curam:qualem deinceps (quoad potero) pau/cis comprehendam:poſtulare uidetur.

Quomodo temperandus calor ad humorem : atq; ui ciſſim quodam mineruę conſilio. Cap.iii.

Ceterum dum oleum iſtud pigue: igneo huic uigori noſtro neceſſariũ pingui minerua tra ctamus : minerua interim oliuifera : olei ui talis origo almi uidelicet iouiſ capite nata ri det:q ſui muneris q̃titatẽ plane cernẽtes:iterea nõ ſa tis uidimus qualitatẽ. Ridens ergo:uobis inqt:oleũ: nõ modo q̃tũ ſat flãme nutriende foret abunde dedi: ſed ẽt ſine amurca ſincerũ iſundi lucerne:hec illa. Nos aũt interloquendũ errantes offendimus:quoniam lu cerna pedibus noſtris uerbũ ſuũ nõ dum nobis audi/tum. Ex hac ergo lucerna diſcamus oleũ iugiter flam me ſubminiſtrandũ:ea ſcilicet diligentia:ut nec repen tina quadam lumẽ obruamus illuuione:nec rurſũ diſ feramus ſitibundo potũ. Sed hec qdẽ duo ſatis in ſu perioribus tractata putamus:reliqua nobis duo ſũt: quorꝝ alterꝝ leuiter tetigiſſe:alterũ uix attigiſſe uide/mur:tangentes interi ita palladẽ:ut ridere nunq̃ ſoli/ta nos rideret. Quid ergo?primo quidẽ ꝯſiderabim⁹ flãmã:uel pauculã eſſe prorſus edacẽ:ideoq; lucernaꝫ illã lucere diutius: in qua ſic flãmula eſt ad ellychniuꝫ

idest

ideſt lucinium tempata: ut non ebibat oleum: ſed piti ſet. itaque & nos in omni dieta cauebimus: ne quan do preſertim in iuuentute nimium inualeſcat: inſitus ignis ſuapte natura uorax: ſat uero fuerit tum humo rem inundantem: tum penetrabile friguſ hinc arcere. Deinde lucernā cogitabimus frequēter extingui: qn̄ nō ſinceꝝ oleū inſtillauerit: ſed (ut ita dixerim) amur coſū: unde paulo poſt cōcreſcunt ex amurca fungi: lu menqꝫ extinguunt. Iam uero nos almū a pallade ſu ſcepimus oleum. ſ. aeriū ꝗplurimum: purūqꝫ: & nati uo quodā lentore tenax: atqꝫ firmū. Quod ergo huic paulatim abſumpto ſubgeritur: nō ſolum huic equa le debet eſſe: ſed ſimile: ut uero ſit ſimile: nō tantū ae reū eſſe debet: & pingue: ſed penitus ab amurca ſecre tum: ideſt a fece quadā ex terra: & aqua craſſiore ꝯge ſta. Hanc ergo cōgeſtionē: fecemqꝫ uitaturi: alimenta eiuſmodi fugiamus: & ociū: & cruditatem: atqꝫ ſor des. Interea uero mineruam ea moderatione colamus ut caput quidem: de quo nata eſt ipſa: nobis augeat: neruos autem: ſtomachumqꝫ non minuat.

¶ Quibus de cauſis areſcit hūor naturalis: uł pegri nꝰ exūdat: ꝗ necāria ſit ad uitā pfecta digeſtio. c. iiii.

NAturalem humorem uelociter hec exſiccāt: ſanguinis fluxus uberior: uiolēta ſolutio uē tris: diu lubricus aluus: profuſus ſudor: la tius patefacti meatuſ: coituſ ad debilitatem factus: ſitis anhela: fames cruciās: uigilia lōga. Vſus calidaꝝ reꝝ ſimul atqꝫ ſiccaꝝ: laborioſus animi: cor poriſqꝫ motus: anxietas: ira: dolor: ſiccior ſimul: at qꝫ feruentior: aer preſertim igne caleſcens: uentus ari dior: & uiolentus: atque diuturnus humorem ſu pra modum augent. His contraria: ebrietas frequens

utrumque facit: nimio enim tum calore ſiccat: tu hu-
more ſuffocat ebrioſum: nihil autē magis quā cru-
ditas ad utrunque nocet. Vbi enim non concoqui
tur alimentum: hinc quidem deeſt: quo naturalem ir
riget humorem: inde uero putrefactū ſupereſt: quod
exundans calorem obruat naturalem. Quamobrem
auicēna corrumpi ſanguinem inquit: ubi digeſtio ip-
ſa corrumpitur ſecutuſque galenum appellat digeſtio
nem uite radicē. Optima igitur eſt: & quaſi unica hec
regula galeni: concoctiōē cibi preceteris ubiq; curare
nam qđ maximum uidetur eſſe preceptum: ſalubri-
bus uidelicet uti: nihil proderit: niſi coquas: ſiquidē
ex his ferme ſicut ex ꝯtrariis noxius hūor ꝓfluit: ſi cru
da membris influxerint. Ex cibis autē etiā minus ar-
te laudatis: ſepe minus malū accipitur nutrimētū: ſi
uehemētius concoquātur. Cruditatē igitur tanq̄ gra
uē reſolutionis ſimul: & ſuffocationis cauſam diligē
tiſſime deuitemus: quātitate uide licet cibi: potuſque
nob̄ accōmodata. Qualitate: ſimplicitate: p̄paratiōe
cōtritione: ieiunio reuocante famē: ac (ſi opus fuerit)
ſtomachi etiā exteriore fomento: rebuſq; quibuſdā ſti
pticis poſt epulas intus aſſumptis. Caueāuſq; diligen
ter: ne cibū potus exuperet: neu cibus ſit liqdior: aut
durior: aut hic: uel ille ualde ſit actu frigidus: aut ali
menta ſint longe diuerſa: aut crudū addamus crudo
hec eni cōcoctionē magnopere ꝓhibent. Caueamus
inſuper diligentiſſime: ne uel coitu ſtati poſt cibū: uel
ſōno meridiano ſepius nō neceſſario: uel nocturna ui
gilia: uel labore aī ullo: ſiue corporis iportūo: uel alio
quopiā pacto digeſtionē impediamus. Digeſtionē di
co eqdē n̄ primā tantū: q̄ fit i ſtomacho: ſed ſecūdā ēt
q̄ fit in iecore: tertiam inſup: q̄ in uenis: quartā deniq;

que

que in membris efficitur: que longo quodã indiget in
teruallo: & quãuis ĩpedita pabulũ nõ ſuppeditat hu
mori. Proide ſicut digeſtionem: ſic excrementorũ pur
gationẽ adiuuare in primis neceſſariũ eſt ad uitam: ne
ceſſarium ſordes etiã acute detergere. Neceſſarius eſt
motus corporis tam continuus: tam tẽperatus: tã ua
rius: q̃ celeſtium: aeriſq; motus: & ignis: & aque: ſer
uata duntaxat cõcoctionis: & ſomni neceſſitate: de
fatigatione uero: & reſolutione uitata. Preterea ſub
umbra ſitũ carieq; obducim⁹: ſub diuo: ſub lumĩe ui
uim⁹: quod pater me⁹ ficinus: medicus iſignis frequẽ
ter habebat in ore. Sed ad hec feliciter pagẽda opere
pretiũ foret: non tam urbanis negotiis quã ruſticis q
buſdam exercitationibus a tenera ſtatim etate cor
pus aſſueſeciſſe: & quodammodo ſimilibus iterdum
etiã nutrimentis: & uite genus quodãmodo uarium
tenuiſſe: qd' me ſepe prudens ille monebat. Qui enim
in omni etate lautiſſima quadã curioſitate uiuunt:
ſepe minus tuti uiuũt: qui uero adoleſcentes ſe minuſ
aſſuefecerint: adulti ſaltem aſſuefaciant: cautioribuſ
tamen gradibus id tentantes.

¶ Sanguis: & hũor accõmodatus uite aerius eẽ de
bet: q̃litate tẽpatus: ſubſtãtia medi⁹: atq; tẽax. C. v.

Greci omnes inter ꝑcepta ad diuturnam
uitã maxĩe neceſſaria mãdant: ut euchi
mis alamur. Euchima uocam⁹ alimẽta
ſalubria: que bonũ afferũt nutrimentũ
ideſt ſanguinẽ bonũ: bonum uero ſan
guinẽ appellamus: non frigidum: non ſiccũ: non tur
bulentũ: ſed calidũ: & hũidum: atq; clarũ. Calidũ q
dẽ calore nõ acri: hũidum uero hũore ñ aqueo: clarũ
quoq; nec tñ interea tenuiſſimũ. Iam uero feruentior

ſanguis naturalem tũ calorẽ exacuit: tũ exſiccat humorẽ: & quẽ ipſe humorem infert: uel calorẽ reſolubilem preſtat: atq; fugacem Sanguis preterea hũidior: proniorq; ad aquã naturalem: obtundit calorem: humorẽ quoq; naturalẽ uel hebetat: uel impellit ſub calore liqueſcere: uel ſuffocat humiditate calorẽ. & oĩno: ſi q̃ potio naturalis hũoris ex aqueo ſãguĩe extrahitur: tũ putreſcit facile: tũ cito diffluit: atq; diſſoluit Hinc efficitur: ut qui molliores fructus: herbaſq; comedunt: niſi raro forſan: & ꝓ medicina tunc uentrẽ leniente: ſumãt: breui uenas ſucco crudo: putrefactioniq; obnoxio: penitus impleant: ac ne id accidat: tutius pro alimento: uel coquũtur: uel ſaltem cum pane miſcentur. Sanguis uero nec igneus eſto: nec aqueus: ſed aerius: nõ aeri craſſiori ſimilis: ne ꝓcliuior ſit ad aquã non aeri ſubtiliſſimo: ne facile incaleſcat in ignẽ ſed ſubſtantiam teneat mediocrẽ: in qua medius aer dominatũ habeat plurimũ: cetera elementa inſint: q̃tenus aeris accõmodantur imꝑio. Nõ ſit eius ſubſtantia ſubtiliſſima: ne humorẽ inſtabilẽ generet: ſpiritũq; uolatilẽ: diſſolutioni ſubiectũ. Nõ ſit craſſiſſima: alioqn & igenio minime miniſtrabit: & uix ĩ naturalem hũorem: ac ſpiritũ ꝑmutabitur: meatus obſtruet: ſuffocatiõi dabit occaſionẽ: & ſpiritus: q uix tãdem craſſus inde creatur: denſitate ſua & ipſe parũ idoneus ẽ ad uitam. Et calorem naturalem ita ſuffocat: ſicut ſumus denſior flammam comprimit ꝓtinus: & extinguit: mitto ꝙ ſaltem adeo tenebroſus eſt: ut uitã efficiat meſtam morte deteriorẽ. In primis aũt (ut mihi uideť) ad uitam expedit diuturnã: ſanguinẽ una cũ ſubſtãtia qdẽ aerea ualde: nec admodũ craſſa: habeř glutinoſũ aliquẽ in ſe hũorem: atq; tenacẽ: qualẽ ſerme

me cum ſubtilitate habet oleum oliuarum: & humor anguille pinguis ſimul: atq; tenuis: & oleum ex tere-bēthina quadam ſublimatione tractum. Tu igitur alimēta: ceteraq; omnia: que ſanguinē p uiribus hũo remq; talem efficiant: diligenter eligito. Sanguis enī humorque talis ſicut oleum flāme: ita uitali calori pa bulũ eſt: & una cum ſubtilitate habet etiam firmitatē Preceptũ enim raſis eſt pro iuuentute ſeruāda: rebus uti ſanguinē ad precordia traducentibus ubique con denſantibus: corq; fouentibus (quod auicēna pbat) aquoſum labileque ſanguinē precipiens euitandum. Differens autē in hoc p differentia corporum ratio eſt habenda: nam ubi denſius corpus eſt: ad ſubtilitatē ſanguinis: ubi rarius: ad craſſitudinē eiuſdē omnibus eſt remediis declinandum: ubi media corporis habi-tudo: uia ſimiliter media tutius imus: nunq̄ tamē na turalem corporis habitudinem extirpare conabimur alioquin uitā ipſam extirparemus. Expedit inſup me miniſſe: ubi ſubtilitatem ſanguinis ualde ueremur: et ſtomachus iterea nō ſit admodũ natura ualidus: mi nutioribus ad craſſitudinē gradibus accedendum eē dum gracilē hominem craſſioribus alimentis nutrire cōtendimus: & fouēdũ interim ſtomachũ: pducendũ ſomnum: exercitationē p uiribus augendam: animi minuendam: que plurimis ſepiſſime nocet: ac ſi min⁹ ferat alimenta uiſcoſa nimiũ duraque: uel admodum frigida. Vſu faltē corallorũ: ſandalorũ: roſaꝝ: corian drorũ: myrobalanorum: cydoniorũ: & diacydonion ſachariq; roſacei: ſtipticarũq; rerũ eā ſanguinis humo riſq; firmitatem denique conſequemur: quam rebus nimium glutinoſis hic tuto conſequi non ualemus. Commodiſſime uero ex nucleis pineis: piſtaceiſque

& glyzirhize ſucco:& amido:additis amygdalis dul
cibus:carũq; oleo:& cydonioꝝ ſemine:atq; oleo ſiſa-
mino una cũ ſacharo candidiſſimo : aqua roſacea nu
trientur:qui uiſcoſa grandioꝝ animaliũ membra cõ
coquere nequeãt. Cõcedemus his preterea extrẽa gal
linaꝝ:uel hedoꝝ:& teſtudines:& limaces: atq; teſti-
culos uina dabimus non alba:ſed rubra:ſtipticaq;:&
quodãmodo ſubamara:aqua uinũ ferrea uł maſticia
tẽperantes. Oleo quoq; maſticis: cydoniorũq; cutẽ le
uiter leniemus:& uetabimuſ interi:que ſanguinẽ ſub
tilẽ faciũt:uł feruẽtẽ:niſi forſan nõ nihil croci: uł cina
momi tenatioribus epulis iſtũdamꝰ: ut & facilꝰ conco
quanť:& cocta ꝑ meatus anguſtos tranſferanť ad mẽ
bra. Difficile nãq; eſt uiſcoſa. uel alimẽta paulo firmio
ra ex ſtõacho nõ admodũ ualido : uſq; ad digeſtionẽ
tertiã:q̃rtãq; ꝓducere:niſi eiuſmodi uehiculis ꝑferãť.
Atq; inſup frictiõibus leuibus ꝓuocentur:quas qui
dem cum facies:mãibus eas molioribus facito: ac me
mento madefacere manus odorifero quodam uino in
quo cammomillam:myrtumq; coxeris:atq; roſas.

¶ Communis comedendi:bibendiq; regula: & qua
litas epularum. Cap. vi.

SEd miſſa in preſentia faciamus obtuſiſſima
hominum corpora : uel tenuiſſima:ad cõmu
nem uiuendi rationẽ perueniamus: cõmuni:
medieq; corporis habitudini prorſus accom
modatam. Caue ne ulla ratione meatus corporis uel
ſupra modum pateant : uel nimium obſtruantur. Ibi
enim in reſolutione:& iniuria extrinſecus inferẽda di
ſcrimen:hic aũt in putrefactiõe & ſuffocatiõe pericu
lũ:& ſi non arctiſſimo regule freno (quod hippocra-
tes dãnat) te cohibeo:non tamen habenas tibi ad li-

centiam uſq; relaxo. Herbas & fructus hũidiores ac
cipe parce: parcius lac & piſces: & utrunq; cum melle:
parciſſime fungos: atq; cũ aromaticis: ac ſemine pyri
ſimiliter purum aque potum: atq; una cũ parcitate.
Que humidiora ſunt uł pinguia: aromaticis: acribuſ
q; condito: alioquin & hũorem alienũ membris plu
rimũ inferunt: atq; putridũ: & ſi quem neceſſariũ na-
ture humorẽ ſuggerunt: hunc preſtant cite admodũ
corruptioni ſubiectũ: quod non aliter q̃ aquoſũ uinũ
cõturbatur celeriter: & corrũpitur: hinc cita canicies:
& pallor: rugoſitaſque ſenilis. Carnes quoq; ſi quoti
die comedantur: ac ẽt ſi pondere pani ꝓpinquent citã
putrefactionẽ iferũt: uñ porphyrius pythagoreoꝝ: an
tiquioꝝq; auctoritate fretus eſum aialiũ deteſtatur.
Nõne homines accepimus ante diluuiũ longeuos ani
malibus peperciſſe? quã q̃ medici non tã carniũ uſũ ue
tant: q̃ abuſum. Deniq; humida tanq̃ putrefactiõi ob
noxia fuge: memoria tenens hũidos: & pingues ſene-
ſcere citius: atq; mori: qđ & hippocrates ait: & res ipa
declarat. Sicciſſima rurſum accipe moderate: uł ſaltẽ
liberiore tempera potu: media tutus eligito: tam& ſi
auicẽna formam cibi paulo ſicciorẽ molli preponit ad
caniciem euitandam ad frigida nimium: aut calida
cautiſſim⁹ eſto: calida ſimul et humida ſequere. Si fer
uet aer: epularum humor calorem ſuperet: ſi friget: ca
lor humorem: utrobiq; uero modicus ſit exceſſus: ubi
q; calor & humor: non nihil glutinoſum habeat: atq;
ſtipticum: ut illinc membris irrigatus humor iħereat
firmius: ac diu ſub calore perduret. Electum triticum
& panis electus hoc inprimis habet: deinde rubrum
ſtipticumq; uinum: parumq; dulce: tertio pinei nuclei
reſq; his temperie: & lentore perſimiles: quarto car-

nes non humide ſimul atq laxe: ut ſuille: & agnine la
ctentes. Medici tamen ueteres: maxime galenus ſuis
carnes: & ſanguinem propter quandam cum corpore
noſtro ſimilitudinem ualde commendãt. Optime ſũt
igitur ſimilibus corporib⁹: ut ruſticis: & robuſtis: cor
puſq; multum exercitantibus: preſertim ſi quatridu-
um gariophylis: coriandris preparati: ſale cõdite ſer-
uentur: & ſanguis forſan utilis: ſi cũ ſacharo coquat:
defecatuſq; ad ſummũ fuerit: atq; liquens. Sed ut ad
numeꝶ reuertamur: nõ probãtur carnes humidiores
quales diximus: non dure ſimul atq; ſicce: quales ue
tuſtioris leporis: atq; bouis: ſed medie quedã: ut gal
linaceorum pulloꝶ caponum: pauonum: phaſianarũ:
perdicũ: forte etiã pulloꝶ columbinoꝶ. preſertĩ dome
ſticorum. Tales quoq; ſunt capreoli: uitulíq; iuuenes
& anniculi uerueces pariter atq; apri: hedos non ſper
no lactentes: caſeumq; recentem. Auiculas equidem
pretermiſi: frequens enim ſubtilioꝶ alimentorũ uſus
ſtomacho ſolum cõuenit: craſſiora minime toleranti.
qui uero ualidior eſt: fugacẽ ex his fumũ reportat: uel
humorem. Oua tamen gallinaꝶ nõ pretermitto: ſi ui
tellus una cũ albo comedatur: uitellus nãq; ſolus de
licatoꝶ eſt nutrimentũ: nam auicenna probat: nutri-
mentum nullum expedire magis in diminutione ſan
guinis: et diſſolutiõe ſpiritus cardiaci: q̃ uitellum oui:
galline: uel perdicis: uel phaſiane. Neq; forte ab re fu
erit: anſeres nutrire ſpelta: aquaue nitida: ac poſt necẽ
carnes ſale & coriandris aceto p̃paratis cõditas: dies
ſeptem ſeruare prius q̃ edas. Ceruumq; ſimiliter ſi ſto
machus fuerit ualidiſſimus: probabile nãq; eſt longe
ua quedam anialia ad uitam cõferre longeuam: ſi ta
men huiuſmodi carnes iuuenes comedantur: ſimiliter
q; alie

q̄ alie carnes uecisſim ſunto: tum aſſe: tū elixe. Cibus eſto duplus ad potū: panis duplus & ſexquialter ad oua: triplus ad carnes: quadruplus ad piſces: herbas: fructus humidiores. Nec incipiat a potu menſa: neqꝫ potus ſit ſemel uberior: ſemper ſtipticum aliquid abſ qꝫ potu: uel modico ſequatur menſa. Vbi complexio: etas: locus: tempus ad calidū: ſiccūue labitur: tu quo qꝫ paulisſper ad oppoſita declinato: ubi ad frigidum: aut humidum: ſimiliter ad oppoſita uergito: ubi temperies: ſeruato temperiem. Eatenus aūt exercitatiōi quidem corporis eſt addendum: & ani detrahendū: q̄tenus epulis ueſcimur durioribus ad diuturnitatē uite aliquādo forſitā neceſſariis Mēſe tibi ſint i nouē diei horis due: & utrobiqꝫ parce: parcior uero cena: exercitationes corporis due ferme poſt digeſtionē primā ad ſudorem quaſi producte. Somnus quidem nocturnꝰ quia ſemper eſt neceſſarius, ſemper bonus diurnus autem: niſi admodum neceſſarius: nunq̄ bonus.

¶ Ne utaris alimentis: que cito putreſcunt: nec i eiuſmodi regionibus habites: uinum: & triticum pre ceteris elige: putrefactiōem & reſolutionē fuge. Cap. vii.

Animalia uero quecunqꝫ in noſtrā cuſtodiam ueniunt: mundis: electiſqꝫ alimentis nutriēda ſunt: ante q̄ ueſcamur: atque hec: & alia omnia ex paſcuis altioribꝰ: & odoriferis eligenda ſunt. Inter hec regulam ante omnes ab arnaldo philoſopho comprobatam memori ſemper mente teneto: animantes: herbas: poma: fruges: uina: ex altis odoriferiſqꝫ (ut diximus) regionibus eligere oportere: quas uenti temperati ſerenant: ſuaues ſolis radii fouent: ubi aque nulle ſtagnant: culta ſterquilinio non pingueſcunt: ſed humore natiuo: ubi etiam que

cunq̃ naſcuntur: diu permanent incorrupta. Hic dũtaxat habitandum eſt: his quoque uefcendum: neq̃ confidendum eſt ex alimentis: que breui putreſcunt: humorẽ nos comparaturos diuturnum: & a putrefactione remotum: neque ſperandũ facile nos diu uicturos: ubi terre fructus icorrupti diu nõ conſeruãtur ubi rari admodũ hoies ſunt longeui. Quantũ uero ſit in loco uictuq̃ diſcrimẽ: pomũ declarat pſicum in pſia quidẽ uenenũ: in egypto cordis amicũ: & elleborus in anticyra impune ſumptus: alibi uero uenenum. Ariſtoteles habitationem eligit altam: ad meridiem: orientemque ſpectantem ſub aere ſubtili: nec humido: nec frigido: & plato longeuos in editiſſimis atq̃ tempatis repperit regionibus. Deterrimũ uero ẽ ſtercorare agros: uel aquas ſtagnantes ex agris minime deriuare: omnia. n. illic cite corruptioni ſubiecta naſcunt̃. Quamobrẽ eos nõ uitupare non poſſum: q̃ ſapiẽtem heſiodũ iccirco uitupant: q̃ in re ruſtica ſterquiliniũ pretermiſerit: ſed ille prudens ſalubritati potius: q̃ fertilitati conſuluit: ſatis autem ex lupinorum fabarumq̃ʒ foliis tempeſtiue ſubuerſis agrum pinguefieri poſſe putauit At uero ſi regiões humidiores imundaſq̃ʒ colere: et alimenta minime duratura ſumere cõpellamur: eum quaſi ſeruemus uictũ: quẽ ſub aere peſtilẽti medici mandauerũt: qua de rei libro cõtra peſtilentiã ſatis egimus. Sũmatim uero ſuauibus & quodãmodo calidis utemur odoribus: aloe rite p̃parata ſepe: leuiterq̃ʒ purgabimur. Rite uero p̃paratam dicimus ſi lota fuerit aq̃ roſacea: uel ſucco roſaꝝ aut ſi cũ roſis recẽtibus: cõtritiſq̃ fuerit pfecte cõmixta: deide addat̃ ei myrobalanus: atq̃ maſtix: & forte roſa. Medicina hec extra controuerſiam mirabilis eſt

ad

ad conſeruandam diu mẽtem ſanã in corpe ſano:preterea corpus exercitabimus:opportuno utemur foco Hoc puluere epulas cõdiemus:myrobalanoꝝ emblicarum ſit pars uncie quarta :ſandaloꝝ uero dimidia cinnamoni integra:octaua croci. Hoc itaqꝫ puluere: rebuſqꝫ ſimul acribus:iminentem ex putridis alimẽtis:& locis corruptionẽ forſitan inhibere poterimus. Meminerimus aũt:ubi multo plures putrefactiõe ſuffocationeqꝫ q̃ reſolutione pereũt:ibi putrefactioni:& ſuffocationi maxime reſiſtendũ. Vbi uero cõtra uiciſſim uti condimentis aromaticis et quodãmodo auſteris (ut diximus) odoribuſqꝫ ſimilibus:quouis tempore putrefactionẽ prohibet. Vngi oleo:frigoris iniuriam. uti lauachris ex aqua:& oleo: reſolutionẽ ex labore uel calidis tempibus iminẽtẽ. Similiter os aqua ſepe colluere:ſuccum glycirhize:uel ſacharum cryſtalinum ore tenere aqua roſacea multa: paucoqꝫ aceto roſaceo manus:faciẽqꝫ perfundere: ſimilibuſqꝫ odoribus uti. Septima quaqꝫ hora alimentis modicis recreari:corpore ſimul & animo conquieſcere:calore uitato. Plurimũ uero intereſt quale ſit triticũ atqꝫ uinũ quibus aſſidue ueſcimur:hec ergo ſint talia : ut ultra annum:& potius ad trienniũ integra pſeuerent ſi modo incorruptibilẽ ex his alimoniam ſperare debemus Vinum:ſiue albũ:ſiue rubrũ ſit :eſto clarũ:ſuaue:ſtipticum:odoriferꝝ:& quod indigeat aqua:niſi forte uinum reppereris leue ſimul:atqꝫ durabile:quod rariſſimuꝫ eſſe ſolet. Quod uero ualidius eſt p̃hus iſaac uinum dicit eſſe uinoſum coctũ ſole:uentiſqꝫ purgatũ: qđ aqua fontis puri tempari iubet aliquãdiu antea: q̃ bibamus ut pfectius miſceať. A quoſum uero uinũ atque debile : uel acerbum fugiendũ monet : utpote

quod intra uenas:& membra accidum cito fiat: aut aliter putrefiat. Vinum quidē aquoſum putrefactiōi ſubiectum:ſi conſeruata eius ſubſtantia coctū fuerit hoc ſaltē erit utile:alioquin non laudatū: quod humorem corruptibilē nō creabit: ſed acumē eius aqua electa temperandum erit. Vinū uero quale ꝓbauim⁹ iſaach antiquoꝝ ſentētia tiriacis magnis inquit eſſe perſimile:quod (ut diximus) tēpatum: habitudinem corpis frigidā calefacit:refrigerat calefactā:humefacit ſiccā:humidiorē uero deſiccat:atq3 (ut galenus ait) naturalē humorē recreat:calorē fouet:utrūq3 contemperat. Miſcere uero uinū eiuſmodi magis neceſſariū eſt iuuenibus:minus ſenibus:frigidis uero ſenibus minime. frigida namq3:duraq3 ſenect⁹ (ut inqt plato) ita mero feruet:atq3 mollit:ſicut uel igne ferrū:uel aqua lupini:quod diximus p uinum oppoſita fieri:atq3 deſſidentia tēperari. Scito etiā p glycirhizam fieri:ſed debilius:fieri etiam per oleū roſaceum: ſed extriſecus. Hec ergo tibi familiaria ſunto neq3 diffidas quicqd:& qualitate tempatū eſt: & uirtute potens poſſe reliqua tempare:ſicut frigus alia frigeface re. Id in primis habere temperamento iouis:quo etiā ſaluberrima ſunt. ſed de his alibi diſputandum.

¶ Dieta uictus medicina ſenum. Cap. viii.

QVi ſeptimum iam ſeptenarium impleuerunt quinquageſimum attingentes annum:cogitent uenerem quidem ſignificare iuuenes:ſaturnū uero ſenes:atq3 has apud aſtronomos ſtellas:inter ſe maxime oīum inimicas exiſtere. Rem ergo uenereā ſaturnii fugiāt: que iuuenibus etiam uite plurimum detrahit:non.n.natis conſulit:ſed naſcituris:ipſaſque etiā herbas ſtatim producto ſemine

ſiccat

ſiccat. Preterea frigus: aereq́ nocturnū letiferum ſibi putēt: atq́ eū oīno uictū ſeruēt: ex quo ſanguinē plurimum ſperent: ſpiritūque q̄plurimum: ex uitellis uidelicet ouorum recētibus: uino aliquantū quidē dulci: odorifero uero q̄plurimum. Nam hic uitellus proprie cordis ſanguinē: uinum precipue ſpiritū recreat: carnibus electiſſimis oī: coctuq́ facillimis ſūmati utātur: dieta calidū pariter: & humidum augente. Spiritum odoribus preſertim uini aſſidue recreant: uigiliā & inediā: ſitimque deuitent: laborē rurſus corporis: atq́ animi: & ſolitudinē: & merorē. Muſicā repetant ſi forte itermiſerint: nunq̄ intermittendā ludos quoſdam & mores: quoad decet: olim āte acte pueritie reuocent: difficillimū namque eſt (ut ita dixerim) reiuueneſcere corpore: niſi ingenio prius repueraſcas. Itaque in omni etiā etate magnopere cōducit ad uitā nō nihil pueritie retinere: & oblectamēta uaria ſemp aucupari: longū uero pfuſumq́ riſū: minie: ſpūm namq́ nimis ad exteriora dilatat. Sed redeamus ad ſenes hi preterea ſi frigeāt: fomenta petant aromatica: et calida ſimul: atq́ humida: meminerint puerile non eſſe puerile illud auicēne fomentum factum quidem a dauide: ſed tardius forte factum. Fomentum ſeni mirificum medulla recētis adhuc calētis panis infuſo maluatico uino cum puluere mente appoſita ſtomacho: & ſepe ad olfactū adhibita. Nam & medulla eiuſmodi etiam ſola democrito iam iam expiraturo retinuit ſpiritum: quoad placuit fugitiuum. Preterea frictionibus utantur leuibus: ſeu quandoque lauachris nutrimentum prouocantibus ad extrema: nucleos ante omnia pineos: uidelicet ablutos: familiares habeant hoc enim nutrimentum medici ueteres ſenibus aptiſ

ſimum probauerunt. Calidũ.n.& humidũ eſt:& pin guet: et oẽm lenit aſpitatẽ: atq; ſimul (qđ mirũ eſt) dũ naturalẽ humorem auget: interea ſuperfluum đſiccat putridũq; expurgat humorem. Sunt q nucleorũ eiuſ modi drachmã unã quottidie poſt cibos exhibent ſe nibus comedendã: ego drachmã quoq; alterã ieiuno ſtomacho ſenibus exhiberem: uel recens calẽs auratũ pĩnucleatũ: componerẽq; quoq; electuariũ hoc pacto Sume amigdalarũ dulciũ mũdarum uncias quattuor tantundem eiuſmodi nucleorũ piſtaciorũ duas: unam ſeminũ cucumeris unam nucum auellanarũ mundarũ contunde: coque una cum candidiſſimo ſacharo: cui tamen addideris unã zinziberis recentis conditi dra chmam: croci dimidiam: muſci tertiam: ambre tantũ dem: ſacharũ aqua meliſſe: ideſt citrarie: roſarũq; fun dito: multa auri folia his adhibeto. Huius enim uſu quottidiano uitam ſenes ualidiorem: lõgiorẽq; conſe quentur: poſſunt & in menſa hoc accipere: & pluribꝰ horis ante menſam. Vtilius autem tunc erit: ſi quid albi: odoriq; uini una cum confectiõe eiuſmodi bibe rit: tẽporibus uero calidioribus ſacharum roſaceum una cum auri foliis: & condite myrobalani uitam ſe nibus prorogabunt. Theriacã nemo dubitat ad idẽ humidis conuenire pſonis: atq; tpibus: de cuius uſu ſatis in libro ſuperiore dictum: nemo etiam negabit his prodeſſe admodum radices inule: breniaſq; radi ces albas ſimiliter: atq; rubras: maxie uero recentes illam quidem pro nutrimento: has etiam pro aroma te: & oia ſimpliciter calida: humidaq; & aromatica ſi mul: & ſtiptica: ſimulq; pinguia. Certum eſt ſenes ele cto glycirhize ſucco familiariter uti debere tradũt.n. glycirhizam eſſe humãi corporis calori pariter: & hu

mori perſimilē:preterea uariis ſenum morbis opitula
ri:lac quoque amygdalinũ:& amidus cibus familia-
ris eſto:& ſacharꝫ:atq; paſſule. Raſis triferam ex my
robalanis indis:emblicis belliricis confectã:itē myro
balanos indas conditas ſacharo:non ſolũ ad retinen
dam:ſed ēt ad retardãdã ſenectutē ualde ꝓbat. Aui
cēna laudat triferã myrobalanoꝝ maiorē atq; mino
rē:rurſus cõfectionē de ſq̃ma ferri:maxīe uero auri iu
bet quotidie mãdere:myrobalanos p̄cipue chebulas
rite conditas ad differenda ſenectutis incommoda.

¶ Nature aromatum et cordialium neceſſarie:et rur
ſum qualis ſenum uictus. Cap.ix.

SCito myrobalãis uarias ieſſe uirtutes. Vnã
que mirabiliter ſuperfluũ exiccat humorem
unde caniciem ꝓhibet. Secundã que humo
rem colligit naturalē:& a corruptiõe ſimul:
& inflammatiõe tuetur: unde uitam producit in lon
gum. Tertiam que ſtiptica:aromaticaq; potētia uir
tutem:& ſpiritum naturalem: & aĩalem congregat:
& fouet:& roborat. hinc aliquis uite lignum in para
diſo myrobalanum forte fuiſſe putabit. Simile quid
dam ferme faciunt aurum:et argentum:corallus:ſpo
diumque:et precioſi lapilli:quãuis pro aromatica uir
tute facultatem afferãt illuſtrandi. Tu uero memēto
aromatica tũc maxīe prodeſſe nobis ad uitam: ut ſu
pra ſignificauimus:quando cũ uigore quodam aro-
matico: humida ſunt pariter:atq; calida lentoremq;
pinguē habent cõmodum augumēto:quales ſunt in
primis radices beenie albe ſimiliter atq; rubentes: p̄
ſertim recentes aut ſaltē quãdo cum uirtute quadam
ſubtili odorifera:& acuta ſubſtantiam denſã habe-
ant: & ſtipticam ualde proprietatem : qualis utique

compoſitio inter cordialia frigida: primum myroba-
lanis ineſſe uidetur & ſuccino: deinde roſis: & ſucco:
ſemini citri. tertio ſandalis: & coriandris: atque myr-
to: ceteriſqꝫ ſimilibus. Inter calida uero cordialia ze
doarie: ligno aloes: citri cortici: & gariophylis: nuci
muſcate: maci: olibano: maſtici: atqꝫ doronico: qualē
etiā ſaluie experimur ineſſe: tradunt ambrā: & muſcū
ſtipticam habere uirtutem. Zinciber aūt ob quandā
eius humiditatē preſertim recens: & cōditū ſenibus ſe
pe prodeſt. ſed hoc & gariophylus ꝑpter caloris ue-
hementiā caute uidetur accipiendū. Zedoaria quoqꝫ
caute: tametſi tiriace ſimilis iudicatur: & ſtipticam ſi
mul: atque pinguē naturā habet: ſenibus cōmodiſſi-
mā. Ambra ꝑpter calorem quaſi tēperatū tuto ferme
ſumitur: ac propter lentorem cum ſtiptica ſubtilitate
mixtum prerogatiuam habet ad uitam in membris:
& ſpiritibus confirmandā. Tū uero ſi ex ea fiat aqua
cutiſqꝫ lauetur: digeſtionem quartam reſtituit: ac mor
bos eius defectu contingentes expellit. Aromatica ue
ro: que ſubtilem admodum ſubſtantiam habent
qualem cinnamomum: atque crocus: cordialibus fri-
gidis: et durioribuſ ſunt miſcenda. Nam aromatica ſi
tantum calida: ſubtiliaqꝫ ſint: & ſola ſumantur: na-
turalem calorem nimis excitant: humoremque diſſol
uunt. Neceſſaria tamen ſunt tum frigidiorib⁹: & hu
midioribus epulis cōcoquendis: tum cordialibus du
ris ad precordia tranſferendis. Te namqꝫ latere nō d
bet: humorem ipſum uite neceſſarium primas in cord
ſedes habere: & arteriis: ueniſqꝫ eiuſdem: quod iſaac
perſpicue docet atqꝫ (ut auicenna probat) hic humor
naturali ceterorum membrorum humore frequenter
irrigatur: atqꝫ fouetur. Quapropter cauendum eſt:

ne

ne mẽbri ullius humor caſu quopiam areſiat: multo
q; magis: ne precordiorum humor comminuatur. Ac
que ut nutrimenta: uel fomenta: et cordialia omnia p
anguſtos meatus ad precordia latiſſime perferantur:
his inſere crocum: ut uero ſiſtantur: ibi myrobalanos
adhibe. Vt autem conſequaris utrunqʒ: accipe inter
calida muſcum: atque ambram: inter frigida roſas at
qʒ myrtum. Memento dulce maratrum ſenibus pro
futurum: nam & nutrimentum per membra diffun-
dit: & qua facultate lac: eadem humorem auget natu
ralem: unde dioſcorides maratro ſerpentes ait annu-
am exuere ſenectutem. Probamus & ſaluiam: hec enĩ
nature uirtutem temperate calefacit & firmat: para-
lyſim propulſat. Probamus & moderatum conditi zin
ziberis uſum: habet enim cum calore pinguedinem.

¶ De auro: & aureis alimentis: & recreatione ſe-
num. Cap. x.

AVrum omnes ante omnia probant: tan-
quam omnium rerum temperatiſſimum: &
a corruptione tutiſſimum. Soli quidem pro
pter ſplendorem: ioui autem propter tempe
rantiam conſecratum: ideoqʒ poſſe calorem natura-
lem cum hũore mirifice tẽperare: hũores a corruptiõe
ſeruare: ſolarem et iouialẽ ſpiritibus et mẽbris inferre
uirtutem. Verũ tamẽ optãt duriſſimã auri ſubſtantiã
ſubtiliorẽ facere: penetratuqʒ facillimã: nouerũt enĩ
cordialia tunc maxime latentẽ cordis recreare uirtutẽ
quãdo in eis attrahendis minime natura laborat. Vt
autem minime fatigetur: uel ſubtiliſſima iam effecta:
uel cũ ſubtiliſſimis ſũt exhibenda: optimũ fore putãt
ſi abſqʒ aliena pmixtiõe aurũ potabile fiat: ſin minus
poſſit: cõtuſũ: & i folia redactũ accipi uolunt. Aurũ

ferme potabile habebis: ut dicā: collige flores boragi nis: bugloſſe: meliſſe: quā citrariā noiamus: et quādo luna leonē ſubit: uel arietē: uel ſagittariū: aſpicitq; ſo lē: aut iouē: coq; cū cādido ſacharo: aqua roſacea liq̄ facto: & ꝑ qualibet uncia iſere diligēter auri folia tri a ieiunus cū uino quodā aureo ſūe. Itē aquā ex capo ne diſtilantē foco: uel aliter cōſumpto una cū iuleb ſu me roſaceo: ī quo auri folia quedā ante ↄtuderis. Pre terea in nitidiſſimā fontis aquā aurū extingues igni tum: cū eadē auri cōtundito folia: eadē uinum aureū tēperato: & una cum eiuſmodi potu cōedito recentē oui uitellum: facile uero in tota corporis arbore ſerua bis humorem: ſi in radicibus conſeruaueris. Accipe igitur gallinarum & pullorum eiuſmodi: atq; caponū cor: iecur: ſtomachum: teſticulos: cerebellum: coque a qua modica: minimo ſale. Cocta contunde ex tota carne: & toto iure: & ſacharo addito recentis oui ui tello: fac placentam modico cinnamomo: crocoq; con ditam: & auratam. Hac ueſceris eſuriēs ſemel ſaltem quarto quoque die: & tunc quidem ſola: claro tamen ad potum addito uino. ❡ De uſu lactis: ſāguiniſq; hūani ꝑ uita ſana. c.xi.

SEpe poſt decimū ſtatuꝫ: & nōnunq̄ poſt nonū ſeptenariū arbor hūana arefacto paulati hūore tabeſcit. Tūc primū hūa no iuuenilīq; liquore irrigāda eſt hec ar bor hūana: quo reuireſcat. Eliges ergo ꝑ uellā ſanā: formoſā: hilarē: tēperatā & famelicus lac ei⁹ ſugito creſcente luna: ſtatīq; cōedito maratri dulcis modicū puluerē ſacharo rite ↄfectū. Sacharꝫ qdē lac in uētre cogi: uel putrefieri nō ꝑmit tet: maratrū uero cū & ſubtile ſit: & lactis amicū di latabit

latabit ad membra: quos ectica ſenilis exedit: medici diligentes liquore hũani ſanguinis: q arte ſublimi diſtilauit ad ignem reficere moliuntur. Quid ergo ꝓhibet quo minus ſenio iam quaſi confectos iterdũ hoc etiam potu reficiamus. Cõmunis quedam eſt: & uetus opinio: aniculas quaſdã ſagas: que & ſtriges uulgari nomine nuncupantur: infantium ſugere ſanguinem: quo ꝑ uiribus iuueneſcant. Cur non & noſtri ſenes: omni uidelicet auxilio deſtituti: ſanguinem adoleſcẽtis ſugant: uolẽtis inquã adoleſcentis: ſani: leti: temperati: cui ſanguis quidem ſit optimus: ſed forte nimius. Sugent igitur more hirudinũ ex brachii ſiniſtri uena uix aperta: unciam unam: aut duas: mox uero ſachari uini que tãtundẽ ſument: idq; eſuriẽtes: & ſitibũbi faciẽt creſcente luna. Si crudus egre cõcoqtur: coquatur prius una cum ſacharo: uel ad aquam calidã moderate diſtillet ſacharo mixtus: deĩde bibatur. Fouere quoque ſtomachum tunc ſanguine ſuillo preſens auxilium eſt: quẽ utique ſãguinem e uena ſuilla fluentem ſpongia calente uino madefacta combibat: & ſtomacho ſtatĩ calens admoueatur. Galenus atque ſerapio morſum rabidi canis ſanguinis canini potu curari dicunt: rationem uero illis aſſignare non placuit. Ego igitur biduum eam querĩtãs: opinor deni que ſaliuã canis rabidi ueneneſã ipreſſam hoĩs pedi leſo p uenas paulatĩ ad cor aſcẽdere more ueneni: niſi qd iterea diſtrahat. Si igiť iterim canis alterius ſanguinẽ illũ biberit: ſãguis ille crudus ad multas horas natat in ſtomacho: cuꝫ denique uelut pegrinum deiecturo per aluum. Interea caninus ſanguis iſte ſaliuaꝫ caninã ſuperiora mẽbra prehenſantẽ prius q̃ ad ꝑcordia uẽiat: deriuat ad ſtomachũ: nã & ĩ canino ſangui

ne uirtus eſt ad ſaliuã canis attrahẽdã: & in ſaliua ui
ciſſim uirtus ad ſimilẽ ſanguinem ꝓſequendũ. Vene
num igiť a corde ſemotũ: ſanguinique ibibitũ in al-
uo natãti: una cũ ſanguine p inferiora ðducit: hoiẽ
que ita relinqt incolumẽ. Quorſũ hec: primo qdẽ: ut
rei tã occulte ſuccurrentẽ inter diſſerẽdũ cauſã apueri
deide ut moneã ſanguinem potari poſſe: & qdẽ ſalu
briter. Atque in ſanguie hũano uirtutez eſſe: que hu
manũ ſanguinẽ attrahat: et mutuo ꝓſequať: ne forte
diffidas iuuenilem ſanguinẽ a ſene bibitũ trahi ad ue
nas: mẽbraque poſſe: ibique ꝓdeſſe ꝗ plurimum.

¶ Dieta: habitatio: cõſuetudo ſenũ. Cap. xii.

Eminiſſe decrepitos expedit: naturam debi
lem non eſſe nutrimẽtorũ pondere fatigan-
dam: uel etiam epularũ diuerſitate nimia di
ſtrahendã: nam & iuuẽilis etas hoc uitio fit
cito ſenilis. Diuidant ergo menſas: nec tam multa na
turam alimonia quam frequenti reficiant: interuallo
tamẽ interi ad digeſtionẽ dato. Naz ſepe etiam poſtꝗ
ſtomachus ipſe cõcoxerit: niſi & iecur quaſi digeſſe-
rit: ſumere nutrimẽtũ: naturã diſtrahit: atq; fatigat:
qua qdẽ laſſitudie ſepiꝰ frequẽtata: aduolat intẽpeſti
ua ſeneciꝰ. Senes hyeme uelut oues aprica petãt: eſta
te uelut aues amena: riuoſq; reuiſãt: frequẽter inter ui
rentes uerſenť plãtas: & ſuauiter redolẽtes: he nãqz
uiuẽtes: ſpirãteſq; cõſpirãt ad ſpũm hois augendum.
Ad loca uero cõiter apibꝰ amica ꝯfugiãt mellaq; hye
me deguſtẽt: mel eni cibus eſt ſenibꝰ in primis amicus
niſi ubi bilis timeť incendium. Amicus caſeus recẽtiſ
ſimꝰ: amici dactyli ficus: paſſule: cappares: dulcia pũi
ca: zinziba: iſopus: ſcabioſa: bectonica: ſed piſtacia
multo magis. Pinei uero nuclei maxie omniũ: ſicut di

ximus

ximus:ex quibus plurimum referent adiumentũ: ſi eos horas duodecim in aqua paulum calida teneant: priuſq̃ edant:ſic enim ſtomacho nõ nocebũt: ac preterea: ſi dum his utuntur: ẽt inter pineta: & olíueta: uiteſq; uerſentur: aut ſaltem pini uaporem accipiant: & odorẽ. Itẽ gummi: lachrymeq; pini cum oleo: uel uino corpus ſepe deliniant: ꝓbabile enim eſt: arbores lõga naturaliter uita dotatas: preſerti ſi etiã hyeme uireſcãt: ad longã tibi uitã: umbra: uapore: nouo fructu: ligno: & tẽpeſtiuo quolibet uſu ꝓdeſſe: de aialibus ãt lõgeuis ſupra diximus. Iaꝫ uero ad idem tibi forte cõducet: ſi uiuas plurimũ penes eos: q̃ ſani: tibi ſano natura ſint ſimiles: & amici: ac magis forſan: ſi paulo iuniores. Vtrum uero: & quomodo freq̃ẽs adoleſcentum conſuetudo parumper ſenium retardare ualeat pudicus ſocrates conſulendus.

¶ Que adminicula ſenes a planetis accipiant ad omnia membra fouenda Cap.xiii.

VErũ conſulite potiuſ ſolliciti ſenes apollinem: q̃ ſocratẽ grecorũ ſapiẽtiſſimũ iudicauit. Cõſulite iouẽ inſup: atq; uenerẽ: phebus ipſe artiſ medicĩe r̃pertor nucẽ muſcatã uobis fouẽdo ſtomacho dabit: iuppiter cũ phebo maſticẽ: atq; mẽtã: uenus uero corallum. Fouendo rurſum capiti phebus peoniã: thus: amaracum: & cũ ſaturno myrrã ſpicam nardi: macẽq; iuppiter: uenus deniq; dulce maratrũ: atq; myrtũ. Ad cor uero fouẽdũ accipietis a phebo qdẽ citrariã: crocũ: lignũ aloes: thus: ãbrã: muſcũ doronicũ modicũ: garyofilũ: citri corticẽ: cinamomũ Ab ioue lilium: bugloſſam: ocimũ: & mẽtã: beeniaſq; radices: & cãdidas p̃iter: & rubẽtes. A uẽere ſola qdẽ

myrtū:& ſandalū:atq; roſam : una cū ſaturno coriādrū. Hec uos cōtūdite diligenter:& que ſtomachi ſūt cydonioꝝ oleo in formā ceroti cōficite : que uero capitis:oleo ſpice perfundite:ac illinite ceruicē:tēpora:frōtem:que deniq; cordis:aureo uino ſpargite: aquaq; roſacea:eaq; foris precordiis admouete. At iecur in primis creando ſanguini neceſſariū (neſcio quomō) pretermiſimus : huic ergo ſemp eupatorio:& opobalſamo pheb⁹ opitulabitur:piſtaceis iuppiter: atq; paſſulis:uenuſ agit hepatica:endiuia ſpodio:cicorea. Lieni tandem fouendo ſaturnus ille ueſter una cum ioue capparim dabit uobis:ſcolopēdriā:tamariſcū. Sicut ueſicā iuppiter cū uenere:pina glyrhiza:amido :cucumeris ſeminibus:malua:althea:manna:caſſia curat. Saturnū uero uerendum pluribus : ne adeo uos fugite ſenes: hic enim quā peregrinus eſt iuuenibus : tam uobis domeſticus erit. Vt igitur totū ipſe quoq; uobis corpus uegetet pro uiribus:atq; cōfirmet:accipietis nōnūq̄ ab eo regnante : pariterq; a phebo mumiā ſimul:& anſeris aſſi pulpā : hec anſeris adipe modico ēlinite :contundite diligenter. Myrobalanaꝝ chebularum atq; idarum melle cōcoqte:ambra:muſco:croco cōdite:aū oīa uero hec uobis profutura confidite: credentes medicinaꝝ ad uitam cōferentium uitam eſſe fidem:qua ſperetis:& deum ſupplicantibus uobis adſpiraturum. Et res ab eo creatas : ꝑſerti celeſtes mirifica proculdubio ad augendam:uel cōſeruandā uitam habere potentiam.

¶ Cōfabulatio ſenum ſub uenere per uirentia prata. Cap. xiiii.

SEd a grauioribus his numinibus : ad uenerem parumper uos ꝑ hortos: & prata ſenes uirētia reuoco ad almam uenerem:uos oēs

aduoco

aduoco: non ludentē qdem uobiſcū: ſed iocantē. Hec & uobis inq̄: et mihi iam ſeni primo quidē iocoſū hoc fundit oraculū. Ego fili: ſi neſcitis: uoluptate: motu- q; uobis uitā dedi: ego igitur uoluptate quadā: mo- tuq;: & ſi non ſimili: uobis ſeruabo uitā: eandē quo q; ſeruabit libertate liber: uitiſſator: propagator uite. Liber ipſe ſemper odit ſeruos: & quā uino promittit uitā ſolis liberis implet longam: mee quidē uite ſimul atq; menti quondam profuit regnante ſaturno dimi nuta menta: placetq; quotidie: uobis autē maior mē ta: menti: uiteq; prodeſt: diminuta nocet: riſū ex meiſ hortis legite: negligite ficū. Has uero uiolas qn̄ carpi tis: carpere uos exiſtimate lilia: prehendentes liliū: cō prehendere crocum. Crocum a phebo iuppiter ipē na ctus propagauit in lilium: lilium ego a ioue ſuſcipiēs: in has: quas hic uidetis: uiolas tranſformaui: deniq; roſa quidem uobis eſto lucifer: heſperus uero myrtus Poſt oraculū nobis cogitandū mandat rerum uiridi- um naturā: quatenus uirent: non ſolum eſſe uiuā: ſed etiam iuuenilem: humoreque prorſus ſalubri: & uiui do quodam ſpiritu redundantem. Quapropter odo rem: uiſu: uſu: habitatione frequenti: iuuenilem inde ſpiritū nobis influere: inter uirentia uero deambulan tes interim cauſam perquiremus. Ob quam color ui- ridis uiſum pre ceteris foueat: ſalubriterq; delectet. Inueniemus tandem naturam uiſus eſſe lucidam: ac lucis amicam: uolatilem tamē: ac facile diſſipabilem: Idcirco dū per lucē ſe dilatat: uelut amicam: interdū nimio lucis exceſſu rapi prius: & uehementi dilatatio ne diſſolui: tenebras aūt naturaliter uelut inimicas fu gere: ideoq; radios in anguſtū inde retrahere. Optat uero uiſus ita perfrui lumine: ut per amicū hoc ſuum

amplificetur quidē: nec tamē interim diſſipetur: iā ue
ro in quocunqꝫ calore pluſ admodū tenebrarꝫ: ſiue
nigredinis eſt q̄ lucis: nō dilatatur: nec ideo delectat̄
radius uiſus ad uotū. Vbi uiciſſim plus admodū ſplē
didi coloris eſt: q̄ nigri: ſpargitur latius: noxia qua-
dam uoluptate diſtractus. Quamobrem color uiridiſ
maxime omniū nigrū cum cādido temperans: preſtat
utrūqꝫ: delectans pariter: atqꝫ conſeruans: & molli
inſuper: & adhuc tenera qualitate: ſicut & aqua radi
is oculorum abſqꝫ offenſione reſiſtit: ne abeuntes lō-
gius diſperdantur. Que enim dura ſunt ſimul: & aſpe
ra: frangunt quodāmodo radios: que uero rariſſima
ſunt: diſſolutioni aditū patefaciunt: ſed que ſolidita-
tem aliquā habēt: lenēqꝫ ſimul equalitatem ſicut ſpe
cularia corpora: nec ipſa q̄dem frangunt: neqꝫ lōgiuſ
diſperdi p̄mittunt. Que deniqꝫ preter hec beneficia:
tenera quoqꝫ ſunt: & mollia: ſicut aqua: reſqꝫ uirides
liq̄dis oculorꝫ radiis mollitia blandiunt̄. Deniqꝫ uiſuſ
radius quidā eſt i quadā oculorꝫ aqua naturaliter no
bis accenſus ac temperatum lumē in aqua quodāmo
do reſiſtente req̄rit. Itaqꝫ gaudet aqua: delectatur ſpe
culis aque ſimilibus: uiridibus oblectatur: in q̄bus ſa
ne uiridibus ſolis lumē inſitū adhuc uernū ſecū habet
hūorem: aquāqꝫ ſubtilē occulto quodā lumīe plenam
ex quo fit etiam: ut color uiridis cū tenuatur: i croceū
reſoluatur. Quorſum hec? ut intelligamus frequen-
tem uiridiū uſum: ſiquidem uiſus ſpiritū recreat: q in
animali ſpiritu quodāmodo precipuus eſt: animalem
quoqꝫ reficere. Atqꝫ etiā meminerimus: ſi color uiri-
dis: quia inter colorum gradus medius: atqꝫ tēpera-
tiſſimus eſt: tantū aīali ſpiritu prodeſt: multo magis
que per qualitates temperatiſſima ſūt: naturalē: & ui
talem

talem ſpiritum iuuatura:atq; admodū profutura nobis ad uitā. Nihil in mundo tempatius eſt q̃ celum: nihil ſub celo ferme tēperatius eſt q̃ corpus humanum nihil in hoc corpore tēperatius eſt q̃ ſpūs. Per res igitur tēperatas uita pmanens in ſpiritu recreatur: ſpiritus per temperata celeſtibus cōformatur. Deniq; diſcamus ex temperie uiridis: que illuminando eque cōgregat anīalem ſpiritū:atq; dilatat: ideoq; maxime iuuat. Nos quoq; in cordialibus eligendis: cōponendis:utendis:aromatica:ſubtilia:& acuta: que ſpūm extēdere:uel ēt illumiare ſolent:qđ facit crocus: atq; cinamomū:cum aromaticis ſemp ſtipticis cōgregantibuſq;:ceu myrobalanis:& ſimilibus cōmiſcere:atq; uiciſſim. Neq; pretermittere:que abſq; acumie ēt aromatico ſimul utrūq; cōficiunt: aliq̃tum uidelicet dilatant:atq; admodū ɔgregant: multūq; illuminãt que & alias narrauimus:qđ efficit auꝝ:argentū: ſpodion:corallꝰ electrū:ſericū:pretioſi lapilli:inter quos iacynthus:uel ore detentus ob iouialē tēperiem plurimum cōprobatur. Cum eni ſub terra nequeant ſpecioſiſſima:& quaſi celeſtia ꝓcreari abſq; ſummo quodā beneficio celi: probabile eſt rebus eiuſmodi miricas celitus ineſſe uirtutes. Cōpoſitio uero eiuſmodi: que dilatando:& illuminando ſpiritū eque cōgregat ita delectat eum intrinſecus atq; recreat:ſicut foris uiriditas oculos atq; ipſum etiam apud ſenes in naturali quadā uiriditate diutiſſime ſeruat quaſi lauꝝ:oliuā:pinū:etiam hyeme uirentem. Tantoq; magis id efficit:quo efficit:& interius:atq; maxime:ſi compoſitio talis aromatico flagret odore:alliciatq; ſapor: ꝑfecto ſicut corpus ex craſſioribus humoꝝ partibus cōpoſitum in quintā redigitur formā:ita ſpūs ex ſubti

liſſimis eorundē portionibus cōſtitutus formā habet qntam naturaliter temperatiſſimā:atq; lucidā:ideoque celeſtem. Atq; in hac ipſa forma conſeruandus eſt:ut ſubtilis quidem ſit:& interea firmus:ſicut diximus:ſit oīno lucidus:ſed ēt quodāmodo ſolidus. Ac p̄terea rebus odoriferis firmis lucidis aſſidue foueat̃ ſi uitam cupimus cōſeruare:que uiget in ſpū: & uēdicare nobis celeſtia dona. Hec hactenus iuſſu ueneris contemplati:uenerem ipſam audiuiſſe putemus.

¶ Mercurius alloqtur ſenes:& conſulit eis circa uoluptatem:odores:cantus:medicinas. Cap. xv.

INterea dū inter ſenes:ipſa quaſi uenus cōfabularet̃ forte quidē hactenus ſatis belle deinceps uero ꝓlixius forſan fabulatura foret. Sermonē hunc his mercurius uocibus ſermonū auctor iterpellat. Quid nā uobis eſt cum uenere iſtac ſemper puella ſene:qd rurſum ueneri cū ſermōibus: nōne mei ſimul:atq; ueſtri ſunt ſermōes:mea rō pariter:atq; urā. Audite me igitur eadē nūc attentione:qua illā:& multo maiore inſuper attētione q̄ ueneē. Quinq; ſcitis eſſe ſenſus:uiſum:auditū:olfatū:guſtū tactum eſſe rurſum qnque (ut ita dixerim) diſcite rōnes. Dum.n.per qnq; ſenſus quotidie imbuit̃ uobis aīus:rōneſq; inde reꝝ ipſe cōcipit:iterea notiōes:habituſq; ad res iudicādas qnq;:tanq̄ rōnes qnq; reſultant. Preterea ſicut qnq; hinc quidē ſunt ſenſus:inde uero quodāmodo rōnes ita uite tenor qnque gradibus circa ſenſum rationēq; diſponitur. Vnde qnque numerant̃ etates:prima quidem ſenſu tantum trahitur :ſecunda ſenſu magis admodum allicitur:q̄ ratione ducatur. tertia poſt hec alternus pariter rationis:& ſenſus pſuaſionibus agitur

quarta ratione potius q̃ ſenſu ducit. quinta tandem ratione tantū regi debet. Prima igitur etas: atq; ſecū da tanq̃ ſubiecta ueneri uenerem (ſi placet) loquentem audiat: relique uero mercurium. Ego igitur reliquos uos oēs alloquor: non pro me quidem tantum: ſed pro diana etiam hac: quā ad ſiniſtrā meā cernitis. Nempe cū hec elinguis ſit: ego uero bilinguis: iure ꝓ hac ipſa: cuius ego linguā habeo: loquor. Vnam ꝑfecto noxiā: que uenus uobis ididit uoluptatē: qua noceret quidem uobis ꝓdeſſet uero futuris: exhauriens paulatim uos per latentē quandā quaſi fiſtulā: aliud q; ueſtris liquoribus implens: atq; procreās: uos tandem quaſi uetuſtum quoddā ſpoliū cicadarꝫ iam exhauſtū humi relinq̄ns: cicade interim teneriori ꝓſpiciens. Nō ne uidetis: qđ uenus de materia uр̄a generat eſſe recens quoddā: et uiuū ſēſuque preditū: ſurripit ergo uobis iuuentutē: & uitam atq; ſenſum: ex toto (inquam) corpe per totius uoluptatem: ut efficiat inde totum. Ego interim materie illius: que quarte digeſtioni ſupeſt: qualitate monitus: uos cōmoneo: alimēta ſimiliter quarta digeſtiōe cocta plurimū uite ueſtre ſuccurrere ouū recens uidelicet integrū: et ſorbile una cum ſacharo: exiguoq; croco. Lac humanū: uel ſuillum: uel caprinū cum paucu'o melle ſumptū: atq; hec duo tunc ſalubriora ſunt: qn̄ natiuo adhuc calore flagrant: et ſi ouum aliā mox coctură deſiderare uidetur: preſertī in ſtomacho minus ualido: ſed leuiter eſt coquendum Verum: ut parūper ad uenerem redeamus: ſi qn̄ uidiſtis uenerē: iuuēilem admodū uidiſtis: et q̃ſi meretriciis fucis et ornatib⁹ expolitā. Hec ergo que noua ſemper eſt: noua ſemp affectat: odit uetera facta deſtruit: unde conſtruat facienda. Hec rurſum:

ſi dictu fas eſt: quaſi meretrix non uno quouis eſt cõtenta uiro: uulgus amat: et (ut dialectice loquar) ſpeciei paſſim potius: q̃ indiuiduo ſuffragat̃: iã uero neq; tactu tantũ uos precipitat: ſed etiã guſtu fallit quotidie perditq; deceptos. Quos. n. uos in rebus ſapores percipitis mediocri quadã tẽpie gratos: hos diana hec apollinis iouiſque munere tradidit. Illecebras uero ſapoꝝ miras: qbus quotidie uelut hamo capti clã miſeri uitam pditis: uenus inſidioſa fabricat. Quid igitur martẽ icuſatis: quid ſaturnũ? mars quidẽ raro admodũ uobis: palamque nocet: ſaturnus quoq; ſepius uultu ſe ꝓfitetur hoſtem: nocet tardius: tẽpuſq; remediis nulli negat: ſola uenus palã ut amica uenit: clam inimica uenit. Hãc igitur incuſate potius: ſi quẽ inter ſuperos incuſare licet: ad multiplices huius inſidias: tum oculis argiuos ipſos inſtruite: tum palladis clypeo uos munite. Aures aũt ad blandas pollicitatiões eius: tanq̃ ad letaleſ ſyrenũ cãtus obſtruite: hũc deniq; ꝓuidentie florẽ a me accipite: quo circes huius beneficia deuitetis. Hec uobis duas uix tandẽ & has quidẽ letiferas pollicet̃ uoluptates potius q̃ largitur ego uero beneficio patris: atq; fratris qnq; ꝓmitto uobis: quinq; preſto: puras: ꝑpetuas: ſalutares: quarum infima eſt in olfactu ſupior in auditu: ſublimior in aſpectu: eminentior in imaginatione: in rõne excelſior: atq; diuinior. Quo maior delectatio tãgendo percipitur: atq; guſtando: eo uite grauius frequenter accidit detrimentum: contra uero quanto maiorem in olfactu uoluptatem: & auditu: atq; uiſu: item imaginatione: & ſepe rõne quotidie reportatis: tanto fila uite longiora ꝓducitis. Verum ſicut in blandimentis tangendi: atq; guſtandi cauendam uobis ſubdolam ad

monui

monui uenerem: ſic in ipſa ſecretiore: nimiſq; aſſidua contemplatiue mentis delectatiōe: cauete ſaturnum. illic enim frequēter filios ipſe ſuos deuorat. Nā quos ſublimiorum contemplationum ſuarum rapit illecebris & illic agnoſcit ut ſuos: hos interim: ſi modo diutius gradum ibi ſiſtant: falce quadā e terris amputat: terrenamque incautis uitā ſepe ſurripit. Hoc ſaltē uenere interim indulgentior: qđ uenus quidē uitam: quā tibi detrahit: donat alteri: nihil tibi pro detrimento reſtituens. Saturnus aūt pro uita terrena: a qua ſeparatus ipſe: te dēique ſepat: celeſtē uitam reddit: atque ſempiternā. Hoc ipſo ſimiles eſſe uidentur inter ſe uenus: atq; ſaturnus: qui ſane q̄ aquario gaudet: tā regnat in libra: ꝙ homines & hic & illa generandi libidie uexat: nocetque uexatis: ut inde poſteritati proſit Sed hec quidē fecundat corpus: ſtimulatque fecundū ille mentem ſuo ſemine grauidā urget ad partū. Vos igitur prouerbii memores: ne quid nimis: aſſiduis prudentie frenis parturientis utriuſq; libidinē cohibete: tametſi multo citius: grauiuſq; ille ledit: quos tedio: torpore: merore: curis: ſuperſtitione premit: q̄ quos ſupra uires corporis: moreſq; mortaliū eleuat ad excelſa. Omnino uero ſeruate (moneo) qđ equus iuppiter pythagorā docuit: et platōem: humanā uitā i quadam equali anime ipſius cum corpe ꝓportione ſeruari: utrunq; ſuis quibuſdā alimentis: & exercitationibus ali: ac ſimiliter augeri. Si quis alterutrū educatione precipue ſua multo robuſtius altero tandem efficit: non mediocrem facit uite iacturā. Propterea quicunque inter res medicorum arte laudatas potiſſimum eas eligit: que corpori ſimul & ingenio proſunt maximum uite ſibi uendicat adiumentum. In earum

uero numero uinũ: mẽtã: myrobalanũ: muſcum: ambram: zinziber recens: thus: aloẽ: iacynthũ: ſimileſq́ lapillos: herbaſue cõſimiles eſſe putate: et que ad utrũ uſq; utilitatẽ a medicis pariter componunt. ſed longioribus his quõq; interceptis ambagibus: ego quoq; medicus huc acceſſi. Si ſapores ex rebus accepti nõ ultra uiuẽtibus: item odores ex aromatis iã ſiccis: uitaq; uacuis: multũ ad uitã conferre cenſent. Quidnã dubitatis odores ex plãtis radicibus adhuc iuis herẽtibus: uiuẽtibuſque mirũ imodũ uite uires accumulaturos. Denique ſi uapores exhalãtes ex uita dũtaxat uegetali magnopere uite ueſtre ꝓſunt: q̃ntũ ꝓfuturoſ exiſtimatis cãtus: aereos quidẽ: ſpiritui prorſus aereo harmonicos harmonicho: calẽtes adhuc: uiuoſq; uiuo: ſenſu preditos ſenſuali: rõne conceptos rationali. Hanc ergo uobis a me fabricatã trado lyram: cãtum que cũ ipſa phebeum ſolamẽ laborũ: diuturne uite pignus. Sicut. n. res q̃litate tẽpatiſſime ſimulque aromatice: tum hũores inter ſe: tum ſpũm naturalem ſecum ipſo contemperãt: ſic odores eiuſmodi uitalẽ ſpiritum: ſic rurſũ ſimiles quoque concentus ſpũm animalem. Dum igit̃ fides in lyra: ſonoſq;: dũ tonos tẽperatis in uoce: ſimiliter ſpũm ueſtrum itus ɔtemperari putate. Ac ne ipſe uenere ſim auarior: que ſine baccho friget: ab hoc ipſo libero patre per me nectar hoc accipite. Qui precipue inter uos frigent temporibus ſimilibus: bis ſeptimo quoque die uncias uernacei: uel maluatici dulcis meri duas ſummant cum una panis uncia: tribus ante menſam horis: ſemel autem drachmã unã ſublimis aque diſtillantis ex uino cũ iuleb roſacei ſemũcia. Quo qdẽ liquore illinire etiã cutem: & ad olfatum uti cõmodiſſime poſſunt: atq; ut

poſt

poſt eiuſmodi nectar: ambroſiã quoq; uobis alteram inſuper acceptã ab ioue largior medicinã. Quattuor myrobalanorum uncias accipite: chebularum tres roſacei: ſachari cõditi: zinziberis: hyeme quidem unciam: eſtate uero ſemunciã: tria hec cũ emblicarũ melle concoquite ſuauiter: ſeptemq; auri foliis exornate: ieiuni boluʒ ante prãdiũ quattuor horis accipite: anno ſaltẽ integro quottidie id aſſumite: ut inde uelut aquile renouetur ueſtra iuuẽtus. Hactenus q̃ſi mercurium locutum exiſtimemus.

¶ Cõfirmatio ſuperiorum: & quod deuitare debemus aſſiduam cogitationẽ: & coitũ. Cap. xvi.

AStrologi uenerem: & ſaturnum inimicos inuicem eſſe ferũt: cũ uero in celo: ubi oĩa amore mouẽtur: ubi defectus eſt nulluſ: odiũ eſſe nequeat: inimicos: ideſt effectu diuerſos interpretamur. Mittamus inpreſentia reliqua: ecce nunc ſaturnus quidem nobis in centro: uenus autem in circumferentia poſuit uoluptatem. Voluptas uero ſpirituum eſca quedam eſt: igitᷣ ex oppoſito uenus: atq; ſaturnꝰ ſpiritus noſtri uolatũ aucupantᷣ: illa ꝑ uoluptatẽ ſuam allicit ad externa: hic interi ꝑ ſuã ad itima reuocat: diſtrahũt itaq; ſpũm: ſi ferme eodẽ tempore moueãt: atq; diſſipant. Quãobrẽ nihil cõtemplatori uel curioſo peſtilẽtius: q̃ uenereus actꝰ: nihil uiciſſim hũc ſectanti alieniuſq̃ cura: & cõtẽplatio eẽ poteſt: cõtẽplatorẽ uero phyſicum: religioſumq; eodẽ in gradu cõnumeramus: & gradu ſimili quẽlibet i negotiis ſuis ualde cogitabundũ: grauibuſq; curis obnoxium. Hinc rurſus efficitur: ut ſi quem ſaturnia uel contemplatione nimium occupatum: uel cura preſſum: leuare iterim: & aliter cõſolari uelimus: ꝑ uenereos actus

feliciter collocata:propitio fruitur iouis aſpectu:preſertim ſi domicilia fixa poſſederit:uel ipſa:uel iuppiter hec enim ad diuturnitatē uite magnopere conferūt. Potes etiā utiliter reubarbarum hic cū aloe componere:ſcilicet dimidiam aloes partem:dimidiam reubarbari:& quoties opus fuerit: unā mane ſumere pillulam:ad tres uſque: uel quinq;:modicūq; inſup uinum bibere. Vbi uero pituitā magis times:potes commode in his pillulis trociſcorum:agarici tertiā partē accipere una cum tertiis aloes duabus:dimiſſo reubarbaro. Sed primam illam ego iam multis annis pillularū cōpoſitionem omni etati experior eſſe tutiſſimā. Eadem hora confectionem eiuſmodi facito :ſume myrobalanorum:emblicarum:belliricarum indarū:chebularū unciam uniuſcuiuſq; unam:cinnamomi uero duas:unam quoq; doronici:roſarum purpurearū unam ſandalorum rubeorum duas:unā croci drachmā: tertiam drachme partem muſci:ambre tātundem candidum poſt hec cum aqua roſacea:ſuccoque citri fundito ſacharum :coq;:fac boloſ:auroque iuolue. Hoc ante prandiumquattuor horis ſumētes:atq; dantes utiliter experti ſumus ad uirtutem corroborandā ad illuſtrandū ſpiritum : atque firmandum. Maxie uero proderit:ſi paulum quid inſuper uini aurei biberis:pderit & ſepe calefactum panem aureo mero :& roſacea aqua perfundere:& modico inſup cinnamomo: ſacharoq; uberiore cōdire. Frequenter etiam duo hec cū lacte amygdalino:& modico pāe miſcere : nā eiuſmodi mixtiones naturam referunt iouialē:preter oia que in ſuperioribus explicauimus:uel ſaltem ſignificauimus:ab his omnes urbani diligenter cauere debent eſtu:gelu quolibet: uel poſt calorem frigore:uel

nocturno. Nebulis: uentis: uel ex palude flãtibus: uel
irrumpentibus ex anguſtis locis: item ubi aer: uel mo
uetur uiolẽtius: uel nullo modo mouetur: habitatio
ne quãuis humidiore: fetore: torpore: merore: diligen
tius autem mercurii ſectatores: diligentiſſime ſenes.
Qui preterea poſtquam mane corpus totum leuiter ꝑ
fricuerint: delinient ipſum aduerſum aeris: & laboris
incommoda calente oleo: uel uino quopiam ſubama
ro: cui prius infuderint myrrhã: & roſam: atq; myr-
tum. Saluiam frequenter ore ferant: neruis: ac denti
bus amiciſſimã: & quando dentium uitio: liquida ue
lut infantes alimenta repetere cõpellũtur: molliſſima
caueant: lac quidem uino referant moderato. Vtant̃
igne duntaxat: ut medicia: quãtũ uidelicet expellẽdi
frigoris: et ſuſcitandi caloris inati neceſſitas poſtulat
alioqn tanq̃ edace hũorem naturalẽ exſiccaturo. So-
lem uero: quo ad delectat: ſequant̃ ut alimentum: di
ſtillatione uitata: & eſtu ſimiliter declinato. Faciles q̃
dem motus diligant: excitando calori admodũ neceſ
ſarios: labores autẽ corporis oderint: & multo magiſ
animi: nec minus lõgã ſitim: & inediam: atq; uigiliã.

¶ De nutrimento ſpiritus: & conſeruatione uite per odores. Capitulum. xviii.

Legimus in calidis quibuſdam regioni-
bus: ac plurimo paſſim odore flagranti-
bus: multos gracili corpore et imbecillo
ſtomacho quaſi ſolis odoribꝰ ali. Forte
quoniam ipſa natura loci: tum herbarũ
& frugum: atque pomorum ſuccos ferme totos redi-
git in odores: tum corporum humanorum humores
illic reſoluit in ſpiritũm. Cum igitur uterque: uideli-
cet odor: & ſpiritus ſit uapor quidam: & ſimile ſimili

nutriaĩ:nimirũ: & ſpiritalis homo plurimũ ab odo
ribus accipit alimentũ. Nutrimentum uero: qualecũ
que id ſit per odores: ſiue fomentũ: aprime ſenibus &
gracilibus neceſſariũ eſt: quo defectũ alimenti ſolidio
ris: atque uerioris: ut cunq; compenſare poſſimus: am
bigere tamen nonnulli ſolent: utrũ ſpiritus odoribus
nutriaĩ. Ego autez opinor ſolis forſan ita nutriri: ut
niſi alimenta: que craſſa ſunt: digeſtiõe tandẽ in ua
pores extenuentur: ſpiritus ipſe: quem diximus uapo
rem eſſe: nullum illinc ſuſcipiat nutrimentum: itaque
uinum odore plenum ſpiritum ſubito recreat: quẽ ce
tera uix tandem reficere poſſunt. Vaporem uero illũ
in quem cibi cocti denique tranſferuntur: ideo appel
lamus odorem: quoniam: & odor ubique uapor qui
dam eſt: & hic tractus intus ex alimentis uapor: niſi
ſpiritui quodam odore placeat: uix ullum ſpiritui ex
hibet alimentum. Quamobrem auicennam noſtrum
ualde probamus dicentem: corpus quidem dulcedi
ne: ſpiritum uero quadam: (ut eius uerbis utar) aro
maticitate nutriri. Quoniam craſſitudo corporis nõ
niſi craſſa natura: qualis eſt in dulcedine: coaleſcere
ualeat: tenuitas uero ſpiritus non alio quã fumo quo
dam: atque uapore: in quo aromaticitas ipſa uiget:
refici poſſit: aromaticam uero qualitatẽ dicimus odo
ram: & acutam: & quodammodo ſtipticam. Proinde
quoniam iecur quidem corpori p ſanguinem alimen
tum pſtat: dulcedine plurimũ augetur: cor autẽ quia
& creat ſpiritũ: & ſpiritui procreat alimentũ: merito
deſiderat aromatica. Expedit tamẽ & aromatica p
corde condiri dulcedine: & dulcia pro iecore aroma
ticis commiſceri: dulcedinemque interea nimiam cui
tare. Quia plura: galenus ipſe ſecutus hippocratem
ſpiritum

ſpiritum non ſolum odore putat nutriri: ſed aere: ae re inquam non ſimplici: ſed potius opportũe permixto. Quibus quidem ſi fidem habebimus: nec alimentorum: nec rei ullius delectum magis ad uitam neceſſarium: quam aeris nobis accommodati eſſe cenſebimus. Aer enim & inferiorum & celeſtium qualitatibus facillime: ſemperque affectus: & imenſa (ut ita dixerim) amplitudine circumfuſus: perpetuoque motu: nos undique penetrans: ad ſuam nos mirabiliter redigit qualitatem: preſertim ſpiritum: precipue uitalem in corde uigentem: in cuius penetralia: tum aſſidue influit: tum repente. Sic protinus afficiens ſpiritum: ut eſt affectus: perque ſpiritum uitalẽ: qui & materia: & origo eſt ſpũs anialis pariter afficiens animalem. Cuius quidem qualitas maximi momenti eſt ingenioſis eiuſmodi ſpiritu plurimum laborantibus: itaque ad nullos potius quam ad eos attinet puri: luminoſique aeris: odorumque delectus atq; muſice. Hec enim tria ſpiritus animalis fomenta precipua iudicantur: potiſſimus uero ad uitam eſt aer electus: nam octauo menſe nati in egypto plurimi uiuunt: & nonnulli in plagis grecie temperatis: ſaluberrimi aeris beneficio: quod ariſtoteles narrat: & auicenna confirmat. Sed profecto ſicut corpus ex uariis compoſitum: uariis (quamuis non eadem mẽſa) nutriendum eſt alimentis: ita ſpiritus ſimiliter cõpoſitus uarietate quadam aeris ſemper electi oblectandus eſt: atque fouendus. Simili quoque electorum odorum uarietate quotidie recreãdus: nam aer & odor quaſi ſpiritus quidam eſſe uidentur. Iam uero alexander: & nicolaus peripatetici una cum galeno concludunt ſpiritum uitalem: & animalem ideo

nutriri: tum odore: tum aere: quoniam uterque mix-
tus eſt: atque conformis: & utrumque hauſtum in pre
cordia penetrare: ubi coqui: temperarique ad uitam:
perque arterias diffundi. Vbi uterque coctus ite-
rum nutrit ſpiritum (ut aiunt) utrunque precipue
animalem. Aiunt etiam ſpiritum aerem non ſolum re
frigerando calori prodeſſe: ſed etiam nutriendo: nam
& animalia etiam ualde frigida ſpirant. Addunt ae-
rem craſſiorem ſpiritui naturali tanquam magis cor
poreo conuenire: ſubtilem uero purum: lucidum: ſpiri
tui potius uitali: potiſſimum animali. Neq; mirum ui
deri debet ſpiritum adeo tenue: rebus quoq; tenuib⁊
ali: ſiqdem & piſciculi multi aqua nitidiſſima nutriũ
tur: & ocimum in aqua ſimili uiuit: creſcit: floret: re-
dolet. Mitto qbus elementis chameleontẽ: & ſalamã
dram nutriri nonnulli ferant: redeamus ad noſtra: in
tereſt certe q̃ plurimum: qualem ſpiremus aerẽ: quales
hauriamus odores. Talis eni & ſpiritus in nobis eua
dit: eatenuſ uero nos anima per uitam uegetat: quate
nus ſpiritus armoniã ſeruat cum anima concinientẽ.
Spiritus quidem nobis primus uiuit: & maxime: &
quaſi uiuit ſolus: non ne repẽtino quodam ſepe caſu:
uel effectu: uita: ſenſus: motus ſubito membra dſerũt
Regreſſo uidelicet ad cordis penetralia ſpiritu: & ſe-
pe ſtatim reuertuntur ad mẽbra: per frictiones & odo
res illuc ſpiritu redeunte. quaſi uita in ipſo ſpiritu: ui
delicet re uolatili potius inſit q̃ humoribus: aut mem
bris: alioquin propter hoꝝ craſſam tenacitatem tardi
us admodum accederet uita membris: atq; recederet.
Quicunq; igitur uitam in corpore producere cupitis:
ſpiritum in primis excolite: hunc augete nutrimentis
ſanguinem augentibus: temperatũ uidelicet: atq; cla

rum

rum :hũc aere ſemper electo fouete:hunc quotidie ſu
auibus odoribus alite:hunc ſonis : & cantibus oble-
ctate. Sed interea odores cauete calidiores: frigidio-
res fugite:capeſſite temperatos:frigidoſ calidis:ſiccoſ
humidis temperate. Odorem uero omnem:quia parſ
corporis ſubtiliſſima eſt:ſcitote non nihil habere calo
ris:atq; ex rebus : que ipſe nutriunt : odores ſeparate
potius nutrituros:ut ex aromatico pyro : pomoq; pſi
co:ſimiliq; pomo:magis antecedẽte pane calente:ma
xime carnibus aſſis:ꝗ maxime uino. Atq; ſicut ſapor:
qui mirifice placet:plurimi: uelociſque nutrimenti ca
uſa eſt:uel occaſio corpori : ſic odorem ad ſpiritum ſe
habere putate. Commemorare uobis iterum placet
democritum iam iam expiraturũ: ut obſequeret amí
cis:ſpiritũ ad quatriduũ uſq; olfactu calentiũ panuꝫ
retinuiſſe:ulterius ẽt ſi modo placuiſſet ſpũm ſeruatu
rũ:ſunt & q dicunt:id mellis odore feciſſe. Ego:ſi mo
do uſus eſt melle : exiſtimo illũ mel uino liquefactum
albo. calẽtibus panibus infudiſſe: neq; eni ſpnendus
eſt mellis odor. Flos nãq; floꝝ mel exiſtit:nec paꝝ nu
trit ipſa dulcedine:ac diu qualitate ſua res integras a
putrefactiõe tuetur. Itaq; ſi quis nouerit hoc ẽt ad ci
bum ita uesci:ut nec dulcedine nimia meatus oppleat
nec quodã calore bilẽ talr̃ exaugeat:certũ habebit lõ
gioris uite ſubſidiũ:ſaltẽ igitur cõdimentum hoc frí
gidis:& humidis adhibete. Verum:ut uos reuocẽ ad
odores:ubicũq; ſuffocationẽ cõpreſſionẽq; ſpirituum
nimiã extimeſcitis:qđ meror frequens:torporq; ꝑten
dit:odores circũfuſos amate. Vbi uero fugam exhalã
tiũ ſpirituũ expaueſcitis : odores potius iſuſos nutri
mentis accipite:& ſi qd odoꝝ preterea foris ſumitis:
uelut clypeũ coſtis dũtaxat admouete ſiniſtris. Nõ ne

uidetis q̄ repente ſurſū: uel deorſum ad odores ſe matrix ipſa p̄cipitet: q̄ uelociter ad os: ad nares ſpiritus aduolet: ſuauis odoris eſca pellectus? Vbi igitur ſpū ſ uel exiguus: uel fugaciſſimus eſſe deprehendit: qd puſillanimitas ſepe declarat: corporiſq; d̄bilitas: uel parua de cauſa multa ↄtingens: odoribus nō tā extrinſecus obiectis: q̄ intrinſecus iniectis allicite: imo potius paſcite: retiete: odorē uero uini ante oēs eligite. Multū nanq; nutrit ſpūm odor exhalanſ ex natura tū plurimū & uelociter nutriente corpus: tū uoluptate ſēſū afficiente. Tale uero uinū eſt pre ceteris calidū: humidū: & odoꝝ: atq; claꝝ: tale ēt ſachaꝝ eſſe dicerē: ſi ſumat odorē. Cinaomū quoq; ſimile: & doronicū: aniſumq;: & dulce maratꝝ: ſi acumini ſuo ad exiguā dulcedinem adderent ampliorem: ſed quam temperiem natura nō fecit: uobis ipſi cōficite. Et quotiens diſtractionē ſpirituū formidatiſ: calidioribus: acutioribuſq;: & ſubtiliſſimis adhibete: que cohibere parūp uolatū ſpūs: ac ſiſtere ualeāt: ceu croco gariophylis: cinamomo: aduſtū panē: roſaceā aquā: acetūq;: roſaceū: roſā: myrtū: uiolā: ſandalū coriandꝝ: cydoniū pomū atq; citꝝ. Horreo uero cāphorā: ubi cōtra caniciē eſt agendū: recentē uero ſemp mētā diligo mēti ēt ſalutarem: ſpūiq; tutiſſimā. Deniq; mementote res oēs ueneno cōtrarias eſſe uite admodū ſalutares: nō guſtu tātū: ſed ēt odoratu: maxīe thiriacā: has uero i libro cōtra peſtilentiā enarrauimus: narrabimus & i libro ſequēti. Inter eas aūt: ne qd uos lateat: numeramus & uinū: nā ſicut hōi uenenū ē cicuta: ita cicute uinū: nō ſimul qdē: ſed paulo poſt ebibitū. Ac ne ſolis uos odoribꝰ hic alliciā: cōponēdū uobis mādo electuariū quotidie mane guſtandū: olfactu: guſtuq; ſuaue: & uite

admodū

admodũ ſalutarẽ. Accipite tres chebulaꝝ uncias:unã emblicaꝝ:& indaꝝ unã: unãq; belliricaꝝ: ſemunciã uero doronici:cinamomi uncias duas:croci drachmã unã:ambre partẽ drachme tertiã: muſci quoq; tantũdẽ:cõtundite diligenter:tantũ roſacei ſachari adhibete:quantũ guſtui ſatis facit. Sandaloꝝ rubentium quantũ ſat eſt collori:mellis itẽ emblicaꝝ:uel chebularũ:quantũ molli expedit electuarii forme auri folia totidẽ:quot predicte ſũt uncie. Vbi uero difficilior eſt compoſitio multiplex: experti ſumus ſimplicẽ hãc optimam eſſe:ſcilicet ex chebulis:maratro:dulci ſacharo:aqua roſacea liquefacto: ſumptã uero tũ ieiũo ſtomacho:tũ poſt cenam. Memineritis autem myrobalanos conditas meliores eſſe: ſiccas uero ſaltem diem integrum:oleo amygdalarum dulcium: uel butyro uaccino prius infundite:ꝙ confletis. Probat & auicenna uobis cõfectionẽ ex emblicis:atq; indis: cũ melle anacardoꝝ: coctoq; butyro:itẽ chebulas cũ zinzibere et ſquama ferri:& potius auri. Probat item petrus aponenſis compoſitiõem ex croco:mace: caſtoreo per partes equales acceptis:atq; contuſis:& uino commixtis:unde affirmat uitam etiam propemodum moribũdis produci conſueuiſſe. Deniq; aly aſtrologus, medicuſque excellens aſſerit:uſu triferẽ: ſimiliumq; rerum uitam effici longiorem. In omni uero trifera myrobalanus fundamentum eſt:ſed hanc temperant ſubtilibus quibuſdam:atque mollibus: preſertim ubi ſiccior eſt myrobalanus: ut & penetret:nec meatus obſtruat:nec aluum exſiccet nimium:uel aſtrigat. Cum uino preterea cõmodiſſime utimur: ſed modico:nec forte diluat: compoſitionem uero petri: quam modo narrabam: ſi modo utilis eſt: arbitror olfa-

ſi dictu fas eſt: quaſi meretrix non uno quouis eſt cõ
tenta uiro: uulgus amat: et (ut dialectice loquar) ſpe
ciei paſſim potius: q̃ indiuiduo ſuffragat̃: iã uero neq̃
tactu tantũ uos precipitat: ſed etiã guſtu fallit quoti
die perditq̃ deceptos. Quos. n. uos in rebus ſapores
percipitis mediocri quadã tempie gratos: hos diana
hec apollinis iouiſque munere tradidit. Illecebras ue
ro ſapoꝝ miras: qbus quotidie uelut hamo capti clã
miſeri uitam pditis: uenus inſidioſa fabricat. Quid
igitur martẽ icuſatis: quid ſaturnũ? mars quidẽ raro
admodũ uobis: palamque nocet: ſaturnus quoq̃ ſe
pius uultu ſe ꝓfitetur hoſtem: nocet tardius: tẽpuſq̃
remediis nulli negat: ſola uenus palã ut amica uenit:
clam inimica uenit. Hãc igitur incuſate potius: ſi quẽ
inter ſuperos incuſare licet: ad multiplicees huius inſi
dias: tum oculis argiuos ipſos inſtruite: tum palladis
clypeo uos munite. Aures aũt ad blandas pollicita-
tiões eius: tanq̃ ad letaleſ ſyrenũ cãtus obſtruite: hũc
deniq̃ ꝓuidentie florẽ a me accipite: quo circes huius
beneficia deuitetis. Hec uobis duas uix tandẽ & has
quidẽ letiferas pollicet̃ uoluptates potius q̃ largitur
ego uero beneficio patris: atq̃ fratris qnq̃ ꝓmitto uo
bis: quinq̃ preſto: puras: ꝑpetuas: ſalutares: quarum
infima eſt in olfactu ſupior in auditu: ſublimior in aſ
pectu: eminentior in imaginatione: in rõne excelſior:
atq̃ diuinior. Quo maior delectatio tãgendo perci-
pitur: atq̃ guſtando: eo uite grauius frequenter acci
dit detrimentum: contra uero quanto maiorem in ol
factu uoluptatem: & auditu: atq̃ uiſu: item imagina
tione: & ſepe rõne quotidie reportatis: tanto fila uite
longiora ꝑducitis. Verum ſicut in blandimentis tan
gendi: atq̃ guſtandi cauendam uobis ſubdolam ad

monui

monui uenerem:ſic in ipſa ſecretiore:nimiſq; aſſidua contemplatiue mentis delectatiõe:cauete ſaturnum. illic enim frequẽter filios ipſe ſuos deuorat. Nã quos ſublimiorum contemplationum ſuarum rapit illecebris & illic agnoſcit ut ſuos:hos interim:ſi modo diutius gradum ibi ſiſtant:falce quadã e terris amputat:terrenamque incautis uitã ſepe ſurripit. Hoc ſaltẽ uenere interim indulgentior:qđ uenus quidẽ uitam: quã tibi detrahit:donat alteri:nihil tibi pro detrimento reſtituens. Saturnus aũt pro uita terrena: a qua ſeparatus ipſe:te dẽique ſepat:celeſtẽ uitam reddit:atque ſempiternã. Hoc ipſo ſimiles eſſe uidentur inter ſe uenus: atq; ſaturnus:qui ſane q̃ aquario gaudet: tã regnat in libra: ꝙ homines & hic & illa generandi libidie uexat:nocetque uexatis:ut inde poſteritati proſit Sed hec quidẽ fecundat corpus:ſtimulatque fecundũ ille mentem ſuo ſemine grauidã urget ad partũ. Vos igitur prouerbii memores:ne quid nimis:aſſiduis prudentie frenis parturientis utriuſq; libidinẽ cohibete: tametſi multo citius:grauiuſq; ille ledit:quos tedio: torpore:merore:curis:ſuperſtitione premit:q̃ quos ſupra uires corporis: moreſq; mortaliũ eleuat ad excelſa. Omnino uero ſeruate (moneo) qđ equus iuppiter pythagorã docuit:et platõem:humanã uitã i quadam equali anime ipſius cum corpe ꝓportione ſeruari: utrunq; ſuis quibuſdã alimentis: & exercitationibus ali:ac ſimiliter augeri. Si quis alterutrũ educatione precipue ſua multo robuſtius altero tandem efficit:non mediocrem facit uite iacturã. Propterea quicunque inter res medicorum arte laudatas potiſſimum eas eligit:que corpori ſimul & ingenio proſunt maximum uite ſibi uendicat adiumentum. In earum

uero numero uinũ: mẽtã: myrobalanũ: muſcum: am
bram: zinziber recens: thus: aloẽ: iacynthũ: ſimileſq
lapillos: herbaſue cõſimiles eſſe putate: et que ad utri
uſq; utilitatẽ a medicis pariter componunt. ſed lon-
gioribus his qñq; interceptis ambagibus: ego quo-
q; medicus huc acceſſi. Si ſapores ex rebus accepti nõ
ultra uiuẽtibus: item odores ex aromatis iã ſiccis: ui
taq; uacuis: multũ ad uitã conferre cenſent. Quidnã
dubitatis odores ex plãtis radicibus adhuc ſuis herẽ
tibus: uiuẽtibuſque mirũ imodũ uite uires accumula
turos. Denique ſi uapores exhalãtes ex uita dũtaxat
uegetali magnopere uite ueſtre pſunt: qñtũ pfuturoſ
exiſtimatis cãtus: aereos quidẽ: ſpiritui prorſus aereo
harmonicos harmonicho: calẽtes adhuc: uiuoſq; ui
uo: ſenſu preditos ſenſuali: rõne conceptos rationali.
Hanc ergo uobis a me fabricatã trado lyram: cãtum
que cũ ipſa phebeum ſolamẽ laborũ: diuturne uite pi
gnus. Sicut. n. res qlitate tẽpatiſſime ſimulque aro
matice: tum hũores inter ſe: tum ſpũm naturalem ſe-
cum ipſo contemperãt: ſic odores eiuſmodi uitalẽ ſpi
ritum: ſic rurſũ ſimiles quoque concentus ſpũm ani-
malem. Dum igit fides in lyra: ſonoſq;: dũ tonos tẽ
peratis in uoce: ſimiliter ſpũm ueſtrum itus ↄtempera
ri putate. Ac ne ipſe uenere ſim auarior: que ſine bac
cho friget: ab hoc ipſo libero patre per me nectar hoc
accipite. Qui precipue inter uos frigent temporibus
ſimilibus: bis ſeptimo quoque die uncias uernacei:
uel maluatici dulcis meri duas ſummant cum una pa
nis uncia: tribus ante menſam horis: ſemel autem
drachmã unã ſublimis aque diſtillantis ex uino cũ iu
leb roſacei ſemũcia. Quo qdẽ liquore illinire etiã cu-
tem: & ad olfatum uti cõmodiſſime poſſunt: atq; ut
poſt

poſt eiuſmodi nectar: ambroſiā quoq; uobis alteram
inſuper acceptā ab ioue largior medicinā. Quattuor
myrobalanorum uncias accipite: chebularum tres ro
ſacei: ſachari cōditi: zinziberis: hyeme quidem unci
am: eſtate uero ſemunciā: tria hec cū emblicarū mel
le concoquite ſuauiter: ſeptemq; auri foliis exornate:
ieiuni boluȝ ante prādiū quattuor horis accipite: an
no ſaltē integro quottidie id aſſumite: ut inde uelut
aquile renouetur ueſtra iuuētus. Hactenus q̄ſi mercu
rium locutum exiſtimemus.

¶ Cōfirmatio ſuperiorum: & quod deuitare debe
mus aſſiduam cogitationē: & coitū. Cap. xvi.

A Strologi uenerem: & ſaturnum inimicos in
uicem eſſe ferūt: cū uero in celo: ubi oīa amo
re mouētur: ubi defectus eſt nulluſ: odiū eſſe
nequeat: inimicos: ideſt effectu diuerſos inter
pretamur. Mittamus inpreſentia reliqua: ecce nunc
ſaturnus quidem nobis in centro: uenus autem in cir
cumferentia poſuit uoluptatem. Voluptas uero ſpi
rituum eſca quedam eſt: igit̄ ex oppoſito uenus: atq;
ſaturn⁹ ſpiritus noſtri uolatū aucupant̄: illa ꝑ uolup
tatē ſuam allicit ad externa: hic interi ꝑ ſuā ad itima
reuocat: diſtrahūt itaq; ſpūm: ſi ferme eodē tempore
moueāt: atq; diſſipant. Quāobrē nihil cōtemplatori
uel curioſo peſtilētius: q̄ uenereus act⁹: nihil uiciſſim
hūc ſectanti alieniuſq̄ cura: & cōtēplatio eē poteſt: cō
tēplatorē uero phyſicum: religioſumq; eodē in gradu
cōnumeramus: & gradu ſimili quēlibet i negotiis ſu
is ualde cogitabundū: grauibuſq; curis obnoxium.
Hinc rurſus efficitur: ut ſi quem ſaturnia uel contem
platione nimium occupatum: uel cura preſſum: leua
re iterim: & aliter cōſolari uelimus: ꝑ uenereos actus

ludos:iocos:id tentantes tanq̄ per remedia longe di-
ſtantia:fruſtra atq; etiam cum iactura conemur: atq;
uiciſſim ſi quē uenereo uel ope perditū uel ludo:ioco:
q; ſolutum moderari uelimus:per ſaturniā ſeueritatē
emendare nō facile ualeamus. Optima uero diſciplia
eſt per quēdam phebi:iouiſq; qui inter ſaturnū:uene
remq; ſunt medii ſtudia ſimiliaq; remedia hoīes ad
alterutrum declinātes:ad mediū reuocare. Sed ut tā
dez ſimus medici:ſicut flāma duobus cōmuniter mo-
dis uiolentis extinguit:aut uelut diſflata uentis:aut
contra quaſi compreſſa cineribus; ſic ſpūm uel celeri
ter effectu uenereo diſſipam⁹:uel ſenſim ſaturnio ſuf
focamus: ac ſepe expīmimus cōprimendo pariterq;
reſoluimus. Spiritus utiq; freq̄nter ad extima uolās.
intima reddit uel uacua:uel aliena uite:ſed ad itima
ſepe coactus cetera circū mēbra p̄ſtat uite minus ido-
nea. Citam igit̄ ſenectutem tū uenus in interioribus
noſtris:tū ſaturnus exteriorib⁹ infert:uenus q̄dem p̄
cipue: ubi ex quouis eius motu facile corpus debilita
tur:atq; labaſcit:ſaturnus quoq; potiſſimum: qñ ex
quocunq; contēplationis officio:uel cure labore inge
nii corporiſq; uires labefactantur. Et ſi:uel qui ad cō
templationem:uel qui ad libidinem natus eſt plerun
q; ad ſuum uterq; officium eſt natura fortiſſimus: na
tura.n.ſepe coniungit cum uoluptate ſimul:& facilli
tate potentiā:unuſquiſq; igitur ſe cognoſcat: ſuiq; ip
ſius moderator: ac medicus eſto. Coitū q̄dem freq̄n-
taturi ceteros cōſulāt:ego uero exercitans ingenium
libro etiam ſupiore cōſului. Deniq; omni dieta oībus
remediis uti debent:q̄bus mēbra:ſpūs:ſenſus: inge-
nium:memoria cōfirment̄:cogitatiōes per interualla
repetere: nec expectare uel minimū ex cogitatione la
borem.

borem. Maxime uero cum primū canefcunt: q̄uis nō nulli ſint: qui non tam debilitate naturę: uidelicet ad huc iuuenes canos emittūt: q̄ uel egritudine: uel egrotatione aliqua p̄cedēte: aut etiā parentū ſimilitudine: quibus ſcilicet iam caneſcētibus fuerint generati.

¶ De medicinis ſenum: & de habitatione iterum: atque dieta. Cap. xvii.

CAldeorum regula eſt forte ꝓbādā: ad iuuētutem recuperādā: peregrinos humores imbibitos corpi expurgare gradatim: tū interiores: competentibus medicinis: tū exteriores frictionibus: & lauachris: puocationibuſq; ſudoris: intereaq; ſalubribus: duraturiſq; alimentis paulatim corpus iplere. Sunt aūt q trociſcis qbuſdā ex uipera factis: uel elleboro p̄parato ꝓmittunt humores oēs ueteres: putridoſq; prſus educere. Quibus expurgatis: & humore rurſum ſaluberrimo: alimentis ſalutaribus recreato: reſtituere iuuētutē: & qui cautiores ſunt: elleboro gallinas paſcunt; hoiem uero gallinis eiuſmodi uero curationem tan̄q periculoſam in iuuētute arbitror potius: quam in ſenectute tentandam. Ne forte iuuentutem illam a medea pelie ſeni promiſſam experiamur: nam & iuuenes medicinis exquiſitē purgantibus cito ſeneſcere hyppocrates aſſerit: ſed ubi dieta non ſufficit clyſtere: uel manna: uel aloe: preſertim lota ſecurus uteris. Si tibi ſit aluus aſtrictior: māna cum iure caponis myrrobalanique uirtute: ſin minus hac te iuuenem etiam in ſenectute purgatione ſeruabis. Summe unciam lote aloes unam: myrrobalanoꝝ emblicaꝝ drachmas duas: chebulaꝝ quoq; tātūdem: duas item roſarum purpureaꝝ: maſticis quoq; tantundē maluatico uino confice pilulas: qn̄ luna

feliciter collocata:propitio fruitur iouis aſpectu:preſertim ſi domicilia fixa poſſederit:uel ipſa:uľ iuppiter hec enim ad diuturnitatē uite magnopere conferūt. Potes etiā utiliter reubarbarum hic cū aloe componere:ſcilicet dimidiam aloes partem:dimidiam reubarbari:& quoties opus fuerit: unā mane ſumere pillulam:ad tres uſque: uel quinq;:modicūq; inſup uinū bibere. Vbi uero pituitā magis times:potes commode in his pillulis trociſcorum:agarici tertiā partē accipere una cum tertiis aloes duabus:dimiſſo reubarbaro. Sed primam illam ego iam multis annis pillularū cōpoſitionem omni etati experior eſſe tutiſſimā. Eadem hora confectionem eiuſmodi facito:ſume myrobalanorum:emblicarum:belliricaruƺ indarū:chebularū unciam uniuſcuiuſq; unam:cinnamomi uero duas:unam quoq; doronrci:roſarum purpurearū unaƺ ſandalorum rubeorum duas:unā croci drachmā: tertiam drachme partem muſci:ambre tātundem candidum poſt hec cum aqua roſacea:ſuccoque citri fundito ſacharum:coq;:fac boloſ:auroque īuolue. Hoc ante prandium quattuor horis ſumētes:atq; dantes utiliter experti ſumus ad uirtutem corroborandā ad illuſtrandū ſpiritum: atque firmandum. Maxie uero proderit:ſi paulum quid inſuper uini aurei biberis:ꝓderit & ſepe calefactum panem aureo mero:& roſacea aqua perfundere:& modico inſup cinnamomo: ſacharoq; uberiore cōdire. Frequenter etiam duo hec cū lacte amygdalino:& modico pāe miſcere: nā eiuſmodi mixtiones naturam referunt iouialē:preter oia que in ſuperioribus explicauimus:uel ſaltem ſignificauimus:ab his omnes urbani diligenter cauere debent eſtu:gelu quolibet: uel poſt calorem frigore:uel

nocturno

nocturno. Nebulis: uentis: uel ex palude flātibus: uel irrumpentibus ex anguſtis locis: item ubi aer: uel mouetur uiolētius: uel nullo modo mouetur: habitatione quāuis humidiore: fetore: torpore: merore: diligentius autem mercurii ſectatores: diligentiſſime ſenes. Qui preterea poſtquam mane corpus totum leuiter ꝑfricuerint: delinient ipſum aduerſum aeris: & laboris incommoda calente oleo: uel uino quopiam ſubamaro: cui prius infuderint myrrhā: & roſam: atq; myrtum. Saluiam frequenter ore ferant: neruis: ac dentibus amiciſſimā: & quando dentium uitio: liquida uelut infantes alimenta repetere cōpellūtur: molliſſima caueant; lac quidem uino referant moderato. Vtant̃ igne duntaxat: ut medicina: quātū uidelicet expellēdi frigoris: et ſuſcitandi caloris īnati neceſſitas poſtulat alioqn tanq̃ edace hūorem naturalē exſiccaturo. Solem uero: quo ad delectat: ſequant̃ ut alimentum: diſtillatione uitata: & eſtu ſimiliter declinato. Faciles qdem motus diligant: excitando calori admodū neceſſarios: labores autē corporis oderint: & multo magiſ animi: nec minus lōgā ſitim: & inediam: atq; uigiliā.

¶ De nutrimento ſpiritus: & conſeruatione uite per odores. Capitulum. xviii.

Legimus in calidis quibuſdam regionibus: ac plurimo paſſim odore flagrantibus: multos gracili corpore et imbecillo ſtomacho quaſi ſolis odorib⁹ ali. Forte quoniam ipſa natura loci: tum herbarū & frugum: atque pomorum ſuccos ferme totos redigit in odores: tum corporum humanorum humores illic reſoluit in ſpiritūm. Cum igitur uterque: uidelicet odor: & ſpiritus ſit uapor quidam: & ſimile ſimili

nutriaẽ:nimirũ: & ſpiritalis homo plurimũ ab odo ribus accipit alimentũ. Nutrimentum uero: qualecũ que id ſit per odores: ſiue fomentũ: aprime ſenibus & gracilibus neceſſariũ eſt: quo defectũ alimenti ſolidio ris: atque uerioris: ut cunq; compenſare poſſimus: am bigere tamen nonnulli ſolent: utrũ ſpiritus odoribus nutriaẽ. Ego autẽ opinor ſolis forſan ita nutriri: ut niſi alimenta: que craſſa ſunt: digeſtiõe tandẽ in ua pores extenuentur: ſpiritus ipſe: quem diximus uapo rem eſſe: nullum illinc ſuſcipiat nutrimentum: itaque uinum odore plenum ſpiritum ſubito recreat: quẽ ce tera uix tandem reficere poſſunt. Vaporem uero illũ in quem cibi cocti denique transferuntur: ideo appel lamus odorem: quoniam: & odor ubique uapor qui dam eſt: & hic tractus intus ex alimentis uapor: niſi ſpiritui quodam odore placeat: uix ullum ſpiritui ex hibet alimentum. Quamobrem auicennam noſtrum ualde probamus dicentem: corpus quidem dulcedi ne: ſpiritum uero quadam: (ut eius uerbis utar) aro maticitate nutriri. Quoniam craſſitudo corporis nõ niſi craſſa natura: qualis eſt in dulcedine: coaleſcere ualeat: tenuitas uero ſpiritus non alio quã fumo quo dam: atque uapore: in quo aromaticitas ipſa uiget: refici poſſit: aromaticam uero qualitatẽ dicimus odo ram: & acutam: & quodammodo ſtipticam. Proinde quoniam iecur quidem corpori p ſanguinem alimen tum pſtat: dulcedine plurimũ augetur: cor autẽ quia & creat ſpiritũ: & ſpiritui procreat alimentũ: merito deſiderat aromatica. Expedit tamẽ & aromatica p corde condiri dulcedine: & dulcia pro iecore aroma ticis commiſceri: dulcedinemque interea nimiam eui tare. Quia plura ⁊ galenus ipſe ſecutus hippocratem

ſpiritum non ſolum odore putat nutriri: ſed aere: ae
re inquam non ſimplici: ſed potius opportūe permix
to. Quibus quidem ſi fidem habebimus: nec alimen
torum: nec rei ullius delectum magis ad uitam neceſ
ſarium: quam aeris nobis accommodati eſſe cenſe-
bimus. Aer enim & inferiorum & celeſtium qualita
tibus facillime: ſemperque affectus: & imenſa (ut
ita dixerim) amplitudine circumfuſus: perpetuoque
motu: nos undique penetrans: ad ſuam nos mira-
biliter redigit qualitatem: preſertim ſpiritum: preci
pue uitalem in corde uigentem: in cuius penetralia:
tum aſſidue influit: tum repente. Sic protinus affi-
ciens ſpiritum: ut eſt affectus: perque ſpiritum uita
lē: qui & materia: & origo eſt ſpūs anīalis pariter affī
ciens animalem. Cuius quidem qualitas maximi mo
menti eſt ingenioſis eiuſmodi ſpiritu plurimum la-
borantibus: itaque ad nullos potius quam ad eos
attinet puri: luminoſique aeris: odorumque delectus
atq; muſice. Hec enim tria ſpiritus animalis fomen-
ta precipua iudicantur: potiſſimus uero ad uitam eſt
aer electus: nam octauo menſe nati in egypto pluri-
mi uiuunt: & nonnulli in plagis grecie temperatis:
ſaluberrimi aeris beneficio: quod ariſtoteles narrat:
& auicenna confirmat. Sed profecto ſicut corpus ex
uariis compoſitum: uariis (quamuis non eadem mē
ſa) nutriendum eſt alimentis: ita ſpiritus ſimiliter cō
poſitus uarietate quadam aeris ſemper electi oble-
ctandus eſt: atque fouendus. Simili quoque electo
rum odorum uarietate quottidie recreādus: nam aer
& odor quaſi ſpiritus quidam eſſe uidentur. Iam ue
ro alexander: & nicolaus peripatetici una cum gale-
no concludunt ſpiritum uitalem: & animalem ideo

nutriri: tum odore: tum aere: quoniam uterque mix-
tus eſt: atque conformis: & utrumque hauſtum in pre
cordia penetrare: ubi coqui: temperarique ad uitam:
perque arterias diffundi. Vbi uterque coctus ite-
rum nutrit ſpiritum (ut aiunt) utrunque precipue
animalem. Aiunt etiam ſpiritum aerem non ſolum re
frigerando calori prodeſſe: ſed etiam nutriendo: nam
& animalia etiam ualde frigida ſpirant. Addunt ae-
rem craſſiorem ſpiritui naturali tanquam magis cor
poreo conuenire: ſubtilem uero purum: lucidum: ſpiri
tui potius uitali: potiſſimum animali. Neq; mirum ui
deri debet ſpiritum adeo tenue: rebus quoq; tenuibꝰ
ali: ſiqdem & piſciculi multi aqua nitidiſſima nutriū
tur: & ocimum in aqua ſimili uiuit: creſcit: floret: re-
dolet. Mitto qbus elementis chameleontē: & ſalamā
dram nutriri nonnulli ferant: redeamus ad noſtra: in
tereſt certe q̄ plurimum: qualem ſpiremus aerē: quales
hauriamus odores. Talis eni & ſpiritus in nobis eua
dit: eatenus uero nos anima per uitam uegetat: quate
nus ſpiritus armoniā ſeruat cum anima concinientē.
Spiritus quidem nobis primus uiuit: & maxime: &
quaſi uiuit ſolus: non ne repētino quodam ſepe caſu:
uel effectu: uita: ſenſus: motus ſubito membra dſerūt
Regreſſo uidelicet ad cordis penetralia ſpiritu: & ſe-
pe ſtatim reuertuntur ad mēbra: per frictiones & odo
res illuc ſpiritu redeunte. quaſi uita in ipſo ſpiritu: ui
delicet re uolatili potius inſit q̄ humoribus: aut mem
bris: alioquin propter hoꝝ craſſam tenacitatem tardi
us admodum accederet uita membris: atq; recederet.
Quicunq; igitur uitam in corpore producere cupitis:
ſpiritum in primis excolite: hunc augete nutrimentis
ſanguinem augentibus: temperatū uidelicet: atq; cla
rum

rum: hũc aere ſemper electo fouete: hunc quotidie ſu auibus odoribus alite: hunc ſonis: & cantibus oble-ctate. Sed interea odores cauete calidiores: frigidio-res fugite: capeſſite temperatos: frigidoſ calidis: ſiccoſ humidis temperate. Odorem uero omnem: quia parſ corporis ſubtiliſſima eſt: ſcitote non nihil habere calo ris: atq̧ ex rebus: que ipſe nutriunt: odores ſeparate potius nutrituros: ut ex aromatico pyro: pomoq̧ pſi co: ſimiliq̧ pomo: magis antecedẽte pane calente: ma xime carnibus aſſis: q̃ maxime uino. Atq̧ ſicut ſapor: qui mirifice placet: plurimi: uelociſque nutrimenti ca uſa eſt: uel occaſio corpori: ſic odorem ad ſpiritum ſe habere putate. Commemorare uobis iterum placet democritum iam iam expiraturũ: ut obſequeret amí cis: ſpiritũ ad quatriduũ uſq̧ olfactu calentiũ panuꝫ retinuiſſe: ulterius ẽt ſi modo placuiſſet ſpũm ſeruatu rũ: ſunt & q dicunt: id mellis odore feciſſe. Ego: ſi mo do uſus eſt melle: exiſtimo illũ mel uino liquefactum albo. calẽtibus panibus infudiſſe: neq̧ eni ſpnendus eſt mellis odor. Flos nãq̧ floꝝ mel exiſtit: nec paꝝ nu trit ipſa dulcedine: ac diu qualitate ſua res integras a putrefactiõe tuetur. Itaq̧ ſi quis nouerit hoc ẽt ad ci bum ita ueſci: ut nec dulcedine nimia meatus oppleat nec quodã calore bilẽ talẽ exaugeat: certũ habebit lõ gioris uite ſubſidiũ: ſaltẽ igitur cõdimentum hoc fri gidis: & humidis adhibete. Verum: ut uos reuocẽ ad odores: ubicũq̧ ſuffocationẽ cõpreſſionẽq̧ ſpirituum nimiã extimeſcitis: qđ meror frequens: torporq̧ ꝑten dit: odores circũfuſos amate. Vbi uero fugam exhalã tiũ ſpirituũ expaueſcitis: odores potius iſuſos nutri mentis accipite: & ſi qd odoꝝ preterea foris ſumitis: uelut clypeũ coſtis dũtaxat admouete ſiniſtris. Nõ ne

uidetis q̃ repente ſurſũ: uel deorſum ad odores ſe ma
trix ipſa pcipitet?q̃ uelociter ad os: ad nares ſpiritus
aduolet: ſuauis odoris eſca pellectus? Vbi igitur ſpũſ
uel exiguus: uel fugaciſſimus eſſe deprehendit: qd pu
ſillanimitas ſepe declarat: corporiſq; d̃bilitas: uel par
ua de cauſa multa ꝯtingens: odoribus nõ tã extrinſe
cus obiectis: q̃ intrinſecus iniectis allicite: imo potius
paſcite: retiete: odorẽ uero uini ante oẽs eligite. Mul
tũ nanq; nutrit ſpũm odor exhalanſ ex natura tũ plu
rimũ & uelociter nutriente corpus: tũ uoluptate ſẽſũ
afficiente. Tale uero uinũ eſt pre ceteris calidũ: humi
dũ: & odoꝝ: atq; claꝝ: tale ẽt ſachaꝝ eſſe dicere: ſi ſu
mat odorẽ. Cinaomũ quoq; ſimile: & doronicũ: ani
ſumq;: & dulce marataꝝ: ſi acumini ſuo ad exiguã dul
cedinem adderent ampliorem: ſed quam temperiem
natura nõ fecit: uobis ipſi cõficite. Et quotiens diſtra
ctionẽ ſpirituũ formidatiſ: calidioribus: acutioribuſ
q;: & ſubtiliſſimis adhibete: que cohibere parũp uo
latũ ſpũs: ac ſiſtere ualeãt: ceu croco gariophylis: cina
momo: aduſtũ panẽ: roſaceã aquã: acetũq;: roſaceũ:
roſã: myrtũ: uiolã: ſandalũ coriandꝝ: cydoniũ pomũ
atq; citꝝ. Horreo uero cãphorã: ubi cõtra caniciẽ eſt
agendũ: recentẽ uero ſemp mẽtã diligo mẽti ẽt ſaluta
rem: ſpũiq; tutiſſimã. Deniq; mementote res oẽs uene
no cõtrarias eſſe uite admodũ ſalutares: nõ guſtu tã
tũ: ſed ẽt odoratu: maxĩe thiriacã: has uero i libro cõ
tra peſtilentiã enarrauimus: narrabimus & i libro ſe
quẽti. Inter eas aũt: ne qd uos lateat: numeramus &
uinũ: nã ſicut hõi uenenũ ẽ cicuta: ita cicute uinũ: nõ
ſimul qdẽ: ſed paulo poſt ebibitũ. Ac ne ſolis uos odo
rib⁹ hic alliciã: cõponẽdũ uobis mãdo electuariũ quot
tidie mane guſtandũ: olfactu: guſtuq; ſuaue: & uite
admodũ

admodū ſalutarē. Accipite tres chebulaꝝ uncias: unā emblicaꝝ: & indaꝝ unā: unāq̧ belliricaꝝ: ſemunciā uero doronici: cinamomi uncias duas: croci drachmā unā: ambre partē drachme tertiā: muſci quoq̧ tantūdē: cōtundite diligenter: tantū roſacei ſachari adhibete: quantū guſtui ſatis facit. Sandaloꝝ rubentium quantū ſat eſt colloꝝ: mellis itē emblicaꝝ: uel chebularū: quantū molli expedit electuarii forme auri folia totidē: quot predicte ſūt uncie. Vbi uero difficilior eſt compoſitio multiplex: experti ſumus ſimplicē hāc optimam eſſe: ſcilicet ex chebulis: maratro: dulci ſacharo: aqua roſacea liquefacto: ſumptā uero tū ieiūo ſtomacho: tū poſt cenam. Memineritis autem myrobalanos conditas meliores eſſe: ſiccas uero ſaltem diem integrum: oleo amygdalarum dulcium: uel butyro uaccino prius infundite: q̄ confletis. Probat & auicenna uobis cōfectionē ex emblicis: atq̧ indis: cū melle anacardoꝝ: coctoq̧ butyro: itē chebulas cū zinzibere et ſquama ferri: & potius auri. Probat item petrus aponenſis compoſitiōem ex croco: mace: caſtoreo per partes equales acceptis: atq̧ contuſis: & uino commixtis: unde affirmat uitam etiam propemodum moribūdis produci conſueuiſſe. Deniq̧ aly aſtrologus: medicuſque excellens afferit: uſu trifere: ſimiliumq̧ rerum uitam effici longiorem. In omni uero trifera myrobalanus fundamentum eſt: ſed hanc temperant ſubtilibus quibuſdam: atque mollibus: preſertim ubi ſiccior eſt myrobalanus: ut & penetret: nec meatus obſtruat: nec aluum exſiccet nimium: uel aſtrigat. Cum uino preterea cōmodiſſime utimur: ſed modico: nec forte diluat: compoſitionem uero petri: quam modo narrabam: ſi modo utilis eſt: arbitror olfa-

ctu potius q̄potu utilem fore.

¶ Magorum medicina pro ſenibus. Cap.xix.

MAgi ſtellarum obſeruatores ad chriſtum ui
te ducem:ſtella duce:uenerunt:p̄tioſum ui⸗
te theſaurum offerētes:aurum:thus: & my
rrham:tria dōa pro trib⁹ planetarum domi
nis ſtellarum domino dedicātes Aurum quidem pro
temperamento ioui maxime omnium temperatum:
thus autē pro ſole precipue:phebeo calore ſimul: odo
req; flagrans: myrrham deniq; firmantem corpus:
atque conſeruātem:pro ſaturno omnium firmiſſimo
planetarum. Huc igitur omnes ad ſapientes magos
uenite ſenes:munera uobis quoque uitam ꝓductura
ferentes:quibus auctorem uite quondā uenerati tra
dūtur. Venite ſenes inquam ſenectutem grauiter to
lerantes:uenite & uos preterea: quoſcunque ſenectu
tis propemodum aduentantis formido ſollicitat:acci
pite precor alacres uitalia dona. Sumite uncias qui⸗
dem thuris duas:unam uero myrrhe:auri rurſū in fo
lia ducti dimidiam drachme partem: contūdite tria
ſimul conflate:confundite in pillulas:aureo quodam
mero:idq; tunc opportune conficite: quando diana
propitio phebi: uł iouis gaudet aſpectu. Sumite poſt
hac theſauri tanti:aurora qualibet portiunculam:ac
exiguo perfundite meri potu:niſi forſan incaluerit eſ
tas:tūc enim aquā roſaceam bibere preſtat Siquis au
tem inter uos calorem quouis tempoꝛ magis metuat
is myrobalanum:chebulam:aut emblicam equalem
ad thuris myrrheque: & auri ſimul pondus adiiciat.
Hoc humorem ꝓculdubio naturalem a putrefactio⸗
ne tuebitur:hoc humoris reſolutionem longius pro⸗
pulſabit:hoc tres in uobiſ ſpiritus:naturalem:anima
lē fouebit:confirmabit: corroborabit:hoc rurſum ue

getabit

getabit ſenſũ: acute ingenium: memoriã conſeruabit.
¶ De periculis euitandis ex quolibet uite ſeptennario imminentibus. Cap. xx.

CVm aſtronomi ſingulas deinceps diei horas planetis ordine ſingulis diſtribuerit: ſimiliter que ſeptẽ ebdomade dies: atqꝫ in ipſo fetu per menſes digeſſerint officia planetarũ: cur non etiam per annos eadem diſponamus. Vt quẽadmodum infantem in aluo latentẽ rexit primo menſe ſaturnus: ultimo luna: ſic ſtatim natum ordine iam conuerſo primo ipſius anno ducat luna: ſecundo (ſi uis) mercurius tertio uenus: quarto ſol: quinto mars ſexto iuppiter: ſeptimo uero ſaturnus: atque deiceps ordo per uitam ſimilis repetatur. Itaque in ſeptimo quolibet uite anno: fit in corpore mutatio maxima: ideoque periculoſiſſima: quãdoquidem & ſaturnus nobis cõmuniter eſt peregrinus: & ab eo tunc planetarum ſummo: ad lunam e ueſtigio planetarum infimam gubernatio redit. Hos annos aſtronomi greci glimatericos nominant: nos ſcalares: uel gradarios: uel decretorios appellamus. Forte uero in morbis ipſum humoris uel nature motum planete per dies eodem ordine regunt: unde et ſeptimus quiſque eadem ratione iudiciarius appellaẗ: quartus quoque quoniam medium in ſeptennario tenet. Tu igitur ſi uitam producere cupis ad ſenectutẽ: nullis eiuſmodi gradibus interruptam: quotiens ſeptimo cuilibet propinquas anno: conſule diligenter aſtrologum: unde immineat tibi diſcrimen ediſcito: deinde uel adito medicum: uel prudentiam: & temperantiam accerſito. His nanqꝫ remediis prohiberi minas aſtrorum ptole

meus etiam confitetur. Addit quinetiam aſtrorum promiſſa ſic augeri poſſe ut agrorum cultor auget terre uirtutem. Probat petrus aponenſis argumentationibus multis:et teſtimonio ariſtotelis: galeni:aly naturalem uite finem non eſſe ab initio ad unguem determinatum:ſed ultra citraque moueri poſſe: idque aſſerit tum ex aſtris:tum etiam ex materia. Concludit his auctoribus:rationibuſque: obitum etiam naturalem differi poſſe cum aſtrologie machinis: tum preſidiis medicorum: igitur neque nos temere in his preceptis elaboramus:neq; te pigeat perquirere a medicis:que naturaliter tua ſit dicta:& ab aſtrologis:q̃ ſtella uite faueat: & quando hec bene ſe habet & ad eam lunā:cōpone que ꝓdeſſe didiceris. Neq; pudeat ſepe illos auſcultare:qui nō tam fortuna q̃ uirtute ſenectutem proſperam conſecuti uidētur. Preterea ptolemeus & ceteri profeſſores aſtronomie imaginibus quibuſdam ex certis lapidibus:& metallis:ſub certo ſydere fabricatis uitam proſperā pollicentur:atq; longeuam. Verum de imaginibus quidem ex parte: ac plurimum de reliquo fauore celeſti cōmentarium cōponimus in plotinum:quem librum huic operi deinceps ſubiiciēdum exiſtimamus: quemadmodum hoc poſt librum ſcribi uolumus:quem de curanda litteratorum ualitudine cōpoſuimus. Fauorem uero celeſtē quem modo dicebā:pro iuuentutē longa nunc q̃tum quaſi poete cuidam licet loqui:quantum rurſus medico licet tacere:a phebo bacchoq; petemus.

Solis eterna eſt phebo bacchoq; iuuentus.
Nam decet intonſus crinis utrunq; deum.

Phebus:& bacchus ſemp indiuidui fratres ſunt:ambo fere ſunt idē:phebus idē eſt i ipſa ſphere illius aia:

ſphera uero bacchus: imo et phebꝰ eſt totus ipſe ſphe
re circus: bacchus aūt eſt flāmeus ille in hoc circo cir
culus: imo uero phebus eſt almū in hoc flāmeo globo
lumen: bacchus aūt exiſtit ibidē ſalutaris ex lumie ca
lor: ſemp ergo fratres: comiteſq; ſūt fere ſemp alter &
idem. Quid uero? ſi ſoli uere quidē phebus eſt cantu
ſuo: tūc auiū cantus excitans: cithara rurſum tempā
tēperans: in autūno uero ſol idē auctor uini bacchus
exiſtit. Tria nobis ad ſeruādam iuuentutē pater ille
liber: qui amat colles: bacchus affert: nos qdem apri
cos primū colles: in his aūt collibus ſuauiſſimum pre
cipue uinum perpetuam in uino ſecuritatē. Tria quo
q; phebus bacchi frater pari benignitate largitur: di
urnum primo lumē: ſub fomento luminis herbas ſua
uiter redolentes ad luminis huius umbrā citharam:
cantumq; perēnem. His ergo penſis potiſſimum: his
ſtaminibus clotho nobis iam non parca longa uite fi
la ꝓducet. Tres parcas fere oēs poete canūt: tris quo
q; nos non poete canimus. Prudens qdem in oī uictu
parcitas uitam nobis longā inchoat: conſtans quoq;
in curis ſubeūdis parcitas ꝓducit uitā: parcitas uero
in celo fruēdo negligēs uitā occat. Tres pythagoras
temperātias ante oia celebrat: tres etiā nos in preſen
tia celebramus. Temperantiam in affectibus conſer
uato: temperantiā in omni uictu ſeruato: temperiem
aeris obſeruato. Hec enim ꝓuidentia humoꝝ intēpe
riem: q̄ cite ſenectutis: & tēpeſtiue mortis cauſa eſt: aſ
pirāte deo: ꝓcul admodū ꝓpulſabis. Aſpirabit āt au
tor ille uite: ſi ea tantū conditione uitā optaueris diu
turnā: ut diutius cū generi humano uiuas: tū maxie
uiuas illi: quo mūdus totus iſpirante uiuit.

FINIS

Marſilii ficini proemium in librum de uita celitus comparanda.

MArſilius ficinus florentinus sereniſſimo pānonie regi ſemp inuicto. Phĩ veteres rex oīum feliciſſime celeſtiū uires iferioꝝq; naturas diligētiſſime pſcrutati: cū exiſtiarent hoiem fruſtra ſapere: q non ſibi ſapit: totā merito pſcrutatiōem ſuam in primis ad uitā ſibi celitus comparandā rettuliſſe uidentur. Iudicātes (ut arbitror) tum elementa: & que ex his cōponuntur: fruſtra ſibi cognita fore: tum motus celeſtiū: & influxus temere nimiū obſeruatos: niſi hec una cū illis cognita ſimul: atq; coniuncta: aliqñ ſibi ad uitam: felicitatemq; conducerent. Profuit aūt illis (ut uidet̃) eiuſmodi cōtemplatio ad uitā primo preſentem: nam pythagoras: & democritus: apolloniuſq; theaneus: & quicunq; ad id potiſſimū ſtuduerūt: reꝝ ſibi cognitarum uſu ꝓſperam ualitudinē conſecuti ſunt: uitāq; longeuā. Cōtulit inſup ad futuram uitā: tū per gloriam apud poſteros propagandā: tū apud deū in eternitate fruēdā. Si quidem ex mirabili mūdi totius ordine eius tandē cognouere rectorem: & ante oīa cognitū amauerūt. Tibi uero gloriā per ſecula cūcta futuram magnanimitas: magnificentia: uictoria perpetua pollicentur: uitā quoq; apud deū in euo beatam: diuina clementia iſigni pietati tue: iuſtitieq; ꝓmittit uitam deniq; proſperam inter mortales: ſatiſq; longā ex indiciis quibuſdam mihi licuit coniectare: felicia tibi ſydera decreuerunt. Vt autē quod pollicentur: id & preſtēt firmiſſima fide: et cumulo inſuper prorogēt pleniore:

pleniore diligentia tua: & medicoꝝ: aſtrologorūq; cu
ra efficere ꝓculdubio poteſt: Iam uero id poſſe ſcia: &
prudētia fieri doctiſſimi quiq; aſtrologi: ac medici cō
fitentur. Cum igit̄ inter plotini libros magno lauren
tio medici deſtinatos: in librum plotini: de fauore celi
tus hauriendo: tractantē nuper cōmentarium cōpo-
ſuiſſem: inter cetera in eum noſtra cōmentaria nume-
ratum id qdem ſeligere nunc laurentio quidē ipſo ꝓ-
bante: atq; maieſtati tue potiſſimū dedicare decreui.
Spero equidē dum uite tue: proſpitatiq; cōſulā: uite
interim: & ſplendori ſeculi noſtri: et humani generis
conſultuꝝ. Atq; ut ualitudini: ꝓſperitatiq; regie ua
lidius hec noſtra ꝓdeſſent: p ualorem ipſum mittēda
putaui. Hūc tu igitur ualorē noſtrū clementiſſime rex
complectere precor: tantū.n.natura: uirtus: auctori
tas tua ualet: ut abſque te nequeat uel ualor ipſe ua-
lere. x.iulii.m.cccc.lxxxix florentie.

¶ Marſilii ficini ad lectorē ſeqntis libri exhortatio

SAlue hoſpes ingenioſe: ſalue iteꝝ quiſquis
es ſalutis auidus: qui noſtra ad limina ten-
dis: uide precor hoſpes cupide primū: q̄ hoſ
pitalis ſim: intrantis erat certe ſalutē ſtatim
hoſpitio dicere. Ego uero ſalute p̄ueniens: mox proſ
pectum ſaluere te iuſſi. intrantē & adhuc ignotū pli
benter excepi trahentē apud me moras ꝓmiſſa: ſi deꝰ
aſpirauerit: ſalute donabo: hoſpitium ergo nactus es
amicum quidem omnibꝰ: et amoris nunc erga te ple
num. Si quid forte fers tecum amori cōtrariū: ſi quid
habes odii: prius ponito precor: q̄ medicinas hic uita
les attingas. Vitam.n.tibi dedit amor uoluptaſq; pa
rētum: uitā uiciſſim demit odiuꝫ: atq; dolor: quē igit̄
odioſus uexat dolor: huic nullus uſq̄ medicine uitali

relictus eſt locus: quamobrē deinceps te non ut hoſpi
tem tantū iam alloquor: ſed amicū. Officina marſilii
tui aliquāto eſt amplior q̄ his cācellis dūtaxat: quos
hic uideſ: coerceat. Non.n. ſolo hoc libro ſequēte: ſed
duobus etiā precedentibus circunſcribitur. Tota ue
ro ſummati medicina quedā eſt ꝓ uiribus opitulatu-
ra uite: ut ualida tibi uita ſit: ut longa idq̧ ubiq̧ me
dicorū ope celitus adiuta moliť. Varia ſane ꝓ diuer-
ſis hoīum ingeniis atq̧ naturis nr̄a hec officia anti-
dota: pharmaca: fomēta: unguēta: remedia ꝓfert: ſi
qua tibi fortaſſe minus placeāt: mitto quidem iſta ce
tera: ꝓpterea ne reſpuito. Deniq̧ ſi nō probas imagi
nes aſtronomicas: alioqn ꝓ ualitudie mortaliū adin
uētas: quas et ego nō tam ꝓbo q̄ narro: has utiq̧ me
cōcedente: ac ēt (ſi uis) conſulente dimittito. medi-
cinas ſaltē celeſti quodā adminiculo confirmatas: ni
ſi forte uitā neglexeris: ne negligito. Ego.n. frequēti
iā diu experientia cōpertū habeo: tantū intereſſe iter
medicinas eiuſmodi: atq̧ alias abſq̧ delectu aſtrolo-
gico factas: q̄tum inter meꝝ atq̧ aq̄: ut ēt īfans octa
uo a cōceptione mēſe natus florētie: mēſe martio: no
cte aſcendente ſaturno retrogrado ſemiuiuus: eiuſ
modi diligentia uideať a nobiſ: imo a deo quaſi uite
redditus potiuſq̄ ſeruatus: trienniumq̧ ualidus fer-
me iam impleuerit. Iam uero ſi preter ea generis eiuſ
dem plura narrauero uera loquar: nec gloriabundus
(quod eſt a ph̄o penitus alienū) ſed exhortabundus
potius afferam. Veꝝ ſatis iā partim qdem cōciliātes:
ꝑtim ēt exhortātes allocuti te ſumus: deiceps igiť cū
plotino loquamur: ita demū tibi diligētius ɔſulturi.

Proteſtatio catholici auctoris.

In oībus que hic: aut alibi a me tractantur: tantū aſ
ſertum

tertum eſſe uolo: quantum ab eccleſia comprobatur.
¶ Marſilii ficini florentini liber de uita celitus com paranda compoſitus ab eo inter commentaria eiuſ dem in plotinum.
¶ In quo conſiſtat ſecundum plotinum uirtus fauo rem cellitus attrahens: ſcilicet in eo ꝙ anima mũdi: & ſtellarum: demonumq́ꝫ anime facile alliciuntur corpo rum formis accõmodatis. Cap.i.
SI tantum hec duo ſint in mundo: hic q dem intellectus: inde uero corpus: ſed abſit ania: tunc neqꝫ intellectus trahet ad corp⁹: imobilis.n.eſt oino: caretq́ꝫ af fectu motiõis ꝑncipio: tanq̃ a corpe lon giſſime diſtans: neq; corpus trahetur ad intellectum uelut ad motum per ſe inefficax: & ineptum: longeqꝫ ab intellectu remotum. Veꝝ ſi interponat̃ aĩa utriqꝫ conformis: facile utrinqꝫ: et ad utraqꝫ fiet attractus: ꝑ mo qdem ipſa oĩum facillime ducit̃: qm̃ primũ mobi le eſt: & ex ſe & ſpõte mobile: ꝑterea cũ ſit (ut dixi) media reꝝ oĩa ſuo in ſe mõ cõtinet: & utrinqꝫ rõne ꝓ pinqua. Ideoqꝫ cõciliat̃: & oĩbus etiã eq̃liter illis: que inter ſe diſtant ab ea uidelicet non diſtãtibus: ꝑter.n. id quod hinc quidem conformis eſt diuinis: inde ue ro caducis: & ad utraque uergit affectu: tota interim eſt ſimul ubiqꝫ. Accedit ad hec: ꝙ anima mundi toti dem ſaltem rationes rerum ſemiales diuinitus habet quot idee ſunt in mente diuina: quibus ipſa rationi bus totidem fabricat ſpecies in materia. Vnde una queqꝫ ſpecies per propriam rationem ſeminalem pro prie reſpondet idee: facileque poteſt per hanc ſepe ali quid illinc accipere: quandoquidem per hanc illinc eſt effecta. Ideoque ſi quando a propria forma de

generet:poteſt hoc medio ſibi proximo formari rurſũ p q͂ id mediũ inde facile reformari. Ac ſi certe cuidã rerũ ſpẽi:uł indiuiduo eius rite adhibeas multa: que ſparſa ſũt:ſed eidẽ ydee ↄformia. Mox ĩ materiã hãc ita opportune patã ſingulare mun⁹ ab idea trahes p rationẽ:uidelicet anime ſeminalẽ:nõ enim itellectus ipſe ꝓprie:ſed anima ducitur. Nemo itaq; putet certiſ mundi materiis trahi numia quedam a materiis peni tus ſegregata:ſed demones potius aiatiq; mũdi mũe ra ſtellarumq; uiuentiũ. Nemo rurſum miretur p ma teriales formas animam quaſi allici poſſe:ſi quidem eſcas eiuſmodi ſibi cõgruas ipſamet:q̃bus alliceretur effecit:& ſemper libenterq; habitat in eiſdem. Neq; in mundo uiuente toto quicq̃ reperitur tã deforme: cui nõ adſit aia:cui non inſit & anime mũus:ↄgruitates igitur eiuſmodi formarũ ad ratiões aie mũdi: zoroa ſter diuinas illaces appellauit: quas & ſineſius magi cas eſſe illecebras cõfirmauit. Nemo deniq; credat ad propriam quandam materie ſpeciem:& tempore cer to hauriri omnia prorſus ex anima dona:ſed pro op portunitate dona dũtaxat ſeminis:quo talis ſpẽs pu lulauit: ſeminumq; cõformium. Itaque hic homo hu manis tantum adhibet:is non proprias piſcium:uel auium dotes inde ſibi uendicat:ſed humanas: atq; ↄſimiles. Adhibitis autem que ad ſtellã talẽ pertinet atque demonem ſtelle demoniſq; huius propriũ ſubit influxum:uelut lignum per ſulfur paratum ad flamã ubique preſentem:atq; hunc non modo per ipſos ſtel le demoniſque radios:ſed etiã per ipſam mundi ani mam ubique preſentem:in qua & cuiuſlibet ſtelle:de moniſque ratio uiget: partim quidem ſeminalis ad generandum:partim etiam exemplaris ad cognoſcẽ dum.

dum. Hec enim ſecundum platonicos antiquiores ra
tionibus ſuis edificauit ultra ſtellas in celo figuras:
parteſque ipſarum tales: ut ipſe quoque figure que-
dam ſint: impreſſitque his omnibꝰ proprietates. In
ſtellis autem figuris: partibus proprietatibus: omnes
rerum inferiorum ſpecies continentur: & proprieta-
tes earum. Vniuerſales uero figuras octo poſuit: atqꝫ
quadraginta: ſcilicet in zodiaco duodecim: extra ue
ro ſex atqꝫ triginta: item in zodiaco triginta ſex ad
numerum facierum. Rurſus ibidem tercentum: atqꝫ
ſexaginta ad numerum graduũ: in quouis enim gra
du ſunt ſtelle plures: ex quibus ibi conficiuntur ima-
gines. Similiter imagines extra zodiacum in plures
diuiſit figuras pro facierũ ibidem graduumque ſuo-
rum numero. Conſtituit denique ab imaginibus his
uniuerſalibus ad uniuerſales imagines habitudines
& proportiones quaſdam: que ipſe quoque imagĩes
illic exiſtunt. Eiuſmodi uero figure continuitatẽ que
qꝫ ſuam habent ex radiis ſtellarum ſuarum in ſe inui
cem peculari quadam proprietate coniectis: a quibuſ
formis ordinatiſſimis dependent inferiorum forme
illinc uidelicet ordinate. Sed & celeſtes ille tanquã
& inter ſe diſiuncte procedunt a rationibus anime
coniunctis inuicem: & quodammodo mutabiles a
ſtabilibus. Sed he quatenus ſeipſas non comprehen
dunt: referunt̃ ad formas in mente: uel animali: uel e-
minentiore ſe ſe comprehendentes: que tanq̃ multi-
plices rediguntur ad ſimpliciſſimum unum: atqꝫ bo-
nũ: ſicut figure celeſtes ad polũ. Sed redeãus ad aĩam
quando igitur aĩa gignit ſpeciales inferiorũ formas
uireſqꝫ: eas per ratiões efficit proprias: ſub ſtellaꝝ for
maꝝqꝫ celeſtiũ adminiculo. Singulares uero indiui-

duorũ dotes: que ſepe nõnullis inſunt tam mirabiles: q̃ in ſpeciebus eſſe ſolent: exhibet per ſeminales ſimi- liter rationes: nõ tam ſub adminiculo formaꝝ figura- rumq; celeſtium: q̃ ſitu ſtellarũ: & habitu motionum aſpectuumq; plãetarum: tũ inter ſe: tum ad ſtellas pla netis ſublimiores. Anima quidem noſtra ultra uires membroꝝ proprias: communem ubiq; ꝑmit in nobiſ uite uirtutẽ: maxime uero per cor tanq̃ ignis anie ꝓ- ximi fontem. Similiter anima mũdi ubiq; uigens p ſo lem precipue ſuam paſſim explicat cõmunis uite uir- tutem: unde quidam animã: & in nobis: & in mũdo in quolibet membro totam: potiſſimũ in corde collo cant: atq; ſole. Semper uero memento: ſicut anime no ſtre uirtus per ſpiritum adhibetur membris: ſic uirtu tem aie mundi p quintam eſſentiam: que ubiq; uiget tanq̃ ſpiritus intra corpus mũdanũ ſub anima mun di dilatari p omnia maxime uero illis uirtutẽ hanc in fundi: que eiuſmodi ſpiritus plurimum hauſerũt. Po teſt autem quita hec eſſentia nobis intus magis ma giſq; aſſumi: ſi quis ſciuerit eã aliis elementis imixtã plurimum ſegregare: uel ſaltem his rebus frequenter uti: q̃ hac abundant: puriore preſertim: ceu electrũ ui nũ: & ſacharũ: & balſamũ: atq; aurum: precioſiq; la- pilli: myrobalaniq;: & q̃ ſuauiſſime redolẽt: & q̃ lucẽt Maxie uero q̃ in ſubtili ſubſtantia qualitatẽ habent calidã: humidãq;: & clarã: quale ꝑter uium eſt albiſſi mũ ſacharũ: preſertim: ſi huic adhibueris auꝝ: odo- rẽq; cinnami: atq; roſarũ. Preterea ſicut alimẽta rite ĩ nobis aſſumpta p ſe non uiua redigũtur p ſpiritũ no ſtrũ ad uite noſtre formã: ſic & corpora noſtra rite ac cõmodata corpori: ſpirituiq; mundão: uidelicet p res mundanas: & per noſtrum ſpirituꝫ hauriunt ex uita

mũdana

mundana q̄plurimum. Si uolueris: ut alimentum rapiat pre ceteris ſormam cerebri tui: uel iecoris: atq; ſtomachi: ſimile quãtum poteſt accipe: alimentum: id eſt cerebrum: & iecur: & ſtomachum animalium: ab humana natura non longe diſtantium. Si optas corpus tuum: atque ſpiritum ex aliquo mundi membro uidelicet ex ſole uirtutem accipere: quere que ante alia ſunt ſolaria: inter metalla: lapilloſq;: magis autẽ inter plantas. Sed inter animalia magis: maxime inter homines: ſimiliora enim tibi magis proculdubio conferunt. Hec & extra ſunt adhibenda: & intus pro uiribus aſſumenda: preſertim in die: & hora ſolis: & ſole in figura celi regnante. Solaria uero ſunt omnia ex lapillis: & floribus: que heliotropia nominantur: quia uertuntur ad ſolem. Item aurum: & auripigmẽtum: aurique colores: chryſolitus: carbunculus: myrrha: thus: muſcus: ambra: balſamũ: mel flauum: calamus aromaticus: crocus: ſpica nardi: cinnamomũ: lignum aloes: ceteraque aromata. Aries: aſtur: gallus: olor: leo: cantarus: crocodillus: homines flaui: criſpi: ſepe claudi: magnanimi: ſuperiora partim cibariis: partim unguentis: ſubſumigationibuſque: partim uſui accommodari poſſunt. Hec ſentiẽda: & cogitanda frequenter: & in primis amanda. & luminis plurimum eſt querendum: ſi dubites uentrem ab iecoris fomento deſtrui: trahe ad uentrem iecoris facultatem: tum frictionibus: tum fomentis per ea: que iecori congruunt: p cicoreã: endiuiam: ſpodium: & eupatorium: & epaticam: atque epata. Similiter ne deſtituat tũ corpus ab ioue: moue corpus in die: hora q̄ eſt regno iouis: & utere iteri iouialib⁹ argẽto: hiacintho: topacio: corallo: chriſtallo: berillo: ſpodio:

ſaphiro uiridib⁹:aeriiſq; colorib⁹:uio: ſacharo albo melle & cogitationibus:affectibuſq; plurimū iouiali bus:ideſt conſtantibus:equis:religioſis:atq; legiferis & inter homines eiuſmodi:ſanguineoſq;:& pulchros uenerabileſq; uerſabere. Sed memento primis illis re bus frigidis inſerendum eſſe aurum:& uinum: mentāq;:& crocum:& cinnamomum:atq; doronicū:animalia uero iouialia eſſe agnum:pauonemq;: & aquilam:& iuuencum. Quomodo uero uirtus ueneris attrahitur turturibus:columbis: & motacillis: & reliquis non permittit pudor oſtendere.

¶ De concordia mundi & natura hominis ſecūdum ſtellas:& quō fiat attract⁹ab unaquaq; ſtella. C.ii.

Eq; uero diffidere dbet qſquā:nos atq; omnia que circa nos ſunt preparamentis qbuſdam poſſe ſibi uendicare celeſtia. Nā celitus hec facta ſunt: aſſidueq; reguntur:& illinc in primis preparata ſunt ad illa:& quod maximū eſt: mūdus:anīal in ſe magis unū eſt:q̄ quoduis aliud animal:ſi modo eſt animal perfectiſſimum. Ergo ſicut in nobis membri cuiuſlibet preſertim principalis qualitas:motuſq; ad alia pertinet:ita membrorum principalium actus in mundo cōmouent omnia: & mēbra inferiora facile capiunt a ſupremis ultro dare paratis. Quo enim potentior cauſa eſt:eo eſt promptior ad augendū:eo igiṫ ꝓpenſior eſt ad dandū:exigua igiṫ preparatio nobis inſup adhibita ſufficit celeſtiū muneribus capiendis:ſi modo quiſq; ad id precipue ſe accōmodet cui eſt ꝑcipue ſubditus. Sed ante uniuſcuiuſq; noſtrum proprietatē:humane ſpeciei ꝓprietatem cōſiderare debemus:hanc igitur eſſe ſolarē aſtrologi arabes cōſenſerunt. Quod ego e ſtatura hominis erecta:

pulchraqꝫ humoribuſqꝫ ſubtilibus:& ſpiritus clari-
tate:imaginationiſqꝫ pſpicuitate:ſtudioque uerita-
tis:& glorie uerũ eſſe coniecto:addo quinetiã propri-
etatem huic mercurialem:ob ſtrenuũ uerſatilis inge-
nii motum.Et quoniam humanum genus natum nu-
dum:inerme:omnium egenum:hec omnia propria
induſtria ſibi comparat:quod ẽ mercurii propriũ:ad-
do etiam iouialem:ob cõplexionem corporis tempe-
ratam:atqꝫ leges.Et quoniam ſecundo menſe:quo
iuppiter dominatur:uitã accipim?:atqꝫ naſcimur no-
no:quo iterum recipit dominatum:itaqꝫ hũana ſpe-
cies ab his tribus potiſſimum:dotes inſup ampliores
ita demũ ſibi poterit uendicare:ſi p ſolaria:mercuria-
liaque:& iouia ſeipſaꝫ eis magis in dies:atque magis
accõmodabit. De reliquis autem quidſaturnuſ non
facile cõmunem ſignificat humani generis qualitatẽ
atqꝫ ſortem:ſed hominem ab aliis ſegregatum:diui-
nũ:aut brutũ beatũ:aut extrema miſeria preſſũ:mars:
luna:uenus affect?:& actus homini cũ ceteris animã-
tibus eque cõmunes:ad ſolem igit̃:& iouẽ:atqꝫ mer-
curium reuertamur. Solaria quidem nonnulla & io-
uia diximus:mercurialia uero neſcio quomodo pre-
termiſimus:ſunt autem eiuſmodi:ſtannũ:argentuꝫ
preſertim uiuum:marcaſſita argentea:lapis achates:
uitrum:porphyriticum:& que croceum cũ uiridi mi-
ſceant:ſmaragdum:atqꝫ lacca. Animalia ſagacia &
ingenioſa ſimul & ſtrenua:ſimie:canes:homines elo-
quentes:acuti:uerſatiles oblonga facie:manibuſqꝫ
non pingues.Sunt autẽ querenda:& exercenda que
ad aliquem planetã attinent:eo uidelicet dominante
(ut dixim?)in die & hora eius:ſi fieri poteſt:etiã quã-
do ipſe ſit in domicilio:uel exaltatione:uł ſaltẽ tripli-

citate ſua: & termino: & angulo celi: extra ꝯbuſtionē directus: ac ſepius orientalis: ſi ſole ſit ſuperior: itē in auge: & aſpiciat a luna. Si quis āt ab ipſa luna bene ſitium: & a uenere poſcat: tempora ſimilia obſeruare debebit: a uenere quidem per animalia ſua: que diximus: & per corneolam: & ſaphyrū: lapidemq; lazuli: es croceum: atq; rubeum: & corallum: omneſq; pulchros: uarioſq;: uel uirides colores: & flores: atq; cōcentus: ſuaueſq; odores: atq; ſapores. A luna ꝑ alba & humida: & uiridia: per argentū: atq; chryſtallum: & uniones: & argenteam marcaſſitam. Quoniam uero ſaturnus quidem ſtatui: & pſeuerantie domiatur: mars autem efficacie motus: cogimur nōnunquā horum quoq; gratia: ab eis patrocinia poſtulare: temporibus uidelicet ſimiliter obſeruatis. A b illo quidem ꝑ materias quaſdam quodāmodo terreas: & fuſcas: atq; plumbeas: & fuſcam iaſpidem & magnetem: & camoinum: atq; calcidoniū: & ex parte quadam per aurum: & auream marcaſſitam. A marte uero per ignea rubea: eſ rubeum: ſulphurea omnia: ferrum: lapidemq; ſanguineum. Neq; diffidas ſaturnum habere non nihil in auro: nam propter pondus id putatur habere quinetiam ſoli aurū ſimile: ſic omnibus metallis ineſt ſicut ſol in planetis omnibus: atq; ſtellis. Iam uero ſi quis conuicerit ſaturnum: & martem natura noxios eſſe: quod equidem nunquam crediderim: tamen his quoq; utendum quemadmodum uenenis nunquam utuntur & medici quod ptolemeus in centiloquio ꝓbat. Proderit ergo quandoque uis ſaturni caute ſumpta: ſicut apud medicos: que abſtringunt: atq; continent: immo & que ſtupefaciunt: ſicut oppium et mādragora: martis quoque: ſicut euphorbium & elleborus

boruſ. Cautiſſimi uero hac in re fuiſſe uidentur magi brachmanes pythagorici: qui cum ob ſedulum philoſophandi ſtudium: ſaturni tyrannidem formidarent: ueſtibus albis amiciebantur: iouialibuſq; : ſiue phebeis quotidie ſonis & cantibus utebantur: plurimumque ſub diuo uiuebant. Vbique uero memento per affectum: ſtudiumque animi: & per ipſam ſpiritus qualitatem nos facillime: ſubitoq; exponi planetis eundem affectum: ac eiuſmodi ſtudium: & qualitatem ſignificantibus. Perſepe rationem igitur a rebus humanis: per ocium: ſolitudinem: firmitatem: per theologiam: ſecretioremq; philoſophiam: ſuperſtitionem: magiam: agriculturam. Per merorem ſaturno ſubiicimur: per ciuilia & ambitioſa negotia: per philoſophiam naturalem: communemq;: per religionem ciuilem: perq; leges ioui: marti per iram atq; certamina: ſoli mercurioq; per ſtudium eloquentie: cantuſq;: & ueritatis: & glorie: atq; ſolertiam: ueneri per letitiam & muſicam & feſtiua: lune per uictum plantis ſimilem. Sed hanc inter hos differentiam mẽte teneto: exercitationem ingenii magis publicam: atque amplam ad ſolem ſpectare: priuatam uero & artificio mancipatam potius ad mercurium. Tum uero muſicam grauem quidem iouis ſoliſq; eſſe leuem ueneris: mediam uero mercurii: ſimilis quoque de ſtellis fixis ratio eſt. Hec quidem communis humane ſpeciei regula propria uero unicuique regula fuerit explorare: que ſtella: quid boni cuique in genitura ꝓmiſerit atq; ab ea potiuſq̃ ab alia repoſcere grã. Et ab unaquaq; non quodlibet donum: & quod aliarum eſt: ſed eius proprium expectare: niſi forte tum a ſole communia multa reporteſ: tanq̃ communi quo

dam duce celeſtium: & ab ioue ferme ſimiliter: tum
mundana pariter omnia ab anima: ſpirituq; mundi.
Quem ſicut & quoduis anĩal: multoq; efficatius ani-
matum eſſe: non ſolum platonice rationes: ſed etiam
aſtrologorum arabum teſtimonia comprobant. Vbi
etiam probant ex applicatione quadam ſpiritus no-
ſtri ad ſpiritum mundi per artem phyſicam: affectum
q; facta: trahi ad animam: corpuſq; noſtrũ bona ce
leſtia. Hinc quidem p ſpiritum noſtrum in nobis me-
dium: & tunc a mundi ſpiritu roboratum: inde uero
per radios ſtellarum feliciter agentes in ſpiritum no-
ſtrum: & radiis natura ſimilem: & tunc ſe ipſum cele-
ſtibus coaptãtem.

¶ Inter animam mundi: & corpus eius manifeſtũ eſt
ſpũs eius in cuius uirtute ſũt quattuor elementa: nos
uero per ſpũm noſtrũ hũc poſſumus haurire. C.iii.

PRofecto mundanum corpus quantum
ex motu: generationeq; apparet: eſt ubi
q; uiuum: quod indoꝝ philoſophi pro-
bant ex eo ꝙ paſſim ex ſe uiuentia gene
ret ergo p animã uiuit ubiq; ſibi pſentẽ:
ac pr̃ſus accõmodatã. Igit̃ inter mũdi corpus tracta
bile: & ex parte caducũ: atq; ipam eius aiam cuius na
tura nimiũ ab eiuſmodi corpore diſtat: ineſt ubiq; ſpi
ritus: ſicut inter aĩam: & corpus in nobis: ſi mõ ubiq;
uita ẽ cõmũicata ſemper ab aĩa corpori craſſiori. Ta
lis nanq; ſpũs neceſſario reqritur tanq̃ medium: quo
anima diuina & adſit corpi craſſiori: et uitã eidem pe
nitus largiat̃. Corpus aũt omne facile tibi ſenſibile:
tanq̃ ſenſibus tuis accõmodatũ: craſſus eſt: & ab aĩa
diuiniſſima longe degenerans: opus eſt igitur excellẽ
tioris corpis adminiculo quaſi nõ corporis. Proinde

ſcimus

ſcimus uiuentia oīa tam plantas q̄ aīalia per quēdā ſpūm huic ſimilē uiuere:atq; generare. Atq; inter elementa:quod maxime ſpiritale eſt:uelociſſime generare:perpetuoq; moueri quaſi uiuens. Sed queres interea:ſi elementa:atq; animantes generant aliq̄d ſibi ſimile ſuo quodam ſpiritu:cur lapides & metalla non generant? que inter elementa animantes media ſunt quia uidelicet ſpūs in eis craſſiori materia cohibetur Qui ſi quando rite ſecernatur:ſecretuſq; conſeruetur tanq̄ ſeminaria uirtus poterit ſibi ſimile generare. Si modo materie cuidam ahibeat̄ generis eiuſdē:qualē ſpūm phyſici diligentes ſublimatiōe quadā ad ignē ex auro ſecernentes: cuius metallorum adhibebunt aurumq; efficient talem utiq; ſpiritum ex auro:uel ex alio rite tractum atq; ſeruatum elixir arabes aſtrologi nominant. Sed ad mundi ſpiritum redeamus:per quem mūdus generat omnia quandoquidem & per ſpūm proprium omnia generat: quem tum celum: tū quintam eſſentiā poſſumus appellare:qui talis ferme eſt in corpore mundi:qualis in noſtro noſter. Hoc in primis excepto. ꝙ anima mundi hunc nō trahit ex quattuor elemētis:tanq̄ humoribus ſuis:ſicut ex noſtris noſtra:imo hūc proxime (ut platonice: ſiue plotinice loquar) ex uirtute ſua procreat genitali quaſi tumens & ſimul cum eo ſtellas:ſtatimq; per eum parit quattuor elementa:quaſi ī illius ſpiritus uirtute ſint omnia:ipſe uero eſt corpus tenuiſſimum:quaſi nō corpus:& quaſi iam anima:item quaſi nō anima:et quaſi iam corpus:in eius uirtute nimirum eſt nature terrene: plus autem aquee: plus item aerie. Rurſus ignee ſtellariſque quamplurimum ad horum graduū menſuras ipſe quantitates ſtellarum elementorumque ꝑ

diderunt ipſe uero ubiq; uiget in omnibus generatio nis omnis proximus auctor:atq; motus: de quo ille ſpiritus intus alit. Totus eſt ſuapte natura lucidus: calidus q;: & humidus:atq; uiuificus: ex dotibus ani me ſuperioribus dotes eiuſmodi nactus:quem pluri mum hauſiſſe apollonium theaneum teſtificatus eſt in nos hiarchas dicens mirari nemo debet o apolloni te diuinandi ſcientiam conſecutum:cum tãtum ethe ris in anima geras.

Spũs noſter haurit mũdi ſpũm per radios ſolis:& iouis:quatenus ipſe fit ſolaris:& ioualis. Ca.iiii.

HVnc tu igit̃ ſtudebis tibi in ꝑmis iſinuare. hoc.n.medio naturalia quedã beneficia re portabis:tũ corpis mundani:tũ anie:tũ ét ſtellaꝝ atq; demonũ.Nã ipſe inter craſſum mũdi corpus & animam medius eſt:& i ipſo ſtelle ſũt & demones:atq; p ipſum.Siue.n.mũdi corpus: atq; mũdana ſint ab aia mũdi ꝓxime:ſicut plotino placet atq; porphyrio ſiue mũdanũ corpꝰ ſicut & ania ꝓxie ſit a deo:ut noſtris placet:& forte timeo pythagori co omnino uiuit mundus:atq; ſpirat:ſpũmq; eius no bis haurire licet. Hauritur aũt ꝓprie ab hoine p ſuũ ſpiritum illi ſuapte natura conformẽ:maxime ſi red datur etiam arte cognatior:ideſt ſi maxie celeſtis eua dat. Euadit uero celeſtis:ſi expurgetur a ſordibus:& omnino ab eis:que inherent ſibi diſſimilia celo:q̃ qui dem ſordes non ſolũ intra uiſcera:ſi fuerint: ueꝝ etiã ſi in aio:ſi in cute:ſi in ueſtibus:ſi in habitatiõe:& ae re ſpũm frequenter inficiunt.Eiciet̃ tandẽ celeſtis: ſi ad orbicularem:animi:corpiſque motũ: ipſe quoque orbes efficiat:ſi ad aſpectũ :cogitationẽq; lucis freq̃n tiorẽ ét ipſe ſubtilet;ſi adhibeant̃ ei ſimilia celo:ea

cõmuniter diligentia: qua auicenna in libro de uiri-
bus cordis ſpiritum curat: & nos in libro de curanda
litteratoum ualitudine curare contendimus. Vbi pri
mum ſegregantur ab eo uapores obnubilantes me-
dicinis ita purgantibus: ſecundo rebus lucentibus
illuſtratur: tertio ita colitur: ut & tenuetur ſimul: &
cõfirmetur. Fiet deniq; celeſtis maxie: quantũ dictat
ratio preſens: ſi applicetur ei potiſſimum radii: influ-
xuſq; ſolis iter celeſtia domiantis. Atq; ita ex hoc ſpũ
tanq̃ in nobis medio celeſtia bona in primis iſita ſibi:
in noſtrũ tum corpus: tũ anium exundabũt: bõa inq̃
celeſtia cuncta: in ſole enim oia cõtinẽtur. Cõferet ãt
ſol ad ſpũm ſolare efficiendũ ꝓprie: qñ ſub ariete fue
rit: uel leõe: ipſũ aſpiciente luna: maxime in leone ubi
adeo ſpiritum noſtrũ uegetat: ut ipſum muniat con-
tra uenenum epidimie repellendum: qđ perſpicue ap
paret in babylonia: & egypto: & regionibus ſpectãti
bus ad leonem: ubi ſol leonẽ intrãs epidimiam ſedat:
ea duntaxat ratione: qua diximus. Tunc ergo & tu
ſolaria paſſim exquiſita cõpone: tunc incipe ſolaribus
uti: ea tamen cautione qua ſub eſtu exſiccationem di
ligenter euites: non poterit autem facile ſpiritus ſola
ris euadere: niſi ſit quãplurimus. Ad ſolẽ enim maxi
me pertinet amplitudo: quãplurimũ uero faciet: tum
diligentia cor rebus cordialibus itus & extra fouẽs
tum etiam uictus ex alimentis quidem ſubtilibus:
multum tamen: & facile: & ſalubriter nutrientibus.
Motus quoq; frequens: atq; lenis: & opportuna qes:
aerq; tenuis: atq; ſerẽus: & ab eſtu: geluque remotus
ꝓcipue letus animus. Rurſuꝫ nec ſolaris erit: niſi cali
dus fuerit: & ſubtilis: & clar⁹: ſubtilẽ: claꝛq; facies: ſi
triſtia & craſſa duitab; & fuſca. Vteris lucidis letiſq; i

tus:& extra:luminis multũ die:nocteq; excipies : ſor des expelles:& otium:& torporẽ : in primis tenebras deuitabis. Perducturus aũt ſpiritum ad calorem ſoli naturalem:caue ne ad tertiũ caloriſ gradũ:ſiccitatem q; deducas:calor.n.ipſe ſolis naturaliter nõ exſiccat: alioquin nõ eſſet ſol uite generatiõiſq; dñs:& auctor augumenti. Siccare uero cõtingit radiis eius in cõca uis materie ſicce conclusis:hũorem itaq; calori ſubtilẽ qualis eſt ſolaris:& maxime iouius adhibebis:& con ſeruabis in ſpũ re℞ eiuſmodi uſu: ſi ſolarẽ ſis effectu rus:ne alioquin ad martiũ potius q̃ ad ſolarẽ forte de ducas.Martem qdem ſoli eſſe ſimilẽ in paucis & hiſ q dem manifeſtis:nec admodũ excellentibus:et interim inimicũ eſſe ferunt:iouem uero ſoli ſimilimũ in pluri mis excellentibuſq; muneribus: quãuis occultiorib? & amiciſſimum eſſe ſcimus. Vnde ptolemeus : ubi de conſonantia diſputat:iouem ait cũ ſole pre ceteriſ per fectiſſime cõſonare : ueneremq; cũ luna:oẽſq; aſtrolo gi uniuerſalem beneficentiã ſoli tribuũt: ſimiliter atq; ioui:quãuis ſol eadem efficatius agat:& iuppiter ſub uirtute ſolis efficiat:in utroq; calor uiget:ſupatq; hu morem:ſed in ioue ſuperat modice:i ſole ſupat excel lenter:utrobiq; benefice. Cũ igitur adeo cõſonent fa cile poteris ſpũm ſolarem efficere pariter atq; iouiũ:ac res ſolares:& iouiales rite poteris ĩuicẽ cõmiſcere. Pre ſertim ſi & has ĩuicem cõponas: & ſpiritui adhibeas: qñ iuppiter ſolem trino aſpicit:uſ ſextili :uſ ſatem qñ luna ab aſpectu alterius ad alterum ꝓcedit aſpicien dũ:maxime qñ ab aſpectu ſolis ad coitũ cum ioue ꝓ greditur. Seorſum uero ſolarem proprie facies : uel io uialem:qñ aſpectum lune ad ſolem obſeruaueris: uel ad iouem:tametſi cõſecutus naturam huius : naturã

mox

mox illius facile ɔſeq̄ris. Sextilē uero aſpectū itellige qn̄ planete duo iter ſe ſignoꝝ duoꝝ ſpatio diſtāt: trinum aūt qn̄ quattuor ſignoꝝ diſcrepant interuallo. Coniūctionē uero uel aſpectū lune ad alios duodecī gradibꝰ citra totidēq; ultra metimur. ¶ Tres grē ſūt iuppiter: & ſol: & uenus: iuppiter ē gratia geminarum media: & maxie nobis accōmodata. Cap. v.

COmpoſitiones quidē: et curatiões iouias: ſimul atq; ſolares iuenies in libro nr̄o de uita longa: & in libro de litteratoꝝ cura. Vbi ēt miſcuimus pleraq; uenerea: nā & nos in ſtudioſis timemus exſiccationē: cui reſiſtit uenus: & hec ipſa uenus eſt amiciſſima ioui: ſicut & ſoli iuppiter q̄ſi gratie tres inter ſe cōcordes: atq; coniuncte. Ab his q̄dē tribus celi gratiis: & a ſtellis eiuſdē generis aſtrologi gratias: & ſperant: & diligēter exq̄runt: eaſq; p mercuriū: atq; lunā quaſi nūtios trāſmitti putant: atq; curāt: facile uero cōiterq; p lunā. Lunā quidē cū ioue cōiuctam: aut uenere: feliciorē eſſe putant: quaſi p ſextilem aſpexerit: aut trinū. Verūtamē ſi per trinum aſpiciens etiam ſuſcipiat ab illis: quaſi exiſtimāt eſſe coniunctam: ſimiliter ſi a ſole pſpecta fuerit: ſimulq; recepta. Nos aūt ſi hoꝝ trium ſtellarūq; ſimiliū uires: effectuſq; oēs pcurrere ſingulati uelimus longū opus aggrediemur: exq̄ſitu difficile: difficilimū obſeruatu Si ad uenerē nos pprie conferamus: nō facile ſolē habemus: ſi ad ſolē pprie: nō facile uenerē. Vtigit tres ſimul in uno gratias cōplectamur: ad iouem tandem confugiemus: inter ſolē: uenerēq; natura: effectuque mediū: qualitate admodū tpatū: & quecunq; ſperantur a uenere: uel a ſole ſuo quodā pacto tradentē: magnificentius quidē: honeſtiuſq; q̄ uenus: temperātius

quoq; q̃ ſol: & in oibus cũ humana natura maxie cõgruentẽ. Vtemur itaq; iouiis. quando & ipſe: & luna dignitatẽ tũ naturalẽ: tũ accidẽtalẽ habuerit: ſint ſimul: uel feliciter ſe aſpiciãt. Si quando id fieri omnio nõ poſſit: miſce ſolaria in unũ ſimĩ atq; uenerea facies q; ſic iouiale ex utriſq; cõpoſitũ: quãdo uidelicet luna a coitu ueneris eat ad ſextilẽ ſolis aſpectũ: uel e ɔuerſo. Memẽto uero i rebus componẽdis: que cor: ſpĩritumq; foueant: & corroborent: lunã cõferre potiſſimum: ſi una cũ his mũeribus hoc etiam habuerit: ut ꝑ aerea ſigna diſcurrat: maxie per aquariũ: quod eẽ maxĩe putatĩ aeriũ: uel ſi in ſuo domicilio ſit: aut exaltatiõe ſua: uĩ domo iouis: aut ſolis: & ubicunq; ſit: ſi manſionẽ ex uigiti illis & octo teneat: tum ſibi: tum etiam operi competentem.

¶ De uirtute i nobis naturali: uitali: aiali: & ꝑ quos planetas adiuuenĩ: & quomodo ꝑ aſpectũ lune ad ſolẽ: & uenerem: maxime uero ad iouẽ. Cap. vi.

PRecipua ũo diſciplia eſt recte tenere: quẽ ſpiritũ: q̃ uim: quã rem potiſſimũ hi planete ſignificãt: lũa ergo: uenuſq; uim: et ſpũm naturalẽ: atq; gẽitalẽ: & que hunc augẽt: iuppiter eadẽ: ſed efficaciꝰ: eparq; & ſtomachũ: habetq; non mediocrẽ partẽ in corde & ſpiritu: uirtuteq; uitali: quatẽus ſuapte natura cũ ſole ɔſentit: imo & ꝑ ſe ipſum: alioquin cor uitalẽ ſpũ non ꝓprie in mẽſe iouis acciperet: unde iouẽ greci appellant uitã: & ꝑ quẽ uita. Habere quoq; in aiali ſpiritu poteſtatẽ teſtanĩ aſtrologi: dicẽtes iouẽ ad philoſophiã: & ueritatẽ inueniendã: religionemq; conferre & plato: ubi ait: ab ioue philoſophos proficiſci: quod ẽt ſignificauit homerus antiquorum opinione dicẽs.

Talis

Talis eſt mens hominibus: qualem in dies adducit pater hominum:atqꝫ deorũ:nuſquã uero numẽ ali quod ita cognominat preter iouem. Sol ſpiritũ uitalem precipue corqꝫ ſignificat:et hẽt nõ nihil immo nõ parum in capite propter ſenſum.atqꝫ motum:cuius ẽ ipſe dominus:neqꝫ uim deſerit naturalem. Mercuri⁹ cerebrum:& iſtrumenta ſenſuum:ideoqꝫ ſpiritũ animalem:proinde tutiſſima uia erit:nihil ſine lũe beneficio facere: quandoquidem celeſtia cõmuniter:& frequenter:atqꝫ facile ad in feriora demittit: quã alterũ ſolem nominant:quolibet menſe quatuor anni tẽpora facientẽ.In pria eni ſui quarta pipatetici putãt eẽ calidam:atqꝫ humidam:in ſecunda calidã: & ſiccam in tertia frigidam:atqꝫ ſiccam:in quarta frigidã:atqꝫ humidã.Lumẽqꝫ eius proculdubio ſolis eſſe lumẽ humores:generationẽqꝫ regere:omneſqꝫ mutatiões fet⁹ ipſius i aluo cõuerſionibus ſuis metiri:& quotiẽs ſoli iũgıť:uiuificã ab eo uirtutem recipere:quã infũdat huõri:atqꝫ ibidẽ a mercurio uim hũores cõmiſcentẽ. Quã uim mercurius:& traſformatione in oẻs ſua: & gyris multiplicibuſ affert:ibidẽ mox a uenere ui:que conducat ad formas geniture cõuenientes.Opepretiũ uero fuerit:meminiſſe diurnũ lũe curſum in quattuor diſtribui quartas.In prima qdẽ ab oriẽte ad mediũ aſcẽdit celũ:atqꝫ interi hũorem: & ſpiritũ auget naturalẽ:in ſecũda a celi medio petit occaſũ:efficitqꝫ in nobis oppoſitũ:tertia ab occaſu celũ ſubter mediũ adit:iterũqꝫ ſpũm illũ auget: & hũorem:q̃rta cadit inde uerſus ortũ:miuitqꝫ uiciſſim. Qđ maxie i oceani ripis apparet:ubi ad hũc curſum mare mãifeſtius accedit: atqꝫ recedit:eodẽqꝫ ordine uigor i egrotãtibus. Probabile ẽt eſt: ſolẽ p eaſdẽ ſui quartas calorẽ

naturalem: & ſpūm uitalē augere: uel diminuere: anī
malē quoq̃ q̃tenus mercuriū hēt comitē. His cognitiſ
poterit medicus ꝑ humore: & calore naturali: & quo
libet ſpiritu recreando tpa opportuniora ſeruare: ſed
nunc de luna ſatis. Neq̃ dimittere decet iouē: in cuiꝰ
menſe altero qdem uitā accepimꝰ altero aūt cōmuni
ter: & felicius nati ſumus: et qa iter ſolē atq̃ uenerem
itē iter ſolē: atq̃ lunā eſt q̃litate: effectuq̃ mediꝰ: ideo
q̃ cōplectitur oīa. Solem uero ipſū pretermittere celi
dnm nephas: atq̃ piculoſum exiſtimamus: niſi forte
qs dixerit: eū qui iouē habet. In ioue ſolē iā habere:
illic potiſſimum ad hoīes tempatum: in ſole certe oēs
celeſtium eſſe uirtutes non ſolū iamblicus: iulianuſq̃
ſed oēs affirmant. Et proculꝰ ait ad ſolis aſpectū om
nes omniū celeſtium uirtutes congregari in unū: atq̃
colligi. Iouem uero eſſe ſolem quendam ad nos tem
peratum nemo negabit: lunam quoq̃ tēperatam ad
uenerem ne neglexeris: multum. n. ad ualidā: ꝓſperā
q̃ uitā adiuuat: ſiquidem uenus fecundat hominē:
facit q̃ letū: hanc igitur obſeruabis. Quanq̃ ſi lunã
ueneri ſimilem. ſ. hūore prorſus equalē: & uix minus
calidam cum ioue rite miſceas: aut ſole propemodū
iam uenerem habes. Quid ergo? ut tutiſſima omniū
et cōmodiſſima ſimul incedat uia lunā obſerua: qñ ſo
lem aſpicit: coitq̃ cū ioue: uel ſaltem iouē ſimul aſpi
cit: atq̃ ſolem: aut certe quādo poſt aſpectū ſolis mox
ad iouis coitū progreditur: uel aſpectum: atq̃ eo ip
ſo tempore cōpone iuicē: uel adhibe tibi ſolaria: iouī
eq̃ ſimul: atq̃ uenerea. Q d ſi te ad unū ex magnis
cōfugere neceſſitas urgeat: uel negotiū ad iouē ipſū:
uel potius ad lunam ſimul: iouemq̃ confugito. Nulla
eni ſtella naturales in nobis uires: imo & oēs magis:
q̃ iuppiter

q̃ iuppiter fouet:atque corroborat:nulla rurſũ polli/
cetur ꝓſperiora:ſimul atq3 plura:& ubiq3 hunc acci
pere fauſtum eſt.Solẽ uero accipere forſitã non ubiq3
tutum:ſemper enĩ ille iuuat: hic ſepe nocere uidetur:
uenus autẽ quaſi debilis ideo ſolus ille iuuans pater
eſt appellatus.Id autẽ comprobat ptolemeus:ubi ait
pharmacũ uix quicq̃ mouere naturã dumtaxat: quã
do luna cũ ioue congreditur:uſq3 adeo illinc proprie
totam putat uniuerſi corporis corroborari naturam.
Expertus ſum qn etiã luna coniuncta cũ uenere me/
dicinã uix mouere:quãuis aũt ubi pituitã ualde time
mus:lunã precipue obſeruemus ad ſolẽ:ubi uero bilẽ
exſiccationemq; eiuſmodi ad uenerem:tũ directu3 lu
ne ad iouẽ:& ad hec oĩa quodãmodo cõfert: & preci
pue ad atrã bilẽ expellendã: necnõ ad cõmunẽ homi
nũ cõplexionẽ inſtaurandã:atq3 firmandã.Sicut enĩ
glyziriza & oleũ roſaceũ frigidiora calefacit: calidio
ra refrigerat:uinũq3 ſimiliter.Quod iſup hũectat ſic
cat hũidiora ſiccat: ita iuppiter hũano cõgruus calori
ut uinũ:oleũ roſaceũ:camomilla: glycirhiza.Vbi igi
tur audis albumaſar dicentẽ nõ eſt uita uiuentibus ꝑ
ter deũ:niſi per ſolẽ:& lunã:id intellige quantũ ad cõ
munẽ oĩbus ſpectat influxũ:proprius aũt hõi accom
modatiſſimuſq3 influxus ab ioue. Sunt aũt in natu
ra corporis uires attrahendi: retinendi:coquendi:ex
pellendi:has igitur oẽs iuppiter ipſe iuuat: potiſſimũ
uero coquendi:ſiue digerendi uirtutẽ: atq3 generan
di:& nutriendi ſimul:& augendi pp hũorem eius ae
reum atq3 multũ:& calorẽ eiuſdem amplũ: humori
mediocriter domiantẽ. Profecto p radioſ iouis ſemp
uſq3 quaq3 diffuſos lumẽ ſolis propriũ ad ſalutẽ ho
minũ maxime temperaĩ: radiis interi ueneris ad idẽ

aſſidue conferentibus. Atq; ſimiliter tranſſerente lu
na radii quidē ueneris: atq; lune tanq̄ hūidiores quo
dam indigent temperante: ſicut & ſolis radii tanq̄ ca
lidiores humidioris cuiuſdam temperiē exigunt. Ra
dii aūt iouis temperamentū nullū deſiderāt: quid. n.
aliud iuppiter eſt? niſi ſol quidā ad ſalutem reꝝ preci
pue humanaꝝ ab initio tpatus? Quid rurſus aliud?
niſi luna: uenuſque: facta tamen calidior: atq; poten
tior? ideo aſtrologi ab ioue auſpicantur ānum ferti-
lem: ſerenum: ſalubrem: & ab eo imminētium mor-
borum remedia ſperant. Atq; empedocles ubi ꝓpria
unicuiq; planetaꝝ munera tribuit: iouē ſolum gene
rationis principem nominat orpheum imitatus. Pre
ter iouem precipiunt lunam diligenter in omnibus
operibus obſeruandam tanquam medium inter cele
ſtia competens: atque terrena. Sit ergo luna in gradu
ſituque: & aſpectu ad opus optatū conueniente: non
ſit in ecclyptica: nec ſub radiis ſolis per gradus duo-
decim ultra citraque: niſi forte ſit in eodem minuto
cum ſole: plerique uero uolunt omnes planetas fore
fortes: quādo in unitate ſolis extiterit. Vnitatem ue
ro metiuntur minutis duobus: atque triginta ut. xvi
quidem citra. xvi. uero ultra connumerentur. Non
impediatur a ſaturno uel marte: non deſcendat in-
latitudine meridionali: quādo duodecim dictos gra
dus egredietur. Non ſit oppoſita ſoli: nec lumine mi-
nuat: nec tarda curſu: quādo ſcilicet die uno duodecī
non peragit gradus. Non ſit in uia combuſta gradu
libre. xxviii. ad tertium ſcorpionis: nec in octaua: nec
in aſcendente: nec in finibus martis: uel ſaturni. Qui
dam uero nec in ſexta: duodecima: nona: quarta: lu
nam uolunt: in ceteris uero celi plagis approbant

Vbi hec omnia complecti nō potes : iouem ſaltem expecta: uel uenerem in aſcendente: uel decima: ſic enim ſubueniunt detrimētis lune. Nec ab re fuerit recordari: quatenus luna lumine auget: eatenus & nobis nō ſolum humorem: ſed ſpiritum etiam: uirtutemq; augeri: atq; hec ad circūferentiā dilatari: maxīe in ſecūda eius quarta. Quando uero minuitur: contra contingere: preſertim in ultima quarta: primum eius ad ſolem trinum preeſſe ſecūdo: hunc ſextili primo: hūc ſextili ſecundo: lunam quatenus lumine eatenus repleri calore. Videntur ergo quidam nō tam obſeruare quomodo aſpiciat luna ſolem: ſemper enim aſpicit q̃ ut plurimum lumen habeat: preſertim dum auget. Aſpiciat uero interim trino uel ſextili iouem aut uenerem: proinde uirtutem attractiuā ignea iuuant: retentiuaꝫ terrea: digeſtiuam aerea: expulſiuam aquea ſi tu has omnes in te adiuuare uolueris: attractiuam quidem per ignea maxime roborabis: quando luna in ſignis uel ſtationibus igneis conſtituta iouem aſpicit: ſcilicet ariete: leone: ſagittario. Retentiuā per terrea potiſſimū: quādo intuetur eundem in ſignis: uel ſtationibus terreis collocata tauro: uirgine: capricorno. Digeſtiuam generatiuamq; per aerea ſcilicet geminos: libraꝫ: aquarium: quotiēs ſub aereis iouem ſuſcipit: aut ſubit. Expulſiuam per aquea: cācrum: piſces: ſcorpium: quando ſub aqueis ipſa poſita iouis radiis illuſtratur. Maxime uero in his omnibus conſequeris optata: ſi iuppiter eadem: uel ſimilia: uł ſaltem nō diſſimilima ſigna manſiones ue poſſederit. Citaturus aluum ſolidis medicinis: accipe piſces: liqdis ſcorpionem: mediis uero cancrum: per inferiora purgaturus piſces & ſcorpium: per ſuperiora cancrum. Ma-

lum ſaturni: uel martis ad lunam deuitabis aſpectuꝫ ille enim uexat ſtomachum: hic iteſtina diſſoluit. Capricornum euitabis et tauruꝫ: nauſeam enim afferũt: ſcis membrũ irritandũ non eſſe: qñ luna ſignũ occupat membro prefectũ: humores nanqꝫ mouet: ſed potius eſſs fouendum. Hec uero de uirtute & ſpiritu naturali in iecore precipue dominantibus: que in quattuor officia: que narrauimus: diuiduntur: dicta ſufficiant. De uirtute uero: ſpirituqꝫ uitali in corde uigente quidnam monemus? ſatis id ferme ſignificatũ eſt. nam per res i primis igneas: & quodãmodo ſimul aereas hec adiuuantur: quãdo luna in domiciliis manſionibuſue cõſimilibus ſuſpicit iouem: precipue ſi iouẽ complectatur: & ſolẽ. Virtutẽ quoqꝫ anialem p ſenſum & motũ in capite dominantẽ confirmare potes p aerea in primis: ſubiunctis igneis: et quãdo luna ĩ domiciliis: uel ſedibus cõſimilibus iouem ſuſpicit: preſertim ſi iouem propemodũ: mercuriũqꝫ cõplectit̃. Hic uero te moneo: ne mercuriũ putes aqueũ eſſe: uel terreum: qđ & ego aliqñ ſuſpicatus ſum: alioqn motibꝰ celeritatiqꝫ ingenii nõ cõferret: ſed quodãmodo aereum eſſe ſcias. Nam & ob eãdem cauſam tã mobilis eſt tam facile cõuertibilis: tantũ ingenio confert: preſertĩ in aquario plurimum aereo cõſtitutus. Humor qdem in eo temperatus eſt: calor exiguus: ſub ſole poſitꝰ dicitur exſiccare: lõgior aũt a ſole factus humectare putatur: ibi quidem calefacere multum ex natura ſolis. Hic uero calefacer̃ parum admodũ: & humefacer̃ magis ſuapte natura: calore forſan non cedit ueneri: lunam ſuperat humor̃ uero cedit utriſqꝫ. Aly ꝓbat mercurium qualitates celeſtium cõmiſcere: quoniam facillime permutetur: tum ĩ qualitatem termini: quem ſu

bit:

bit; tum i naturam ſtelle: quam aſpicit. Ego igitur tã
men facile permutari puto: quia nec excellentem pote
ſtatem; quam iuppiter habet: nec excedentem quali-
tatem: quam pleraq; celeſtia: per quam alterationi re
ſiſtat. Deniq; probabile eſt mercurium aſſiduum ſoliſ
achatem: multas illius uires habere; ideoq; ſperari ſo
laria quedam a mercurio poſſe. Aliqñ uero & martẽ
tradunt; ſolem in quibuſdam muneribus imitari: ac
uenerem: que ad lunam pertinent: elargiri. Hec igi-
tur in agendo memineris: neq; negligas unq̃ termĩos
aiunt enim planetas in diuerſis terminis: ceu lucidis:
atq; tenebroſis oppoſita facere. Deniq; ubi martem
times: oppone uenerem: ubi ſaturnum; adhibe iouẽ:
ac da operam: ut in ꝑpetuo quodã pro uiribus motu
uerſeris tantũ defatigatione uitata; ut & propriũ mo
tũ externis motibus clam nocituris opponas: & cele
ſtem actũ pro uiribus imiteris. Quod ſi poteris ſpatia
motibus ampliora peragere: ſic & celum potius imita
beris: & plures celeſtiũ uires paſſim diffuſas attiges.

¶Quomodo mẽbra foueantur in nobis ꝑ cõparati
nem lune ad ſigna: & ad ſtellas fixas. Cap. vii.

Totum (quemadmodum diximus) cor-
pus fouere poteris: caput uero potiſſimũ
ſi planetas obſeruaueris in ariete: uel in
ſuo quemque domicilio primo: p̃cordia
ſi in leone: ſtomachũ: iecurq; ſi in cancro
atq; ſagittario: aut ſaltem in uirgine. Et
acceperis ea: que proprie membrũ petũt: expedit quo
q; noſſe: que quiſq; planeta mẽbra in ſigno quolibet
habeat. Potes etiam proprie pro etatis diſcrimine cõ
ſulere unicuiq; per quattuor etates lune. Hec enim a
nouilunio uſq; ad quadraturam primam iuuenis eſt,

deinde ad pleniluniũ eſt iuuẽis:atque uirilis: hinc ad
quadraturã alteram uirilis ſimul atq; ſenilis: inde uſ
q; ad cõiunctionem eſt ſenilis : etatem itaq; lune felici
ter etati curandi corporis adhibebis: ſi tunc aſpectuꝫ
eius ad aliquã trium gratiaꝶ acceperis: qui ſane aſpe
ctus lune ſemper:& cito gratioſa largitur. Neq; tamẽ
facile admodum diuturna uel maxima niſi preter in-
tuitum lune:etiam ipſe gratie mutuo ſe conſpiciant:
iam uel propemodũ cõſpecture ſint:aut tres ipſe:aut
due:in primis uero diuturna prebẽt ſigna fixa :leo.ſ.
aquarius:taurus:ſcorpius. Si forte nõ poſſis in preſẽ
tia lunã ad planetas gratioſos opportũe dirigere : ſtel
las elige fixas gratiaꝶ naturam.i.iouis : aut ueneris:
aut ſolis habentes:& ad eas directã lunã elige:tutius
tamen eſt lunã interea iouẽ propemodũ adire:uel ue-
nerem. Stelle nãq; fixe ſi ſolẽ ſpectent:ꝓportionẽ hũa
nam.i.unius hominis nimis exſuperant:proportionẽ
uero cum ciuitatibus moderationem habent.

¶ De uirtutibus:& uſu ſtellarũ fixaꝶ. Cap. viii.

TRadunt aſtrologi:maiores quaſdã ſtel-
las a mercurio cõpertas auctoritatẽ ha-
bere q̃ plurimam:qualis eſt in arietis gra
du.xxii.umbilicus ãdromade:mercuria
lis:atq; uenereꝰ. Itẽ in tauri.xviii.caput
algol:naturã ſaturni poſſidẽs:atq; iouis
cui ſubeſſe uolũt adamantẽ:& artemiſiã : & audaciã
uictoriãq; preſtare. In eiuſdẽ gradu.xxii.pleiades lũa
re ſydus:& martiũ:cui ſubiiciũt chriſtallũ:herbã dia
cedon:ſemẽ feniculi cõferre putant ad acuendũ uiſũ.
Quod aũt nõnulli dicunt cõducere ad demõas cõuo
candos:figmentũ eſſe iudico. Aldeborã prio ul' tertio
geminoꝶ gradu martiũ:atq; uenereũ. Hircus gradu
corũdem

eorũdem.xiii.iouius atq; ſaturnius:huic ſubiiciũt ſaphyrũ:praſſiũ:mentã:artemiſiã:mandragorã. Ad dignitatem & principũ gratiã adiuuare confidunt: niſi forte eos opinio fallat:illi ſubeſſe uolũt rubinũ:titimallũ:marti ſyluã:diuitias:& gloriã augere. In cãcri.vi.vel.vii.canis maior uenereus preeſt berillo:ſauine:artemiſie:dracontee:preſtat gratiã. Itẽ in.xvii.eiuſdẽ canis minor mercurialis & martius:cui ſubeſſe uolũt lapidẽ achatẽ:herbam ſol ſequiã:& pulegiũ:atq; gratiam elargiri. In leonis.xxi.cor leonis ſtella regia: iouialis:& martia:huic ſubiici putant lapidem granatum:chelidoniam:maſticem : melancholiam reprimere:temperatum:gratioſumq; efficere. In uirginiſ.xix. cauda urſe maioris uenerea: & lunaris : lapidem eius magnetẽ putant:herbam cicoream : & artemiſiam a raptoribus ueneficiſq; tueri. In libre.vii.ala corui dextra. Itẽ i eiuſdẽ.xii.& forte.xiii.ala ſiniſtra ſaturnia ſimul:& martia : eius herbam lapaciũ:& hyuſqamũ eſſe aiunt cũ lingua rane:audaciã augere:fore noxiã. In eiuſdẽ.xv.uel.xvi.ſpica uenerea:mercurialiſq; quã ſequatur ſmaragdus:ſaluia:trifoliũ promarulla:artemiſia mandragora:diuitias augeat:& uictoriã:et ab anguſtia uindicet. Deniq; in eiuſdẽ.xvii.uel. xviii. alchamet huic ſubdũt iaſpidẽ:et plantaginẽ:firmare ſãguinẽ ſperant:febres oẽs expellere. In ſcorpionis q̃rto elpheia uenerea:martiaq; ſecundum uero cõputationem aliam in gradu eiuſdem quinto eſt cornea:forſã eadem preſidens topatio:rorimarino:trifolio:hedere augere gratiam :caſtitatem:gloriam putant in ſagittarii:tertio cor ſcorpionis martiũ: atq; iouiũ preſidẽs ſardonio : amethiſto : aſterologie longe :croco. Opinantur colorem bonum efficere animum letum ſa-

pientemq; reddere demonia propulſare. In capricorni gradu ſeptimo uultur cadens: hanc ſequitur chryſolithus: ſaturegia: fumus terre: ſtella eſt mercurialis: atq; ue nerea temperata in aſcendente: medioq; celo prodeſt: quod autem excantandi auctoritatem afferre dicant: nihilipendo. In aquarii. xvi. cauda capricorni ſaturnia: mercurialiſque quam ſequitur calcidõius: maiorana: nepita: artemiſia: mandragora: preſtare in cauſis gratiam opinantur diuitias augere hominem ad domum incolumem reddere. In piſcium tertio humerus equi iouialis: & martius. Thebit philoſoph⁹ docet ad captandam alicuius ſtelle modo dicte uirtutē lapidem eius accipere: herbãque eiuſdem: annulũq; aureum facere: uel argenteũ: in quo lapillum inſeras herba ſubiecta: geratq; tangentem. Id autem efficias quando luna ſubit ſtellam: aut aſpicit aſpectu trino uel ſextili: & ſtella in medio pcurrit celo: uel aſcendente. Ego uero que ad eiuſmodi ſtellas attinent: in formam potius medicine q̃ annuli cõponerem itrinſecus uel extrinſecus adhibende: opportunitate: uidelicet p̃dicti temporis obſeruata: tametſi priſci ãnulos magnifecerint. Nam damis & philoſtratus narrant hiarcham ſapientũ indoꝝ principẽ ſimili quadã rõne ſeptem ãnulos confeciſſe: ſtellaꝝ ſeptem noibus appellatos: eoſq; apollonio theaneo dediſſe. Qui deinde ſingulos diebus ſingulis geſtauerit iuxta dieꝝ noia hos diſtinguens. Dixiſſe uero hiarchã apollonio auũ ſuũ phũm annos centũ atq; tringita uixiſſe: eiuſmodi forſan celeſti munere fretũ: quo & appollonius: deinde uſus centeſimo ẽt anno (ut aiuut) iuuenẽ p̃ferebat. Deniq; ſi qd eiuſmodi ãnuli uirtutis habẽt ex alto id quid em non tam ad aiam: uel ad craſſum corpus pertinere

tinere arbitror q̃ ad ſpũm:calefacto paulatim ãnulo ſic inde: uel ſic affectum:ut firmior efficiatur:aut cla rior: uehementior: aut mitior: ſeuerior: aut letior. Que qdem affectiones in corpus quidem oĩo: & in aiam ſenſualẽ quodãmodo plerunq; indulgentẽ cor pori tranſeunt. Quod ãt aduerſũ demonas: aut ho ſteſ:aut ad principũ gratiã ꝓfuturos ãnulos pollicen tur:uel fictũ eſt:uel inde deductũ: ꝙ ſpũm interritũ: firmũq; efficiant:uel etiã manſuetũ:obſeqoq; amabi lem: atq; gratioſũ. Iam uero ſi qd celeſtia p̃ter corpo ream ualitudinẽ cõferre ad ingeniũ:artẽ: fortunã di cerẽ:ab aquinate thoma noſtro nõ diſſiderẽ: qui in li bro contra gentiles tertio ꝓbat:a corpibus celeſtib⁹ imprimi nõ nihil in cọrpe nr̃o:cuius munere diſpõa mur ad eligendum ſepe qđ melius eſt:ẽt ſi rationem: finemque neſciamus:quaquidẽ in re bene fortũatos appellat:atq; cõſentiẽte ariſtotele bene natos. Addit etiã uirtute celeſti fieri nonnullos in qbuſdam artiũ effectibus efficaces (ut eius uerbis utar) ſicut miles in uincendo:agricola in plãtando :medicus in ſanan do felices. Ait.n.ſicut herbe:lapideſq; mirabiles q̃ſ dam ultra naturã elementalẽ uires celitus habent:ſic hoies quoque in artibus nõnullos habere. Mihi ue ro ſatis fuerit factũ: ſi celeſtia quomõcunq; quaſi per medicinas: ſiue interiores: ſiue exteriores ad proſperã conferant ualitudinem: dũmodo interea ſalutem cor poris perquirẽtes iacturam nullã ſalutis anime facia mus: nihil oĩno tentemus a ſancta religione prohibi tum. Preterea in opere quouis conficiendo fructum operis ab eo ſperemus: atq; petamus in primis: qui et celeſtia: & que continentur celo fecit: & uirtute dona uit: mouetque ſemper: atque conſeruat.

Dignitates planetarum in ſignis ad uſum medici narum obſeruande. Cap.ix.

SAturni domus aquarius: & capricornus: exaltatio libra. Iouis domus ſagittarius atq; piſces: exaltatio ſiue regnum cancer. Martis domiciliũ: ſcorpius: & aries: exaltatio capricornus. Solis ſedes qdem eſt leo: regnũ aries: ueneris habitaculũ taurus atq; libra: exaltatio piſces. Mercurii edes: uirgo atq; gemini: regnũ uirgo. Lune domus cancer: exaltatio taurus: ſaturnus & iuppiter triplicitatem habẽt in igneis: aeriſq; ſignis: ſol in igneis tm̃ mercurius in aereis ſolũ: mars: uenus: luna in aqueis: atq; terreis. Planete qlibet p̃ter ſolem: ac lunã in quolibet ſigno fines quoſdã ſuos poſſidẽt: quos & terminos appellamus: igit̃ in ariete iuppiter ſex ibi primos terminos obtinet: uenus ſex: inde ſequẽtes: mercuri⁹ poſteriores octo: mars quinq; deiceps: poſtremos qnq; ſaturnus. In tauro ordine deinceps ſimili uenus fines habet octo: mercurius ſex: iuppiter octo: ſaturnus qnq;: mars dẽiq; tres. In geminis mercurius ſex iuppiter ſex: uenus qnq;: mars ſeptẽ. Saturnus in. vi. cancro: mars. vii. uẽus ſex: mercurius totidẽ: iuppiter ſeptẽ: ſaturnus quattuor. In leone iuppiter ſex: uenus quinq;: ſaturnus ſeptẽ: mercurius ſex: mars totideꝫ. In uirgine mercurius ſeptẽ: uenus decẽ: iuppiter quattuor: mars ſeptẽ ſaturnus duos. In libra ſaturnus ſex mercurius octo: iuppiter ſeptẽ: uenus totidem: mars duos. In ſcorpione mars ſeptẽ: uenus q̃ttuor: mercurius octo: iuppiter qnq; ſaturn⁹ ſex. In ſagittario iuppiter duodecĩ: uenus qnq;: mercurius q̃ttuor: ſaturn⁹ qnq;: mars quattuor. In capricorno mercurius ſepteꝫ iuppiter ſeptem: uenus octo: ſaturnus q̃ttuor: mars

totidem

totidem. In aquario mercurius ſeptē: uenus ſex: iupiter ſeptē: mars qnq3: ſaturnus totidē. In piſcibus: uenus duodeci3: iuppiter q̄ttuor: mercuri⁹ tres: mars nouē: ſaturnus deniq3 duos. Sol aūt & luna alia rō ne fines ſuos hn̄t: nā ſol qde3 ſigna ſex ꝓ finib⁹ hēnt leonem: uirginē. librā: ſcorpiū: ſagittariū: capricornū luna uero reliquos aquariū: piſces: arietē taurū: gemi nos: cancrum: ſolē igit̄ atq3 lunā in his ſignis cū princi patū effectūq3: quē reliq planete in ſuis finibus habe re putāt: preter fines habēt ī ſignis ſuas planete facies quas greci decanos nominant: decē occupantes ſigni gradus. In ariete facies prima martis: ſecunda ſolis: qui martem in celo ſeqtur ordine chaldeorum tertia ueneris: que ſoli ſuccedit ī celo. In tauro prima facies mercurii ſequentis uenerē: ſecunda lune: que mercu rio ſuccedit: tertia ſaturni ad hunc enim redeundum eſt: impleto iam numero planetaꝝ. In geminis prima iouis ſequentis: uidelicet ſaturnum: ſecunda martis: tertia ſolis eodem ordine ſimiliterque deinceps.

¶ Quomō planetis uti debeamus ī medicinis. C. x.

Commemorauimus autem quas ī ſignis pla nete dignitates habent: ut quotiens factu ri: compoſiturique ſumus: que ad planetam aliquem attinent: ſciamus eum in ſuis di gnitatibus collocare. Preſertim quando habuerit in noſtra reuolutione: & geneſi principatum: ut etiam ſaturnus. atque mars: alioquin deprimendi nobis ta men ſint erigendi: ſi geniture noſtre ſignificatores ex titerint. Maxime uero opere precium ex hac comme morationе fecerimus: ſi quando uſuri in medicinis conficiendis beneficio lune: & ueneris: atque iouis: cauebimus: ne in finibus ſaturni: uel martis exiſtant:

niſi forte ubi cogimur: uel per ſaturnum cohibere diſ ſolutionem: eſtūq; reprimere: uel p martē frigidiſſima calefacere: torpentia ſuſcitare: alioquin fines iouis: & ueneris eligemus. Accipiemus quoq; mercurii fines: mercurialibus in primis hominibus pfuturi: neq; latē te nos debet homines ualde mercuriales: quales ſunt q ingenio: artificio: eloquio pollent: non mediocriter eſſe ſolares mercurius enim ſemper eſt apolline plenus Vt aūt quiuis intelligat: qūo figuras in celo deſcriba mus in horas: ſignū qd' ab oriēte ſurgit: primā appel lamuſ: uiteq; domū. Quod ſuccedit in ortū: ſecūdam tertiāq; deiceps: aliaſq; ſimiliter: ita ut ſeptia dom? ſit ſignū: qd' in occidēte iā deſcendēs opponit aſcendēti huic octaua ſuccedit: nona uero e medio cadit celo qd' decimā domum efficit: huic ſuccedit undecima: ſed duodecima cadit ab aſcendēte. Vt igitur planete ſint potētes habēdi ſunt i angulis: uel orientis: uel oc cidentis: uel medii utrinq; celi. Maxie uero in angulo aſcendētis: aut decime mediū ſupra caput obtinentiſ celū: aut ſaltem i plagis q̄ angulis mox ſuccedūt: tam & ſi ſolem qdem in nona: que a medio cadit celo: lū nā uero in tertia ēt cadente gaudere putant. Duas in ter hec regulas mēte teneri aſtrologi uolunt: unā qdē egrotātis rōne: alteram uero medici: nēpe ubi egro tantis ſeptia domus p ſaturnū: uel martē iſortunata ē: uel dn̄s eius iſelix: ſepara medicū ab egroto ſi ptho lomeo credis. Preterea medicum electurus ſaturniū martialēq; declinare iubet: eumq; pquirere: i cui? ge nitura domus ſexta p aſpectū ſolis: uel p uenerē: aut iouē quomodocūq; fuerit fortūata. Infortunatū ue ro dicimus ſignū: uel plantā p ſaturnū: aut martem niſi ppria domicillia ſint. uel regna: quādo uidelicet:

uel ibi

uel ibi ſunt:uel illuc aſpiciũt oppoſito:uel quadrato. Oppoſitũ uero aſpectũ dicimus inter illa: q̃ interual lo diſcrepant q̃ lõgiſſimo:quadratũ uero:ubi hoc ab illo quarta parte celi:ideſt ſignoꝝ trium ſpatio diſtãt Minus tamẽ ꝑ cõiunctionẽ oppoſitũ quadratũ ſatur nus:& mars planetis aliis nocent:quãdo tanq̃ hoſpi tes eos domicilio:uel regno ſuo terminoue ſuſcipiũt. Quẽadmodũ planete felices magis ꝓſunt: qñ preter ſextilẽ trinũue aſpectum:atq; coniũctionẽ:etiã (ut di ximus) ſic excipiunt:ſolis tñ coniũctionẽ planete ue/ renť:aſpectu gaudent: trino uidelicet:uel ſextili. Pro inde neceſſariũ eſt meminiſſe arietẽ preeſſe capiti:atq; faciei: taurum collo:geminos brachiis:atq; humeris: cancrũ pectori:pulmonibus:ſtomacho:lacertis leonẽ cordi:& ſtõacho:atq; iecori:& dorſo: & coſtis poſte/ rioribus:uirginẽ:ĩteſtinis: & fundo ſtomachi:libram rẽibus:& femori:atq; natibus:ſcorpionem gẽitalib⁹ uulue matrici:ſagittariũ femori:atq; ſubinguinibus: capricornũ genibus: aquariũ cruribus:tibiiſq;:piſces pedibus. Huius enim ordinis memor cauebis mẽbrũ tangere ferro:uel igne:uel cucurbitulis qñ lũa ſub ei⁹ ſigno diſcurrit:tunc enim auget luna hũores in mem bro:quorum afluẽtiã:& conſolidationẽ ꝓhibet: & grauat mẽbri uirtutẽ. Obſeruabis autẽ tũc mẽbrũ re mediis q̃buſdã amicis:uel extra:uel intus adhibitis: opportũe:feliciterq; fouere. Expedit uero noſſe q̃d ſi gnũ aſcenderit tibi naſcẽti:naꝫ preter arietẽ:hoc ẽt ti bi caput ſignificat:atq; in hoc luna tibi caput aſpicit. Preterea:qñ lũa arietẽ ſubit:opportũe balnea tentas & lauachra:qñ cancrũ:felicit' minue ſãguinẽ:mediciaꝫ accipe:ꝑſertim electuarii formã:qñ eſt ĩ leone:ne ꝓuo ca uomitũ:cũ in libra:clyſterib⁹ apta eſt:in ſcorpione

balnea nec tentes. Sunt qui medicinam ſoluturã dare nec prohibent neqꝫ iubent: in capricorno medicinam ſumere nocet ſimiliter in aquario: in piſcibus uero prodeſt. Que uero membra ĩ quouis ſigno unuſqꝫque habeat planetaruꝫ: & ſi ſcitu neceſſum eſt: tũ narratu prolixum: neq; uero in purgatiõe alui latere nos debet ptolemei preceptũ medicinam accipe purgatoriam: quando luna eſt in cancro: piſcibus: ſcorpione ꝓbamus: preſertim ſi dñs ſigni tunc aſcẽdentis applicet ſe planete ſub terra currenti. Sin aũt aſcendentis dñs coniũgaẗ: interea ſupra caput cum planeta medium tenente celũ nauſea ſtati: & uomitus incitabiẗ Deniqꝫ concludamus cũ galeno aſtrologiã eſſe medico neceſſariã: qui de criticis diebus diſputans ait: certaꝫ eſſe egyptioꝝ ſniam. i. lunã ſignificare affectionẽ in dies egrotãtis: atq; ſani: adeo ut ſi miſceanẗ cũ lũa radii iouis & ueneris: bñ afficiaẗ uterq;: ſin aũt saturni: uel martis cõtraria rõne ſe habeat. Sed latius iã p uagati ad ſpũm tandẽ: et uitã: atq; grãs reuertamur.

❡ Quibus modis ſpiritus noſter haurire plurimum poteſt de ſpiritu: uitaque mundi: & qui planete ſpiritum procreant: atque recreant: & qualia ad unumquemqꝫ planetam pertinent. Cap. xi.

HVc uero tendunt hec oĩa ut ſpũs noſter rite per naturalia ꝑparatus: atq; purgatus accipiat ab ipſo uite mundane ſpũ plurimũ per radios ſtellarũ opportune ſuſceptos. Vita qdem mũdi oĩbus inſita ꝑpagaẗ euidenter ĩ herbas: & arbores: quaſi pilos ſui corporis: atq; capillos. Tumet inſup in lapides: & metalla: uelut dentes & oſſa pululat quoqꝫ in uiuentes cõchas terre: & lapidibus adherentes. Hec enim non tam propriã: q̃ ipſa cõmu

ni totius

ni totius uita uiuunt: que ſane communis uita mul to etiam magis ſuper terram in corporibus uiget ſub tilioribus tanq̃ ꝓpinquioribus anime per cuius uigo rem intimum aqua: aer: ignis: uiuentia ſua poſſidet: atqꝫ mouentur. Vita hec aerem: ignemqꝫ etiam ma gis q̃ terram: & aquam fouet: agitatqꝫ perpetuo mo tu. Et deniqꝫ celeſtia corpora quaſi mundi caput: uel cor: uel oculos q̃ maxime uegetat: unde per ſtellas ue lut oculos radios non uiſibiles ſolum: ſed etiam uiſu ales uſque quaque diffundit. Quibus more ſtruti: ut diximus: alibi inferiora conſpicit: fouetque uidendo immo etiam ita tangendo generat: & format omni fariam: atqꝫ mouet: igitur ad motũ nitentis aque ſe reni quoqꝫ aeris: igniſque moderate diſtãtis atqꝫ celi motum mundane uite ſuſcipies. Si ipſe quoqꝫ leiter & ferme ſimiliter mouearis: quoſdam pro uiribus gi ros agens: uertigine deuitata: celeſtia luſtrans oculis mente uerſans: item frequenti quodã uſu plantaꝝ: ſi militerque uiuentium potes e mundi ſpiritu plurimũ haurire preſertim ſi adhuc uiuentibus recentibuſqꝫ: & matri terre quaſi adhuc herentibus nutriaris: atqꝫ fouearis. Inter plantas ſuauiter redolentes: uel ſalteꝫ non male olentes uerſeris quamfrequentiſſime; om nes enim herbe flores: arbores: poma redolent: quam uis ſepe minus animaduertas. Quo quidem odore q̃ ſi flatu: ſpũqꝫ uite mundane te undique recreant: at que uegetant: ſpũm inq̃ tuum odoribus eiuſmodi na tura ſimillimũ perqꝫ ſpũm mediũ inter corpus: & ani am: facile corpus quoqꝫ reficiũt: & anime mirifice pro ſunt. Inter hec diutiſſime diurno tpe ſub diuo uerſa beris: quatẽus tuto: uel commode fieri poteſt in regio nibus altis & ſerenis: atqꝫ temperatis. Sic.n.ſoli: ſtel

lárumqꝫ radii expeditius:puriuſqꝫ undiqꝫ te cōtin-
gunt:ſpiritūqꝫ tuū cōplent mundi ſpiritu per radios
uberius emicante. Preterea naturalis ipe motus aeris
qui ꝑpetuus eſt in orbē:q̄uis ob lenitatē ſuā:cōſuetu
dineqꝫ diuturnā uix pcipiat ab ullo :te die ſub diuo
deambulantē:habitantēqꝫ in patētib⁹:editiſqꝫ locis
libere lābit:penetratqꝫ pure:ac motū : uigorēqꝫ ſpūs
tuo mūdanū mirifice preſtat. Dixi eqdē die:comptū
enī habemus : nocturnū aerē eſſe ſpiritibus inimicū:
conferet aūt diurni uſus:preſertim ſi plurimū in apto
deambulans:deuites primo quidē nimiā aeris ītepe-
riē:deinde frequentius mouearis in eo:qñ preter tem
periē:& ſerenitatē eius:ſtellaꝝ poſitio magis eſt hōi-
bus ſalutaris. Itē ſi loca eligas pre ceteris odorifera:ꝑ
que ſitum quotidie mutes: & ipſe quaſi cōtinue & le
uiter mouearis. Mutare locū q̄uis ſemp cū delectu ꝑ-
cepi: quoniam bona celeſtiū:& uniuerſe nature apud
nos ſunt rebus:lociſqꝫ aliis paſſim:atqꝫ aliis diſtribu
ta:quibus deniqꝫ oībus eſt fruēdū. Mitto ꝙ uarietas
tediū prohibet ſpiritibus inimicū: propriūqꝫ ſaturno
uoluptatē uero affert : p quā (ut ita dixerim) uenus
ipſa uoluptatis amica uenit in ſpiritū:atqꝫ qđ eius of
ficiū eſt:hunc ſtati ingreſſa propagat. Sūmati uero ſi
quis cōſideret paradiſum: & pomi uite uſū apud mo
yſē:itē ſimilem uictū a platone poſitū in phedone:&
que plinius de populis ait odore uiuentibus:itelligēt
eſſe uera:que dicimus. Sed ad naturā ſpūs deſcenda
mus:ſpiritus quidem qualitas eſt proculdubio iouia
cuius tempore nobis infunditur :eſt & ſolaris:iuppi-
ter enim hunc infundit : quatēus ingentem ſolis in ſe
tempat poteſtatē. Itē alia quoqꝫ rōne iouia eſt : quo
niā calida eſt:& humida:& calore abūdat poti⁹ q̄ hu

more:naſciturq; ſanguie:et uapor qdam ſanguineus appellatur. Rurſus quoniam feruet:& ſubtilis eſt admodum:atq; lucens:oriturq; corde:ſolaris ꝓculdubio iudicatur. Habet & quodamodo ueneream in ſe uirtutem:nam motu uenereo prorſus exundat ꝓfluit:tranſfertur:prolēq; propagat:ad uoluptatē cuiuſlibet ſenſus ſe dilatat:refugitque dolorem. Sūmatim uero ſpiritus quatenus corpori ad uitam:et motum:propagationēq; cōducit:iouis:uenereus:ſolaris:exiſtimat̄:q̄tenus anīo ad ſenſum:imaginationēq; miniſtrat:ſolaris:mercurialiſq; cenſet̄:& ubiq; mercurialis exiſtit. Quādo qdem adeo mobilis eſt: & tā facile cōuertibilis atq; formabilis:ſaturni:martis:lūe ſanguis cōiter ſpūs non multū habet:alioqn ex illo ſepe ſtupidus:ex hoc furioſus:ex hoc obtuſus quodāmō foret Quamobrē lunaria qdem uelut craſſiora:ſimulq; humidiora a ſubtili et uolatili natura ſpūſ ſūt admodū aliena. Que uero ſaturnalia multum:atq; nimiū materialia ſunt:quaſi uenena ſūt ſpiritui naturaliter inimica:illa qdē ob extremā frigiditatem atq; ſiccitatē:hec aūt ob ſiccitatē:calorēq; edacē:iouia igit̄ & ſolaris in primis:deīde mercurialis:& quodāmō uenerea ſpūs natura ceſetur. Diſtinctione uero precipua ſpiritus qdem naturalis ioui ꝓprie dedicat̄:uitalis aūt ſoli:anīalis uero mercurio. Quando igitur res poſtulat aliquem e tribus ſpiritum adiuuare:patrono tūc ſuo infortunato:uel debili:non facile clientulo ſuccurrere poteris. Difficillime uero ſpiritui animali:dum mercurius infeliciter eſt affectus:qui tantā in animali ſpiritu auctoritatē habet:ut caduceo quodā ſuo animos tum cōſopire:tum ſuſcitare dicat̄:ideſt ſuo quodā aſpectu ſic: aut aliter ſe habēte obtundere ingeni

um:uel acuere debilitate: ſiue corroborar̃:uexare:uẽ ſedare mirifice poſſit. Tu igit̃ quotiẽs ſpũ3 aliquẽ ſtu des excolere:nõ mõ patronũ ſuu3 obſeruabis fortũa tum:atq; potẽtẽ:ſed etiam lunã eliges ad hũc oppor tune directã:non creatur autem:neq; recreat̃ aliquã do proprie p influxum ſaturni ſolũ ſubſtantia ſpiri tus:ſed ſemp ab externis ad intima:et ſepe ab imis re uocatur ad ſumma:unde ad ſecretiora:& altiora ɔtẽ planda cõducit. Poteſt tamẽ:& ſi raro uis martis:at q; ſaturni ſpũi tanq̃ medicina prodeſſe: uel calefacien do:cum opus fuerit:& excitando:atq; dilatãdo:uel uiciſſim nimis uolatilem cohercendo. Per ea uero po tiſſimu3: q̃ quattuor illis plãetis cõſentanea ſunt:cre atur natura ſpiritus:atq; recreatur:uerũ ſi ad ſolaria quelibet ualde:& abſq; delectu declies:exacues illũ & exiccabis tandem:atq; diſſolues. Si ſimiliter ad ue nerea liquefacies paulatim:uel obtundes:ſi confidas tantum mercuriali ab⁹ parũ admodũ ide pficies. Erit igitur operepretium:iouialibus uti q̃plurimũ: eiſq; reliqua mediocriter admiſcere:ac frequẽtius uti reb⁹ que uel his oĩbus eque ſint cõmunes:uel ꝓprie ioui: nã he quoq; oĩbus quodãmõ ſunt cõmunes. Cõmu nit̃ ãt ad hos oẽs attiet: q̃ ſubſtãtiã habẽt: nec igneã nimis nec ꝓrſus terreã:nec ſimplicit̃ aqueã:nec acutiſ ſimam:nec obtuſiſſimã qualitatem: ſed mediocrẽ:& tactu lenem:& qđammodo mollẽ:uel ſaltẽ nõ durã: ſiue aſperam:item guſtu quodãmodo dulcẽ: olfactu ſuauẽ:uiſu gratã:auditu blandã:atq; iocundã:cogi tatu letam dulcedo igitur quedam ſaporis:& gratia his oĩbus eſt communis. Si dulcedo quaſi aquea ẽ:et ſimul pinguis:ad uenerem magis attinet:ſi quaſi inſi pida:uel aliquãtum auſtera:potius ad mercuriu3:at

q; hec

q̄ hec ſpiritui non multum proſunt: neceſſaria tamen ſunt interdum ad hebetandum nimium eius acumē. Si dulcedo manifeſta ſit: atq; ſubtilis: & paulum habeat ſtiptici: acutique ſaporis: iouialis proprie iudicatur. Cui cōgruit ſubſtātia dulcis amygdale: pinei nuclei auellāe: piſtacii: amidi: glycirhize: paſſulaꝝ: uitelli oui: carniū gallinacei pulli: phaſianorum: pauonū: ꝑdicum: ſimiliumq;. Item radicum beē: atq; enule: rurſus uini odoriferi clari: aliquantum dulcis: & ſtiptici ſachari cādidiſſimi: tritici albiſſimi. Ad iouem ꝑtiet etiam manna: ſi modo myrobalani infuſa uirtute firmetur: alioquin non minus ad uenerem attinet q̄ ad iouem. Hec eſt utiq; ſubſtātia: dulcedoq; iouis ꝓpria que ſane ſpūi creando: & recreando ante oīa confert: iouia uero plurimum ſunt omnia: que in libro de longa uita diximus: & ſeruare iuuentutem: & ſenibus ſalubria fore. Sin autem dulcedo admodū pauca ſit multumq; acuti: ſtipticiq; habeat: uel etiam non nihil amari: ſolaris eſſe cenſetur: ſimilis quedam ratio ē & diſtinctio de odoribus: hi eñi ſaporum germāi ſūt ſimili etiam de coloribus. Colores ſane aquei: albi: uirides: aliquantū crocei: ſimiles uiolaꝝ: roſarū: liliorum coloribus: necnon odores eiuſmodi uenerē referunt: & lunā: atq; mercuriū. Colores uero ſaphiri: q etiā dicunt aerei. Itē purpurei pleniores aureiq; argēto mixti: & ꝑpetuo uirides iouē: ardentes aūt crocei: aurei puri purpurei clariores: ſolem: quilibet uero colores ſi uiui ſunt: uł ſaltē ſericii magis ſtellares exiſtūt in metallis quoq;: et lapidibus: atq; uitris ꝓpter celeſtē ſimilitudinē ſunt potētes. Sed ut redeamus ad iouē: ſapor: & odor eius q̄ſi eſt: qualis ī aureo pomo perſico: ſimiliq; pyro: uel arāceo: & uio maluatico leuioꝛ

leuiq; uernaceo. Qualis in uiridi zinzibere: uel cina/
momo: uł dulci maratro: uł doronico: ſi hec plurio ſa
charo cōdita guſtent: nā quatuor hec: & nux muſca/
ta recens ſola ſi ſunt: potius ſolaria ſunt: ſolaris & ga
riophilus: & muſcus: ſed odoratu nō guſtu: nō aſpe/
ctu: ambra ſolaris plurimū atq; iouia. Crocus i oib⁹
eſt ſolaris: tā & ſi color eius & odor apud aſtrologos
oibus gratiis dedicatur: ſapor aūt ad ſolē ꝓprie ꝑtiet
deniqȝ oia odorifera: & aromatica quatenus odoreȝ
gratū ferunt: ita ad iouē uenerēq;: & mercurium ꝑti/
nent ut ad ſolē. Quāuis inter hec acutiora magis ad
ſolē: obtuſiora ad uenerē: mercuriūq; potius: ad iouē
proprie tempata: olfactu: guſtu: auditu: uiſu: tactu.
Soni qnetiā: cantuſq; grati: blandiqȝ ad gratias oēs
ſpectant: atqȝ mercuriū: minaces aūt admodū: atqȝ
flebiles martē preferūt: & ſaturnū. Neq; uero mireris
nos multū coloribus: odoribus: uocibus attribuere:
nā ſapores qdem ad ſpiritū precipue ꝑtinēt naturalē:
odores aūt poti⁹ ad uitalē: aīalēq;: colores: figure: uo
ces ad aīalem. Motus quoqȝ animi uel letus: uel me/
ſtus: uel cōſtans ſpiritū ad ſimilitudinē ſuā agitat ue/
hementer. Aīalem prio per hunc uitalē: ꝑ hūc inſup
naturalē ſpūs tandē ois: quia ob naturā quoddāmo
do igneā aereāqȝ omnino: & lucidā: atq; mobilē: ſimi
lis eſt luminibus: ideoqȝ coloribus & uocibus aereis:
& odoribus: motibuſq; animi: ideo per hec ſubito in
utrāqȝ partē mouet: atqȝ format. Et q̄lis euadit ipſe
talē uiciſſim efficit quodāmodo affectū ai: & oio cor
poris qualitatē. Deniqȝ cū primū ꝑ illa: que gratiarū
propria ſunt: opportune gratiis eſt expoſitiſ: utpote q
& naturaliter illis cōſentaneus erat: ſtati ꝑ illaꝝ radi
os: tū ubiq; uigentes: tū ipſi germanos mirifica repor
tat

tat munera gratiaꝝ. ❡ Res naturales atq; etiã arti ficioſe habent uirtutes a ſtellis occultas: per quas ſpi ritũ noſtrum ſtellis eiſdem exponunt. Cap. xii.

CVm uero dicimus ſpiritũ exponi gratiis ꝑ il la que ſunt gratiaꝝ: non ſolũ per qualitates que uidentur: audiuntur: odorantur: guſtã tur: ſed etiã per illas: que tangũtur: accõmo dari putamus. Memento igitur calidũ in primo gra du iouis eſſe: in ſecundo ſolis cũ ioue: in tertio martis cum ſole: in quarto martis. Frigidũ in primo ueneris in ſecundo lune: in tertio lune cũ ſaturno: in quarto ſaturni. Humidum in primo mercurii cũ ioue: in ſecũ do ueneris cum luna: in tertio lune cum uenere: in q̃r to lune. Quando ueneri mercurioq; cõiungitur ſiccũ in primo iouis: in ſecundo mercurii cum ſole: in tertio ſolis cum marte: in quarto martis cũ ſaturno. Sũma tim ex qualitatibus planetarum: quas ptolemeus de ſcribit in quadripartito: colligimus harmoniã cũctis conflatam ad calorem: humorẽq; declinarẽ: calor eni martis ingens: atq; ſolis: & temperatus iouis: ingen tem ſuperat ſaturni frigiditatem: & ueneris: luneq; exiguam: ita ut calor ibi frigus excedat. Itẽ humidi tas lũe: ueneriſq; plurima: & ꝓpinqua nobis: atq; tẽ perata iouis: ſiccitatẽ ſaturni: martiſq; multã ſupat: & temperatã ſolis: calor igitur: hũorq; frigori: ſiccoq; dominantẽ: atq; ſimiliter calor humori. Queadmodũ in ſani corporis hoie ad celeſtẽ cõſonantiã temperato ex calore & ſiccitate cordis: itẽ calore & humore ieco ris: rurſum frigore & humore cerebri coaleſcit cõple xio q̃dam ad calorẽ: humorẽq; uergens mediocriter calore regnãte: calor. n. cordis et iecoris frigus cerebri ſupat: itẽ humor iecoris: atq; cerebri ſiccitatem cor

dis excedit. Neq; uero pretermiſſũ a nobis uelim talẽ
exiſtere ex ſtellis fixis harmoniã cũctis cõmunẽ: qua
lẽ diximus ex plãetis: hos. n. illis ſimiles aſtrologi pu
tant. Quorſum hec? ut memineris ſpũm: corpuſq; no
ſtrũ p tẽperiẽ quandã ad calorẽ: humorẽq; uergentẽ:
uel natura ↄſtantẽ: uel arte queſitã accõmodari poſſe
celeſtibus ſibiq; celeſtia uendicare. Neq; tamen dici-
mus ſpũm noſtrũ celeſtibus duntaxat p qualitates re
rũ notas ſenſibus preparari: ſed ẽt multoq; magis p
proprietates quaſdã rebus celitus inſitas: & ſenſibus
noſtris occultas: ratiõi uix deniq; notas. Nam cũ pro
prietates eiuſmodi: earũq; effectus elementali uirtu
te cõſtare nõ poſſint: cõſequẽs eſt: a uita: ſpirituq; mũ
di per ipſos ſtellarum radios ſingulariter proficiſci: ideo
q; per eas ſpũm affici q̃ plurimũ atq; q̃ primũ: celeſti-
buſq; influxibus uehementer exponi. Hac utiq; rõ-
ne ſmaragdus: iacynthus: ſaphyrus: topatius rubinus
unicorni cornu: precipue uero lapiſ bezaar apud ara-
bes appellatus: occultis gratiarum proprietatibus predi-
ta ſunt. Et idcirco nõ ſolũ intus aſſumpta: ſed etiã ſi
carnẽ tangant: ibiq; calefacta uirtutẽ ſuã promant:
uim inde celeſtẽ ſpiritibus inſerunt: qua ſe cõtra peſtẽ
tuentur: atq; uenena. Quod aũt hec ſimiliaq; tale ali
quid agant uirtute celeſti: id argumento eſt: quia etiã
exiguo pondere ſũpta: nõ exiguũ habent in agendo
momentũ. Quod elementari qualitati uix unq̃ eſt cõ
ceſſum igni uidelicet ualde celeſti: materialis eni uirtus
ut agat multũ: materiã deſiderat multam: formalis
aũt etiã cũ minima materia ualet plurimũ. Simili uir
tute in primis phebea peonia carnẽ tangens cõtra ca-
ducũ morbũ ſpũs armat: uapore ad eos intus infuſo.
Simili corallus & calcidonius aduerſum atre bilis il-
luſiones

ſuſiones iouiſ precipue:ueneriſq; uirtute:ceteraq; ſimi liter. Eiuſmodi quadã ꝓprietate myrobalani iuuen⸗ tutẽ ſeruant:acuuntq; ſenſus:& ingenio proſunt: at ꝗ memorie: pp iouẽ in primis ſaturni tempatorẽ: at q; mercuriũ ſenſus amicũ. Quã qdem arborem forte aliqs in paradiſo ad uitã ꝓrogandam extitiſſe puta⸗ bit: mercurio lapidẽ achatem cõſecrant: unde phyſici cõueniunt ad facundiam: uiſũq;: & cõtra uenena ua lere. Serapio ſcribit eum: q iacyntũ: uel ex eo ſigillum geſtat: eſſe a fulgure tutũ: atq; hanc uirtutem eius eſ ſe latiſſime diuulgatam: quam ſi habet ab ioue puta mus habere. Lapis actites: uel aqlinus habet a lucia: ideſt uenere: atq; luna: ut admotus uulue partũ mox & facillime citet: quod raſis cõfirmante ſerapiõe fre⸗ quẽter ſe dicit expertũ. Forſan & a phebo: q trãſfixit pythonẽ cretea dictamus hẽt: ut & uenẽoſis obſiſtat & ferꝝ e uulnere trahat. Solis uirtute zinziber inſu ſum epulis arcet ſyncopim: ſentiana canis rabiẽ ſedat fugatq; ſerpentes: berbena uaticiniũ preſtare fertur: letitiãq;: & expiatiões: & uiſum: ruta & zedoaria cõ tra uenena theriacã agũt: thus uitalẽ et anialẽ ſpiritũ aduerſus hebetudinem: obliuionẽ: timorẽ fulcit: ſal⸗ uia uero mentaq; uirtute iouis: illa quidẽ paraliſim fugat: hec uel odore roborat animũ. Eadẽ uirtute pẽ thaphilon reſiſtit uenenis: eiuſq; foliũ bis quotidie unũ uio bibitũ curat ephimeram: tria tertianã: quat tuor uero quartanã. Hac herba ſacerdotes antiq pp puritatẽ ſuam in purificationibus utebant: agnus ca ſtus poteſtate ſaturni venereũ ſiſtit motũ: iaſpis uero ſanguinẽ. Mirabiles autem prouenire ſolent effectus ubi occulte proprietati proprietas ſeruit elementalis: uelut in myrobalano ad ſpiritũ: corpuſq; firmandũ

non ſolū uirtus illa celeſtis agit:ſed etiaȝ ſtiptica multum:nec parum aromatica uirtus: que putrefactionē diſſolutionēq̨ mirifice ꝓhibet ſpūmq; corroborat. Iā uero ut crocus petat cor:ſpūm dilatat:ꝓuocet riſum non ſolum occulta ſolis uirtus mirabiliter:ſed ad idē quoqȝ cōducit ipſa natura croci ſubtilis:amplificabilis:aromatica:lucida:qđ aūt de ſimplicibus dico: de cōpoſitis ſimiliter dictū intelligi uolo. Dic age theriaca quō cōtra uenenū nobis opituletˀ?nō educit illa uenenū:aſtringit.n.aluū nō mutat oino tā ſubito uenenū naturā. Non.n.hec adeo debilis eſt:atq; mutabilis ſed ſpūm uitalem potius ualde tenuē:& mutabilē ſubito conformi quadam ad ipſum proportione corroborat uſq; adeo:ut ipſe iam ualidus tanq̄ agens:unā cū theriacha uelut iſtrumēto:parti ſupˀet uenenū partim mutet:ptim a pcordiis arceat. Sed qua nā ꝓportione ſiue uirtute id efficit theriaca iouiali ſimul:atq̨ phebea:quā ex cōmiſtiōe multaꝶ rerum ſecundū certam ꝓportionem inuicē confuſaꝶ ſibi uēdicauiſſe uideтur: eſt aūt in ea uirtus triplex: hec ipſa inq̄ celeſtis quam modo dicebā. Item celeſtis alia prius in herbis aromatiſque proprietas:quibus electis ipſa rite cōponitur q̄ uirtuti prius dicte ſubminiſtrat ad idē. Eſt inſuper alia uirtus in plerilque partibus eius elementalis potius q̄ celeſtis:ueruntñ talis ut ſpiritui muniendo conducat. Stipticā dico & aromaticā qualitatē: illa qdem ſpūm firmat:iſta fouet:mirabilē ergo theriaca uim nacta eſt cōtra ꝓperantē ſenectutē:atq; uenenuȝ tribus uidelicet in ea uirtutibus ad idē pariter conſpirantibus. Quaꝶ una quidem eſt celeſtis p artificioſā acquiſita cōmixtionem:alia celeſtis iterum:ſed partibus eius naturaliter inſita:alia prorſus elementalis.

Sed ila quam prius dixi celitus acquiſita: multo etiã foret admirabilior: ſi non ſolum proportione iouia: ſolarique & ex rebus eiuſmodi conflaretur: ſed etiam opportunum ad hoc obſeruatione celeſtium tempus eligeretur. Nam quemadmodum corpus ſe habet ad locum: atq; tempus: ita motus et actio ſe habet ad tẽpus. Sicut ergo certa paſſim corpora: eorumq; forme certis & locis: & temporibus coaleſcunt: atq; ſeruantur: ſic & proprie quedã actiones ex propriis quibuſdam temporibus efficatiam nãciſcunt: idq; in alcibiade ſignificat ſocrates: & ꝓculus explicat. Quod ſane pythagoras animaduertens: ipſum bonũ perfectionemque reꝝ: opportunitatẽ cognominauit. Primũ nanq; principium ſic apud pythagorã & platonem omnium eſt menſura: ut aliis corporibus actionibuſque alia loca diſtribuerit: atque tempora. Vnde ſicut res quedam non alibi quam hic: nec alias quam tũc proprie naſcuntur feliciter: & coaleſcunt: atque ſeruãtur: ſic & materialis actio motus: euentus talis: aut talis: non alias efficatiam ſortitur: effectumque perfectum: q̃ quãdo celeſtiũ harmonia ad idẽ undiq; cõſonat: que ſane harmonia tantã habere poteſtatem exiſtimatur: ut non ſolum agricolarum laboribus atque medicorum artificiis per herbas: aromataque cõflatis: ſed etiam imaginibus: que apud aſtrologos ex metallis: lapidibuſque fiunt: uirtutem ſepe mirificã largitur: ſed imagines caput iam proprium exigunt. Quantu; uero ad horas pro actionibus et operibus eligendas pertinet: plurimum confirmatur a ptolemeo: ubi ait in cẽtiloquio: qui eligit quod melius eſt: nihilo differre uidet̃ ab eo: qui habet hoc ex natura: quibus in uerbis: tum celeſtium: tum arbitrii: electio

niſqꝫ noſtre poteſtatem cõfirmare uidetur. Albertus quoqꝫ magnꝰ inquit in ſpeculo: nõ eni libertas arbitrii ex electione hore laudabilis cohercet: ſed potius in magnarum rerũ inceptionibus electionẽ hore contemnere: eſt arbitrii precipitatio: non libertas.

¶ De uirtute imaginum ſecundum antiquos: atqꝫ medicinarum celitus acquiſita. Cap. xiii.

PTolemeus ait in cẽtiloquio: reꝝ iferiorũ effigies uultibus celeſtibus eſſe ſubiectas antiquoſqꝫ ſapiẽtes ſolitos certas tũc imagines fabricare: qñ planete ſimiles i celo facies: quaſi exẽplaria inferioꝝ ingrediebantur. Quod qdẽ haly cõprobat ibi dicẽs: utilem ſerpentis imaginem effici poſſe: qñ luna ſerpẽtẽ celeſtem ſubit: aut feliciter aſpicit: ſimiliter ſcorpionis effigiem efficacem; quãdo ſcorpii ſignũ luna igreditur: ac ſignum hoc tenet angulũ ex quattuor unũ. Quod in egypto ſuis temporibus factũ ait: ſeqꝫ ĩter fuiſſe ubi ex ſigillo ſcorpionis in lapide bezaar ita facto: ĩprimebatur tauri figura: dabaturqꝫ in potũ ei: quẽ ſcorpius ipſe pupugerat: ac ſubito curabatur: qđ quidem utiliter effici hahamed phyſicus affirmat: cõfirmante ſerapione. Preterea narrat haly notum illic ſibi uirũ ſapientẽ induſtria ſimili feciſſe imagineſ: que mouerentur: qualẽ effectã neſcio quomodo legimus ab archita. Quales & triſmegiſtuſ ait: egyptios ex certis mundi materiis facere cõſueuiſſe: & in eas opportune animas demonũ iſerere ſolitos: atqꝫ aniam aui ſui mercurii: item phebi cuiuſdam & iſidis oſiridiſqꝫ ſic in ſtatuas deſcendiſſe profuturas hoĩbus: uel etiã nocituras: huic illud ſimile: prometheũ figmẽto quodam luteo uitã rapuiſſe: lucẽqꝫ celeſtẽ. Magi qñ etiaꝫ

zoroaſtris

zoroaſtris ſectatores:ad euocandũ ab hecate ſpiritũ utebantur aurea quadã pila caracteribus iſignita celeſtium:cui & ſaphyrus erat inſertus: & ſcutica quadam facta tauri corio uertebatur:atque interim excantabant : ſed cantiones equidem libenter omitto. Nam & pſellus platonicus eas improbat : atque deridet:hebrei quoq; in egypto nutriti ſtruere uitulum aureum didicerunt : ut eorundem aſtrologi putant ad aucupandum ueneris:luneque fauorem ↄtra ſcorpionis atq; martis influxũ iudeis infeſtũ. Porphyriꝰ quoq; in epiſtola ad anebonẽ:imagines efficaces eſſe teſtatur:additq; certis quibuſdam uaporibus:q a ꝓpriis ſuffumigationibus exhalabãt aereos demõaſ inſinuari ſtatim cõſueuiſſe. Iamblicus in materiis: que naturaliter ſuperis cõſentanee ſint:& opportune rite q; colecte undiq; cõflateq; fuerint uires:effectuſq; non ſolũ celeſtes:ſed etiam demonicos : & diuinos ſuſcipi poſſe cõfirmat. Idẽ oĩo ꝓculus: atq; ſineſius opera quidẽ ad ſalutem mira:que a medicis in aſtrologia ꝑitis:per res ex multis cõpoſitas.i.pulueres: liquores:unguenta:electuaria fieri poſſunt: ꝓbabiliorẽ in ſe rõnem:& notiorem q̃ imagines hr̃e uident̃:tum qa pulueres:liquores:unguenta: electuaria opportũe cõfecta celeſtes iſluxus facilius:citiuſq; ſuſcipiunt q̃ materie duriores:ex qbus imagines fieri cõſueuerũt:tum qa uel aſſumuntur intus affecta iam celitus:& in nos cõuertuntur:uel ſaltem admota foris inherent magis & deniq; penetrant:tũ etiã qm̃ ex uno quodã duntaxat:aut paucis imagines cõſtruunt̃. Illa uero ex q̃ plurimis cõflari pro arbitrio poſſunt:ut ſi centũ ſolis:iouiſue dotes ꝑ centũ plantas:& aĩalia: ſimiliaq; ſparſe fuerint : cõponere ſimul hec cẽtũ tibi cõpta poſſis.

& in unā conficere formā: in qua ſolē ferme iouēq; to tū iam uideans habere. Scis ꝑfecto naturā inferiorē nō poſſe uno quodā capere cūctas ſupꝰioris nature ui res: ideoq; illas p plures apud nos naturas eē diſpſas Cōmodiuſq; p opera medicoꝝ: atq; ſimilia: q̄ p ima= gines colligi poſſe: ꝑinde imagines ex ligno confecte uim forte paruam habēt. Nam lignū: & forſā durius ad celeſtē influxum facile capiendū: & minus tenax ſi accepit: retinendū: & oio poſtq̄ ex matris terre uiſce= ribus eſt euulſum: pulo poſt ferme totū amittit mun dane uite uigorē: & facile in qualitatē aliā trāſmutat̄ Lapilli uero: atq; metalla et ſi ad accipiēdū celeſte mu nus duriora uident̄: diutius tamē retinēt: qd̄ confir= mat iamblichꝰ: ſi accepint. Sua nēpe duritia ueſtigia quoq; dōaq; uite mundāe poſt euulſionē diutiſſime ꝯ tinēt: q̄ quondā herētia terre poſſederant: quāobrē ob hoc ſaltem apte materie ad capienda tenendaq; ce leſtia iudicant̄. Eſt & ꝑbabile qd̄ libro ſupiore dixi: res adeo ſpecioſas non poſſe ſub terra cōflari: niſi ma xio quodā ꝯnatu celi: atq; durat̄ i eis ipreſſā ſemel ex cōatu uirtutē: nā in his coquēdis cogendiſq; diutiſſie celū elaborauit. Verū cū nequeas facile eiuſmodi plu ra cōpōere cogeris diligēter exqrere: qd̄ metallū inter cetera in ordie ſit alicuius ſtelle potiſſimum q ue lapiſ in ordine ſummus: ut ſaltē in uno quodā totius gene tis ordiniſq; ſupremo reliqua ꝓ uiribus cōprehēdas: atq; eiuſmodi ſuſceptaculo celeſtia huic conſentanea mutueris: ceu ſi exempli cauſa i ordie ſolari ſub hoie phebeo ſummū iter aialia teneat auſtur: aut gallus: i ter plātas balſamū: aut laurus: inter metalla auꝝ: in ter lapides carbūculus: uel pātuaria: iter elemēta ſer uidꝰ aer: nam ignis ipſe martius eē cenſet̄. Quod aūt

diximus

dimiꝰ īfluxū ſolis:uel iouis:aut ueneris augēdū:ītel
ligimꝰ rōne cōi:ñ tñ illi: i cuiꝰ geneſi aliqs hoꝝ īterfe
ctor appareat. ❡ Ordies reꝝ a ſtellis pēdētiū: ut ſo
lariū:atqꝫ ſimiliū:& qūo ſpūs fiat ſolaris. Cap.xiiii.

Dixi equidē alibi deſup ab una quaqꝫ ſtella
ut platōice loquar:ſeriem reꝝ illi propriā uſ
qꝫ ad extrema pendeř:ſub ipſo ſcorpiōis cor
de poſt eiuſmodi demonas : atqꝫ hoīes ſcor
piumqꝫ anial collocare poſſumus etiā herbā aſterion
ideſt ſtellarē figura ſtelle ſimilē nocte fulgentē : quam
medici tradunt qualitatē hr̄e roſe: uimqꝫ cōtra mor-
bos genitaliū mirabilē poſſidere. Sub ſerpente uł ſer
pētario celeſti ſaturnū ponūt:& quodāmodo iouem:
poſtea demonas:qui ſepe ſerpentū formas īduunt. Si
miles inſup hoies ſerpētes aniantes : ſerpentariā her-
bā : lapidē draconitē capite dracōis natū:item cōi no
mine ſerpentinū:& preterea que inſequētibus afferā.
Sub ſtella ſolari.i.ſirio ſolē prīo:deinde demōas quo
qꝫ phebeos:quos aliquādo ſub leonū:uel galloꝝ for
ma hoibus occurriſſe teſtis eſt proculus. Hoies ſubin
de pſimiles:beſtiaſqꝫ ſolares:phebeas inde plātas me
talla ſimiliter:& lapillos:& uaporē:aeremqꝫ feruentē
Simili ratiōe a qualibet firmamenti ſtella p aliquem
planetā exiſtimant contextū rerū gradatim ſub illius
proprietate deſcendere: ſi igiť (ut dicebā) ſolaria oīa
per gradū eius ordinis quemlibet opportūe cōprehē-
deris:hoies uidelicet tales uel talis hois aliqd:itē bru
ta:plantas:metalla:lapillos:& que ad hec attinēt uir
tutem ſolis uſqꝫ quaqꝫ cōbibes : & quodāmodo na-
turalem ſolariū demonū facultatem. Similiterqꝫ de
aliis dictum puta:ſolares qdem hoies ſunt:qualeſ an
tea dixi:& qui aſcendente leone:ſoleqꝫ hunc uel te-

nente:uel aſpiciente naſcuntur: & qui ſub ariete ſimi
liter. Solaris eſt: & ſanguis e ſiniſtro eorum bene ualē
tium brachio miſſus: phebeus:crocodilus:aſtur: leo
gallus :& cygnus: & coruus : nec alia rōne leo uereť
gallum:niſi qm̄ in ordine phebeo gallus eſt leo ſupe-
rior. Eadem rōne inquit proculus apollineū demonē
qui nonnunq̄ apparuit ſub figura leōis:ſtati obiecto
gallo diſparuiſſe:maxime uero in aialibus cor eſt ſo-
lare. Arbitror etiam marinū uitulū celeſtis leonis cor
di ſubeſſe:& hac ipſa rōne coriū eius:quē cingit nu-
dū fibula eiuſdē oſſe cōfecti a renū dolore redimere:
nam contra dolorem eiuſmodi ſolēt aſtrologi ſyderis
illius īfluxibus uti :eadem forte rōne fertur hec pelis
a fulgurē nos tueri. Inter plātas palma phebea ē: & in
p̄mis laur⁹:que ūtute uenēoſa repellit:& fulgur. Fra
xinus quoqꝫ ſimili facultate uenenoſa lōgius arcet.
Loton eſſe phebean rotunda cum folia tum poma te
ſtantur:& explicatio foliorum eius die : replicatio no
cte. Peonia mphebeā eſſe non ſolum uirtus indicat:
ſed et nomen. Ad idem attinent flores:& herbe :que
reſtringuntur:abeunte ſole redeunte protinus expli-
cantur : & ad ſolem continue uergunt. Aurum prete
rea et lapis elitis radiis aureis ſolem imitans. Lapis
item:qui ſolis oculus apellať: figuram habens pupil
le:ex qua lumen emicat. Rurſum carbunculus nocte
rutilans:uel pantaura oēs in ſe lapidū uires continēs
ut aurum metalloꝝ:& ſol ſtellaꝝ:multa deniq; in ſu
ꝑioribus nobis ſignificata. Vnde ſi mō liceat ſub ipe
rio ſolis ex illo ſanguie: & aialiū illoꝝ cordib⁹: & fo
liis:fructibuſqꝫ arboꝝ p̄dictaꝝ. Itē florib⁹:atq; her
bis auri foliis:necnō pulueribus lapilloꝝ:electuariū:
uel unguētū ɔficeř poteris:addito croco;balſamo: ca

lamo

lão armatico thur:muſco:ābra:ligno aloes:zizibere maſtice:ſpica nardi:cinamomo:dorōico:citri cortice: zedoaria:nuce muſcata:mace:cariophiliſ cū melle flauo:uł oleo balſamio:maſticeo:laurio:nardio: ad cor & ſtomachum:& caput:intus aut extra fouendū: ut ſpiritus inde ſolaris euadat:ex his omnibus inq̄: aut ſaltem ex pluribus cōponendū dominante ſole aliqd Quo etiā ſub eiuſdem dominatu incipias uti: dūmodo & ſolaria iduas:habites:conſpicias;audias: olfacias:imagineris:cogites:cupias:item imiteris:& uite dignitatē:& munera ſolis:inter ſolares hoies:plātaſq; uerſeris:laurūq; aſſidue tāgas. Tutius aūt ad ualitudinē fuerit: ſolaribus admiſcere iouialia ſimul atq; uenerea:uenereā maxie hūiditatem ſolaris caloris moderatricē:qualis eſt aqua:ſuccuſq; roſa℞: atq; uiola℞. Sed medicinas eiuſmodi in libro de curādis pituitis primū:deinde i libro de uita lōga.partim equidē cōpoſui:parti ab aliis cōpoſitas enarraui; partim etiā tēperaui. Itē quales herbe a ſole:ioueq; miraſ contra epidimiā:& uenenū uires habeant: dixim⁹ in libro cōtra peſtē:inter quas perforata fuga d̄mon appellata eſt. Nec alia facultate q̄ celeſtiū gratia℞ noxios malorū demonum uapores a nobis arcere putatur & ſi qua inter herbas alia:uel lapillus:ut corallus idē uideatur efficere. Herba profecto lunaris a mercurio tradita foliis ceruleis:atq; rotūdis creſcente lūa:unū quotidie producens folium:decreſcente deponens annos utenti promittit lunares. Sed iam ad imagines altero quodam exordio redeamus.

¶ De uirtute imaginu; ſecūdū antiquos atq; medicinarum:& quomodo medicine ſint longe ualidioreſ q̄ imagines. Cap. xv.

SI lapillos: quos paulo ante phebeos narraui
mus: nactus fueris: nihil opus erit imagines
eis iprimere. Suſpendes itaq; collo cõprehen
ſos auro: & crocei ſerici filis: qñ ſol ſub arie
te: uel leone pcurrit: aſcenditq;: uel mediũ tenet celũ:
aſpicitq; lunã: multo uero potẽtiores in ſerie lũe lapil
los narrat proculus primum quidẽ ſelinitim: qui non
modo figura lunam imitet: ſed & motu: circũeatq; cũ
luna. Hunc ſi forte reppereris: & argento circũdatũ:
argenteo filo collo ſuſpẽderis: luna: cancrũ: uel taurũ
ſubeũte: anguloſq; tenẽte ſibi conuenientes: ſpiritum
inde tuum reddes: poſtremo lunarem: dũ uidelicet ca
lefactus abs te lapillus ipſe lunaris uirtutem ſuã tuis
aſſidue ſpiritibus inſerit. Alterũ uero recenſet lapillũ
helioſelion cognomento: qui ſolis: luneq; coniũcte ſo
li naturaliter habet imaginẽ. Hunc ergo quiſquis ar
gento incluſum deaurato ſimilibus collo filis admo
uerit: quando luna in domicilio ſuo: uel ſolis: in eodẽ
minuto cum ſole congreditur: ſuoſq; teneat angulos
ſolarem ſimul: atq; lunarem ſpiritum reportabit. aut
ſaltẽ talem: qualis euadit luna p centrũ copulata ſoli
Hic uero tu uides diſſactas phebi dotes: & uelut oſiridis
mẽbra: ſortem eius phebeũ uelut iſidẽ congregare.
Sed utinã ſolarẽ alicubi lapidẽ facile reperirem? uel lu
narẽ: adeo in eorum ordie prepotentẽ: queadmodũ
ſub ſerie ſeptentriõalis poli magnetẽ habemus: & fer
rum. Solarem pfecto ferunt inueniſſe apud indos ap
polloniũ theaneũ: lapidẽ ſcilicet nomie pãtaurã ignis
inſtar micantẽ: ſub terra paſſus quatuor naſcentẽ cui
tãtũ ſpiritus inſit: ut tumeat: & plerũq; ſcindatur ter
ra: ubi eiuſmodi lapis cõcipitur: ita ceteros ad ſe lapil
los trahẽs: ſicut magnes ferrũ. Sed lapis hic herculeus

ad ſe

ad ſe contemplādum uehementius adhuc:nos in pre
ſentia rapit:uidemus in ſpecula nautarum idice poli:
libratum acum affectum in extremitate magnete mo
ueri ad urſam:illuc uidelicet trahente magnete:quo
niam:& in lapide hoc preualet uirtus urſe:& hic trāſ
fertur in ferrū:& ad urſam trahit utrunq;:uirtus aūt
eiuſmodi tum ab initio infuſa eſt:tū continue urſe ra
diis uegetatur:forſitan ita ſe habet ſuccinum ad po-
pulum alterum:& ad paleas.Sed dic interea:cur ma
gnes trahat ubiq; ferrum?nō quia ſimile:alioquin &
magnetē magnes traheret multo magis:ferrūq; fer-
rū:non q̄a ſuperior in ordīe corporum:immo ſuperi⁹
eſt lapillo metallum.Quid ergo?ambo quidem ordi
ne urſam ſequente clauduntur:ſed ſuperiorem in ip-
ſa urſe proprietate gradum tenet magnes:inferiorem
uero ferrum.Superius autem in eodem rerū contextu
trahit quidem: quod eſt inferius:& a ſe conuertit:
uel aliter quomodo libet agitat: aut afficit uirtute
prius infuſa: inferius uiciſſim eadem ad ſuperius in
fuſione conuertitur:uel aliter agitatur:uł prorſus af
ficitur.Sic in ſerie ſolis inferior homo admiratur ſu
periorem in ordine iouio ueneratur in martio:timet
in uenereo:inferior ad ſuperiorem rapitur amoris ar
dore:deſeritque ſeipſum:in mercuriali ſemper hic di
ſcit:uel perſuadetur ab illo:in lunari motum:hic ab
illo ſepius exorditur:in ſaturnali quietē.Ego autem
cum hec explorata hactenus habuiſſem: admodum
gratulabar:cogitabamque iuuēis adhuc magneti ꝓ
uiribus inſculpere celeſtis urſe figuram:quando luna
melius illuc aſpiciat:& ferreo tunc filo collo ſuſpende
re:ſperabam equidem ita demum uirtutis me ſyde-
ris illius compotem fore.Sed cū diutius exploraſſem

inueni tandem ſyderis illius influxus ſaturnales eſſe plurimuꝫ: atq́ martiales: accepi a platõicis malos de mones plurimum ſeptentrionales exiſtere. Quod ẽt hebreorum aſtronomi confitentur noxios: martioſq́ demonas in ſeptentrione ponẽtes: proprios aũt: & iouios in meridie didici a theologis: & ab iamblicho ia ginum fictores a demõibus malis occupari ſepius: atqꝫ falli. Vidi equidem lapillum florentiã aduectũ ex india: ibi e capite draconis erutum: rotundũ ad nũmi figuram punctis ordine q̃ plurimis quaſi ſtellis na turaliter inſignitum: q aceto perfuſus mouebat̃ parũ per in rectũ: imo obliquũ: mox ferebat̃ ĩ gyꝝ: donec exhalaret uapor aceti. Exiſtimaui eq̃dem lapillũ eiuſ modi celeſtis draconis hr̃e naturam: tatq; quaſi figu ram: motũ quoq; illius accipere: quatẽus p aceti: ſeu uini ualẽtioris ſpũm dracõi illi: ſiue firmamẽto fami liarior redderetur. Hunc igit̃ qui geſtaret: & aceto ſe pe pfunderet: uim aliquã forte draconis illius accipet qui geminis anfractibus: hic quidẽ urſã maiorẽ ipli cat: ide minorẽ. Extat & ꝓpe ſcorpionẽ ſerpẽtarius q̃ ſi hõ ſerpẽte cinctus: mãu dextra caput ſ̃pentis tenẽſ ſiniſtra caudã: gẽibus q̃ſi flexis: capite paulũ reſupio. Legi eq̃dem magos pſarũ regi cõſuluiſſe: ut imaginẽ hãc lapidi ĩprimeret emathiti: quẽ aureo clauderet an nulo: ita tñ: ut inter lapillũ: atqꝫ aurũ ſerpẽtarie radi cẽ insereret. Hoc eni ãnulo geſtantẽ ɔtra uenenũ mor boſqꝫ uenenoſos tutũ fore: uidelicet ſi lũa ſerpẽtariũ aſpiciente feceris: hãc jaginẽ petrus aponẽſis cõfirma uit. Ego uero: ſi hãc annulus ille uim hẽt: arbitror nõ tã per figurã: quã p materias eiuſmodi: & hoc pacto tpeq́ cõpoſitas ſibi celitus uẽdicar̃. Memẽto lapillos naſcẽtes in aialibus: nec inde lãguẽtibus: ut in draco

ne:gallo:hirundine:ceteriſq; efficaces exiſtere ferme: ut lapilli in terra naſcētes:atq; ad eaſdē referri ſtellas ad quas hec animalia ptinent. Hinc alectorius ex uētriculo galli ueteris tractus polet poteſtate ſolari:per quā dioſcorides ait ſepe cōpertum eſſe:eū pugnare in uictū:qui lapillū hunc ore geſtaret. Idē ait celidoniū erutū ex hirundine ruffum curare melācholicum: & amabilem:idoneūq; reddere:qđ quidē habet ex ioue:per ea:que diximus:ſcilicet res ubiq; infra lunam ſtellares exiſtere. Confirmatur dictū illud ualde platonicum:hanc mundi machinā ita ſecum eſſe cōnexā ut & in terris celeſti ſint conditione terrena: & in celo uiciſſim terreſtria dignitate celeſti:& i occulta mūdi uita: menteque regina mundi celeſtia inſint:uitali tamen: intellectuali que proprietate ſimul:& excellentia. Per hec inſuper confirmāt nonnulli etiam illud magicum: per inferiora uidelicet ſuperioribus conſentanea poſſe ad homines temporibus opportunis celeſtia quodāmodo trahi:atq; ēt p celeſtia ſup celeſtia nobis cōciliari:uel forſan prorſus īſinuari:ſed poſtremum hoc illi uiderint. Verum illud arte quadā rite:& oportune in unum plurima colligente fieri poſſe probabile ſatis (ut diximus) eſſe uidetur:cum rationibus:quas in ſuperioribus aſſignauimus: tū qa eiuſmodi multa:qñ apud medicum:& aſtrologū colliguntur:contundunt:cōmiſcētur:cōcoquunt ſub ſydere certo:dū ipſa p ſe rōne concoctiōis:atq; fermēti nouā paulati formā ſubeūt:hāc ipſam acqrunt certo quodā fomēto celeſti:radiis tūc itus agētibus:deoq; celeſtē. Metallū uero uel lapillus:qñ momēto ſculpit: nō uidet nouā accipere q̄litatē:ſed figurā:neq; motio illa p debitos digeſtiōis grad⁹:quos alteratio natura

lis:atq; generatio ſolet obſeruare:ꝓgreditur. Cum uero natura celeſtis tanq̄ inferioris nature regula ſo-leat tenore quodā progredi naturali:& ita ꝓgredien-tibus aſpirare: merito diffidunt pleriq;: imagines eiuſmodi celeſtē aliq̄ uirtutē haberē. Ego quoq; ambi-go ſepius:ac niſi & ois antiqtas & oēs aſtrologi uim mirabilē habere putarēt:habere negarē:negarē eqdē non oino.Opinor.n.(niſi qs aliter pſuaſerit) ad pſ-peram ualitudinē ſaltem aliquā haberē uirtutē:electe preſertim rōne materie:tametſi multo maiorē ineſſe pharmacis arbitror:& unguentis ſydereo fauore cō-flatis.Quid uero uoluerim ubi mō dicebā electe rōne materie:in ſequētibus declarabo.Que uero ex mago-rum:uel aſtrologoꝝ opinione ad plotinum interpre-tandū pro imaginibus allegari poſſunt:deinceps bre-uiter afferā:ſi te prius hic admonuero:ne putes ꝓba-re me uſum imaginū:ſed narrare. Ego enim medici-nis ad celum temperatis:non imaginibus utor: atq; ita ceteris quotidie conſulo.Tu uero ſi concedis deū rebus infra lunam mirabiles inſeruiſſe uirtutes: mira-biliores concede celeſtibus. Preterea ſi licere iudicas homini ad proſperam ualitudinem inferioribus uti: iudica ſuperioribus quoque licere : atq; inferiora ad ſuperiorum normam ſic medicorum artificio tempe-rare:ſicut etiam a deo ſunt ab initio temperata.

¶ De poteſtate celi:de uiribus radiorum: unde uim ſortiri putemur imagines. Cap.xvi.

Immenſa ferme celeſtiū magnitudo uirtus motio facit : ut oēs omniū ſyderꝝ radii ter-re molem que quaſi punctum eſt ad celum mométo:facillimeq; uſq; ad cētrū recti pe-netrent:qđ oēs aſtronomi cōfitenť. Ibiq;

(ut placet

(ut placet pythagoreis:atq; platonicis) fortiſſimi; ſint:cu; qa recti undiq; centrũ tangũt:tum qa in anguſtũ collecti ſunt cuncti. Quo℞ uehemẽtia materia tibi terre ſicca ꝑcul ab hũore r̃mota ꝑrius accẽdit̃:ac cenſaq; extenuat̃:atq; diſpergit̃ p meatus undiq;:et efflat incẽdia pariter:atq; ſulphur. Sed ignẽ hũc putant ualde caliginoſum eſſe:& quaſi incendiũ quoddam luminis expers:ſicut in celo extat exps incendii lumen:ignis aũt inter celeſtẽ:atq; infernum lumen cũ feruore cõiungit:putãt aũt ignẽ e centro flantẽ: ignẽ eſſe ueſtalẽ:ſiquidẽ ueſtã eſſe terre uitã numenq; putabant:ideoq; ueſte templũ ueteres in mediis urbibus conſtruebãt:ignẽq; in medio perpetuũ collocabant. Sed ne ulterius ꝑuagemur:cõcludamus: iã ſi ſtellarũ radii totã mox terrã penetrant:negari nõ facile poſſe metallũ:atq; lapillũ:qñ celant̃ imaginibus ſubito penetrare:eiſq; miras:uel ſaltẽ qualeſcũq; imprimere dotes:quãdoquidẽ:& in aluis terre pretioſiſſima generant. Sed quis neget p hec radios penetrare: ſiquidẽ aer et qualitas eius:et ſonus minus efficax ſolida tranſit ſubito:& ſua quadã afficit qualitate. Iam uero:ſi duritia radiis obſiſteret penetrãtibus lumẽ:multo citius aere; q̃ aquã ꝑtranſiret:et hãc ocyus multo q̃ uitrũ:& uitrũ ſimiliter q̃cryſtallũ. At cũ eode; momento ſolida:quo liq̃da cuncta tranſuerberet:perſpicue conſtat duritiã radiis nullo modo reſiſtere:atq; idcirco dicent:non eſſe negandum metalla celeſtium radios:influxuſque ſuſcipere:atq; & conſeruare ad tempus tunc ſibi celitus deſtinatum: conſeruare inq̃ uirtutem quandam ex radiorum cõcurrentiũ contactu creatam. Quid uero?ſi materia durior hoc ipſo:ꝙ uidetur obſiſtere cauſe prepotenti:magis ictibus ſe ex/

ponit:ſic enſis lignũ ſub lana icidit:nõ inciſa lana:ſic radius ille fulmineus corio quãdoq; nõ leſo diſſoluit in eo metallũ. Cũ uero natura celeſtis noſtro hoc igne incõparabiliter ſit preſtãtior: nõ eſt putandum radii celeſtis officium eſſe duntaxat: quale opus ignei radii manifeſte uidemus. ſ. illuminare: calefacere: exſiccare: penetrare: extenuare: que noſtris ſenſibus notiſſima ſunt: ſed multo plures: mirabilioreſq; uires: & effect⁹ habere: alioquin & materia inferior: & caducus ſenſus cũ diuinitate celi pẽitus equaretur. Sed qs neſciat uirtutes rer̃ occultas: que ſpeciales a medicis nominã tur: nõ ab elementali natura fieri: ſed celeſti? poſſunt itaq; (ut aiunt) radii occultas: & mirabiles ultra notas imaginibus iprimere uires: ſicut & ceteris iſerunt Nõ eni inanimati ſunt: ſicut lucerne radii: ſed uiui ſẽſualeſq; tanq̃ per oculos uiuentiũ corpor̃ emicantes doteſq; mirificas ſecũ ferunt ab imaginationibuſ: mẽtibuſq; celeſtiũ. Vim quoq; uehementiſſimam ex affectu illor̃ ualido: motuq; corpor̃ rapidiſſimo: ac proprie: maximeq; in ſpiritũ agunt celeſtibus radii ſimillimũ: agunt inſuper in corpora uel duriſſima: oĩa enim hec ad celum iſirmiſſima ſunt. Sunt aũt in uariis ſtellis uarie quoq; uires: & idcirco in radiis earũ inter ſe uarie: preterea i radiorum ictibus aliter atq; aliter incidentibus: uirtutes diuerſe naſcuntur. Deniq; in cõcurſib⁹ radior̃ mutuis aliter atq; aliter: & hic aut ibi et tũc aut alias effectis diuerſe ſubito uires ſuboriunt̃ multo magis: atque citius q̃ in aliis atq; aliis elemẽtorũ: qualitatũq; elementaliũ mixtionibus: multo etiã citius q̃ in tõis & numeris apud muſicum aliter & aliter cõcinentibus. Si hec diligenter cõſideraueris: forſitã nõ diffides dicent ſubito quodã radiorum iactu

uires

uires imaginibus imprimi: atq; ex diuerſo iactu di-
uerſas. Nunquid ergo tam cito: obmitto faſcinatiões
repentino quodam intuitu factas: & amores acerri-
mos ſtatim accenſos radiis oculorum: qui & ipſi ſunt
faſcinamenta quedam: quod in libro de amore pba-
mus: mitto q̃ cito rubens oculus inficiat intuentẽ: &
ſpeculũ intuens femina menſtruoſa. Nõ ne & familie
quedam apud illyricos & triballos irate intuitu ho-
mines interemiſſe feruntur: & femine quedam in ſcy
thia idem facere conſueuiſſe: & catoblepe: reguliq; ſer
pentes radiorũ ex oculis iactu homines pimũt. Tor
pedo quoq; marina tactu etiã procul per uirgam ma-
nũ ſubito ſtupefacit. Echin⁹ preterea piſciculus gran
dẽ ſolo tactu nauẽ ſiſtere fertur: phalangia quinetiaʒ
in apulia ictu quopiã uel occulto ſpũm: animũq; repẽ
tino ſtupore permutant. Quid rabioſius canis facit:
uel non apparente morſu: quid ſcopa: deinde quid ar
butus: nõ ne leuiſſimo tactu uenenum concitant: at-
que rabiem: An ergo negabis celeſtia oculorum ſuo-
rum radiis: quibus noſtra contuentur: ſimulatq; con
tingunt: ſtatim miranda perficere: Iam uero gra-
uida mulier tactu ſtatim ſignat membrum hominis
naſcituri: rei d̃ſiderate nota. An uero dubitabis: radi
os aliter: aliterue tangentes diuerſa cõficere: cũ & tu
elleborũ herbam colligens: ſiue foliũ deorſum trahas
ſiue ſurſum: hoc ſubito tactu: cauſa ſis elleboro: ut d̃
orſũ educat hũores: aut ſurſum. Nõ ne ab initio rei cu
iuſq; generande celeſtes influxus concoctione mate-
rie: digeſtioneq; perfecta non tam tempore q̃ momen-
to dotes mirificas largiuntur: Non ne ſuffragante celi
uultu innumerabiles ſepe rane: ſimileſque animan-
tes ex arenis momento proſiliunt. Tanta eſt in ma-

teriis p̄paratis potentia celi: tanta celeritas: deniq; ſi
ignis hoc habet: ut tempore q̃breuiſſimo faciat: que
cetera longo: ob id precipue: ꝙ eſt celo ſimillimus: qſ
nā dubitet celum magna quaſi momento perficere:
etiam in materia minus parata: ſicut flamma ſolet in
gentior? Quid ergo dubitas: inquiunt in imagine cō
ſtruenda ferme ſimiliter agere celū? Dices (opinor)
ſicut et ego dicebā: naturales hic alterationis gradus
abeſſe: qui ſane defectus minuit qdem celeſte donum
nec tamē penitus auferre uidetur. Nolunt. n. phyſici
ex quolibet metallo: uel lapide imaginē fabricari: ſed
certo: i quo qdem natura celeſtis uirtutē olim ad hoc
ipſum: qd optat: naturaliter inchoauerit: & quaſi iā
iam pfecerit ut in ſulphure flāmā. Quā ſane uirtutem
tunc demum pficiat: qn̄ materia hec per artem ſub ſi
mili quodam influxu celeſti uehementer agitatur: &
agitata caleſcit. Itaq; ars ſuſcitat ichoatā ibi uirtutē
ac dum ad figurā redigit: ſimilē ſue cuidā celeſti figu
re: tūc ſue illic idee prorſus exponit: quā ſic expoſitam
celum ea pficit uirtute: qua ceperat. Exhibens quaſi
ſulphuri flammam: ſic potentia quedam ad rapiēdas
paleas celitus data ſuccino: quodammodo debilis ſe
per frictionemq; facta ualidior ſubito rapit. Similez
uirtutem ſerapio ſcribit datam lapidi albugedi q̃ſi
iacyntho ſimili: ſed non prius trahere paleas: quam
capilli hoc lapide perfricentur. Sic itē lapis ille iouius
bezaar: ideſt a morte liberans: quem deſcripſimus in
libro contra peſtem: uim ab initio cōtra uenenum ac
cepit ab ioue: ſed non uſqueadeo ualidam: ut eandē
tradere poſſit materiis aliis exercendam. At uero cū
primum ſub ſcorpionis celeſtis influxu figuram ſuper
ni illius acceperit: perfectam cōtra ſcorpiones ſubito

uim reportare putatur:quam maſtici cõmunicare ua leat:aut thuri. Eadem quoqȝ de iacyntho: topatio: ſmaragdo:ceteriſqȝ rõ eſt habenda:ut fabrica figurarum non alibi efficatiam habeat: q̃ ubi materia cum ſtella congruit & effectu:a qua hũc faber exoptat accipere. Ac p̃terea ubi hec ipſa materia quaſi iam talis eſt ab initio:qualem affectas reddere per figurã. Nullis ergo materiis ad imagines uti conſulunt: niſi his ipſis:que tibi note ſunt:hãc ipſam ferme iam uim habere:quam cupis. Lapillorum itaqȝ uires: atqȝ metallorum diligentiſſime perſcrutari iubent: intereaqꝫ meminiſſe inter lapillos quidem carbunculum in tenebris corruſcãtẽ: atqꝫ pantaurã precipue ſoli ſubeſſe ſaphyrum ioui. Smaragdũ ueneri:mercurio:lune p̃terea metalla:preter aurum & argentum: uix ullam ad hec habere uirtutem: tutioréqȝ in his rõnem fore: ſi aurum quidẽ purum ad ſolem referas: atque iouẽ ad illum quidem propter colorem:ad hunc aũt propter tpatam cõmixtionem. Nihil enim ioue et auro temperatius:purum uero argentũ ad lunam: ſed ad iouem ſimul:atqȝ uenerem aurum argẽto p̄mixtum:p̃terea imaginẽ efficatiorẽ fore:ſi uirtus in materia eius elementalis cõueniat cum ſpeciali eiuſdẽ uirtute naturaliter inſita:atqȝ hec inſup cũ uirtute altera ſpeciali p figuram celitus capiẽda. Deniqꝫ figuras inferiores:& formas celeſtibus cõformari:inde pdiſces (ut aiunt) ꝙ pſeus truncato meduſe capite futurã nonnullis ob truncationẽ portendere ↄſueuit:multaqꝫ ſimiliter:et lunam alioſque planetas ſub certis ſignis:certa in nobis membra mouere non dubitant.

¶ Quam uim habeant figure in celo: atque ſub celo. Cap.xvii.

SEd ne frigoris nimiũ forte diffidas meminiſſe iubebunt: in regiõe hac ſub lunã elemẽtari: elemẽtarem quoq; q̃litatẽ poſſe q̃ plurimũ: in tranſmutatiõe uidelicet ad aliqd elementare tendente calorẽ. ſ. & frigus: & humorẽ: atq; ſiccitatem. Qualitates aũt: q̃ minus elemẽtares: materialeſue ſunt. ſ. lumĩa. i. colores: numeros quoq; ſimiliter: & figuras ad talia forſitã minus poſſe. ſed ad celeſtia munera (ut putant) ualere permultũ. Nã et in cẽlo lumina: & numeri: & figure ſunt ferme oĩum potẽtiſſima: preſertim ſi nulla ſit ibi materia: quod peripatetici pleri q; putant. Sic. n. figure: numeri radii: cum non alia ſuſtineantur ibi materia: quaſi ſubſtantiales eſſe uidẽtur. Atq; cũ in ordine rerũ mathematice formę phiſicas antecedant: tanq̃ ſimplices quidẽ magis & minus egene: merito in antecedentibus mũdi gradibus: ideſt celeſtibus auctoritatẽ ſibi maximam uẽdicant: ut non minus inde fiat numero: figura: luce: q̃ elementari quadã proprietate. Huius quidẽ auctoritatis habetur etiam ſub luna ſignũ: qualitates. n. ualde materiales plurimis rerũ ſpeciebus ſunt cõmunes: eiſq; quodammodo pmutatis: non uſquequaq; ſpecies cõmutantur. Figure aũt numeriq; partium naturaliũ: proprietatẽ cum ſpecie inſeparabilem: peculiarẽq; poſſident: ut pote q̃ celitus una cũ ſpeciebus deſtinata fuerunt. Immo & cũ ideis maximam habent in mente mũdi regina cõnexionẽ: atq; cũ ipſe: numeriq; ſpecies quedã ſint ideis ibi ꝓprius deſignate: nimirũ uires inde ꝓprias ſortiunt̃: ideoq; cũ ſpecies naturaliũ: certis figuris: tũ motus: & generatiões: & mutatiões certis numeris aſtringunt̃. De lumine uero qd dicam eſt. n. actus intelligentie: uel imago: colores aũt ſunt

lumina quedã:quamobrem ubi lumina:ideſt colores
figuraſq;:& numeros aſtrologi dicunt in materiis no
ſtris ad celeſtia preparandis poſſe quamplurimũ: nõ
temere (ut aiunt) debes iſta negare. Non ignoras cõ
centus per numeros: ꝓportioneſq; ſuas uim habere
mirabilem ad ſpũm: & animũ: & corpus ſiſtendum:
mouendũ:afficiendũ: ꝓportiones aũt ex numeris cõ
ſtitute:quaſi figure quedã ſunt uelut ex pũctis: lineiſ
que facte. Sed in motu ſimiliter motu ſuo ſe habent
ad agendũ figure celeſtes:he nanq; harmonicis cũ ra
diis:tum motibus ſuis oĩa penetrantibus ſpiritum in
dies ita clam afficiunt:ut muſica prepotẽs palam af-
ficere conſueuit. Noſti preterea q̃ facile multis miſeri
cordiam moueat figura lugentis:& quãtum oculos:
imaginatiõemq;:& ſpiritum:& humores afficiat ſta
tim:atq; moueat amabilis perſone figura: nec minus
uiua eſt:& efficax figura celeſtis. Non ne principis in
urbe uultus quidem clemẽs: & hilaris exhilarat oẽs
ferox uero uel triſtis repente perterret? Quid ergo ce-
leſtium uultus dominos omnium terrenorum aduer
ſus hec efficere poſſe putas:quippe cum etiam coeun
tes ad prolem plerunq; vultus:non ſolum quales ip
ſi tunc agunt:ſed etiam quales imaginantur ſoleant
filiis diu poſtea naſcituris imprimere. Vultus eadem
rõne celeſtes materias cõfeſtim ſuis notis inficiunt:in
quibus ſi quando diu latitare uidentur:temporibus
deinde ſuis emergunt. Vultus autem celi ſunt figure
celeſtes:potes uero facies illic apellare figuras: ceteris
ibi ſtabiliores:uultus autẽ figuras:que magis ibi mu
tantur. Aſpectus quoq; inter ſe ſtellarum motu quo
tidião confectos: uultus apellare potes ſimiliter:& fi
guras:nam hexagoni:pentagoni tetragoni nominã

tur. Eſto dicet quiſpiam: ſint ut placet: potentiſſime ad efficiẽdũ figure celeſtes: uerum quid hoc ad figuras imaginũ artificio factas? Reſpondebunt non id potiſſimum contendere: ut potentiſſime per ſe ad agẽdum ſint noſtre figure: ſed ut paratiſſime ad actiones & uires figurarum celeſtium capiendas quatenus opportune fiunt dominantibus illis: atque examuſſim ad illas configurantur: exigit enim figura illa figuram. Nõ ne ſonante cithara quadã: altera roboat? ob id tantũ: ſi & ipſa ſimilẽ figuram habeat: atq; e cõſpectu ſit poſita: & fides in ea poſite & intente ſimiliter. Quid nã hic efficit: ut cithara ſubito patiatur a cithara: niſi ſitus aliquis: & quedam figura cõformis? Figura ſpeculi lenis: concaua: nitens: celo cõgrua ob hoc ipſum proprie munus tantũ celitus accipit: ut radios phebi in ſe cumulatiſſime cõplectatur: & ſolidiſſimũ quodq; ad centrum ſuum e cõſpectu locatum repente cõburat. Ergo ne dubites dicent: quin materia quedã imaginis faciende: alioquin ualde cõgrua celo per figurã celo ſimilem arte datam: celeſte munus cuʒ in ſe ipſa cõcipiat: tuum reddat in proximum aliquẽ uel geſtantem. Non ſolum uero figura: ſed etiã diſpoſitio peruia: quam diaphanã uocant: inefficax quiddam eſt: & paſſiuum ſuapte natura. Verũtamẽ quoniam peruia diſpoſitio eſt in celo propriũ luminis ſuſceptaculum: ideo ubicũq; ſub celo hec uel eſt naturalis: uel modo aliquando comparatur: ſubito preſens celeſte lumẽ acquiritur: atq; ẽt ɔſeruatur. Vbi una cũ hac uel calor eſt igneus: ut in flãma: uł eſt aliqd aereũ aqueũue ſimul: & glutioſum: ut in noctilucis: & nocticernis: & carbũculis: atq; forſan quodãmodo i cãphora: qd inde ſequatur pro imaginibus ipſe reputa

¶ Quales

¶Quales celeſtium figuras antiqui imaginibus imprimebant:ac de uſu imaginum Cap. xviii.

ALiquis aũt queret:quas potiſſimũ celi figuras imaginibus imprimere ſoleant: ſunt enĩ ibi forme oculis ualde cõſpicue: & a multis quales ſunt quaſi ďpicte:ut aries:taurus:ſimileſqȝ figure zodiaci:et que ſunt extra zodiacũ manifeſte. Sunt ibi preterea forme quãplurime non tã uiſibiles q̃ imaginabiles per ſignoruȝ facies ab indis:& egyptiis:chaldeiſqȝ perſpecte:uel ſaltem excogitate. Velut in prima facie uirginis uirgo pulchra ſedens geminas manu ſpicas habens:puerũq; nutriens:& reliq̃ue:quales deſcribit albumaſar:ceteriqȝ nõnulli:ſũt deniqȝ characteres quidaȝ ſignorum:& planetarum ab egyptiis deſignati. Volunt igitur imaginibus omnia hec inſculpi:ut ſi quis expectet proprium a mercurio beneficium: collocare eum in uirgine debeat: uel ſaltem ibi lunam cum aſpectu mercurii. Et imaginem tunc ex ſtanno cõficere:uel argento:in qua totum ſit uirginis ſignum & character eius characterqȝ mercurii:ac ſi prima uirginis facie ſis uſurus:addas etiam figuram:quam in pria facie diximus obſeruatã: ſimiliterqȝ de ceteris. Poſtremi qdem imaginum auctores uniuerſam eoꝝ formam ad celi ſimilitudinẽ accepere rotundam:antiquiores autem quemadmodũ in quodam arabum collegio legimus: figuram crucis cũctis anteponebant:qui corpora per uirtutem agunt ad ſuperficiem iam diffuſam:pria uero ſuperficies cruce deſcribitur. Sic enim in primis habet longitudiem:atq; latitudinem:primaqȝ hec figura eſt:& omniũ recta q̃ maxime:& quattuor rectos angulos cõtinet:effectus uero celeſtium maxime per rectitudinem radiorũ an

gulorumque reſultant. Tunc enim ſtelle magnope-
re ſunt potentes: quando quattuor celi tenent angu-
los: immo cardines: orientis uidelicet: occidentiſque
& medii utrique celi: ſic uero diſpoſite radios ita con-
ciunt in ſe inuicem: ut crucem inde conſtituant. Cru-
cem ergo ueteres figuram eſſe dicebant: tum ſtellarū
fortitudine factam: tum earundem fortitudinis ſu-
ſceptaculum: ideoque habere ſummā in imaginibus
poteſtatem: ac uires: & ſpiritus ſuſcipere planetarum
Hec autem opinio ab egyptiis: uel inducta eſt: ul' ma
xime cōfirmata: inter quorum characteres crux unuſ
erat inſignis: uitam eorū more futuram ſignificans:
eamq; figurā pectori ſerapidis inſculpebant. Ego ue
ro qd' de crucis excellētia fuit apud egyptios āte chri
ſtū: nō tam mūeris ſtellarum teſtimōiū fuiſſe arbitror
q̄ uirtutis preſagiū: quā a chriſto fuerat acceptura.
Aſtrologos autem: qui ſtatim poſt chriſtū fuerūt ui-
dentes a chriſtianis miranda per crucē fieri: neſciētes
autem: uel nolentes in ieſum tanta referre: in celeſtia
retuliſſe: quanquam conſiderare debeant per crucem
ipſam abſque nomine ieſu miracula minime perpetra
ri. Conuenire quidem imaginibus eam: quia referat
fortitudinem planetarum: omnium quoque ſtellarū
forſitan eſt probabile. Non tn̄ ob hoc duntaxat ingē
tem habere potentiam: poſſe uero nonnihil una cum
ceteris: que neceſſaria ſunt coniunctam: ad proſperā
forſan corporis ualitudinem: ſed ad narrādas alioꝝ
opiniones: ut cepimus: reuertamur. Saturni ueteres
imaginem ad uite longitudinem faciebant in lapide
de pheyrizech: ideſt ſaphyro: hora ſaturni: ipſo aſcē
dēte: atq; feliciter cōſtituto. Forma erat: hō ſenex in
altiore cathedra ſedēs: ul' dracone: caput tectuſ pāno

quodã lieo fuſco: mãus ſupra caput erigens: falcẽ manu tenens:aut piſces:fuſca indutus ueſte:ad longã uitam:atq; felicem. Iouis imaginem in lapide claro:uel albo erat homo ſedens ſuper aquilam:uel draconem coronatus:hora iouis:ipſo in exaltatione ſua feliciter aſcendente : croceam induto ueſtem contra timiditatẽ:hora martis imagines fabricabãt : prima ſcorpionis facie oriente:martem armatum : & coronatũ. Ad morbos curandos fingebant ſolis imaginem ĩ auro; hora ſolis prima:facie leonis aſcendente cum ſole: regem in throno crocea ueſte:& coruum:ſoliſque formam ad letitiam roburq; corporis. Veneris imaginẽ puellarem:poma floreſq; manu tenentem :croceis & albis indutam:hora ueneris prima:facie libre:uel piſcium uel tauri aſcendẽte cum uenere. Imaginem mercurii ad ingenium & memoriam prima facie geminorum. Item contra febres ſculpebatur mercuriꝰ homo tella manu tenens:hora mercurii :ſurgente mercurio ſculpebant hanc in marmore:ſubinde materie cuipiã imprimebant languẽtibus aſſumende hinc omne genus febriũ curari dicebant. Imaginem lune aſcendẽte prima facie cancri ad augumentum.Forma mercurii:homo ſedens in throno:galeratus :criſtatuſq;:pedibus aquilinis ſiniſtra gallum tenens:aut ignẽ. Alatus : aliquando ſuper pauonem:dextra tenens calamũ:ueſte uaria . Lũa puella pulchra:cornuto capite: ſuper draconem:uel taurum:ſerpẽtes ſupra caput: & ſub pedibus habens:ad curandum calculũ : gẽitaliũ q; dolores:& adſanguinem aſtringendum imaginẽ hora ſaturni:ſurgente tertia facie aquarii cũ ſaturno Item leonẽ auro ĩprimebãt:lapidẽ in formã ſolis pedibus reuoluẽtẽ:hora ſolis prĩo gradu facici ſecũde leo

nis oriēte:hanc expellēdis morbis profuturam exiſti-
mabāt. Ad renū morbos ſimilem faciebāt:quādo ſol
in corde leonis celum mediū obtineret:a petro apōen
ſi comprobatam: & experientia confirmatā : ſed hac
conditione:ut iuppiter aut uenus medium aſpiciat ce
lum:planete uero noxii cadāt:infortunatiq; ſint. Ac
cepi a mengo phyſico preclaro eiuſmodi iaginē factā
ioue ibidem coniuncto cū ſole:liberauiſſe ioānē mar-
lianum mathematicū noſtro ſeculo ſingularē a pauo
re:quo ſub tonitru affici cōſueuerat. Preterea ad fir-
mādā ſanitatē: & ueneficia deuitanda iaginem ex ar
gēto fingebāt hora ueneris:luna angulos obtinente
ac uenerem feliciter intuēte:dummodo dominus ſex
te domus uenerem aſpiciat:aut iouem trino quodaꝫ
intuitu:uel oppoſito:mercurius autem nō ſit infelix.
Agebant hec hora diei ſolis ultima : ita ut dominus
hore decimam teneret celi plagam. Petrus aponenſis
inqt medicum per imaginem infirmū curare poſſe mō
in ea fabricanda obſeruet:ut anguli aſcendentis me-
dii celi occidentis ſint fortunati : & aſcendentis dn̄s:
& eadē ratiōe ſecunda:ſed ſexta:& dn̄s eius ſit ifelix
Ait ēt ſanitatē fore firmiorē:uitāq; longiorē q̄ ab ini
tio fuerit iſtituta:ſi natiuitate pſpecta fiat imago: in
qua hec fortunata ponatur:ſcilicet illius ſignificator
uite:itē uite dōatores:tū ſigna:tū dn̄i:preſertim aſcē
dēs:eiuſq; dn̄s. Itē celi medium locus ſolis:pars fortu
ne:dn̄s cōiunctiōis:uel preuētiōis ante natiuitatē fa
cte:mali qn etiam infortunati cadāt:cōcludit aſtrolo
goꝝ nullū dubitarī:qn ad ꝓducēdā uitā talia cōferāt
Prolixū foret dictu: q̄s p q̄libet ſigna facies antiq; &
quas lune ſtatiōes tanq̄ neceſſarias in exprimēdis ia
ginibus obſeruabāt. Nā in ſtatiōe lune a gradu uirgi

nis

nis decimoſeptimo ad finem eius faciebāt imagines contra morbos: & odia: & ad iter felix. In ſtatione a principio capricorni ad gradum duodecimū contra morboſ: et diſcordiaſ: atq; captiuitatē. In ſtatōe a gra du duodecimo capricorni ad gradū uigeſimūquintū aduerſus langorem: & carcerem. In ſtatione a gradu quarto piſcium ad gradū eiuſdem decimūſeptimum ad curandoſ morbos: ad lucrū ſocietatē: ad augēdas meſſes: & in aliis ſimiliter alias uana ſepi⁹ curioſitate machinabant̄. Solas uero receſui: que nō tam magū q̄ medicū redolerent: nam & medicinā eiuſmodi ua nā plurimum fore ſuſpicor: ꝑ aliis autem magis legiti mis medicinaꝝ confectionibus eiuſmodi manſiones lune arbitror eligendas. Atq; etiam in ariete graduꝫ ſextum: rurſus decimumnonū: miuta. xxvi. itē in ge minis gradum decimum: minuta. li. in cancro gra dum decimumnonum: minuta. xxvi. in libra gradū ſextum: minuta. xxxiii. in capricorno gradum deci mumnonum: minuta. xxvi. in aquario gradum ſecū dum: minuta. xvii. in eodem gradū decimumquin tum: minuta. viii. Preterea ſententiam haly mente te nendam: quodlibet ſignum quamdiu ſol eſt in eo ui uum fieri: ceteris domiari: effectū eius pre ceteris eue nire: ut illuc lunam dirigas ad donum inde propriuꝫ pro medicinis ſuſcipiendum. Illuc inquam: ideſt ad ſi gnum: & faciem: & maxime graduꝫ: ut ſi bona iouis affectas: ad hec directam lunam erigas: uel unitā: q̄ diu locum eiuſmodi ſol illuſtrat: ubi proprietas iouis uiget: ſimiliterq; de ceteris. Curioſum uero narratu foret: & forte noxium: quas imagies: & quemadmo dum ad aſſociandos: uel diſſociandos iter ſe anios fa bricabāt: ad afferendā felicitatem: uel inferendā cala

mitatē: uel uni cuidā: uel domui: uel ciuitati. Ego quidem fieri poſſe talia non affirmo: aſtrologi autem fieri poſſe putant: & quomodo docent: qualia ego narrare non audeo. Porphyrius ubi uitā plotini magiſtri ſui deſcribit: talia fieri poſſe confirmat: atq; olympium magū: & aſtrologum: egyptium narrat contra plotinū rome talia tentauiſſe: dum conaretur per ima-gines: uel res eiuſmodi ſiderare plotinū: ſed conatus auctorē ſuum ob excelſam plotini animam fuiſſe retortos. Albert⁹ quoq; magnus aſtrologie parit: atq; theologie profeſſor ait in in ſpeculo: ubi a licitis diſcernere ſe inqt illicita: imagines rite ab aſtrologis cōſtitutas uirtutē effectūq; acquirere a figura celeſti. Atq; ſubide narrat mirabiles earū effectus: quales thebith benthorad: & ptolemeus: ceteriq; aſtrologi pollicent. Deſcribitq; imagies ad calamitatē alicui ꝓſperitatēq; afferendā: quas cōſilio pretermitto: & iterea ɔfirmat effectū eas hr̄e poſſe. Quamq̄ & ut uir bonus artis damnat abuſum: & ut legitimus theologus oratiōeſ ſuffumigatiōeſq; dteſtat: quas ipii qdam ad demōeſ imaginibus fabricandis adhibent. Neq; tamē reꝓbat figuras: & litteras: dictiōeſq; imaginibus impreſſas ad hoc ipſum duntaxat: ut donum aliquod accipiant a figura celeſti. Quod quidem poſſe p imagines comparari petrus aponenſis cōfirmauit: immo & affirmauit regionē neſcio quā fuiſſe deſtructam p imaginē illam quā thebith narrat a phedice aſtrologo fabricatam. Thomas autē aquias dux in theologia noſter magiſ iſta formidat: & minus tribuit imaginibus: tantū nā q; uirtutis duntaxat per figuras celitus putat acqrere quantum conducat ad illos effectus: quos ſolet communiter celū p herbas: reſq; alias naturales efficere.

Non

Nõ tam qa figura talis ſit in ea materia:q̃ quoniã cõ-
poſitum tale iam poſitũ eſt in certa quadã artificii ſpe
cie:qualis cũ celo cõſentiat. Hec ait in libro cõtra gen
tiles tertio:ubi characteres:& litteras figuris additaſ
ridet:figuras uero nõ adeo:niſi pro ſignis qbuſdã ad
demones adiungantur. In libro etiã de fato ait:cõſtel
lationes dare ordinem eſſendi:atq; pdurandi:nõ ſo-
lũ rebus naturalibus:ſed etiã artificioſis:ideo imagi-
neſ ſub certis cõſtellatiõibuſ fabricari. At ſiqd mirabi
le per eas ultra cõſuetos naturaliũ effectus nobis eue
niat:in demonas reiicit hominũ ſeductores:quod in
libro cõtra gentiles pſpicue patet. Maxime uero in li
bello de occultiſ nature operibus:ubi uidetur ipſas ẽt
imagines paruipendere:quomodocũq; factas:quas
& ego quatenus ipſe iuſſerit:nihilipendã. Referre aũt
mirabiles quoſdam effectus imaginũ in demonũ fal
ſitatem:nec eſt a platõicis alienũ. Nam & iamblichus
ait:eos qui religione ſumma: ſanctimoniaq; poſt ha
bita:imaginibus duntaxat ɔfiſi: ab eis diuina ſperãt
munera: hac in re a malis demonibus ſepiſſime falli
ſub pretextu bonorum numinum occurrentibus. Cõ
tingere tamen ex imaginibus legittima aſtrologie ra
tione cõſtructis naturalia quedam bona non negat:
deniq; tutius fore arbitror medicinis q̃ imaginibus
ſe committere. Rationeſq; a nobis de poteſtate cele-
ſti: pro imaginibus aſſignatas in medicinis potius q̃
in figuris efficaciam habere poſſe:probabile enim eſt:
ſi quam uim imagines habent: hanc non tam per fi-
guram nuper acquirere q̃ per materiã poſſidere natu
raliter ſic affectam. Ac ſiquid denuo acquirit:dũ in-
ſculpitur:nõ tam p figurã cõparari q̃ per calefactionẽ
contuſione quadã proueniente. Que quidem contu-

ſio calefactioqꝫ facta ſub harmonia celeſti ſimili harmonie: que quondã materie uirtutẽ īfuderat: excitat uirtutem ipſã: atqꝫ corroborat: ſicut flatus flãmã: & manifeſtã efficit ante latentẽ. Sicut calor ignis in aſpectũ producit litteras ſcriptas ſucco cepe pri⁹ delitēſcẽtes: atqꝫ littere hirci adipe inſcripte lapidi prorſus occulte: ſi lapis ſubmergatur aceto prodeũt: & q̃ſi ſculpte eminentes extant. Immo uero ſicut tact⁹ ſcope ul' arbuti ſuſcitat rabiẽ cõſopitam: ſic forte cõtuſio quedam: & calefactio ſola latentem in materia uirtutem prodit: facta uidelicet opportune. Qua q̄dem celeſti opportunitate expedit in medicinis conficiendis uti: aut ſiquis forte tractare metalla: lapideſqꝫ uoluerit: preſtat pcutere ſolũ: atqꝫ calefacere: q̃ figurare: preter enī id ꝙ inanes eſſe figuras ſuſpicor: haud temere uel umbram idolatrie debemus admittere. Itẽ nec temere uti ſtellis: ul' ſalutaribus ad morbos his ſimillimoſ expellendos: hos enim ſepe augent. Sicut noxie ſtelle diſſimiles ſibi morbos aliquando minuunt: quod ſane ptolemeus & haly perſpicue docent.

¶ De fabricanda uniuerſi figura. Cap. xix.

Sed cur nã uniuerſalẽ ipſam: ideſt uniuerſi ipſius imaginẽ pretermittim⁹? ex qua tñ bñficiũ ab uniuerſo ſperar̃ uidemur. Sculpet ergo ſectator illoꝝ forte: q poterit formã quandã mũdi totius archetypã: ſi placebit: in ere: quã deinde opportune in argenti lamina imprimat aurata. Sed qñ potiſſimũ īprimet: qñ ſol minutũ primũ arietis attigerit: hic. n. aſtrologi tãq̃ ex ſui natalis reuolutione fortunã mũdi eo ſaltẽ ãno iminente auſpicantur; ille igitur in hoc ipſo mũdi natali totius īprimet mundi figurã. At uides ne q̃ belle iter

differendũ

differendū mūdi aliquādo nati nobis ſuccurrerit argumentū: ſiqdē quolibet anno renaſcitur: nō ne in ipſa hominis geneſi metiuntur aſtrologi primū: i quo ſigno: quo gradu: quo minuto ſol extiterit: ibiq̧ totius figure iaciunt fundamentū. Et quolibet deiceps anno: cū primū ſol minutū ſubierit: idē quaſi renatū hoiem arbitrantur: atq̧ ide preſagiunt anni fortunā ſicut igiť id in hoie facere nō ualerent: niſi quaſi renaſceretur. Atq̧ hic nō poſſet quaſi renaſci: niſi fuiſſet aliqn̄ natus: ſic & mundū coniicere licet aliqn̄ gēitū: ſole uidelicet ſub minuto arietis prīo tunc poſito: qn̄ quidē per eundē quolibet āno ſitū ſors quedā q̄ſi renaſcentis mūdi reuoluitur: tūc igiť ille fabricabit mūdi figurā. Cauebit aūt ne ſabbato ſaturni die figurā ſculpat: aut exprimat: hoc.n. die deus mūdi faber ab ope traditur quieuiſſe: qđ ab ideali die ſolis iceperat quantū eni ſol generationi accōmodatus eſt: tantum ſaturnus ineptus: perfecerat aūt opus in uenere pulchritudinem operis abſolutā ſignificante. Sed de mūdane fabrice rōnibus nihil ultra: ioannes eni pic⁹ noſter mirandula diuina de geneſi mundi myſteria moſeos diuinitus his diebus expreſſit. Quamobrē ut redeamus ad inſtitutū: & ille mundū ſuū primū die: uľ hora ſaturni nō ſculpet: ſed die potius: uel hora ſolis. Imprimet āt in anni natali: preſertim ſi tūc felices accedant iuppiter atq̧ diana: optimum uero fore putabunt preter liniamenta opificio colores inſerere. Sūt uero tres uniuerſales ſimul & ſingulares mūdi colores: uiridis: aureus: ſaphyrinus: tribus celi gratiis dedicati. Viridis qdē ueneri ſimul atq̧ lune: humidus uidelicet humidis: atq̧ naſcentiū ꝓprius accōmodatus & matribus. Aureū ſolis eſſe colorē nemo dubi-

tat: & ab ioue ſup atq; uenere nõ alienũ. Saphyrinũ deniq; ioui maxĩe dedicamus: cui & ſaphyrus ipſe dicitur cõſecratus. Vnde & lapis lazulus hoc colore dotatuſ ob uirtutẽ iouiã cõtra bilem atram a ſaturno ꝑfectã apud medicos prerogatiuã habet: naſciturq; cũ auro aureis diſtinctus notis: ita comes auri ſicut ſolis eſt iuppiter. Similẽq; uim habet lapis armenus: colorẽ ſimilem cum uiridi quodãmodo poſſidens. Expedire igit̃ iudicabũt ad gratiaꝝ celeſtiũ munera capeſſenda tris potiſſimũ hos colores frequẽtiſſime ꝯtueri atq; in formula mundi: quã fabricas: ſaphyrinũ colorẽ mundi ſpheris iſerere. Operepreciũ fore putabant aurea ſperis ad ipſam celi ſimilitudinẽ addere ſydera: atq; ipſam ueſtã: ſiue cererẽ: ideſt terrã uiridẽ induer̃ ueſtem. Eiuſmodi formulam ſectator illorum: uel ipſe geſtabit: uel oppoſitam ituebitur: utile uero fore ſpectare ſpheram motibus ſuis preditam: qualẽ archimedes quondã: & nup florentinus qdam noſter laurentius nomine fabricauit: neq; ſpectare ſolũ: ſed ẽt aĩo reputare. Proinde inipſis ſue domus penetralibus cubiculũ cõſtrueret in fornicẽ actũ figuris eiuſmodi: & coloribus inſignitũ: ubi plurimũ uigilet: atq; dormiat. Et egreſſus domo nõ tanta attentione ſingularuꝫ rerũ ſpectacula: q̃ta uniuerſi figurã: coloreſq; ꝑſpiciet Sed hec imaginũ fictores illi uiderit: tu uero preſtantiorem in te finges imaginẽ: nempe cũ noueris: nec qcq̃ ordinatius eſſe q̃ celũ: neq; temperatius aliqd cogitari q̃ iuppiter: ſuperabis ita demũ beneficia celi iouiſq; cõſequi: ſi cogitationibus: affectibus: actionibus: uictu te ipſum ordĩatiſſimũ: temperatiſſimũ preſtiteris At poſtq̃ in mentiõem temperantie celeſtis incidimus opportunũ forte fuerit recordari: nullum eſſe celo ele

mentaris

mētaris qualitatis exceſſum (ut peripatetice loquar) alioquin: ſiue ita cōpoſitum ſit: iā eſſet tot ſeculis diſſolutū: ſiue etiā ſimplex: tanta ſaltē magnitudine: potentia: motione cetera pdidiſſet: ſed profecto tāq̃ moderatiſſimū oīa moderatur: ac diuerſa commiſcet in unū. Preterea tum hac ipſa tēperantia ſua: tū excellētia forme diuinitus uitā meruit: nam & res cōpoſitas tunc demū uitam adipiſci uidemus: quādo qualitatū perfecta cōmixtio priorem iam contrarietatem fregiſſe uidetur: ut in plantis. Perfectiorem deinceps in animalibus uitam: quatenus ineſt eis cōplexio a cōtrarietate remotior q̃ in plantis: in hoibus rurſū eadē ratione pfectiorem: & quodāmodo iam celeſtē. Siqdē hūana cōplexio ad celeſtē temperantiā iam acceſſit: preſertim in ſpū: qui ultra ſubſtantie ſue ſubtilitatē: qualitatūq; temperātiā: qbus cū celo cōſentit: celeſtē quoq; lucē eſt adeptus. Hic inſup ubi maxie talis eſt: potiſſimū eſt celeſtis: uitāq; celeſtē diuinit⁹ pre ceteris eſt adeptus: & quatenus ſe talē in oī uictu: legeq; uite efficit atq; ſeruat: eatenus ſingularia celeſtiū dona reportat Quando uero dicimus nō eſſe in celo ullum elementaris qualitatis exceſſum: intelligimus: uel nullā eſſe ibi eiuſmodi qualitatem: ſed uirtutes potius effectrices qualitatū temperatas: uel ſi que ſūt illic quodāmodo ſimiles qualitates: et quaſi aereā habere temperiē. Atq; ubi quedā illic frigida: ſiccaq; noiamus: platonica hec accipimus ratione. i. ut frigidū appellet̄: qđ minimi caloris eſt cauſa: ſiccū uero: qđ hūorem nobis exhibet minimū. Sic aſtrologus habraā ſaturnū inqt corpus noſtrū quodāmō relinquere frigidū atq; ſiccum: quia calorē & hūorem affert noſtro minorem: eadem ratione carnes bouis: & leporis in ſe quidem calide

atq; humide: nobis frigide ſũt & ſicce. Ex hac aũt in ductiõe duo hec accipe corollaria: primũ qdem: ſi cor pora magis deinceps tpata: magis uiuũt celũ maxie tpatum q̃ maxie uiuere: imo uero uiciſſim ex eo q᷑ ce lum exactiſſime tpatum: abſolutiſſimã in ſe uitã poſ ſidet coniectari: ut quatenus reliqua ad tẽperiẽ: uitã q; illius accedunt: eatenus uitã ſortiri p̄ſtantiorẽ. Al terũ uero uitã eſſe formã in ſe pfectã: pficientẽque cor pus: motiõiſque pncipiũ exhibentẽ: pricipiũ inq̃ inti mum: motiõis quoque tũ intrinſecus acte: tũ per oẽm partẽ extriſecus expedite. Si igiť id ip̄m uita eſt: mẽte captũ exiſtimato: q eiuſmodi formã non cognouerit ineſſe celo corpe p̄ſtãtiſſimo: circũeunte ſemp motiõe pfecta: cuncta uiuificãte: magiſque illa gradatim: q̃ uel ad ipſius ſimilitudinẽ naturaliter ppinqus acceſſe runt: uel quotidie huius influxibꝰ aptius ſe exponũt

¶ Quãtã imagies ui habere puteť in ſpũm: & ſpũs in eas: & de affectu utentis: & operantis. Cap. xx.

C Omptum habemus: ſi quis rite utať ellebo ro: feratq; potẽter: mutare quodãmõ exqſi ta purgatione: & occulta eius pprietate q̃li tatẽ ſpũs: corporiſq; naturã: & ex parte mo tus ai: & q̃ſi reiuueneſcere: ut ferme uideať eſſe rena tus: unde medeã magoſq; tradũt herbis qbuſdã red dere iuuẽtutẽ cõſueuiſſe: q̃ nõ tã reddũt myrobalani: q̃ cõſeruãt. Similẽ aſtrologi ptãtem ppitias habere imagies arbitranť: p q̃ geſtãtis naturã: & mores quo dãmõ mutẽt: in meliuſque reſtituãt: ut q̃ſi iã alter eua ſerit: aut ſaltẽ pſperã ualitudinem diutiſſime ſeruẽt. Imagines uero noxias aduerſus geſtantẽ habere uim ellebori p̄ter artẽ: potentiãq; aſſumpti: uenenoſã ui delicet: atque peſtiferã. Aduerſus aũt aliũ quẽdã: ad

cuius calamitatē fabricate:intēteqȝ fuerint:uim enei ſpeculi:cōcauiqȝ ſic pꝛſus obiecti:ut collectis:repcuſſiſqȝ in oppoſitū radiis:cōminus qdem cōburat:eminus aūt caligare cōpellat. Hic orta eſt hiſtoria: uł opinio:putans aſtrologorū machinis:magorū qȝ ueneficiis:hoies:bruta:plantas ſiderari:atqȝ tabeſcere poſſe. Ego aūt imagines in rē diſtantē uim hr̄e ullam nō ſatis intelligo:habere uero in geſtantē nōnullā ſuſpicor:non tn̄ talē opinor : qualē pleriqȝ fingunt:& hāc rōne materie potius q̄ figure:atqȝ (ut dixi) longo interuallo medicias imaginibus antepono. Quanq̄ arabes & egyptii tantum ſtatuis imaginibuſqȝ attribuunt arte aſtronomica : & magica fabricatis : ut ſpūs ſtellaꝝ in eis includi putent. Spūs aūt ſtellaꝝ intelligunt: alii quidē mirabiles celeſtiū uires: alii uero demonas etiā ſtelle huius illiuſue pediſſequos. Spūs igr̄ ſtellarū qualeſcūque ſint inſeri ſtatuis & imaginibus arbitrant̄:non aliter ac demones ſoleāt humana non nunq̄ corpa occupare:perqȝ illa loq:moueri: mouere mirabilia ppetrare:ſimilia quedam per imagines facere ſtellarum ſpūs arbitrātur . Putant demonas mūdani ignis habitatores per igneos hūores:uł ignitos: ſimiliterqȝ per ignitos ſpūs:& affectus eiuſmodi noſtris inſinuari corpibus. Similiter ſtellaꝝ ſpūs per radios opportune ſuſceptos ſuffumigationeſque : & lumina tonoſqȝ uehementes competentibus imaginuȝ materiis inſeri : mirabiliaqȝ in geſtantem:uel propinquantem efficere poſſe: que quidem nos per demōas fieri poſſe putamus non tam materia certa cohibitos q̄ cultu gaudentes:ſed hecalibi diligentius. Tradūt arabes ſpūm noſtrum quando rite fabricamus imagines:ſi per imaginationem:& affectum ad opus atten

tiſſimus fuerit: & ad ſtellas cõiungi cũ ipſo mũdi ſpũ atq; cum ſtellarũ radiis: p quos mũdi ſpũs agit: atq; ita cõiunctũ eſſe ipſum quoq; ĩ cauſa: ut a ſpiritu mũdi per radios: quidã ſtelle alicuius ſpũs id eſt uiuida q̃dam uirtus infundatur imagini: potiſſimũ hois tũc operantis ſpiritui conſentanea. Adiuuari quoq; ſuffumigationibus ad ſtellas accõmodatis opus eiuſmodi: quatenus ſuffumigatiões tales aerẽ: radios: ſpũm fabri: imaginis materiã ſic prorſus afficiũt. Ego uero odores quidam tanq̃ ſpũ aerique natura pſimiles: & cum accenſi ſunt: ſtellarꝝ quoq; radiis conſentaneos arbitror: ſi ſolares uel iouii ſunt afficere aerẽ: ac ſpũm ueheměter ad dotes ſolis: aut iouis tũc dõinantis opportune ſub radiis capiẽdas: atq; ſpũm ſic affectũ ita donatũ: poſſe uehemẽtiore quodã affectu nõ ſolũ in ꝓpriũ corpus agere: ſed ꝓpinquũ: pſertim natura cõforme quidẽ: ſed debilius: & cõſimili quadã afficere q̃litate. Materiã uero imaginis duriorẽ ab odoribus & operantis imaginatione: uix minimũ quiddã ſuſcipere poſſe puto. Spũm tamen ipſum ab odore ſic affici: ut ex ambobus unũ cõficiat: qđ qdem ex eo patet: ꝙ odor nõ agit ulterius in olfactũ: poſtq̃ ſatis egit: olfactus. n. et quoduis aliud a ſe ipſo: uł ſimillimo quopiam nihil patitur: ſed de his alibi. Proinde imaginationis intentionẽ non tã in fabricãdis imaginibus: uł medicinis uim habere: q̃ in applicandis: & aſſumẽdis exiſtimo: ut ſi qs imaginẽ (ut aiũt) geſtans rite factã uel certe medicina ſimiliter utens: opẽ ab ea uehementer affectet: & ꝓculdubio credat: ſperetq; firmiſſime hinc certe q̃ plurimis ſit adiumento cumulus acceſſurus. Nã ubi uel uirtus imaginis: ſi qua eſt tãgentis carnẽ penetrat: calefacta ſaltẽ uirtus in electa eius materia

ria

ria naturalis:uel certe medicine uigor itus aſſumpte uenis:ac medullis illabit̃: iouiã ſecũ ferens ꝓprietatẽ ſpiritus hois in ſpũm eiuſmodi iouium effectu : ideſt amore tranſfert̃. Vis enim amoris eſt tranſferre: fides aũt:ſpeſqꝫ non dubia ſpiritum hominis iam ita percitum ſiſtit in ſpiritu iouio peĩtus:atqꝫ firmat. Quod ſi (quemadmodum hippocrates: & galenus docẽt) egrotantis amor:fideſqꝫ erga medicum inferiorem: exterioremque ad ſanitatem plurimum conferũt: immo uero fiduciam hanc auicenna plus inqt efficere: q̃ medicinã:q̃tum ad celeſtem opẽ conducere putanduꝫ eſt affectum:fidemque nobis erga celeſtem influxum iam nobis inſitum:agentem intus:uiſcera penetrantem. Iam uero amor ipſe:fideſqꝫ erga celeſte donũ : ſepe celeſtis adminiculi cauſa eſt:atqꝫ uiciſſim amor:& fides hinc aliquãdo forſan proficiſcitur:quod ad hoc ipſum iam nobis faueat clementia celi.

¶ De uirtute uerboꝝ atqꝫ cãtus ad bñficiũ celeſte captãdũ : ac de ſeptẽ gradibus ꝑducẽtibus ad celeſtia. Cap.xxi.

VErba preterea quedam acriore quodaꝫ affectu pronuntiata:uim circa imagies magnã habere cẽſent ad effectum eaꝝ illuc proprie dirigẽdũ:quorſũ affectus intendunt̃:& uerba . Itaqꝫ ad duos ardentiſſimo quodã amore conciliandos imaginẽ ſub luna coeũte cũ uenere in piſcibus:uł tauro fabricabãt:multis interim circa ſtellas: uerbaqꝫ curioſius obſuatis:q̃ referr̃ nõ eſt cõſiliũ.Nõ.n.philtra docemus:ſed medicias:ꝓbabilius ãt eſt effectus eiuſmodi uel ꝑ uenereos demõas cõfici:his operibus: uerbiſqꝫ gaudẽtes:uel ꝑ demõas ſimpliciter ſeductores Nam & apollonium theaneum ſepe lamias deprehen

diſſe:& ꝑdidiſſe ferunt:demonas.ſ.quoſdā ſalaceſ: uenereoſqꝫ:ꝗ formoſas puellas ſimulent: pelliciātqꝫ formoſos:quos ut ſerpēs elephantem ore: ſic illi illos ore uulua pariter exſugāt:ac prorſus exhauriāt. Sed hec apollonius ipſe uiderit :in uerbis āt certis uim eſſe certam:atqꝫ magnā origenes aſſerit cōtra celſum: & ſineſius:atqꝫ alchindus de magia diſputātes. Itē zoroaſter uetans barbara uerba mutari:iamblichus quoqꝫ ſimiliter:item pythagorici uerbis & cātibus: atqꝫ ſonis mirabilia quedā phebi: & orphei more facere cōſueti. Quod hebreoꝝ antiq doctores ꝑ ceteris obſeruarūt oēſqꝫ poete mirāda canūt carminibꝰ effici & grauiſſimus ille cato ī re ruſtica in curādis beſtiarū morbis:aliqñ barbaris cantiōibus utit̃. Sed pſtat dimittere cantiōes:cōcentū uero illū:quo adoleſcēs dauid ſaulē ab inſania redimebat:niſi myſteriū iuſſerit ad diuinitatē referri:referet forte aliqs ad naturā. Cū uero pro ſeptē planetaꝝ numero:ſeptē quoqꝫ ſint gradus:p quos a ſupioribus ad īferiora fit attractus:uoces mediū gradū obtinent : & apollini dedicant̃. Infimū qdem tenent gradū materie duriores:lapides: atqꝫ metalla:ac lunam referre uident̃. Secundū in aſcēſu locum habēt:que ex herbis: arborum fructibus: gummis:mēbris aīalium cōponunt̃:reſpondētqꝫ mercurio:ſi ordinē in celo ſeqmur chaldeorū. Tertiū pulueres ſubtiliſſimi:eoruꝫqꝫ uapores ex predictis electi odoreſqꝫ ſimpliciter herbaꝝ:& florū:& unguentoꝝ ad uenerē ptinentes. Quartū uerba:cātus:ſoni : que omnia rite dedicantur apollini muſice pre ceteris auctori. Quītū uehementes imaginatiōis cōceptus:forme:motus :affectus:uim martiā referentes . Sextum rationis humane diſcurſiones deliberationeſque con

ſulte

ſulte ptinentes ad iouem. Septimũ ſecretiores ſimpli cioreſqꝫ intelligentie quaſi iam a motu ſeiuncte: con iuncte: diuinis deſtinate ſaturno: quē merito ſabath hebrei nomie qetis appellāt. Quorſũ hec? ut itelligas: quemadmodũ ex certa herbarũ: uaporũqꝫ cōpoſitio ne ꝯfecta p artē: tũ medicā: tũ aſtronomicam reſultat cōmunis quedā forma uelut harmonia quedam ſyde rũ dotata muneribus: ſic ex tonis primo qdem ad ſtel laꝝ normā electis: deinde ad earūdē cōgruitatē inter ſe cōpoſitis cōmunem quaſi formā fieri: atqꝫ in ea ce leſtē aliquā ſuboriri uirtutem. Difficillimũ qdem eſt iudicatu: quales potiſſimum toni: qualibus cōueni ant ſtellis: quales item tonoꝝ cōpoſitiones: qualibus precipue ſyderibus: aſpectibuſqꝫ cōſentiant. Sed par tim diligentia noſtra: partim diuina quadā ſorte nō aliter id aſſequi poſſumus: q̄ andromachus in theria ca cōponenda diutiſſime fatigatus: ac tandē poſt dili gentiam: diuina ſorte ꝯſecutus theriace uirtutē. Q đ quidem cōtigiſſe diuinitus galenus & auicenna con firmant immo uero totam medicinā exordiũ a uatici niis habuiſſe teſtis eſt iamblicus: atqꝫ apollonius the aneus: ideoqꝫ phebũ uatē medicine preponũt. Tres uero potiſſimum regulas ad hoc afferremus: ſi prius admonuerimus: ne putes nos ĩ preſentia de ſtellis ado randis loqui: ſed potius ĩmitandis: & imitatione ca ptandis. Neqꝫ rurſum de donis agere credas: que ſtel laꝝ ſiĩt electiōe dature: ſed ĩfluxu potius naturali ad quē ꝓfecto multiplicē: & occũltũ ita nos exqſitis ſtu demus modis accōmodare: ſicut quotidie ad manife ſtũ ſolis lumē: calorēqꝫ ſalubriter excipiēdũ noſipſos accōmodamus. Aptare uero ſeipſũ ad occultas dotes eius: atqꝫ mirifica ſolius ſapiētis eſt officiũ: ſed iā ad regulas cantũ ſyderibus accōmodaturas pueniamuſ

Prima eſt exqrere:qs in ſe uires:quos ue ex ſe effectus ſtella qlibet:& ſydus:et aſpectus habeāt:q̄ auferāt:q̄ ferāt:atq; uerboꝝ nroꝝ ſignificatōib⁹ hec iſerere:de teſtari q̄ auferunt:ꝓbare q̄ ferunt. Secūda cōſiderare q̄ ſtella:cui loco maxie:uel homini dn̄etur:deide ob-ſeruare q̄libus cōmuniter he regiones : & pſone tōis utantur : & cantibus:ut ipſe ſimiles quoſdā una cū ſignificationibus mō dictis adhibeas uerbiſ:q̄ ſyderibus eiſdē ſtudes expōere. Tertia ſitus aſpectuſq; ſtellarum quotidiāoſ aīaduertere:atq; ſub his explorare ad q̄les potiſſimū ſermones:cātus:motus: ſaltus:mores:actus incitari hoīes pleriq; ſoleant: ut talia q̄dā tu ꝓ uiribus imiteris:in cantibus celo cuidā ſimili placituris:ſimileq; ſuſcepturis iſluxū. Memento uero cātum eē imitatorē oīum potētiſſimū hic eni intētiones affectioneſq; aī imitat̄:& uerba refert quoq;:geſtus: motuſq; corporis:& actus hoīum :atq; mores. Tā q; uehemēter oīa imitat̄:& agit:ut ad eadē imitanda uel agenda:tū cantantem:tū audiētes ſubito ꝓuocet Eadem quoq; uirtute qn̄ celeſtia imitat̄: hinc quidē ſpiritum noſtrum ad celeſtē iſluxū: inde uero influxū ad ſpiritum mirifice prouocat. Iam uero materia ipſa cōcentus purior eſt admodū :celoq; ſimilior q̄ materia medicine. Eſt eni aer:& hic qdem calēs:ſiue tepēs: ſpirās adhuc:& quodāmodo uiuēs ſuis qbuſdā articulis:artubuſq; compoſitus:ſicut aial:nec ſolū motū ferēs:affectūq; preferens:uerū ēt ſignificatū afferens q̄ſi mentē:ut aial quodā aereū:& rōnale quodāmodo dici poſſit. Concentus igitur ſpiritu ſenſuq; plēus ſi forte tum ſecundum eius ſignificata tum ſecūdum eius articulos:atq; formam ex articulis reſultantem: tum etiā ſecundū imaginatōis affectū huic ſyderi reſpōdeat:aut illi:nō minorē inde uirtutem q̄ quelibet

alia

alia cõpoſitio traicit in cantantẽ: atqȝ ex hoc in ꝓximũ auditorem: quouſqȝ cantus uigorẽ ſeruat: ſpiritũqȝ canẽtis. Preſertim ſit cãtor ipſe ſit natura phebeus: uehemẽtemqȝ habeat uitalem cordis ſpiritum atqȝ inſup aĩalem. Sicut enim uirtus: ac ſpiritus naturalis: ubi potẽtiſſimus eſt: mollit ſtatim: liqfacitqȝ alimẽta duriſſima: atq; ex auſteriſ mox dulcia reddit generat quoqȝ extra ſe ſeminalis ſpũs productione ꝓpaginẽ: ſic uitalis: aĩalisqȝ uirtus ubi efficaciſſima fuerit: ibi intentiſſima quadã ſui ſpũs ꝑ cãtum tũ cõceptione: agitatiõeqȝ in corpus ꝓprium potẽter agit tum effuſione mouet ſubide ꝓpinquum: afficitqȝ tũ ſuum: tum alienũ ſyderea quadam ꝓprietate: quãtũ ex ipſa ſui forma: tum ex electa tẽporis opportunitatę cõcipit. Hac utiqȝ rõne orientales: meridionaleſq; multi precipue indi admirandã feruntur in uerbis habere potentiã: utpote q magna ex ꝑte ſolares ſunt: ui q; non naturalẽ dico: ſed uitalẽ & aĩalem habent ferme omniũ potentiſſimã: & quicũq; in regionibus aliis maxime ſunt phebei. Cãtuſ aũt hac uirtute: opportunitate intẽtione cõceptus ferme nihil aliud eſt q̃ ſpiritus alter nup penes ſpũm tuũ in te cõceptus: factus q; ſolaris: & agẽs tum in te: tũ in ꝓximũ poteſtate ſolari. Si enim uapor & ſpũs quidam aliqñ per radios oculoꝝ: uel aliter foras emiſſus faſcinare: iſicere: aliť q; afficeř ꝓximũ põt multo magis id ualet ſpũs ab ĩaginatione: cordeq; ſimul uberior ꝓfluens: & feruentior: motuq; ualẽtior: ut nõ omnino mirum ſit: morbos quoſdam animi: atque corporis ſic auferri poſſe aliquando: uel inferri. Preſertim quoniam ſpiritus eiuſmodi muſicus proprie tangit: agitque in ſpiritum inter corpus: animamque medium: & utrũq; affectione ſua prorſus afficientem. Mirabilem uero ĩ concita

to canenteq̨ ſpū uim eſſe cōcede: ſi pythagoricis: pla
tōicisq̨ cōceſſeris: celum eſſe ſpiritum motibus: tonis
q̨ ſuis omnia diſponentē. Memēto uero totā ꝑcedere
muſicā ab apolline: atq̨ eatenus iouem eſſe muſicum
quatēus eſt cum apollie concors: uenerē inſup: & mer
curiū muſicam uicinitate apollinis reportare. Itē ad
hos quatuor duntaxat attineř concētus: tres uero re
liquos uoces quideꝫ habere nō cantus. Iā uero uoces
tardas: graues: raucas: querulas ſaturno tribuimus:
marti uero cōtrarias: ueloces: acutaſq̨: & aſperas: &
minaces: medias uero lūe. Concentus āt ioui quideꝫ
graues: & intētos: dulceſqꝫ: & cum cōſtātia letos: cō
tra ueneri cum laſciuia: & mollicie uoluptuoſos can
tus aſcribimus: inter hos uero medios ſoli tribuimus
& mercurio: ſi una cū gratia: ſuauitateqꝫ ſunt uene-
rabiles: et ſimplices: & intenſi apollinei iudicantur: ſi
una cū iocūditate remiſſiores quodāmodo ſunt: ſtre
nui tū: atqꝫ multiplices mercuriales exiſtunt. Tu igi
tur hoꝝ quattuor unū quēqꝫ cātibꝰ tibi ſuis cōcilia
bis: preſertim ſi competētes cātibus ſonos adhibeas
adeo: ut cū eorū more opportune canēdo: & ſonādo
clamaueris: reſponſuri ꝓtinus uideātur: uel inſtar ec-
cho: uel ſicut corda quedā in cithara tremēs: quotiēs
uibraṫ altera tēpata ſimiliter: atqꝫ ut uult plotius et
iamblicus: ita naturaliter id ibi cōtiget e celo: quēad
modū uł ex cithara reboatꝰ: ſiue tremor: uł ex oppo
ſito piete fit eccho. Profecto quotiēs ex freq̄nti quo
dā uſu harmōie iouie: uł mercurialis: uł uenereę facte
uidelicet his regnantibus: ſpūs tuus ad hoc ipſum at
tentiſſime canens: harmonieqꝫ conformatus euadit
iouius: uel mercurialis: uel uenereus. Interea phebeꝰ
euadit: ſi quidē phebi ipſius muſice ducis uirtus i om
ni cōſonantia uiget: atq̨ uiciſſim ex cātu: ſonoq̨ phe

beo

beo:ipſe phebeus euadẽs:uirtutem iouis interim tibi
uẽdicas:& ueneris:atq; mercurii: rurſuſq; ex ſpũ ſic ĩ
tus affecto ſimilr̃ afficis animã:atq; corpus. Memen
to uero orationẽ apte:& opportũe compoſitã :& affe
ctu:ſenſuq; plenã:atq; uehementẽ ſimilẽ cantibus ui
habere. Quantã in orãdo potẽtiã damis:& philoſtra
tus hr̃e ſacerdotes quoſdam indos narrẽt: referre nõ
expedit:nec ẽt quibus uerbis apolloniũ euocaſſe ma
nes achillis affirment. Nõ enim loquimur nunc d̃ nu
minibus adorãdis:ſed de naturali quadã poteſtate ſ̃
monis:& cãtus:atq; uerborũ. Eſſe uero phebeã:me-
dicãq; in ſono:& eo qdem certo potentiã ex eo patet:
ꝙ q in apulia tacti phalãgio ſunt:ſtupẽt oẽs :ſemiani
meſq; iacẽt:donec certũ quiſq; ſuũq; ſonum audiat.
Tũc eni ſaltat ad ſonũ apte:ſudatq; ide : atq; cõua
leſcit:ac ſi poſt ãnos. x. ſimilẽ audiuerit ſonũ : ſubito
cõcitatr̃ ad ſaltũ:ſonũ uero illũ ex indiciis eſſe phebeũ
iouialẽq; coniicio

¶ Quomodo ſeptẽ modis nos celeſtibus accõmodare poſſumus:& qbus ſaturnꝰ ſit maleficus:qbꝰ ꝓpitius:quos iuppiter a ſaturno defendat : quomodo celum agat in ſpiritum: & corpus:& animam. Cap.xxii.

QVoniam uero celũ ẽ harmõica rõne cõ
poſitũ:mouetq; harmõice: & harmoni
cis motibꝰ:atq; ſonis efficit oĩa:merito
ꝑ harmoniam ſolã non ſolũ hoĩes :ſed
inferiora hec oĩa ꝓuiribus capienda cele
ſtia p̄parant. Harmoniã uero capacem ſupioꝝ ꝑ ſep-
tẽ reꝝ gradus in ſupioribus diſtribuimus: ꝑ iagines:
uidelicet (ut putãt) harmõice conſtitutas: ꝑ medicias
ſua q̃dã conſonãtia tẽpatas:ꝑ uapores:odoreſq; ſimi
li ɔcinitate cõfectos:ꝑ cantus muſicos:atq; ſonos:ad
quoꝝ ordinẽ:uiq; referri geſtus corporis: ſaltuſq; :&

tripudia uolumus. Per iaginatōis cōceptus motuſq̨ cōcinos: p cōgruas rōis diſcurſiones: p tranqllas mētis contēplationes. Sicut.n.corpus p harmoniā quotidie ſuam.i. p ſitū: & habitū: & figurā opportūe lūīni: caloriq̨ ſolis expōimus ſic et ſpūm occultis ſtellarꝝ uiribus cōparandis: p ſuam quādā ſimilē harmoniā: imaginibus (ut opiant̄) & certe medicinis: odoribus harmōice compoſitis cōparatam. Et dēiq̨ p ſpūm ſu p is. ita patū: ut ſepe iā diximus: aīam eiuſdē exponimus: atq̨ corpus: aīam in quam quatenus affectu ad ſpūm iclinat̄: & corpus. In aīa uero nūc iagiationem: rōnē: mētē pōimus: pōt utiq̨ iagiatio noſtra: uł ꝓpter qlitatē: motūq̨ ſpūs: uł p electionē noſtrā: uel ēt utrūq̨ ita diſponi: cōponi: conformari: marti ſoli ue: ut ſit e ueſtigio ꝓprium iſluxus phebei: uel martii ſuſcepta culū. Similiter rō ue per imaginationē: ſpūmq̨ ſimul: uel p deliberationē: uel utrinq̨: ſic ad iouē imitatiōe quadā cōparare ſe pōt: ut multo magis ob dignitatē ꝓpinqtatēq̨ ſuā ipſa iouem capiat: & munera iouis q̄ iaginatio: ſiue ſpūs: queādmodū iagiatio: ſpūſq̨ eadē rōne multo magis celeſtia capiūt: q̄ res: & materie queuis iſeriores. Mens deniq̨ contēplatrix q̄tenus ſe ipſam nō ſolū ab his: q̄ ſētimus: uerꝝ ēt ab eis: q̄ imaginamur cōiter: moribuſq̨ argumētamur: hūanis ſeuocat: & affectu: intentiōe: uita ad ſepata ſe reuocat: ſaturno quodā mō ſe expōit: huic ſoli ꝓpitius eſt ſaturnus. Sicut eni ſol aialibus qdē nocturnis inimicus ē diurnis aūt eſt amicus ita ſaturnus hoibus: uel uulgarem palam uitā agentibus: uel fugientibus qdem uulgi conſuetudinē: uulgares tñ̄ affectus non dimittētibus eſt aduerſus. Vitā nāq̨ cōmunem conceſſit ioui: ſeparatam uero ſibi uendicauit atq̨ diuinā: mentibꝰ aūt hoium re uera hinc ꝓ uiribus ſegregatis: tanq̄ ſibi cognatis

bi cognatis

bi cognatis quodāmodo eſt amicus. Nā ſpiritibus ſublimem habitātibus aerē ipſe ſaturnus (ut platonice loquar) eſt pro ioue: ſicut iuppiter hoībus cōmunem agentibus uitā: eſt iuuans pr̄: nullis uero ſaturnus eſt infenſior: q̄ hoībus cōtemplatiuā uitā ſimulantibus qdem: nec agentibus. Hos eni nec ſaturnus agnoſcit ut ſuos: nec iuppiter ipſe ſaturni tempies adiuuat eos qui cōmunes hoium leges: moreſqȝ: & cōmertia fugiunt. Hec eni ſibi iuppiter uſurpauit (ut aiunt) ligato ſaturno: ſegregata ſaturnus. Quamobrē lunares illi populi: quos ſocrates in phedone deſcribit: eminētiſſimā terre ſuperficiem: & altiorem nubibus habitātes: uiuentes ſobrii admodū frugibuſqȝ contenti: & ſecretioris ſapientie ſtudio: religioniqȝ dediti: ſaturni felicitattm guſtant: uitamqȝ agunt ita ꝓſperam: tam longeuam: ut nō tam mortales hoies q̄ imortales demones habeantur. Quos heroas multi nominant aureumqȝ genus ſaturnio quodā ſeculo: regnoqȝ gaudens: quod forſan aſtrologos arabes uoluiſſe puto. Vbi aiunt ultra lineam equinoctialē ad meridiem eſſe ſubtiliſſimos habitatores quoſdam demonas: qui nec oriri uideantur: neqȝ mori: ibiqȝ poteſtatē habere ſaturnum: caudamqȝ draconis. Quod ſane confirmare uidetur albumaſar in libro ſadar dicens: quaſdā indie regiones ſaturno ſubiectas eſſe: ibiqȝ hoies eſſe ualde longeuos: ac ſenio plurimum extremo decedere: rationēqȝ aſſignat: quoniam ſaturnus non ledit domeſticos: ſed externos. Tu uero poteſtatē ſaturni ne negligas: hunc eni ferunt arabes oium potentiſſimū: planetas ſane uires eoꝝ ſubire: ad quos accedūt: omnes uero ad eū accedere potius q̄ uiciſſim: planetaſqȝ cōiunctos illi: natura illiuſ agere: eſt eni ipſe iter planetas orbis ampliſſimi caput. Quilibet ſane planeta

ſui orbis caput eſt:& cor:& oculus. Saturnus itē ſtel⸗
lis proximus eſt inumeris:prioqꝫ mobili q̄ ſimillimus
longū agit circuitū:eſt altiſſimus planetaꝝ: unde feli
cem eū uocant:cui ille feliciter aſpirauerit. Et q̄uis eū
tanq̄ a cōmuni uita hoium alienū:plerūqꝫ maxime ue
reantur:placari tamē etiā cōmuni uite putant:ſi quā⸗
do plurimā in aſcendente poteſtatē:dignitatēqꝫ habu
erit:aut iuppiter eū ſuus feliciter aſpexerit:uel i ſuis fi
nibus excellenter acceperit. Aliogn influxus illius im
portune ſuſceptus in meteria preſerti craſſa:fit q̄ſi ue⸗
nenū:ſicut & ouū putrefactione:uel aduſtione fit ue⸗
nenoſum:unde naſcuntur: uel euadunt imundi qdā
ignaui:triſtes:inuidi:demonibus immundis expoſiti
quoꝝ cōmerciū procul effugito. Nā ſaturni uenenum
alibi qdem ſopitū latet': ceu ſulphur a flāma remotū:
in uiuentibus uero corporibus ſepe flagrat: atqꝫ: ut
ſulphur accenſum:nō cōburit ſolū:ſed uapore etiā no
xio oīa circū iplet:atqꝫ inficit ꝓpinquantes. Cōtra in
fluxum eius hoibus cōmuniter peregrinū: & quodā⸗
modo diſſonū nos armat iuppit:tū naturali qualita
te ſua:tum alimentis:medicinisqꝫ certe ſuis:atqꝫ (ut
putāt)etiam imaginibus:tū etiā moribus:negotiisqꝫ
& ſtudiis:atqꝫ rebus ad ipſum proprie pertinentibus.
Noxium uero influxū ſaturni effugiūt:ſubeuntqꝫ ꝓ⸗
pitium:nō ſolū qui ad iouem confugiunt:ſed etiam q
ad diuinam cōtemplationem ab ipſo ſaturno ſignifi⸗
catam tota mente ſe cōferunt. Hoc enim pacto mali
gnitatem fati deuitari poſſe chaldei: & egyptii:atqꝫ
platonici putant. Cū enim celeſtia nolint eſſe corpora
uana:ſed diuinitus animata: atqꝫ inſuper mentibus
recta diuinis:nimirū illinc ad homies nō ſolum q̄plu
rima ad corpus:& ſpiritū ptinētia:ſed multa etiā bo⸗
na quodāmodo in aniam redūdantia proficiſci uolūt
non

non a corporibus in aniam:ſed ab animis. Magis aūt hec pluraqꝫ eiuſmodi a mentibuſ ſuperioribus celo ꝓ fluere:inter hec ſi rationes oēs aſſignare uolueris:qui bus adductus moſes otiū ſabbati mandauit hebreis forſan ultra ſublimiorem:ſecretioreqꝫ allegoriam in-uenies ſaturni diem : actionibus ciuilibus: bellicisſqꝫ ineptum:cōtemplationibus aptum : eoqꝫ die diuinū contra diſcrimina patrociniū obſecrandū. Quod qui dem impetrari poſſe aduerſum martis:& ſaturni mi-nas habraam:& ſamuel: & plures hebreorum aſtro-logi:eleuatione mentis in deū:uotiſqꝫ:& ſacrificiis cō fitentur:preceptum illud chaldeū cōfirmantes : ſcili-cet:ſi mentem ad pietatis opus ardentem erexeris:cor pus quoqꝫ caducū ſeruabis. Cōſideratu dignū eſt il-lud iamblichi:celeſtia:mundanaqꝫ numia uires quaſ dam in ſe ſuperiores:nonnullas iferiores habere. Per has quidem effectibus nos fatalibus deuincire: per il las aūt uiciſſim ſoluere nos a fato : quaſi claues (ut in quit orpheus) ad aperiendū habeant: & claudendū: multo igitur magis diuinitas mundo ſuperior a fata li neceſſitate nos redimit. Exploratu quoqꝫ digniſſi-mum eſt hebraicum illud in mactandis anialibus : re buſqꝫ noſtris ſacrificio diſſipādis : mala celituſ iminē tia a nobis ad noſtra d̄flecti:ſed hec pico noſtro explo randa relinquimus. Deniqꝫ ubicūqꝫ dicimus celeſti-um ad nos dona deſcendere:intellige: tū corporū cele ſtiū dotes in corpora noſtra uenire ꝑ ſpiritū noſtrū ri-te paratū:tū eadem prius etiam per radios ſuos iflue re in ſpūm naturaliter:uel quōcunqꝫ illis ex poſitum tum etiam aniarum celeſtiū bona parti in eūdem ſpi-ritū per radios proſilire:atqꝫ hic i noſtros anic s redū dare:parti ab animis eoꝝ : uel ab angelis in anios ho minū illis expoſitos ꝓuenire:expoſitos inq̄ nō tam na

turali quodam pacto: q̄ electione arbitrii liberi uel aſ fectu. Sūmatim uero quicunq; uoto: ſtudio: uita: moribus beneficētiam: actionem: ordinē celeſtiū imitantur: eos exiſtimato tanq̄ ſupernis ſimiliores: ampliores illinc dotes accipere: homines autem artificioſe celeſtium diſpoſitioni diſſimiles atq; diſcordes: & clam eſſe miſeros: & deniq; palam infelices euadere.

¶ Ut ꝓſpere uiuas: agaſq;: in primis cognoſce ingeniū: ſydus: geniū tuū: & locū eidē cōuenientē: hic habita: profeſſionem ſequere naturalem. Cap. xxiii.

QUicunq; ſane mentis: ſuiq; cōpos naſcitur ē a celo ad hōeſtū aliquod opuſ: & uite genꝰ naturaliter iſtitutus. Quiſqs igitur celū optat habere propitiū: hoc opus: hoc genus in primis aggrediatur: hoc ſedulo ꝓſequatur. Celū enī ſuis fauet inceptis: ad hoc ipſum uero pre ceteris es natura factus: qđ primū a teneris ānis agis loqueris: fingis: optas: ſōnias: imitaris: qđ tentas frequētius: qđ facilius peragis: quo ſūmopere proficis: quo pre ceteris delectaris: qđ relinquis iuitus. Hoc eſt ſane ad qđ te celū: rectorq; celi genuit: eatenus igitur tuis fauebit inceptis: & aſpirabit uite: quatenus genitoris ipſius auſpicia ꝓſequeris. Preſerti ſi uerꝫ ſit platonicū illud: in quo tota cōſentit antiqtas: unicuiq; naſcenti eſſe demonē quendā uite cuſtodē ipſo ſuo ſydere deſtinatum: qui & ad hoc ipſum officium adiuuet: cui naſcentē celeſtia deputarunt. Quicūq; igitur p argumēta: que modo diximus ſuū ingeniū pſcrutatus: ita naturale ſuū opꝰ iuēiet: iuenerit ſimul ſuū ſydꝰ: & dmonem: quoꝝ exordia ſequens: aget proſpere: uiuetq; feliciter: alioquin & fortunam experietur aduerſā: et celum ſentiet inimicum. Duo igitur ſunt pre ceteris hominū infortunatorum genera: alteꝝ eoꝝ: qui nihil ꝓ

feſſi:nihil agunt:alteꝝ eorū: qui profeſſionem inge-
nio alienā ſubeunt:genioq; ɔtrariam. Illi quidē igna
uia torpent:iterim ad actiones icitante celo ſemp agē
te: hi dum aliena a patronis celeſtibus agunt: fruſtra
laborant ſupernis deſtituti patronis:primū qdem an
tiquo prouerbio confirmatur: dei adiuuāt facientes:
ignauis aūt infenſi ſunt: ſecūdū prouerbio ſimili:ni-
hil agas iuita minerua. Ob hanc arbitror rationē io
uē in pythagoricis carminibus obſecrari: ut uel ipſe
tot malis leuet genus hūanum: uel ſaltē quo duce de
mone utamur:oſtēdat. Proinde opeprecium fuerit in
dagare:ad quā potiſſimū regionem habitandā: & ex
colendam te tuum ſydus. demonq; tuus ab initio de
ſignauerit:ibi eni magis aſpirant. Ea uero eſt: in quā
primū profectus:ſpiritus tuus quodāmodo recreatur
ubi ſenſus uegetior permanet: ubi corporis habitu-
do ualidior:ubi magis pleriq; fauent: ubi uota ſuc-
cedunt. Hec igitur experire:hanc regionem elige:hāc
cole feliciter:hinc uidelicet diſceſſurus infelix: niſi &
rediturus:& ad ſimilia pergas. Sed interea frequen-
tibus in hac regione motibus te exerce: gyroſque
quoſdam celeſtium inſtar agito: motu enim circui-
tuq; eiuſmodi genitus ſimilibus conſeruabere. Quā
tum preterea ad habitationen pertinet:utiliter re-
cordabere:ſicut alimēta uite neceſſaria: rus qdem ur
bi ſuppeditat:urbs uero cōſumit: ſic & ipſam uitā ru
ſticatione frequēti:ubi tediū te minime cepit plurimū
augeri:ſed urbano cū otio tū negotio ɔteri. Quantū
uero ad habitationē ſimul: & profeſſionē aſpectat:il
lud orientaliū aſtrologoꝝ minime cōtemnendū:uide
licet:mutatione noīs:profeſſionis:habitus:uictus:lo
ci.celeſtem influxū nobis tum in melius:tum in dete-
rius pmutari. Demōes quoq; uel cōmutari:uel ad coſ

dem aliter hic: & alibi nos habere: platõici iudicabũt demonẽ ũo uniuſcuiuſq; cuſtodẽ aſtrologi cũ platõicis geminũ eſſe poſſe cõſentiũt: alterũ qdem geniture proprium: alterũ uero profeſſionis. Et quotiens pfeſſio cũ natura cõſentit: eundẽ utriuſq; demonẽ: uel certe ſimilimũ nobis adeſſe: uitãq; inde noſtrã magis ſecum fore cõcordem: atq; tranqllam. Sin aũt pfeſſio diſſidet ab ingenio: demonẽ acqſitũ arte eſſe a genio naturali diſcordẽ uitãq; laborioſã atq; ſollicitã. Qualis aũt unicuiq; demon ab ipſa generatiõe preſit cupientibus inuenire: porphyrius regulã inueſtigat ex planeta dño gẽiture. Iulius firmicus planetã genituř dominum eſſe inquit: uel eum qui plures illic habeat dignitates: uel ex firmiori ſentẽtia potius eum: cuius domiciliũ mox petitura ſit luna poſt ſignũ: quod homie naſcente iam tenet. Sed demonẽ non eadẽ regula putat inueſtigandum: uerũ ex chaldeorum opinione a ſole potius: aut luna. A ſole quidem ad lunam in natiuitate diurna: a luna uiciſſim ad ſolẽ i natiuitate nocturna: ut cõputato inter hec ĩteruallo eq̃le ſpatiũ peragas ab aſcendentis gradu deſcendẽs: & in quẽ terminũ deſinis aĩaduertas: cuius enim ſtelle eſt ille terminus: eiuſdẽ eſſe demonẽ arbitrant̃. Summatim uero a dño geniture ſimul atq; demone tenorẽ uite: fortunãq; perpẽdere ſolent: fortunã adiunxi: qm̃ nõnulli partẽ fortune: eadẽ ferme cõputant rõne. Optabãt ueteres ſuũ ad ſe demonẽ ab aliquo celi cardine deſcẽdiſſe: ab oriẽte uidelicet: uel occidẽte: uel medio: utriq; celo: aut ſaltem ab undecima: uel quita plaga. Undecima quidem medio ſupra caput noſtrum celo ſuccedit: ac bonus demon cognominatur: & aſcendentem ab oriente gradũ aſpicit ex ſextili: quinta uero celo antipodũ medio ſuccedit: appellat̃ q; bona fortũa:

&

& aſcendentem gradũ contuetur ex trino. Optabãt tertio loco demonẽ:ſi modo a cadenti plaga uenerit ſaltem:uel a nona ueniſſe:uel a tertia. Nona eni apel latur deus tertia uero dea:& illa aſcendentem gradũ ex trino:hec aſpicit ex ſextili. Cadentes uero duode cimam:atq; ſextam exhorrebant: illã ſane malũ de monem:hanc malam fortunam cognominãtes. Nos aũt optare preterita ſupuacuum arbitrati: monem? eaſdem plagas:quas illi ꝑ demonibus;fortuniſq; op tabant:obſeruari ꝑ planetis:& ſtellis ad efficiendum accõmodandis:ut uel ſint in angulis;aut in duabus quas diximus:ſuccedentibus: aut ſaltem in duabus dũtaxat cadentibus:quas antea nominauimus. Ne q; enim ab re ſolem nona gaudere dicũt:lunã tertia: iouem undecima:uenerem uero quinta: he nãq; gra dũ conſpiciunt aſcendentem. Sed redeamus ad inſti tutũ:ſiue igit ab illa:quã i ſupioribus narrabã: expe rientia:diligẽtiaq;:ſiue ab hac arte:quã mõ receſſui: primũ inueſtigemus nature:demõiſq; iſtinctũ: ifortu natũ eſſe cẽſebimus: q officiũ nullũ ꝓfitetur honeſtũ Nam et ducẽ ꝓfeſſionis re uera non habet:q opus ho neſtum nõ aggredit̃:& ducẽ naturalẽ uix ullũ habet quoniam ſtellaꝝ:demonũq;:ſiue angeloꝝ ducũ diui nitus ad cuſtodiã diſpoſitoꝝ officiũ eſt ager̃ ſemp:& excellenter:atque ſatiſſime:infortunatũ inſup eũ: ut (ſupra diximus) q̃ ꝓfeſſione nature cõtraria:diuerſũ a genio ſubit demonẽ. Meměto uero ꝓ dignitate pro feſſionũ digniores gradatim accipi demones;ſeu ma uis angelos: atq; i gubernatiõe publica ẽt digniores Poſſe uero artẽ:uiteq; tenorẽ accipi genio & ingenio nõ cõtrariũ:neq; lõge diuerſũ ẽt:ſi ad excellẽtiora ꝓ ceſſeris. Meměto rurſus familiaritatẽ eoꝝ inire:qbuſ gratie celeſtes afflant: qđ ex bonis animi:corpis for

tunc ꝑpēdes. Sicut.n. odor ex muſco ſic ex bono bo
ni nō nihil exhalat ī proximū: ac ſepe pſeuerat īfuſū.
Mirificus aūt foret cetus triū feliciū: uel duoꝝ iter ſe
mirabiliter redūdātiū. Memēto deniq; effrenatos: &
īpudētes: & malignos: ac īfelices ꝓcul fugere: hi nāq;
maloꝝ pleni demonū: uel radioꝝ malefici ſūt: & tāq
leproſi: peſtilenteſq; nō ſolū tactu nocent: ſed ꝓpinq
tate ēt & aſpectu. Sane ꝓpinqtas ipſa corpoꝝ aīato
rū putat̃ eſſe ɔtactus pp efficacē uapoꝝ exhalationē
foras a calore ſpū: affectu manantē. Maxīe uero peſti
lens erit flagitioſoꝝ familiaritas atq; crudeliū: ſi ueꝝ
fuerit poſt uegetalē uitā menſe iouis.i. ſcd'o nobis in
fuſam: dinceps mēſe martis.i. tertio ſenſualē aīam in
fundi pturbatiōibus mācipatā: ſic.n.q pturbatione
ferunt̃: martis plēi martiali cōtagiōe ꝓpiquos īficiūt
Cōtraria uero rōne cōſuetudo frequēs: cōtiguūq; cō
mertium cū felicib⁹: excellētibuſq; (ut dixim⁹) ꝓdeſ
ſe mirifice cōſueuit. Apolloniū theaneū ferūt epheſi
dep̄hēdiſſe ſenē: ſub cuius figura lateret demō: q ſola
p̄ſentia totā ciuitatē peſte cōtamīabat. Quantū uero
ſocrates multis p̄ſentia ſola ꝓfuerit: xenophon et pla
to teſtant̃.

¶ Qua rōne lr̄ati cognoſcāt ingeniū ſuū ſequant̃q; uictū ſpiritui conſentaneū. Cap.xxiiii.

QVoniā uero litteraꝝ ſtudioſis loquor recor
dari unū quenq; uolo litteraꝝ amor̃ captū
in primis ſe eſſe mercurialē: preterea ſolarem
quatenus ipſe mercurius eſt ſolaris: atq; hec
cōmunis his oībus eſt conditio. Proprie uero preter
naturā mercurialē qſquis eloqi gratia lepore dignita
te uenuſtate pollet: apollinē in ſe agnoſcat: & uenerē.
Quí ad leges: uel naturalē: cōmuneq; philoſophiā eſt
ꝓpenſior: nō ignoret iouē ſe haber̃ patronū. Sed qui
ad ſecretiſſima q̄q; curioſus pſcrutanda penitus inſti
gatur:

gaꝛ:ſciat ſe non mercurialē eſſe :ſed ſaturniū : ſub cuius ēt ꝓncipatu ſūt oēs in quouis ſtudio uſq; ad finē ſeduli:ꝓſertim ĩ rebus aliis negligētes. Deniq; ſi uerū eſt qđ nōnulli tā phyſici.q̄ aſtronomi tradūt:aiam intellectu preditā in conceptū humanum menſe ſolis.i. quarto deſcendere:qui plurimū intellectu uiuunt:& ab initio ſūt ꝑcipue:& quotidie ſolares euadūt. Horū itaq; planetaꝝ fauor his hōibus auſpicandus erit ſub eoꝝ ſpiraculo medicine cōflande:in eoꝝ regionibus habitandū :ueꝝ ad apollinē muſaꝝ ducē ĩ ꝑmiſſuos o lr̄ati muſaꝝ cultores aduoco. Quicūq; igiꝛ ĩter uos dilectiſſimi in muſaꝝ amore fratres:ĩgenio multo magis:lōgiuſq; q̄ corpe ualent.ii ꝑfecto ſciāt in gēitura quōdā ſua phebē qdem materiā ſuppeditaſſe ꝑ paucā:phebeū uero ſpūm infudiſſe q̄ plurimum. Immo & quotidie humores:alimentaque in corpore:in ſpūm maxima quadā ex ꝑte reſoluere. Vnuſquiſque igiꝛ ueſtrū totus eſt ferme ſpūs:ſpiritalis inq̄ homo qdā terreno hoc corpuſculo ꝑſonatus. Spūm ante alios ꝑpetuo quodā labore fatigans : ut ipſi ꝑceteris ſit aſſidue ſpūs recreandus:& in ſenectute ꝑterea: ĩ qua cōiter euadit craſſior. ad ſubtilitatē propriā reuocandus. Scitis ꝑfecto craſſū corpus craſſis elemētis quatuor ali :ſcitote igiꝛ ſpiritale corpus ſuis quibuſdā tenuibus elementis quattuor enutriri. Huic.n.uinū eſt ꝓ terra:odor ipſe uini uicē gerit aque:cantus rurſum et ſonus agit aerem:lumen aūt ꝑfert igneū elementū. His ergo quattuor ꝑcipue ſpūs alitur:uino inq̄ eiuſq; odore:& cantu ſimiliter:atq; lumine. Sed neſcio quo modo ab apolline primū exorſi incidimus mox ĩ bacchū:et merito qdem a lumine ꝑuenimus in calorē:ab ambroſia in nectar:a ueritatis intuitu ĩ ardentē ueritatis amorē. Fratres certe ſunt: indiuiduiq; comites

phebus atq; bacchus: ille qdem duo potiſſimũ uobis affert: lumẽ uidelicet: atq; lyrã: hic itẽ p̃cipue duo: ui num odorẽq; u ni ad ſpũm recreãdũ: quoꝝ uſu quo tidião ſpũs ipſe tandẽ phebeus euadit & liber. Qua mobrem ita uos excipiendũ ſolis lũen quotidie cõpa rate: ut quatenus deuitata deſtilatione quadã: & ex ſiccatione fieri poteſt: frequentiſſime ſub luce uiuatis ſaltem in conſpectu lucis: tum eminus: tum cõminus tum tecti: tũ aperti ad uſum ubiq; ueſtrum uitalẽ ſo lis potentiam tpantes: atque igne referentes in nocte ſolem: cithare: cantuſq; interim nõ obliti. Spirate ue ro ſemper: & uigilantes: & dormientes aerem uiuum aerem luce uiuentem: ſimiliter habere uos oportet ad merum bacchi donum apollinis beneficio procreatũ. Eadẽ igit̃ pportiõe: qua lumẽ: accipite uinũ abũde q dẽ: quatẽus nec deſtillatio: nec exſiccatio: q̃lẽ dixi e brietas ue ↄtingat. Atq; p̃ter ſubſtantiã uini quoti die bis acceptam: odorẽ eius frequẽtius haurire ptim qdẽ os: ubi ſpiritus fuerit recreandus: colluẽtes mero ptim lauãtes eodẽ manus: ptim naribus: & tẽporib⁹ ad mouẽtes. Satis iã fratres collõcuti ſum⁹ ſatiſq; cõ bibimus. ergo ualete.

¶ Aſtonomica diligẽtia ĩ libris pereãdis inp̃parãdis epulis i edificiis: & habi tatiõe: atq; ueſtib⁹: & q̃tũ curar̃ talia liceat. C. xxv.

SEd iuuat ẽt pũper alloq ſeueꝝ r̃ligiõis ãtiſti tẽ. Dic age qd nã in nr̃oꝝ uſu dãnas ãtiſtes quicqd inqes arbitrio noſtro detrahit: qc quid unius d'i cultui derrogat: eadẽ ego te cũ non dãno ſolum: ſed ẽt ualde deteſtor. Execraris qnetiã ſcio: atq; ego inſup perhorreſco nõnullos: q cũ deum exoratũ uolunt: ad iouẽ in medio celo uaſtũ il lud dracõ is caput ſubeuntẽ tã miſi q̃ ſtulti cõfugiũt: ab ipſo uidelicet dracone: q quondã e celo corruit:

tertiā ſtellarū ptem ſecū trahēs: dēiqʒ deuorādi. Verꝫ cōcedes ne: cōtractibus: matrimoniis: colloquiis: itineribus: ſimilibuſqʒ operibus pagēdis: horas opportunas eligere? non facile te his aſſenſuꝝ uideo: neſcio qd arbitrio metuentē. Ego igitur & ſi theologus ille magnus albert⁹ iſta dabit: & ratio quedā forte dicta bit: p electionē ipſā ad arbitriū ptinentem: celeſtia ita prudentie noſtre uſui ſubiici queadmodū herbe medico ſubminiſtrāt: tibi tñ potius in preſentia credā: & q̄ tu difficile nūc ea pmittiſ: tā facile ipſe dimittā. Obſeruationes uero lune: ideoqʒ aliarum ſtellarum ad morbos curādos: & idcirco ad remedia preparāda iā diu ut arbitror pmiſiſti. Cōceſſum quoqʒ abs te: & iſup approbatū: creſcente luna: eadēqʒ aucta lumine: nec aliunde infortunata: ſeminibus agros ſpargere: uiteſ oleaſqʒ ſereř. Cur nō igitur ad plātandū (ut cynice loquar) hoiem utamur bñficio lune: iouiſqʒ: & phebi? Nā ueneris qdē ad hec officio ſemp utimur: ſed recti⁹ mō dixiſſem: ſp utuntur: nā ipſa mihi uēus eſt diana Quid itē de uictu dicem⁹? nō ne licebit: & pderit ſub felici ſydere: tū autūno uinū: tū i dies panē: epulaſqʒ cōficere? Ac ſi nequeamus in his preparandis aſpect⁹ ſydeꝝ expectare: expediet ſaltē aſcendentes accipere: uel aliter angulares: ſolem: iouē: uenerē: atqʒ lunam. ſic eni oia: quibus utimur: feliciter affecta celitus: feliciter nos afficient. Hactenus te uideo abſqʒ cōtrouerſia conceſſuꝝ: niſi forte dicaſ ita: uitā noſtram nihil fore aliud q̄ perpetuā ſeruitutē. Ad hec ego ſubſiciā: fruſtra mortales cumulandis pecuniis: & honoribus ſeruituros: qbus ſunt perpetuo mancipati: niſi interī diligentia phyſica dies uite ſibi plures accumulēt. Aut igitur ſoli deo ſeruiant: quod quidē eſt potiſſimū: aut ſi cui p̄terea ſeruituri ſunt: uite tū ualide: tū lōge poti

us q̄ pecuniis: honoribuſq; uanis indulgeāt: cōcordes ergo ſumus. Sed nūquid uel domos fundabūt teme re: uel ifauſtas habitabūt: ubi cōtagioſa quedam ca lamitas edificii ferme ſic inficit habitantē: ut ueneno ſus peſtilētie uapor etiā ad biēniū in pariete ſeruatus. qualis etiā ex epidimia latēs in ueſte: diu poſtea uten tem īficit īcautum: atq; pdit. At poſtq̄ hic in ueſtium incidimus mētionē: ꝓhibebis ne pie pater in ueſte cō ficiēda: uel primū iduēda ſpiraculū ueneris diligēter aucupari? quo quaſi uenerea facta ueſtis: ſimiliter ꝓſ pera quadā corpus: & ſpūm afficiat q̄litate? Nōne me dici uetāt uulpium pelles? agninas ꝓbāt? nō aliter for te ſydus ī dies q̄ſi naſcētes ueſtes afficit: q̄ ſemel ab ini tio natas. Veſtes quidē: & cetera artis opa certā a ſy dere q̄litatē accipere thomas aqnas in libro de fato ↄ firmat: tu igit̄ affirmabis. Infectas uero ueſtes utentē inficere: ēt teſtis eſt ſcabies: atq; lepra: deniq; ſi popu li uite cōſulis (ut opinor) iſta permittes: atq; ego per miſſione tua cōſulā obſeruanda. Sin āt eiuſmodi mori būde uite curā nō īprobas qdē: ſed negligendā mōes ego qdē negligo: melioris uite fiducia fret⁹: ceteriſq; ſimiliter ↄſulo faciēdū. Vale.

¶ Quō p inferiora ſupioribus expoſita deducantur ſuperiora: et per mundanas materias mundana potiſ ſimum dona. Cap. xxvi.

Sed ne longius digrediamur ab eo: quod in terpretantes plotinum inſtituimus ab ini tio: breuiter ita collige. Mundus ab ipō bo no (ut plato una cū timeo pythagorico do cet) q̄optimus effici poterat: eſt effectus: eſt igitur nō ſolum corporeus: ſed uite inſuper: & intelligētie parti ceps. Quamobrem preter corpus hoc mundi ſenſi bus familiariter manifeſtum: latet in eo ſpiritus cor

pus

pus quodam exercens caduci ſenſus capacitatē: in ſpi ritu uiget anima: in aia fulget intelligētia. Atq; ſicut ſub luna nec miſcetur aer cum terra: niſi per aquam: nec ignis cum aqua: niſi per aerē: ſic in uniuerſo eſca quedā ſiue fomes ad aiam corpori copulandam eſt il le ipſe: quem ſpūm appellamus. Anima quoq; fomes quidam eſt in ſpiritu: corporeq; mundi ad intelligen tiam diuinitus conſequendā: queadmodū ſūma que dā in ligno ſiccitas ad penetratum oleū eſt pata: oleū huic imbibitū pabulū eſt ad ignē: ad calorē dico pro xime. Calor ipſe lumis eſt uehiculū: ac ſi lignum hoc eiuſmodi ſit: ut igne pſente fulgeat: non urat: qualia qnq; uidimus: iā hoc exēplo uidebimus: utrū uel ho mo: uel aliud quidā ſub luna: certis qbuſdā prepara mētis: partim qdem naturalibus: partim arte qſitis: uitalia atq; ēt forte ītellectualia quedā bona oppor tune quodāmō deſup accipe poſſit. Verū qd hic ad re ligionē ſpectat: diſcutiemus alibi: ubi plotinus in me diū hec adducet. Quod uero ad naturales ſpectat in fluxus: qleſcunq; ſint deſup uenietes: ſcito eos in no bis: materiiſq; nris ita demū per artē cōparari poſſe: qn fomenta nobis: noſtriſq; ad illos natura ſubgeſſe rit: celūq; ad eoſdē opportunius cōſpirauerit. Nonne in ipſo fetu natura fetus ipſius artifex: cū certo quo dam pacto corpuſculū affecerit: figurauéritq;: hoc ip ſo ſtatim pparamento: uelut eſca quadā ſpūm ab uni uerſo deducit: perq; hūc uelut fomitē uitā haurit: at q; aiam? Ac deniq; p certā anīe ſpeciē: diſpoſitiōem q; corpus ita uiuens dignū eſt pſentia mētis tandē do nate diuinitus: ubiq; igit natura magna eſt: ut inqt plotinus: atq; ſyneſius: uidelicet certa quedā pabulis ubiq; certis ineſcās non: aliter q cētro terre grauia tra hens lune cōcauo leuia: calore folia: hūore radices: ce

teraq; ſimiliter. Quo qdem attractu ſecũ ipſo deuin- ciri mundũ teſtant ſapientes indi: dicẽtes mundũ eſ- ſe aimal paſſim maſculum ſimul atq; feminã: mutuo q; mẽbroꝝ ſuoꝝ amore ubiq; coire ſecũ: atq; ita cõ ſtare: uinculum uero membrorum ineſſe ꝑ inſitã ſibi mentẽ: que totã ĩfuſa ꝑ artus agitat molẽ: & magno ſe corpore miſcet. Hinc orpheus naturã ipſam mũdi: iouẽq; mũdanũ marẽ appellat & feminam: uſq; adeo mutui ꝑtiũ ſuaꝝ cõiugii ubiq; mũdus eſt auidꝰ. Eſſe uero maſculinũ ſexũ feminio ubiq; cõmixtũ declarat illic qdem odor ſignoꝝ: ubi preceđẽs ꝑpetuo deinceps ordine maſculinum eſt ſubſequens femininũ: hinc ue ro arbores: atq; herbe: que ẽt ſicut aĩalia utrũq; ſexũ habẽt. Mitto ꝙ ignis ad aerẽ: aqua ad terrã maſculi uicẽ tenet ad feminã: ut non mirum ſit mẽbra inter ſe mũdana: & oẽs eius articuli mutuũ coniugium con- cupiſcere. Quod & planete cõciliant: ꝑtim quidẽ ma res: partim uero femine: precipue uero mercurius maſ culus: atq; femina hermaphroditi pater: quod ſane animaduertẽs agricultura ꝑparat agrũ: feminaq; ad celeſtia dona: & inſitionibus quibuſdã: uitã plante ꝓ pagat: & ad ſpeciẽ alterã: meliorẽq; ꝓducit. Similia q̃ dam efficit medicus: & phyſicus: & chirurgicus ĩ cor pore noſtro: tũ ad noſtrã fouendã: tũ ad uniuerſi na- turam uberius cõparãdam. Idẽ quoq; philoſophus naturaliũ reꝝ aſtrorũ ꝑitus: quem ꝓprie magũ appel lare ſolemus: certis qbuſdã illecebris: celeſtia terrẽis opportũne quidẽ: nec aliter inſerẽs q̃ inſitiõis ſtudio ſus agricola ueteri recentẽ ſtipiti ſurculũ. Quod & ptolemeus ualde ꝓbat: affirmans eiuſmodi ſapientẽ ſic aſtrorum opus adiuuare poſſe queadmodũ agri- cola terre uirtutem. Subiicit magus terrẽa celeſtibus immo inferiora paſſim ſuperioribus: ut ꝓprias ubiq;

feminas

feminas ſuis manibus fecundas: ut ferꝶ magneti trahendum: ut camphorã aeri feruẽti ſugendam: ut cryſtallum ſoli illuminandum: ut ſulphur: & ſublimem liquorẽ accẽdendũ flãme: ut oui teſtã uacuã: & impletã rore ſoli eleuandã: imo: ut ouum ipſum galline fouendum. Preterea ſicut nonnulli fouentes oua etiam ſine animalibus uitam illis ex uniuerſo conciliant: & ſepe materias quaſdam opportũe parãtes abſq; ouis manifeſtiſq; ſeminibus animalia procreant: ut ex ocimo ſcorpionem: apes ex boue: ex ſaluia auem merule ſimilem. Vitam uidelicet a mundo materiis certis opportuniſque temporibus adhibentes: ſic & ille ſapiens: ubi cognouit: que materie: ſiue quales partim inchoate natura: partim arte perfecte: & ſi ſparſe fuerint congregate: qua celitus influxum ſuſcipere poſſint: has eo regnante potiſſimum colligit: preparat: adhibet: ſibique per eas celeſtia uendicat. Vbicunq; enim materia quedam ſic ſupis expoſita eſt: ſicut ſpeculare uitꝶ uultui tuo: parieſque oppoſitus uoci ſubito ſuperne patitur ab agẽte: uidelicet potentiſſimo a poteſtate uitaq; mirabili ubiqȝ preſente: uirtutẽqȝ paſſione reportat: non aliter q̃ & ſpeculum imagineȝ repreſentat ex uultu: & ex uoce pieſ eccho. His ferme exẽplis ipſe plotinus utiť: ubi mercuriũ imitatus ait: ueteres ſacerdotes: ſiue magos in ſtatuis: ſacri ficiiſq; ſenſibilibus diuinũ aliqd: & mirãdũ ſuſcipere ſolitos Vult una cum triſmegiſto p materialia hec nõ ꝑprie ſuſcipi numina pẽitus a materia ſegregata: ſed mũdana tãtũ: ut ab initio dixi: & ſyneſius approbat. Mundana inq̃: ideſt uitã quãdam: uel uitale aliqd ex ania mũdi ſpherarũ aĩmis: atq; ſtellaꝶ: uel ẽt motũ quẽdã & uitalẽ quaſi ꝑſẽtiã ex demõibus: imo iterdũ ipſos demõas eiuſmodi adeẽ materiis. Mercurius ipſe quẽ

plotinus ſequit̃ inquit: demonas aereos: non celeſtes nedũ ſublimiores ſtatuaſ: q̃ mercurius ipſe cõponit ex herbis: arboribus: lapidibus: aromatis: naturalẽ uiꝫ diuinitatis (ut ipſe ait) in ſe habentibus. A diungunt cãtus celeſtibus ſimiles quibus ait eos delectari: ſtatu iſqꝫ ſic adeſſe diutius: & ꝓdeſſe hominibus: uel obeẽ. Addit ſapiẽtes quondam egyptios: q & ſacerdotes erant: cum non poſſent rõnibus ꝑſuadere populo eẽ deos: ideſt ſpũs aliquos ſup hoies: excogitaſſe magi-cũ hoc illicitũ: quo demõas alliciẽtes: i ſtatuas eſſe nu mĩa declararẽt. Sed iamblichus dãnat egyptios: ꝙ d monas nõ ſolũ ut gradus quoſdã ad ſupiores deos inueſtigãdos accepint: ſed plurimũ adorauerit. Cal-deos uero demonibus non occupatos egyptiis ante-ponit caldeos inquam religionis antiſtites: nã aſtrolo gos tam caldeorum quam egyptiorũ quodammodo tentauiſſe demonas per harmoniam celeſtẽ in ſtatuas fictiles trahere ſuſpicamur. Quod ſignificare uidetur aſtrologus ſamuel hebreus auctoritate dauidis bis aſtrologi fretus: antiquos uidelicet fictores imagi-num feciſſe ſtatuas futura pronunciãtes. Harmoniã uero celeſtiũ his accõmodatam eſſe tradit: metallum fundere ad hominis pulchri formã die mercurii: ho-ra tertia: ſcilicet ſaturni. Q ñ mercurius ſaturnum in aquario ſubit in nona celi plaga: uaticiniũ deſignãte aſcẽditqꝫ geminorum ſydus: ſignificans ꝓphetas (ut aiunt) mars a ſole comburitur: nec mercuriũ intueſ. Sol tñ aſpicit cõiunctiõis illius locũ uenus interea ali quẽ obtiet angulũ: occidẽtalis eſt et potẽs: luna ex tri gono gradũ aſpicit aſcẽdentẽ: ſimiliterqꝫ ſaturnꝰ: hec illi. Ego aũt primo quidẽ ex beati thome ſentẽtia pu to: ſi modo ſtatuas loquẽtes effecerint: nõ ſimplicẽ ip ſum ſtellarũ iſluxũ ibi formauiſſe uerba: ſed demõas

Deinde ſi forte contigerit eos in eiuſmodi ſtatuas in
gredi:non arbitror hos ibi p celeſtem influxũ fuiſſe d
uinctos:ſed ſponte potius ſuis cultoribus obſecutos
deniqꝫ decepturos. Nam & natura ſupior ab inferio
re cõciliat̃ qdem aliquãdo:ſed cohiberi nequit: & diſ
poſitio illa ſyderꝝ paulo ante deſcripta cõcurrere for-
te non poteſt:quãuis aũt demones aſtronomica rõne
ſtatuis nõ icludant̃:tamẽ ubi p cultũ eis exhibitũ pre
ſentes extiterint. Porphyrius ait eos regulis aſtrono
micis oracula reddidiſſe: atqꝫ ideo frequenter ambi-
gua:& merito:quoniã iamblichus probat prophetiã
ueram:atqꝫ certam:nec malis demonibus conuenire:
nec humanis artibus:uel natura:ſed ſpiratione diui-
na purgatis mentibus prouenire: ſed ad mercurium
immo ad plotinum iam reuertamur. Mercurius ſacer
dotes ait accepiſſe uirtutẽ a mundi natura cõuenien
tẽ:eãque miſcuiſſe ſecutus hunc plotinus putat:totũ
id aĩa mundi cõciliante facile cõfici poſſe: quatenus
illa naturaliũ rerꝝ formas per ſeminales quaſdã rõnes
ſibi diuinitus inſitas generat:atqꝫ mouet. Quas qui
dem rõnes appellat ẽt deos:qm̃ ab ideis ſupreme mẽ
tis nũq̃ deſtituuntur. Itaqꝫ per rõnes eiuſmodi anima
mundi facile ſe applicare materiis: quas formauit ab
initio per eaſdem:quãdo magus: uel ſacerdos oppor
tunis temporibus adhibuerit formas rerum rite colle
ctas:que rõnem hanc:aut illã ꝓprie ſpectãt: ſicut ma
gnes ferrꝝ:reubarbarꝝ coleram:crocus cor:eupatoriũ
ſpodiũqꝫ iecur:ſpica:muſcuſqꝫ cerebrũ. Fieri poſſe uo
quãdoqꝫ ut ratiõibꝰ ad formas ſic adhibitis ſublimio
ra quoque dona deſcendant:quatenus ratiões in anĩ
ma mundi coniuncte ſunt intellectualibus eiuſdem
anime formis:atqꝫ per illas diuine mentis ideis:quod
& iamblichus approbat: ubi de ſacrificiis agit. Qua

de re alibi nos opportũius diſputabimus: ubi ẽt appa
rebit q̃ ipura ſupſtitio ppl'i gẽtilis extiterit. Cõtra ue-
ro q̃ pura pietas euangelica fuerit: qđ magna ex parte
in libro de religione chriſtiana iaꝫ fecimus Finis.

❡ Apologia qdã: in qua de medicina: aſtrologia: uita
mũdi: itẽ de magiſ: qui chriſtũ ſtati natũ ſalutauerũt.

MArſilius ficinus florẽtinus dilectiſſimis ſuis
in ueritatis ſtudio fratribus tribus petris: ne
ro: guiciardino: ſoderino: ter: q̃terqꝫ ſalutẽ.
Rectius mõ tripetro q̃ tribus petris fortaſſe
dixiſſem: ſicut eni ubi palma eſt una: nõ faciũt plures
in ea digiti manus ibi plures: ſic ueſtra amici corpora
tria nihil ꝓhibere uidẽtur: quo minus unũ efficiat pe
trũ una uoluntas faber ille celeſtis patrie chriſtus tam
ingentem ꝓcreauit petrã: ut imẽſo huic edificio eccle-
ſie ſue una hec petra fundando ſufficeret. Ego quoqꝫ
tã grãdes nactus ſum diuina q̃dã ſorte petras: ut tres
nũc meo ul' arduo ſatis edificio faciãt. Nũc uobis ami
ci nunc: ſi neſcitis: arx illa palladis neceſſaria fore ui-
detur: qua procul a nobis ſeuũ impioꝝ gigantũ ipe-
tum arceamus. Quamobrẽ ueſtra primũ arce tribus
cõſtructa petris: triũ libroꝝ meorũ uitã: uite publice
ſuccurrentiũ munire decreui. Scitis (ut arbitror) me
de uita libꝝ cõpoſuiſſe in libellos tris diuiſũ: quoruꝫ
primus de uita ſana: ſecundus de uita lõga: tertius de
uita celitus inſcribetur. Igitur eſca tituli tã ſuauis q̃
plurimos alliciet ad guſtandum: ſed in numero tanto
ignorantes pleriqꝫ futuri ſunt (ut arbitror) maligni
quoqꝫ nõ pauci. Alius ergo dicet: nõ ne marſilius ẽ ſa
cerdos? & profecto: quid igitur ſacerdotibus cũ me-
dicina? qđ rurſum cũ aſtrologia cõmercii: alius item-
quid chriſtiano cum magia: uel imaginibus alius aũt
& quidem indignus uita: uitam inuidebit celo: cun-

cti deniqꝫ

cti deniq3 ſic affecti: beneficio in eos noſtro ingrati ni-
mis erunt. Atq3 aduerſus charitatem noſtrã: qua ui-
te: proſperitatiq3 publice pro ingenii facultate cõſul-
mus: nõ pudebit eſſe crudeles. Cõmunis igit͛ erit uo-
bis iſte labor: ſed ut quodãmõ leuior ſit: tres eni eſtis
aduerſũ tres hoſtes: diſtributũ ſubite certamẽ. Nec in
uectiua (noui eni ingeniũ ueſtrũ) cõfutabitis inuecti
uam; ſed alieni fellis amaritudinẽ: que ueſtra ſuauitas
eſt: mirifica ueſtri mellis dulcedine ſupabitis. Princi-
pio candidiſſime nere reſpõdeto primis: antiqſſimos
quondã ſacerdotes fuiſſe medicos pariter & aſtrono-
mos: quod ſane chaldeoꝝ: perſarũ: egiptiorum teſtifi
cantur hiſtorie. Ad nullũ preterea magis q̃ ad piũ ſa-
cerdotem ptinere ſingularis charitatis officia: que q
dem in maximo omniũ beneficio q̃ maxime lucet. Of
ficium uero preſtantiſſimũ eſt procul dubio: qđ & ma
xime neceſſarium; & in primis ab oĩbus exoptatũ: ef-
ficere uidelicet: ut hoĩbus ſit mens ſana in corpore ſa
no id aũt ita demũ p̃ſtare poſſum⁹: ſi cõiungimus ſa
cerdotio medicinã. At qm̃ medicina ſine fauore cele-
ſti: qđ & hippocrates: galenuſq3 cõfitentur: & nos ex
perti ſumus: ſepius eſt inanis: ſepe etiã noxia: nimiru3
ad eandem ſacerdotis charitatem aſtronomia ptinet
ad quã attinere diximus medicinã. Eiuſmodi (ut arbi
tror) medicũ honorari ſacre littere iubent: quoniã ꝓ-
pter neceſſitatẽ hunc altiſſimus ꝓcreauerit. Et chriſt⁹
ipſe uite largitor: qui diſcipulis mandauit; languen-
tes toto orbe curare: ſacerdotibus quoq3 precipiet: ſi
minus uerbis: ut illi quondam mederi poſſint: ſalte3
herbis: & lapidibus medeantur. Que ſi minus ipſa ſuf
ficiant opportuno quodam afflatu celi conflare hec:
& egrotis admouere iubebit nam & ipſe eodem affla
tu celi animalia paſſim ad ſuam queq3 cõcitat medi-

cinam uſq; adeo uite oium abundantiſſime ꝓuidet. Sic inſtinctu celeſti diuinitus inſtigante: ſerpentes q̄dem maratro: hirundines aūt celidonia oculis medicantur: aquile uexate partu echitē lapidem diuinitus inuenerunt: quo feliciter oua ſtatim eniterētur. Itaq; deus ipſe q̄ per celū aīalia queuis ad medicinas inſtigat: ſacerdotes certe ꝓmittit: nō mercede iquam; ſed charitate medicinis celitus cōfirmatis morbos expellere: his uero tu deinceps: plura etiam ſi expedierit ingenii tui aculeis addes. Surge poſt hec: & tu guiciardie uehemens: atq; curioſis ingeniis reſpondeto: magiam uel imagines non probari qdem a marſilio: ſed narrari: plotinum ipſum interpretante: quod & ſcripta plane declarant: ſi equa mente legantur. Neq; de magia hic prophana: que cultu demonum nititur uerbū quidem ullum aſſeuerari: ſed de magia naturali: que rebus naturalibus ad proſperam corpoꝝ ualitudinē celeſtiū beneficia captat: effici mentionē. Que ſane facultas tam cōcedenda uidetur ingeniis legittime utentibus q̄ medicia: & agricultura iure cōceditur: tantoq; etiā magis: quāto ꝑfectior eſt iduſtria: terrenis celeſtia copulans: ex hac officina magi oium primi chriſtū ſtatim natū adorauerūt. Quid igit̄ expaueſcis magi nomen formidoloſe? nomen euāgelio gratioſum: qd nō maleficū: & ueneficū: ſed ſapientē ſonat: & ſacerdotē Quidnā ꝓfitetur magus ille uenerator chriſti prim⁹? ſi cupis audire quaſi qdā agricola eſt: certe quidā mūdicola eſt. Nec propterea mundū hic adorat: quemadmodū nec agricola terrā: ſed ſicut agricola humani uictus gratia ad aerem temperat agrū: ſic ille ſapiens ſacerdos gratia ſalutis humane inferiora mundi ad ſuperiora ɔtemperat: atq; ſicut oua galline: ſic opportune terrena ſubiicit fouenda celo. Quod efficit ſemp

ipſe

ipſe deus: & faciendo docet: ſuadetq; facere: ut a ſu-
peris infima generentur: & moueantur: atq; regant.
Deniq; duo ſunt magie genera: unũ qdem eorũ: qui
certo quodam cultu demonas ſibi conciliant: quorũ
opera freti fabricant ſepe portenta: hoc aũt pẽitus ex
ploſum eſt: quando princeps huius mundi eiectus eſt
foras. Alterũ uero eorũ: qui naturales materias oppor
tune cauſis ſubiiciunt naturalibus: mira quadã ratio
ne formandas. Huius quoq; artificii ſpecies due ſũt:
altera qdẽ curioſa: altera neceſſaria: illa ſane ad oſten
tationem ſupuacua fingit ꝓdigia: ceu quando perſa
rum magi ex ſaluia ſub fimo putrefacta: dũ ſol & lu-
na ſecundam leonis faciem occuparent: eũdemq; gra
dum ibi tenerẽt: generabant auẽ merule ſimilẽ: ſerpẽ-
tina cauda: eãq; redactã in cinerem īfundebant lam
padi. Vnde domus ſtatim plena ſerpentibus uidebat
hoc aũt tanq̃ uanũ & ſaluti noxiũ ꝓcul effugiendum
tenenda tamen ſpecies neceſſaria cũ aſtrologia copu-
lans medicinã. Siquiſ aũt pertinax ulterius inſtet: mo
rem huic ita gerito guiciardine: ut ne legat hec noſtra
nec intelligat: nec meminerit: nec utatur homo: ſi hõ
eſt: tanto beneficio prorſus indignus. Multa ſunt pre
terea: que tu aduerſus ingratam ignorantiã in mediũ
afferre tuo īgenio poteris. Quid nã agis & tu ſtrenue
ſoderine noſter? tollerabis ne ſuperſtitioſos: cecoſq; ne
ſcio quos futuros: qui uitam in animalibus: uel abie
ctiſſimis: herbiſq; uiliſſimis manifeſtam uident: in ce
lo: in mundo non uident. Iam uero ſi homunciones
iſti uitam minimis concedunt mundi particulis: que
tandem dementia eſt? que inuidia? nec noſſe: nec uel
le totũ uiuere: in quo uiuimus: & mouemur: et ſumus
Quod quidem canit aratus: iouem manifeſte ſignifi
cans communem corporis mundani uitam: peropor-

tunc nūc in hec arati uerba neſcio quō uideor incidiſ
ſe. Memini lucā euangeliſtā: memini paulū apoſtolū
his uerbis libenter uti: in quibus mundi uitā ſapiētes
illi nō horrent. At uero ſupſtitioſus qdam his obiici
et: nō facile cōuinci ex uerbis eiuſmodi paulū aſſenti
ri mundū habere aiam: ſed tantū ſubeſſe deo: ac nos
in hoc ipſo deo uiuente: eſto igit. Ne noiemus in mun
do qñ non placet: aiam: nomē aia ſit prophanum lice
bit ne ſaltem uitā qualēcunq̧ dicere: q̄ deus ipſe mun
di faber huic operi ſuo tā feliciter abſoluto clementer
inſpiret? Quādoqdē erga uiliſſima queq̧ uiuētia nō
eſt auarus: & quotidie per celū q̄ plurimis: q̄ ſunt i eo
largiſſime preſtat uitā. Dic amabo nō ne uides boues
& aſinos: o bos o aſine: qui tactu quodā ex ſe uiuen
tia generāt eſſe uiuos? Si ergo hec p̄terea ex ſe uiua q̄
dā aſpectu ēt generarent: an non multo magis hec ui
uere iudicares? ſi quod mō ipſe iudiciū: ſi quā uitā ha
bes. Celū terre maritus nō tāgit (ut cōmunis eſt opi
nio) terra cū uxore non coit: ſed ſolis ſyde℞ ſuo℞ q̄ſi
oculo℞ radiis undiq̧ luſtrat uxorem: luſtrando fecū
dat: procreatq̧ uiuentia. Num ergo uitā uel intuēdo
largiens: ipſum in ſe ꝓpriā nullā habet uitā? & quod
dedit aui ſtrutho uitā: aſpectūque uiuificū: longe eſt
hoc ipſo deterius. His tandē adductis: in mediū niſi
perſuaſeris ſupſtitioſum iſtū mitto ſemiuiuū: imo ue
ro non uiuū. Proinde ut pluribus cauſā noſtrā patro
nis agamus: addito petre mi nere amphionē illum no
ſtrū landinū chriſtopho℞ oratorem pariter & poetā.
ille noſter amphiō ſuauitate mira celeriter lapidea ho
ſtiū noſtro℞ corda demolliet. Tu uero guiciardie ca
riſſime cōpater ito nūc: ito alacer: politianum hercu
lem accerſito: hercules quōdam ubi periculoſius cer
tandū foret: uocitabat iolaū: tu nunc ſimiliter hercu

lem

lem. Noſti ꝑfecto quot barbara mōſtra latiū iā deua ſtantia politianus hercules iuaſerit: lacerauerit: itere merit: q̄ acriter expugnet paſſim: quā tuto ꝓpugnet. Hic ergo uel centū hydre capita noſtris liberis mini tantia ſtatim confundet claua: flāmiſq; cōburet. Eia mi dulciſſime ſoderine: ſurge age picum ſalutato phe beū: hūc ego ſepe phebeū appello meū: ille me dionv ſium uiciſſim: atq; liberū. Fratres ergo ſumus nūtia phebo meo uenenoſum contra nos pythonem: ex pa lude iamiam emergentē: tendat arcū obſecra precor. confeſtim ſpicula iaculetur. Intendet ille ꝓtinus: ſcio quid loquor: uenenūq; totū ſemel una nece necabit. Valete iam feliciter amantiſſimi fratres mei: non ua litudine tantum felici: ſed ipſa etiam felicitate digni liberorumq; meorum in lucem iam prodeuntium ua litudinem: felicitatemq; curate. xv. ſeptēbris. M.cccc lxxxviii. in agro caregio.

Quod neceſſaria ſit ad uitam ſecuritas: & tranquili tas animi.

MArſilius ficinus dilectiſſimis in ueritatis ue natione fratribus bernardo caniſiano: ioan ni canacio: amerigo curſino ſalutem. Cum primis hic in uerbis uenationem quandam inſtituiſſemus: merito forſan canes ſtatim adhibui mus: & curſores. Apte quidem philoſophātes appel lauimus uenatores: anhela ſemper ueritatis indagie laborantes: num etiam apte canes? Aptiſſime inquit in republica ſocrates: philoſophantes enim uel legit timi ſunt: uel ſpurii: ambo canes. Illi quidem uerita tē ipſā ſagaciter iueſtigant: mordicus inuentā tenēt hi uero pro opinione latrant: mordent: lacerant. Tā tum profecto canes inter philoſophos ſibi uendicāt: ut non ſolū ſeipſos in ſectam aliq̄ inſeruerint: ſed etiā

ſectam ipſi ſuam nomine cynicã quandoqꝫ confece-
rint. Habet quin etiam ſuos academia canes: huc er-
go uos ſagaces acadẽie cães: huc uos ueloci ſſimi cur-
ſores aduoco. Tria. n. eſtis tres ergo nunc meos p̃cor
defendite liberos adhuc teneriores: inter lupos (ut ue
reor) e ueſtigio prodituros. Currite inq̃ alacres: nego
tia. n. nunc uobis optata mando: non curas: georgiũ
benignum ſaluiatum cognoſcitis meum: qui ueritatẽ
illam: per cuius nunc uos ueſtigia paſſim uenãdo diſ
curritis: iandiu eſt ſagaciter aſſecutus: qui & fratres
ſuos ſolis inſtar maior ipſe miores illuſtrat. Huic igit̃
ſi quem lupoꝝ ululatum audieritis nunciate: fortiſſi
mus ille georgius omnes facile fugabit lupos: qui &
uaſtum draconem quandoq; transfixit: ille me igitur
ille ſollicitudĩe ſimul: & uos cura leuabit. Solet. n. in
ter uos aliquis: & quidem iam ſepius dicere: nihil ad
uitam ſalubrius experiri: q̃ magna cum ſecuritate tẽ
pora deglutire: ceteri uero d centi protinus arridere.
Sed dic age canaci: quid nã hoc tuum eſt totiens repe
titum tempora deuorare? quid denique tibi uis? non
eſſe inquies: ſed bibere potius: non mandere: uel con
terere: ſed faucibus plenis ĩgurgitare. Siquidem tem
pus ipſum natura quedã eſt liquens (ut ita dixerim)
atq; labilis: liquentium uero hec eſt conditio: ut ſi co
hibeas in anguſtum: ſubito perdas: diffluunt. n. coa
cta: celeriterq; diffugiũt. Si aquam ſpongie imbibitã
forte compreſſeris: exprimes eam: ſtatimqꝫ diſperges
ſi latius hanc tenueris: retinebis multo magis aerem:
ignemq; & etherem. Hinc apud poetas fruſtra contẽ
dunt: qui ampla diuorum maniumue ſimulachra ul
nis capeſcere moliuntur. Late admodum accipienda
ſunt latiſſima liquentia: & ampliſſima ſunt apliſſime
poſſidẽda. Tunc certe grauiter nos premit anguſtia:
quando

quando animum ipſum: motumqȝ eius naturaliter amplum redigemus in anguſtum. Quicunqȝ ſtudia negotiaqȝ penſitant examuſſim: & in minima queqꝫ ſemper exactiſſime deterũt: uitam interea ſuam: heu ſuam uitam clam miſeri conterunt. Recte igitur pythagoras precepiſſe uidetur: caue ne quando i anguſtum forte cohibearis: nihil celo amplius: nihil eſt uitalius. Anguſtiſſima uiciſſim terra uitã habet in mũdo q̃ minimam: deniqȝ ſi celo: temporeqȝ uiuimus: quanto hec latius abſorbemus: tanto uiuimus: & diutius. Viuite ergo leti ab anguſtia procul o amici: ut uite leti: letitia celum uos creauit ſua: quã ſuo quodã riſu: ideſt dilatatione motu ſplendore declarat quaſi geſtiens. Letitia celũ uos ſeruabit ueſtra: ergo quoti die in preſens uiuite leti: nam ſolicitudo preſentium: rapit uobis preſens: preripitqꝫ futuꝝ: curioſitas futurorũ celeriter in p̃teritum uos traducit: iterum igitur precor: atqȝ iterum: uiuite leti: nam fata ſinunt: duȝ ſecuri uiuitis. Sed ut re uera ſine cura uiuatis: ne unã quidem hanc curam ſumite: qua ſolliciti curetis unq̃ qua potiſſimum diligẽtia curas effugiatis: una enim cura hec mortalibus heu miſeris omni cura cor urit. Negligite igitur diligentiam: negligentiam uero diligite: atqꝫ hanc etiam negligenter quoad licet uobis inquam: atqȝ decet. Hec autem non tam ut ſacerdos amici mando uobis: q̃ ut medicus: nã abſqȝ hac una tanq̃ medicinaꝝ omnium uita medicie oẽs ad uitam producendam adhibite moriuntur.

¶ Preclariſſimaꝝ ſententiarũ libellorum marſilii fi cini florentini de triplici uita breuis annotatio.

AEr tempatus:ſerenuſq; diligendus.li.i.c.x.
Aer nocturnus mortalis eſt.lib.ii. cap.viii.
Aer nocturnus ſpiritibus inimicus eſt: diur nus uero confert.lib.iii.cap.xi.
Alimẽta:q̃ bonũ ſanguinẽ efficiũt:eligẽda. li.ii.c.v.
Alimẽtis:q̃ diu pmanẽt icorrupta:utendũ. li.ii.c.vii
Alimentis ſeptima quaq; hora modicis recreari con uenit.libro.ii.capitu.vii.
Alimenta ſimiliora corpi ſemp conferunt. lib.iii.c.i.
Aloe ſũpta i pilulis q̃libet hebdõada ſemel.li.i.c.xii
Ambra & muſcus ſtipticã habent uirtutẽ. li.ii.c.ix.
Amygdalinum lac familiariſſimum menſe eſſe debet libro.i.capitu.xxiiii.
Anima mundi: & ſtellarum:demonumq; alliciuntur corporum formis.libro.iii.cap.i.
Annus ſeptimus:iudiciarius:ſcalaris:gradarius ap pellatur: & ideo ex quolibet uite ſeptennario peri cula uitanda.lib.ii.cap.xx.
Anno ſeptimo quotiens propinques:conſule diligen ter aſtrologũ primo: & poſtea medicũ. lib.ii.c.xx.
Annulos confectos certo influxu: & ſtellaruꝫ nomini bus appellatos priſci magnifecerunt.lib.iii.ca.viii
Annulos ſeptem qdam confeciſſe ſtellaꝝ nominibus appellatos: & geſtaſſe:ac centum : & triginta ãnos uixiſſe dicitur.lib.iii.cap.viii.
Aque nitide aſpectus frequẽs laudatur. lib.i.cap.ii.
Aromatica cordi conducunt: & alimentum preſtant libro.ii.capitu.xviii.
Ars õga nõ niſi uite lõgitudĩe conſeq poteſt. li.ii.c.i
Aſpectus ſtellarum inter ſe uultus appellare potes. libro.iii.capitu..xvii.

Aſtrologi perquirēdi ſunt: que ſtella uite faueat: quā do bene ſe hebeat: lib. z. cap. xx.
Aſtrologoꝝ & medicoꝝ cura uita ꝑlongatᷣ: &c. li. 3.
Aſtrologia medico neceſſaria: & ſub q̄bus ſignis purgatio recipienda. li. 3. cap. x.
Aſtronomica diligentia in liberis procreandis: in preparandis epulis: in edificiis: & habitatione: atq; ueſtibus: & quantum curare talia licet. li. iii. ca. xxv.
Atra bilis: ideſt melancholia: duplex eſt: ſcilicet naturalis & aduſta. li. i ca. v.
Atra bilis quo pacto conducit ingenio. li. i. ca. vi.
Atra bilis qua ratione uitanda ſit ſtudioſe. li. i. ca. x.
Atra bilis piculoſiſſima: ingeniū & iudicium labefactans: nō eſt educēda repēte: ſ; paulati. li. i. c. xviii.
Atre bilis cura. li. i. ca. xviii
Atra bili grauati purgatione bina quolibet āno utātur. li. i. cap. xx.
Aurum potabile: & aurea alimenta. li. ii. ca. x.
B Acchus & ceres: ſeu gula igēio ɔtrariantᷣ. li. i. c. 7
Bibere ex aureo: uel argenteo uaſculo ſtudioſis conſentaneum eſt. li. i. cap. x.
C alor quomodo temperandus ad hūorem: atq; uiciſſim. li. ii. cap. iii.
Caneſcunt ſepe iuuenes egrotatione aliqua precedēte: aut parentum ſimilitudine: a quibus caneſcentibus fuerunt generati. li. ii. cap. xvi.
Canis rabidi morſus curatur. li. ii. cap. xi.
Cantus: & uerba magnam uim ad beneficium celeſte captandum conferre cenſentur. li. iii. cap. xx.
Capitis dolor mitigatur hoc modo. li. i. ca. xv.
Carniū uſum: & abuſum medici uetant. li. ii. cap. vi.
Celeſtibus ſeptem modis nos accōmodare poſſum?.

libro.iii.ca.xxii.
Celeſtium uultus uires inferioribus imprimere conſtat.li.iii.ca.xvii.
Celi poteſtate: & radiorꝫ uiribus imagines putantur uim ſortiri.libro.iii.ca.xvi.
Celū ſuis fauet inceptis: & ideo celū optans habere propitium: ingenium ſuum perſcrutetur: & ſydus: & genium.libro.iii.ca.xxiii.
Celū quō agat ī ſpūꝫ: & corpus: & aīam.li.iii.c.xxii
Cena ſūpta: hora una uigilie ſufficit.li.i.ca.xi.
Cerebri.cordis: iecoris: atqꝫ ſtomachi diligens habē da eſt cura.li.i.ca.ii
Cib⁹ nimius ſpeculatiōi ꝯtrarius eſt.li.i.ca.vii.
Cib⁹ bis quotidie ſumēdus: & qs: & qño.li.i.ca.xi.
Cibo ſūpto duabus: uel tribus horis ꝓximis difficili lectiōi: uel cogitatiōi non eſt incūbendū.li.i.ca.xi.
Cibo ſūpto: in meridie dormiendū nō eſt: niſi maxia cogat neceſſitas: & nō prius q̄ horas duas uigilauerimus.li.i.ca.xi.
Cibi cōcoctio p̄ ceteris ubiqꝫ curanda eſt.li.ii.ca.iiii.
Clyſteribus uenter ſit purgatus.li.i: ca: xxii:
Cogitationē aſſiduā: et coitū uitar̄ ꝗbem⁹: li: ii: c: xvi
Coitus exhaurit ſpiritus ſubtiliores cerebrūqꝫ debilitat: ſtomachū: atqꝫ p̄cordia: li: i: ca: vii:
Coitus quō ſtomacho peſtilēs: & nociuus: li: i: ca: xi:
Coitus poſt cibū ſtatī digeſtionē īpedit: li: ii: ca: iiii:
Coitū et cogitatiōē aſſiduā ꝗuitar̄ ꝗbem⁹: li: ii: c: 16.
Coitus ſeu uenereus actus nociuus ualde eſt contemplatori: li: ii: ca: xvi:
Color uiridis uiſum fouet: li: ii: ca: xiiii:
Colores qui ſunt potentes: li: iii: ca: xi:
Comedendi bibēdiqꝫ regula communis: & qualitas

epularum.li.ii.cap.vi.

Cõfortatiua partim intra partim extra pectori:naribuſue adhibenda:dũ atra bilis exacta ſit.li.i.c.18.

Cordialia proſunt precipue ſenibus.li.ii.cap.ix.

Corpora celeſtia imprimũt non nihil in corpe noſtro ad eligendum ſepe quod melius eſt: etiam ſi rationem finemqꝫ neſciamus.li.iii.cap.viii.

Cruditas ſemper uitanda.li.ii.cap.iiii.

Eſtilatiõibus caput fluctuare dicit.li.i.c.19.

d Dieta uictus medicina ſenum. li.ii.cap.viii

Digeſtio perfecta uite radix q̃ neceſſaria ſit ad uitam.li.ii.cap.iiii.

Digeſtiões quattuor adiuuari neceſſariũ eſt.li.ii.c.9.

Duces ſtudiorum nouem ſunt:tres in celo:tres in animo:& tres in terra.li.i.cap.i.

Dulcedo ſaporis quibus congruit.li.iii.cap.xi.

EBrietas inſanos facit.li.i.cap.vii.

Egrotãtis amor:fideſqꝫ erga medicum plurimum confert.li.iii.cap.xx.

Electuaria tutiſſima.li.i.cap.xxiii.

Electuarium quotidie mane guſtãdum:olfactu:guſtuqꝫ ſuaue ad uitã ꝓlongandã ſalutare.li.ii.c.18.

E patis: cerebri:cordis:& ſtomachi diligens adhibẽda eſt cura.li.i.cap.ii.

Etati cuiuſlibet iuxta lune etatem conſulendum eſt. li.iii.cap.vii.

Ides:qua ſperat quis deuꝫ:& creaturas ſibi

f ꝓdeſſe: mirificã habet potentiam ad augendam & conſeruandam uitam.li.ii.cap.xiii.

Figure in celo:& ſub celo quam uim habere dicunt. li.iii.cap.xvii.

Figuras celeſtium antiq imaginibus imprimebãt: &

de uſu imaginum.libro.iii.ca.xviii.
Figura uniuerſi quomodo fabricāda.li.iii.ca.xix.
Flores & herbe:que reſtringunt̃ abeunte ſole:redeū-te protinus explicant̃.li.iii.ca.xiiii.
Forma mundi quomodo fabricāda.li.iii.ca.xix.
Fructus:& herbe hūidiores ꝑce ſumēdi. li.ii.c.vi.
Gradus ſeptem ad celeſtia ꝑducētes.li.iii.ca.xxi.
Gratie tres inter ſe concordes:& coniuncte ſunt:ſcilicet:iuppiter:ſol:& uenus.li.iii.ca.v.
Guſtus inſtaurat̃ ſi amiſſus ſit.li.i.ca.xvii.
HAbitatio alta ad meridiē oriētēq; ſpectās eligenda.li.ii.ca.vii.
Hactenus ſolis litterarꝫ ſtudioſis deeſt medicus.li.i.ca.i.
Hebetudo atq; obliuio curatur.li.i.ca.xxv.
Helleboro ſiquis rite utatur:purgat: & quaſi reiuueneſcere facit.li.iii.ca.xx.
Hominis natura ſecundū ſtellas.li.iii.ca.ii.
Hortorꝫ nemorꝫq; uſus laudādus ſtudioſis.li.i.ca.x.
Hoſtes ſtudioſorꝫ quiq; ꝓcipui ſunt pituita:atra bilis coitus:ſacietas:matutinus ſomnus. li.i.ca.vii.
Humor quomō calori tēperādꝰ:atq; uiciſſi.li.ii.c.4.
Humor naturalis qbus de cauſis areſcit:uel exūdat: & q̄ neceſſaria ſit ad uitā pfecta digeſtio. li.ii.c.4.
IEcoris:cerebri:cordis:& ſtomachi q̄ diligens habēda cura.li.i.ca.ii.
Imagīes ex certis lapidibꝰ: & metallꝭ ſub certo ſydere fabricate:uitā ꝓſperā pollicent̃:& longeuam.li.ii.ca.xx.
Imagines aſtronomice ꝓ ualitudie mortaliū ſunt inuente.li.iii.exhortatione.
Imagines caput proprium exigunt: & horarum electionem

ctionem.li.iii.ca.xii.
Imagines ſecundũ antiquos ſuo tẽpore fabricantur:
uultibꝰ celeſtibus ſubiecte.li.iii.ca.xiii.
Imaginũ uirtutes ſcd'm antiquos:atq; mediciaꝝ:&
quomõ medicie ſint lõge ualidiores q̃ iagies.li.3 cxv.
Imaginibus celeſtiũ figuras antiqui ſolebãt ĩprimere
& quales:& de uſu imaginũ.li.iii.ca.xviii.
Imaginum uſus:& figurarum celeſtium : ibidem.
Imagines ſub certis conſtellatiõibus fabricari:ut ul/
tra cõſuetos naturaliũ effectus nobis eueniat qpiã
ſeductio eſt:ut thomas libro tertio contra gentiles
probat.li.iii.ca.xviii
Imagies quantã uim habere putentur in ſpũꝫ:& ſpũs
in eas:& de effectu utẽtis:& opantis. li.iii.c.xx.
Imaginationis intentio in medicinis ẽe uim haber̃ cõ
ſtat:ut ſiqs opeꝫ a medicina uehemẽter affectet:&
proculdubio credat:ſperetque firmiſſime plurimũ
ſit adiumento.li.iii.ca.xx.
Infãs octauo mẽſe a ↄceptiõe natꝰ ſemiuiuꝰ delectu
aſtrologico uite redditꝰ:ĩ exhortatiõe ad ťciũ lib.
Ingenio plurium confert noctu citius dormire:& an
te lucem ſurgere.li.i.ca.vii.
Ingenium:ſydus:& geniũ tuũ cognoſce:& locum eiſ
dem conuenientem : & profeſſionem tunc ſequere
naturalẽ:ut ꝓſpere uiuas.li.iii.ca.xxiii.
Ingenium ſuũ qua ratiõe cognoſcãt litterati:ſequan
turq; uictũ ſpiritui cõſentaneũ.li.iii.ca.xxiiii.
Iuppiter eſt gratia geminaꝝ media:& maxime nobis
accommodata.li.iii.ca.v.
LAbore:& urbano : & ruſtico aſſuefaciendũ
li.ii.ca.iiii. (ducit.li ii ca xi
Lactis uſus:ſãguiniſq; hũani ꝓ uita ſenũ cõ
Marſi.de tripli.ui.

Lapidũ certorꝶ ũtutes. li.iii.ca.xiiii.

Lapillos collo ſuſpẽdẽdos ↄuẽiẽtẽ ſpũꝫ reddẽtes. li.iii.ca.xv.

Lapillos naſcentibꝰ in aĩmalibꝰ: ut dracõe: gallo: hi rũdie efficaces exiſtere: ut i terra naſcẽtes. li.3.c.xv

Lapillorum uires: atq; metallorũ diligentiſſime perſcrutari expedit. li.iii.ca.xvi.

Liqritie ſuccus deglutiatur ſtomacho uacuo. li.c.x.

Litterati qua rõne cognoſcãt ingeniũ ſuum: ſequanť q; uictũ ſpiritui cõſentaneũ. li.iii.ca.xxiiii.

Lũe aſpectus ad ſolẽ: & uenerem: & maxie ad iouem ſuffragať uirtuti noſtre. li.iii.ca.vi.

Luna cõmuniter celeſtia ad iferiora demittit: & cuiuſmodi q̃litates habet in q̃libet q̃rta. li.iii.c vi.

Lũa cũ ſub aliquo ſigno diſcurrit: cauebis mẽbꝶ tangere ferro: uel igne: cui p̃eſt illud ſignũ. li.iii.ca.x.

MAgnes cur trahit ubiq; ferrũ. li.iii.ca.xv.

Magoꝶ medicia: auro: thure: et myrra ꝓſenibus ſalutaris eſt. li.ii.ca.xix.

Mane ſurgendum: & quomodo ſtudiuꝫ inchoandum. libro.i.capitulo.viii.

Medicine celitus acq̃ſite: & imaginũ uirtutes ſecundum antiquos. li.iii.ca.xiii.

Medicinis ad celũ tẽperatis nõ imaginibus utendum conſulitur. li.iii.cap.xv.

Medicia abſq; delectu aſtrologico facta ab aliis differt: ſicut uinũ ab aqua. li.ii.exhortatione.

Medicina eſt opitulatiua uite: celitus adiũta. libro.3 exhortatione.

Medicinis ſecurius q̃ imaginibus ſe quis commitere poteſt. li.iii.ca.xviii.

Medicie ſingulis mẽbris: & uiribꝰ: & ſpiritibꝰ ↄferẽtes: atq; igeniũ: & memoriã ↄfirmãtes. li.i.ca.xii.

Medicine contra pituitam.li.i.cap.xiii.
Medicina liquida.li i.ca.xxi.
Medicus cõſiderando lune:ſoliſq̧ beneficia:& eorũ quartas:opportuna tpa ſeruare poterit.li.iii.ca.vi.
Medici corpoꝝ celeſtiũ ductu ꝓſperanť.li.iii.ca.viii.
Melãcholie & phlegmati lr̃ati obnoxii ſunt.li.i.c.iii
Melancholici fiunt litterati multis de cauſis.li.ca.iiii
Melancholia uitanda:uide in uerbo:atra bilis:ſupra
Melancholicus humor:ſyrupis:pilulis: & electuariis ſoluitur.li.ca.xix.
Melancholia naturalis curať medicia liqda.li.i.c.xxi
Melancholicus morbus cum diuturnus eſt:nõ eſt nimis ualentibus medicamẽtis:atque moleſtis pharmacis irritandus.li.ca.xxi.
Membra fouentur in nobis per comparationem lune ad ſigna & ſtellas fixas.li.iii.ca.vii.
Mẽbra & precipue uires ſpũs multa iuuãt.li.i.ca.xii
Memorie & iuuẽtuti ꝓſunt myrobalani.li.iii.ca.xii.
Memoria tribus confirmatur.li.i.cap.xix:
Memoria uide ingenium.
Menſe due in nouem diei horis utrobiq̧ parce: parcior cena.li.ii.cap.vi.
Mentha recẽs ſp diligẽda:qa ſpũi ſalutaris.li.ii.c.19
Mercurius alloquitur ſenes:& conſulit eis circa uoluptatem:odores:cantus:medicinas.li.ii.ca.xv.
Metallum quod ſit potiſſimum.li.iiii.ca.xiii.
Mundana potiſſimum dona per mũdanas materias deducuntur.li.iii.cap.xxvi
Mũdi tres colores: uiridis:aureꝰ:& ſaphyrinꝰ.li.3 c (xix
Mundi formã ſeu figurã fabricari.li.iii:ca.xix
Mũdi cõcordia:& natura hois ſcdm ſtellas.li.iii.c.ii.
Mundi corpus uiuit anima: & per ſpiritum inter ele-

menta generat.li.iii.cap.iii.
Muſicā totam ab apolline procedere:atqꝫ iouem eſſe muſicum.li.iii.ca.xxi.
NAuſea:uł ſacietas ſtudioſis d̄teſtat̃.l ii.ca.x
Nauſea ſubducit̃ medicinis.li.i ca.xviii.
Noctē uertētes in diē:uigilando & dormiē do mortis oculos excecar̃ cōptū eſt.li.i c.vii
o Bitus naturalis differri pōt : cū aſtrologie machinis:tū preſidiis medicoꝝ. li.ii.ca.xx
Oblectamenta uaria ſemp̱ aucupari ꝯuenit. li.i.viii.
Obliuioſi atqꝫ hebetes ſic exonerādi ſunt.li.i .ca.xv.
Oculi ſi caligant que cura ſit adhibenda.li.i. ca.vi.
Odor uini nutrit ſpiritū:ideo eligēdus. li.ii.ca.xviii.
Odores cōueniunt illis:q̄bus & ſapores.li.iii.ca.xi.
Odoriferis rebus uita conſeruatur.li.ii.ca.xiiii.
Odoꝝ uarietate ſpiritus recreandus eſt.li.ii.ca.xviii.
Oua gallinaꝝ ſi uitellꝰ cū albo cōedat̃ ualent.li ȥ.c.6
p Anis duplus ad oua:triplus ad carnes:quadruplus ad piſces.li.ii.cap.xv.
Pectine eburneo mane caput pectendum a fronte uerſus ceruicē quadragieſ pectine ducto.li.i.cap.viii.
Phebus & bacchus indiuidui fratres ſunt uite longeue conducentes.li.ii.ca.xx.
Pilule ad ſoluendam melancholiam.li.i.ca.xx.
Pituite ideſt phlegmati:& atre bili: id eſt melancholie litterati obnoxii ſunt.li.i.ca.iii.
Pituita quomodo ſtudioſis uitanda.li.i.ca.ix.
Planete ab aſtrologis inimici:ideſt effectu diuerſi dicunt̃: ut uenus & ſaturnus.li.ii.ca.iii.
Planetaꝝ cōditio queſita plurimū cōfert.li.iii.ca.16.
Planete adiuuant in nobis uirtutem naturalem : uitalem:animalem.li.iii.cap.vi.

Planetarum dignitates inſigniſ ad uſum medicinaꝝ obſeruande.li.iii.ca.ix.
Planetis q̄uo uti debemus in medicinis.li.iii.cap.x.
Planete qui ſpiritum procreant:atq; recreant:& qualia ad unum quenq; planetā pertinent.li.iii.ca.xi.
Planetaꝝ fauor hoibus auſpicādus erit.li.iii.ca.zq.
Purgatio uehemens.repentinaq; deiectio penitus deteſtatur.li.i.ca.xii.

q Varta quelibet lunę & ſolis:cuius conditionis ſit.li.iii.ca.vi.

R Adii ſyderum terre molem uſq; ad centrum penetrant.li.ii.ca.xvi.
Radii celeſtis officiū nō ſolū illuminare:calefacere:exiccare:penetrare:extenuare:diſſoluere:ſed ēt mirabilores effectus hr̄e cōſtat.li.iii.c.xvi
Radiorum ictibus aliter atq; aliter incidentibus diuerſe uirtutes naſcuntur:ibidem.

ſ Anguis abūdans ſolū mittendus.li.i.c.zz
Sāguis bon⁹ lōge uite accōmodat⁹.li.ii.c.v
Sanguis & hūor accōmodatus uite aereus eſſe debet q̄litate tēpatus:ſubſtātia medius atq; tēax.li.ii.ca.v.
Sanguis humani uſus pro uita ſenum.li.ii.ca.xi.
Sanguis abundans ſolum litteratis mittendus e uena lienis ſiniſtri brachii.li.i.ca.xxii.
Sanitas corporis queritur propter conſequendam ſapientiam.li.i.in proemio epiſtolari.
Sanitas mētis multo magis querit̄ pp ſapiētiā.ibidē.
Sapientia pp ſapientiā querit̄ ſanitas li.i.in proemio
Sapor & dolor cōuenientes.li.iii.ca.xi
Saturnus quibus ſit maleficus:q̄bus propitius:quos iuppiter a ſaturno defendat.li.iii.ca.xxii.
Saturnus pro ioue ſicut iuppiter hominibus cōmu-

nem agentibus uitã:eſt iuuans pater.li.iii.ca.xxii.

Saturnus ſtellis proximus: primoq́ mobili ſimilimꝰ altiſſimus planetarum eſt.li.iii.ca.xxii.

Senectus retardatur myrobalanis.li.ii. ca.viii.

Senectutem citam: ſeu uelocem uenus & ſaturnus inferunt.li.ii.ca.xvi:

Senes utant̃ hoc regimine:& electuarium ſumant:ut ualidiorẽ longioremq́ uitã cõſequant̃.li.ii.ca.viii.

Senũ qualis uictus.li.ii.ca.ix.

Senum recreatio.li.ii.ca.x.

Senum uita lacte puellarum iuueneſcit.li:ii:ca.xi.

Senum dieta:habitatio:conſuetudo.li.ii.ca.xii.

Senes a planetis accipiant adminicula ad omnia mẽbra fouenda.li.ii.ca.xiii.

Senũ ɔfabulatio ſub uenere p̃ uirẽtia prata.li.ii.c.iq

Senibus loqtur mercurius:& ɔſulit eis circa uoluptates:odorem:cantum: & medicinam.li.ii.cap.xv.

Senũ medicĩe cõplures:habitatio & dieta.li.ii.c. xvii

Senes labores corporis oderint : multo magis animi: longã ſitim : inediam:atque uigiliam.li.ii.ca.xvii.

Senum medicina magorum optima:ſpiritus corroborans:ſenſum uegetans:ingenium acuens:& memoriam conſeruans.li.ii.cap.xix.

Senſus quinque ſunt.li.ii.cap.xv.

Septimo quolibet uite ãno fit in corpore mutatio maxima:ideo pericula uitanda ex quolibet uite ſeptẽnario imminentia.li.ii.cap.xx.

Signa zodiaci que mẽbra reſpicere dicunt̃.li.iii.c. x.

Syrupis ingenium fouetur:& memoria confirmatur hoc modo.li.i.cap.xix.

Sol ubi leonẽ intrat:epidimiam ſedat. li. iii. cap. iiii.

Sol efficatiꝰ agit:atq́ iuppiter ĩ hec ĩferiora.li.iii. c.q

Sol animalibus nocturnis inimicus: diurniſ uero amicus eſt. li. iii. cap: xxii.
Sõno meridião nõ neceſſario digeſtio ipedit. li. ii. c. q
Somnus nocturnus ſemper neceſſarius. li. ii. cap. vi.
Sperma ſi ſupra naturã profluit: magis obeſt: q̃ ſi quadragies tantundem ſanguinis emanarit. li. i ca. vii.
Spiritus ſeu uapor ſanguinis inſtrumentum ſacerdotum: ſeu ſtudioſorum eſt. li. i. cap. ii.
Spũs nutritur: & cõſeruatur p odores. li. ii. ca. xviii.
Spiritus odoꝝ uarietate recreandus eſt. li. ii. ca. xviii.
Spiritu mundi oia generantur: in cuius uirtute ſunt quattuor elementa: & nos per noſtrum ſpiritũ hũc haurire poſſumus. li. iii. cap. iii.
Spũs noſter haurit mundi ſpiritũ p radios ſolis & iouis: quatenus ipſe fit ſolaris: & iouialis: li. iii. ca. iiii
Spiritus noſter quibus modis haurire poteſt de ſpiritu: uitaq; mundi. li. iii. cap. xi.
Spũs: uires: & membra multa fouent. li. i. cap. xii.
Spiritũ corporeũ curare medicina decet: incorporeũ uero ſpũm. i. intellectũ diſciplia morali colere decet ueritatẽ diuinã religiõe uenerari fas eſt. li. i. ca. xxvi.
Spiritus eſt qualitas iouia: cuius tempore nobis infũditur: & eſt ſolaris. li. iii. ca. xi.
Spiritum aliquem excolere uolens patronum ſuũ obſeruabit fortunatum: atq; potentem: & eliget lunã directam. li. iii. ca. xi.
Stellarum attract⁹ quomodo fieri ſolet. li. iii. cap. ii.
Stellarum fixarum uſus: & uirtutes. lib. 3. cap. 8.
Stelle uirtutes occultas tribuunt rebus naturalibus & artificioſis: & ſpũs noſtrũ eiſ exponũt. li. 3. c. 12.
Stelle (ut platonice loquamur) dant ordinẽ rebus: qa ordines reꝝ a ſtellis dependent: ut ſolariũ: atq;

ſimiliũ & quomodo ſpũs fiat ſolaris. li.3.cap.14.
Stelle imitande:non adorande ſunt.li.3.cap.21.
Stelle quos effectus:ſitus:& aſpectus habeãt:ibidẽ.
Stomachi cura.li.i.cap.xi.
Stomachus guſtum aliquando litterarum ſtudioſis amittit:& tunc medicinis iuuatur.li.i.cap.xvii.
Studiorum nouem duces.li.ii.cap.i.
Studium qua hora opportune mane inchoãdum: & quis continuandi modus.li.i.cap.viii.
Studia noſtra ĩchoari opportune ad unam:uel duas horas ante ortum ſolis conſtat.li.i.cap.vi.
Studioſis quis cibus & potus noxius eſt:& quis prodeſt:& quomodo.li.i.cap.ix.
Studioſis que alimenta uitanda: & quomodo pituita noxia:ibidem.& cap.x.
Studioſis uitãda omnia: que uiſum:olfactum:auditumq; offendunt:& multa alia uitanda.li.i.ca.x.
Studioſis nauſeam:uel ſacietatem deteſtat̃: ibidem.
Superiora qũo p̃ inferiora ſupioribus expoſita deducantur:& per mundanas materias mundana potiſſimum dona.li.iii.cap.xxvi.
Tiriaca nihil ſalutarius ĩgenio:cuius drachme tertia pars ſaltẽ bis in hebdomada ſumpta confert:ſex aut ſeptẽ horis ante cibum.li.i.ca.xii. & li.ii.ca.viii.
Tiriaca obliuioſis non eſt poſtponenda li.i.cap.xxv.
Tiriaca non tantum guſtu:ſed etiam odoratu ſalutaris eſt.li.ii.cap.xviii.
Tiriaca mirabilem uim nacta eſt contra ſenectutem: atq; uenenum.li.iii.cap.xii.
Temperantia in affectibus in uictu: & aere obſeruata diuturne

ta diuturne conducit uite.li.ii.ca.xx.
Valitudinarii:ſeu langoroſi longam uitã ali quando conſequuntur.li.ii.cap.i.
Venus & ſaturnus apud aſtronomos ſtelle inter ſe omnibus inimice.li.ii.cap.viii.
Venus ſine baccho friget.li.ii.cap.xv.
Venerea res uite etiam iuuenum detrahit.li.ii.ca.8.
Venereꝰ actus ɔtẽplatori ɔtrarius ẽ qa uenereũ actũ ſectãti nihil alieniꝰ q̃ cura & contẽplatio.li.ca.16.
Verba magnã uim circa imagĩes hr̃e cẽſent.li.3.c.21.
Veritatis cupidi ſi tanta medicoꝝ diligentia corporeum ſpiritum curant:multo diligentius intellectuꝫ diſciplina morali colere debent.li.i.cap.xxvi.
Veſtes infectas utentem inficere teſtis eſt ſcabies:atqꝫ lepra.li.iii.cap.xxv.
Vigilia nimia ſic curatur.li.i.c.xxiiii.
Vigilia nocturna digeſtionem impedit.li.ii.cap.iiii.
Vigiliam:inediã:ſitimqꝫ:laborem corporis:& animi ſolitudinẽ:& merorẽ deuitare cõuenit. li.ii.ca.8.
Vigiliis nimiis extenuati exſiccato cerebro ſic ſuccurendum eſt.li.i.cap.xxiiii.
Vigilare multum poſt cenam:& mane dormire:ingenio nocet:ut ſeptem ratiõibus ꝓbatur.li.i.ca.vii.
Vinum miſcere quando:& quibus confert.li.ii.c.7.
Vinum nimium:uel nimis calidum ſtudioſis inimicum eſt.li.i.cap.vii.
Vinũ craſſũ turbidũ et nigrũ ſtudioſis nociuũ.l.i c.x
Vinum rubeũ potius q̃ album amato.li.i.cap.xi.
Vina rubra:ſtipticaqꝫ:& quodammodo ſubamara accommodata bono ſanguini.li.ii.cap.v.&.vi.
Virtus fauorẽ celitus atrahẽs ɔſiſtit i eo:ꝙ aia mũdi ſtellaꝝ:& demonũ allicit corpum formis.li.3.c.i.

Virtus in nobis naturalis:uitalis: animalis adiuuaꝛ per planetas:per quos:& quomodo.li.iii.ca.vi.

Virtutem attractiuam ignea iuuãt: retentiuã terrea: digeſtiuam:aerea:& expulſiuã aquea. li.iii.ca.vi.

Vis naturalis:uitalis et animalis per quas ſpiritus cõcipiuntur:naſcuntur : & fouentur.li.i.cap.ii.

Via:que ad ſapientiam:ueritatẽq; perducit:longiſſima & plena laboribus.li.i.ca.vii.

Viſus cura.li.i.cap.xvi.

Viſum oblectãt color uiridis:aq̃:ſpeculũ.li z.c.xiiii.

Vitam ualidam:& proſperam adiuuant ſtellarũ: ſeu planetarum influxus.li.iii.cap.vi.

Vita p res tpatas pmanẽs in ſpũ recreaꝛ:&c.li.z.c.iq

Vitã i corpe plõgare cupiẽtes ſpũm excolere & augerꝛ nutrimẽtis ſãguinẽ tpatũ augẽtib⁹ et claꝶ:aeꝛ electo ſuauib⁹odorib⁹ aleꝛ ſõis et cãtib⁹oblectaꝛ.li.z.c.18.

Vita nõ eſt in uiuẽtibus niſi per ſolẽ et lunã.li.iii.c.vi

Vita longa ad pfectionẽ ſciẽtie neceſſaria eſt.li.ii.c.i.

Vitam longam etiã diligentia noſtra preſtat.li.ii.c.i.

Vita conſiſtit calore:& humore.li.ii.cap.ii.

Vite producende precepta.li.ii.ca.ii.

Vitalis calor nutritur humore:quo deficiente fit reſolutio: quo excedente fit ſuffocatio.li.ii.cap.ii.

Viuere diu non cupimus diſſolutos.li.ii.cap.i.

Viuere fortunate cupiẽs i pmis agnoſcat ingeniũ : ſydus:geniũ ſuũ:et locũ eiſdẽ cõuenientẽ.li.iii.c.xxiii.

Z

Inziber conditam mane ſtomacho uacuo ſũptum:ſenſibus:et mẽorie cõfert.li.i.c.ix.

Zinziberis conditus uſus probatur.li.ii.ca.ix.precipue ſenibus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE